

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University
Journal of Humanities and Social Sciences

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565 Vol.11 No.2 July – December 2022
ISSN 2286-7139

บทความวิจัย

- การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม่อม จังหวัดสุรินทร์
นันทนลิน อินทนูพัฒน์, ธัญญารัตน์ เจนชนบ และ ชนิสรา เพชรพิเศษศักดิ์ 1
- ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
กระทรวงวัฒนธรรม
เกษมา ประสงค์เจริญ 17
- แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนบ้านป่าหวาย ตำบลตาตทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
ชมพูพทุ สงกลาง 31
- ประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุข สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในประเทศไทย :
กรณีศึกษาเขตสุขภาพที่ 5
ธนชีพ พิระธรณิศร์ 47
- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี
อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
ณัฐติกา แก้วดี, เสาวลักษณ์ ชมทอง, กัญญาวิระ เอ็มโอสฐ์ และ ปวีณา ลิ้มปิติปราการ 65
- การสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย
ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
นันทิกานต์ พิลาวลัย, จักรกฤษณ์ คณารีย์, ณัฐวุฒิ ใหม่นวล และ กัญจนภรณ์ ธงทอง 83
- การจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาค้อ จังหวัดพิจิตร
จุฬารัตน์ เสียม 97
- การวิเคราะห์สำนวนจีนและโครงสร้างวลีสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม กรณีศึกษาหนังสือสำนวน
ยอดฮิตติดปากชาวจีน
แดงเถา แซ่เจี๋ย 117
- การตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี
ชลิดา ศรีสุนทร และ ดารณี ดวงพรม 135

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565

Udon Thani Rajabhat University

Journal of Humanities and Social Sciences

Vol.11 No.2 July – December 2022

ISSN 2286-7139

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565

วัตถุประสงค์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นวารสารทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์เพื่อพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใน 6 สาขาวิชา ได้แก่ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และนิติศาสตร์ ทั้งจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีและผู้เขียนจากหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นการเผยแพร่และส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการระหว่างคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และบุคคลทั่วไป โดยบทความที่ได้รับการตีพิมพ์นั้น ล้วนผ่านการประเมิน คุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กำหนดการเผยแพร่

2 ฉบับต่อปี

ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน (กำหนดออกเดือนมิถุนายน)

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม (กำหนดออกเดือนธันวาคม)

สถานที่ติดต่อ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถ.ทหาร ต.หมากแข้ง อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1702

เว็บไซต์: <http://rdi.udru.ac.th>

เว็บไซต์: www.tci-thaijo.org/index.php/hsudru

อีเมล: hsjournal@udru.ac.th

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิตรา ธัญสุนทรสกุล	อธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย ม่วงปฐม	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระยุทธ์ เฟื่องชัย	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาวิตรี บุญมี	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพล สิงห์คำ	รองอธิการบดี
ดร.วิบูล เป็นสุข	รองอธิการบดี
ดร.เอกราช ดินาง	รองอธิการบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยโท ดร.เกรียงไกร ฐระพันธ์	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนา ดุลยพัชร	คณบดีคณะวิทยาการจัดการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณรัตน์ พิพิธกุล	คณบดีคณะครุศาสตร์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดม จำรัสพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
--	---------------------------

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ สิมารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤติกา แสนโกชน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สีปชาติ อันทะไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุฬามาศ จันทร์ศรีสุคต	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.สุภัทรา วันเพ็ญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด สร้อยน้ำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ณัฏฐนันท์ สุวรรณวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
รองศาสตราจารย์ไทยโรจน์ พวงมณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ อัมพรสถิร	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรยา สารินทร์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติสันต์ ศรีรักษา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพร พงศ์เพลินพิศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญภา ยืนยาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจงศักดิ์ พิภพบุรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เทพ บุญเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ละมัย ร่มเย็น	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลดาวลัย วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธวดี พยัมประโคน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนายุทธ เขยบาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ไชยแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัญญา สิ้นชิ้น	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภกฤต ปิติพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศรัณย์ ฉวีรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเชษฐ เวชวิฐาน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
	วิทยาเขตสกลนคร
ดร.ทรัพย์ อมรภิญโญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
	วิทยาเขตหนองคาย
ดร.วสิน สุขสมบุรณ์วงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ดร.ทวีศักดิ์ ชันยศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

ดร.ชาลี เกตุแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.นวัตร หอมสิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.วินัย มีแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.วรรณา เหล่าเซตกิจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.มัลลิกา ดวงภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.ภาวดี ทองนพคุณ ทอยน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.นฤปวรรต พรหมมาวัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.เชิดชัย หมั่นภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.ประภาพร สุปัญญา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.ยลดา ศรีเศรษฐ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

คณะกรรมการดำเนินงาน

ดร.เอกราช ดีนาง	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวดี ยาบุษดี	รองประธานกรรมการ
ดร.ชาลี เกตุแก้ว	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ พิพิธหิรัญการ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิมล ตัญญีวิสุทธิ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลลิตภัทร ตรีรักษา	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชราภรณ์ ไชยศรี	กรรมการ
นางสาวรุ่งใจ แสงทอง	กรรมการ
นางสาวสุวรรณี พันธุ์โอภาส	กรรมการ
นางสาวศศิตา พงสาวลี	กรรมการ
นายธราดล ปราบภัย	กรรมการ
นางพิมพ์พรณ ศรีภูธร	กรรมการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2565

คณะกรรมการดำเนินงาน

นายอภิเดช อภิพัฒน์ภาคูล

กรรมการ

นางสาวศิวพร ภูทอง

กรรมการและเลขานุการ

นายรุ่งโรจน์ มีแก้ว

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

พิธีงานอักษร

นางสาวศิวพร ภูทอง

ออกแบบปก

นายสุริยา ชัยดำรงณ์

นางสาวศศิตา พงสาวลี

ข้อความที่ปรากฏในบทความแต่ละเรื่องในวารสารวิชาการเล่มนี้
ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ
กองบรรณาธิการ และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ซึ่งความรับผิดชอบด้านเนื้อหาและการตรวจร่างบทความ
แต่ละเรื่องเป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน

บทบรรณาธิการ

การอ่านบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยเป็นกิจกรรมสำคัญจำเป็นสำหรับผู้ประกอบอาชีพในระดับวิชาชีพ (Profession) เช่น ครู นักบริหาร แพทย์ สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องกระทำด้วยปัญญา คือมีทฤษฎี หลักวิชาและงานวิจัยหนุนหลังรองรับการกระทำนั้นๆ จึงทำให้ผู้ประกอบอาชีพระดับนี้ต้องอ่านวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่เป็นประจำ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้ตระหนักในเรื่องนี้จึงพยายามคัดสรรบทความทางวิชาการ และบทความวิจัยที่มีคุณภาพ มาจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนโดยเฉพาะผู้ประกอบอาชีพที่เป็นวิชาชีพทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ศึกษาเรียนรู้และนำไปใช้ในการประกอบอาชีพของตน อันเป็นเจตนารมณ์ที่สำคัญยิ่งของกองบรรณาธิการ

สำหรับวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 14 บทความ ซึ่งเป็นบทความวิชาการและบทความวิจัยที่มีเนื้อหาที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาในเชิงเนื้อหาแล้วล้วนแต่มีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติแทบทั้งสิ้น

การดำเนินงานของวารสารมีอาจบรรลุเจตนารมณ์ได้หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของกองบรรณาธิการที่พิจารณาคัดเลือกบทความ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาประเมินบทความอีกทั้งเสนอข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะทำงานของวารสารที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ในการทำงานเพื่อให้วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้เผยแพร่ผลงานอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ

อุดม จำรัสพันธุ์

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม่อม จังหวัดสุรินทร์ นัชชนลิน อินทนุพัฒน์, ธัญญารัตน์ เจนชนบ และ ชนิสรา เพชรพิเศษศักดิ์	1
ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม กษมา ประสงค์เจริญ	17
แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนบ้านป่าหวาย ตำบลตาตทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ชมพูนุท สงกลาง	31
ประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุข สังกัดกระทรวง สาธารณสุขในประเทศไทย : กรณีศึกษาเขตสุขภาพที่ 5 ธนชัย พิระธรณิศร์	47
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการสุขภาพที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ณัฐติกา แก้วดี, เสาวลักษณ์ ขมทอง, กัญญาวีร์ เอ็มโอษฐ์ และ ปวีณา ลิ้มปิทีปการ	65
การสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย นันทิกานต์ พิลาวลัย, จักรกฤษณ์ คณารีย์, ณัฐวุฒิ ไหมนวล และ กัญจนภรณ์ ธงทอง	83
การจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอเขาย้อย จังหวัดพัทลุง จุฬารัตน์ เสจี่ยม	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์สำนวนจีนและโครงสร้างวลีสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม กรณีศึกษาหนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน <i>แดงเถา แซ่เจี๋ย</i>	117
การตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว ของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี <i>ชลิดา ศรีสุนทร และ ดารณี ดวงพรม</i>	135
แนวทางการพัฒนาบรรจู้ักษ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี <i>อรรณพ ต.ศรีวิงษ์ และ วสุธา อุษพิตัง</i>	149
ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทย และต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร <i>ชุมพร ทองสิงห์ และ ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์</i>	163
USING TASK-BASED LEARNING TO IMPROVE ENGLISH SPEAKING ABILITY OF PRATHOMSUKSA 2 STUDENTS <i>Tipchuta Kanhale and Rapeeporn Sroinam</i>	175
USING FLIPPED CLASSROOM TO IMPROVE MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS' ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY <i>Thanyasiri Sittirach and Rapeeporn Sroinam</i>	191
การศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น <i>วรวิมล ตัญยวิสุทธิ และ ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ</i>	209

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม
จังหวัดสุรินทร์

A STUDY OF COMMUNITY-BASED TOURISM POTENTIAL
OF KRATOM VILLAGE IN SURIN PROVINCE

นัชณลิน อินทนูปัท^{1,*}, ธัญญารัตน์ เจนชนบ² และ ชนิสรพา เพชรพิเศษคักดี³
Naknalin Intanupat^{1,*}, Thanyarat Jenkanob² and Chanissra Phetpisatsak³

¹ แผนกวิชาการโรงแรม วิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี

² คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

³ สาขาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

¹ Hotel Department, Phetchaburi Vocational College

² Faculty of Management Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Surin Campus

³ Major Tourism and Hotel Management, Faculty of Management Technology, Rajamangala
University of Technology Isan, Surin Campus

Received: 23 September 2021

Accepted: 9 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกระหม หมู่ 8 ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ความพร้อมทางด้านการรองรับ การบริการ และการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชน บ้านกระหมนั้นมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว มีบ้านพักรับรองในการให้บริการ มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงปราชญ์ชาวบ้านที่มีศักยภาพในการบรรยาย นำชม หมู่บ้าน ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โบสถ์หินล้านปี ขยารามะนา

* Corresponding author: นัชณลิน อินทนูปัท

E-mail: naknalin3571@gmail.com

เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีที่เดียวคือหมู่บ้านกระหม และกำลังจะสูญหาย และเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว มีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ชุมชนมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ โดยนุ่งผ้าไหมลายลูกแก้ว โฮล และใส่ร่มลายโกนกะตุ่ม แสดงให้เห็นว่าชุมชนบ้านกระหม มีศักยภาพความพร้อมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หมู่บ้านกระหม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ศักยภาพ

Abstract

The research aims to study the potential of community-based of Ban Kratom, Moo 8, Tumbon Nabua, Mueang Surin district, Surin province and to study the preparation for support services and community participation. The study was quantitative research. The instruments used were semi-structured interviews. The sample comprised 25 people from government agencies, private and public sectors, using a purposive sampling method. The findings indicated that Ban Kratom had the potential for service tourists, providing accommodation and various learning resources, as well as local wisdom scholars had a lot of potentials. Moreover, Ban Kratom has a unique tourism resource, unique stone church, and Kayum-Rum-Ma-Na which is the only folk art at Ban Kratom. Ban Kratom has provided opportunities for everyone in the community to participate in tourism activities. There is a clear structure of the division of responsibilities, unique costume by wearing Luk Kaew howl silk and Kon ka tum sarong. Thus, Ban Kratom community has the potential for sustainable community-based tourism.

Keywords: Ban Kratom, Community-Base Tourism, Potential

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวและการบริการจนสามารถสร้างอาชีพให้กับประชากรของประเทศ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนให้มีศักยภาพการเติบโตสูงขึ้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2557-2561 เติบโตเฉลี่ยในอัตราร้อยละ 11.09 ต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2561 รายได้จากการท่องเที่ยวเท่ากับ 1,068,190 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.94 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2560 สำหรับปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 38,277,300 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.19 และคาดการณ์ว่าจะมีสัดส่วนถึงร้อยละ 11.40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมเศรษฐกิจโลก ในปี พ.ศ. 2570 (กรมการท่องเที่ยว, 2562) การท่องเที่ยวมีความสำคัญโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อันจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศดีขึ้น อีกทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยก็มีส่วนสำคัญในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว ให้เป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ (สุธี เสริฐศรี และภูเกริก บัวสอน, 2560)

ประเทศไทยนั้นมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี อีกทั้งความมีไมตรีจิตของคนไทยที่เป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน จึงเป็นแรงดึงดูดการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลก เมืองไทยจึงกลายเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีตัวสินค้าหลัก ๆ ทรัพยากรการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวแล้วยังเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมและเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับกระแสการท่องเที่ยว นั่นก็คือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (ปิรันธ์ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหลากหลายทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ เชิงวัฒนธรรม และเชิงหัตถกรรม รวมทั้งมีวิถีชีวิตชุมชนที่เก่าแก่ มีศิลปะพื้นถิ่นงาม มีมรดกทางวัฒนธรรม ประเพณีที่โดดเด่น และประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน สามารถนำเอาทรัพยากรมาเป็นสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่มีมูลค่าเพิ่มตอบสนองความต้องการของตลาดโลกได้ ถือเป็นการสร้างฐานเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็งสอดคล้องกับความสมดุลของสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งต่อยอดให้เป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศเพิ่มมากขึ้น (พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัชย์ กังวล และวราภรณ์ นันทะเสน, 2561)

จังหวัดสุรินทร์ เป็น 1 ใน 4 ของจังหวัดในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งประกอบด้วยจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่หลายหน่วยงานให้ความสำคัญ และในจังหวัดสุรินทร์มีชื่อเสียงเกี่ยวกับชาติพันธุ์กูย ซึ่งชาวกูยมีความสามารถเกี่ยวกับการจับช้างป่า มาเลี้ยงเสมือนสมาชิกในครอบครัว ด้านการทอผ้าไหมหมู่บ้านท่าสว่าง เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการทอผ้าไหม และหมู่บ้านท่าสว่างมีโรงทอผ้าที่หาชมได้ยาก เป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าไหม ทุกกระบวนการ มีผ้าไหมโบราณ ผ้าไหมยกทอง มีร้านค้าจำหน่ายผ้าไหม ผ้าทอ เสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมจำหน่ายมากมาย อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์ได้ศึกษา มีวัดสำคัญ คือ วัดบูรพาราม ซึ่งเป็นวัดกลางเมืองสุรินทร์ที่คนสุรินทร์แนะนำโดยมีการสร้างมา 200 กว่าปีแล้ว มีรูปหล่อหลวงปู่ดูลย์ที่คนนับถือ มีพิพิธภัณฑ์ของหลวงปู่โดยเฉพาะ เหมาะกับการพาครอบครัวมากราบไหว้บูชา ก่อนไปเที่ยวสถานที่อื่นๆในสุรินทร์“วัดเจียบสงบใจกลางเมือง” ที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้กับชาวสุรินทร์ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1, 2561)

จากพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยทำงานและวัยเกษียณอายุซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญในด้านประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพการท่องเที่ยวของประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย แต่ละจังหวัดมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ที่อันโดดเด่น พบว่า ชุมชนหลายแห่งในหลายบริบทสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนได้รับโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (นันทนลิน อินทนุพัฒน์, 2562) การท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน สร้างความภาคภูมิใจ สร้างการรับรู้ให้แก่สังคมภายนอก และพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ปัจจุบันรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น ทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาสีงแวดล้อม การสร้างงาน การกระจายรายได้สู่ชุมชน เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนมีศักยภาพเพิ่มขึ้น (พิฑูรย์ ทองฉิม, 2558)

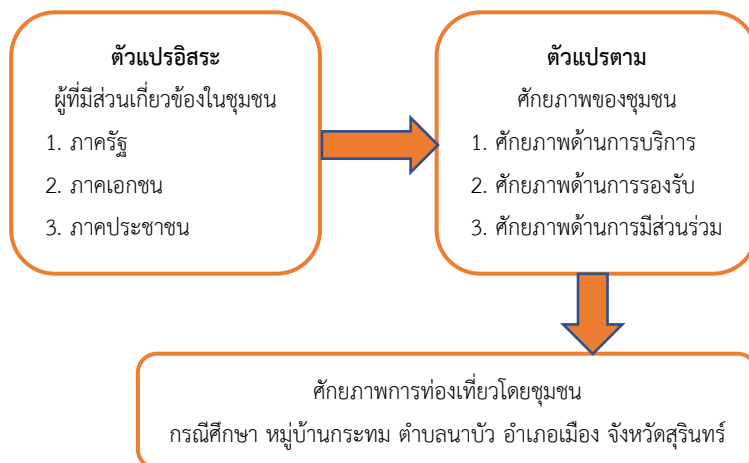
ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านกระหม่น ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนหมู่บ้านกระหม และนำเสนอศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านกระหม ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบว่าหมู่บ้านกระหมนั้นมีศักยภาพและความพร้อมทุกด้านในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีฐานการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แสดงเอกลักษณ์ที่ชุมชนมี ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านกระหมเป็นที่รู้จักมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอมือเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอมือเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ในพื้นที่ตำบลนาบัว อำเภอมือเมืองสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะบริบทและกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยระยะ เวลาที่ใช้ในการวิจัยตั้งแต่ 1 กรกฎาคม – เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 เป็นระยะเวลา 6 เดือน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ภาครัฐ 5 คน ภาคเอกชน 5 คน ภาคประชาชน 15 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังต่อไปนี้ ชุดที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลเกี่ยวกับบริบททั่วไปของชุมชนบ้านกระหมมุ่งเน้นถึงข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพโดยรวมของชุมชนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เอื้อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุดที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structure interview) โดยการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ในหมู่บ้านกระหม ตำบลนาบัว อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคณะผู้วิจัยจะได้ทำการตรวจสอบเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในลักษณะของข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวมทั้งจะได้ทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทภายในชุมชนบ้านกระหม จากนั้นจะมีการจัดประชุมกลุ่มย่อยให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิดและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันและร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการของแหล่งท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมข้อมูลศักยภาพและความพร้อมทุกด้านในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีฐานการเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ที่ชุมชนมี

1.2 ความพร้อมด้านที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกระหม่อมมีความพร้อมในด้านที่พัก ไม่ว่าจะเป็นบ้านพักรับรอง นักท่องเที่ยว แต่ยังไม่ถึงขั้นโฮมสเตย์ที่ลงทะเบียนไว้มี 15 หลังคาเรือน แต่ละหลังคาเรือนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 4 คนต่อหลังคาเรือน มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการเว้นระยะห่างในการท่องเที่ยวตามมาตรฐานรักษาความปลอดภัยภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสามารถเลือกพักแบบอาศัยร่วมกับชาวบ้าน และแบบแยกส่วนตัวตามความสะดวกของนักท่องเที่ยว ในด้านอาหารสำหรับบริการจะเป็นอาหารพื้นบ้าน เช่น แกงกล้วย ต้มไก่ใส่ใบมะขามและใบหม่อน หลนปลาทุ กุ้งหี้อเล็ก ซึ่งแต่ละเมนูอาหารได้ผ่านการประกวดและได้รับรางวัล ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแจ้งได้ว่าจะรับประทานอาหารแบบรวมกลุ่มหรือรับประทานอาหารแบบเซตที่บ้านพัก อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าที่จำเป็น เช่น ที่นอน พัดลม เครื่องอำนวยความสะดวก รวมไปถึงอาหารว่าง เช่น อาหารพื้นบ้าน ซา กาแฟ เป็นต้น อาหารแบบพื้น สามารถรองรับเป็นหมู่คณะ กรู๊ปทัวร์ และครอบครัว ต้องประสานงานและแจ้งล่วงหน้าก่อน 7 วัน เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านสถานที่พักและฐานเรียนรู้ต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ชุมชนยังมีเรือนรับรองสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อนั่งพักหย่อนใจอีกด้วย

ภาพที่ 3 เรือนรับรองสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน

ชุมชนบ้านกระหม่อมเป็นชุมชนที่มีความพร้อมและสะดวกสบาย ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้า ประปา รวมถึงรองรับสัญญาณโทรศัพท์ทุกเครือข่าย มีบริการ Wifi ภายในบ้านพัก จะมีความสะอาดและปลอดภัยในการบริการนักท่องเที่ยว

1.4 การเตรียมความพร้อมของบุคลากรในการรองรับนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกระหม่อมเป็นชุมชนที่มีบุคลากรที่มีศักยภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา แต่จะต้องมีการแจ้งหรือประสานงานล่วงหน้าก่อน 7 วัน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว อีกทั้งบุคลากรในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบชัดเจน มีบุคลากรประจำแต่ละฐานการเรียนรู้ สามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว มีปราชญ์ชาวบ้านในการบรรยาย นำชมในแต่ละฐานได้อย่างน่าสนใจ

ภาพที่ 4 ปราชญ์ชาวบ้านด้านการตีมีดแบบฉบับโบราณ

2. ศักยภาพการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านกระหม่อม จังหวัดสุรินทร์

2.1 ด้านความหลากหลายของกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนบ้านกระหม่อม เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้และกิจกรรมที่ให้ความสนุกสนาน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน ร่วมทำกิจกรรมกับชาวบ้าน เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกประทับใจจากฐานการเรียนรู้ภายในชุมชน ซึ่งกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในชุมชนประกอบไปด้วย 10 ฐานการเรียนรู้ คือ 1. ฐานตีมีดแบบฉบับโบราณ 2. ฐาน Love Garden @ กระหม่อม 3. ฐานของมหัศจรรย์งานกะลา 4. ฐานโคขุน เนื้อวากิว (ดวงใจฟาร์ม) 5. ฐานไข่เค็มสมุนไพร 6. ฐานโสร่งลายโกนกะตุม 7. ฐานปูนปั้น 8. ฐานทอผ้าไหมลายลูกแก้ว 9. ฐานถ่านอัดแท่ง 10. ฐานการเรียนรู้บ้านไหมทองสะเร็น ทุกฐานการเรียนรู้จะมีวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านสาธิตให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 5 ฐานเรียนรู้บ้านไหมทองสะเร็น

2.2 มีมัคคุเทศก์หรือผู้นำชมสำหรับนักท่องเที่ยว ถ่ายทอดความรู้และข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

ชุมชนบ้านกระหม่อมมีบุคลากรที่เพียงพอและมีความพร้อมทางด้านปราชญ์ชาวบ้านในการบรรยาย นำชม ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการแนะนำความรู้และสาธิตแต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละฐานการเรียนรู้ก็จะมีคนดูแลในแต่ละฐานการเรียนรู้ คอยให้ความรู้และแนะนำเพิ่มเติมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน นอกจากนั้นปราชญ์ชาวบ้านยังสามารถให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่สนใจมาศึกษาเรียนรู้ในหมู่บ้านกระหม่อม ชมบริบทของชุมชน และพาร่วมกิจกรรมใน แต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยอดีตผู้ใหญ่บ้าน มัคคุเทศก์ฝึกหัด และคุณกฤษฎิกา ภักดีรัตน์ เป็นต้น

ภาพที่ 6 ปราชญ์ชาวบ้านฐานเรียนรู้

2.3 ร้านขายของฝาก และของที่ระลึกสำหรับให้บริการนักท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านกระหม่อมมีความพร้อมทางด้านการจำหน่ายของฝากและของที่ระลึก เพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชน จึงได้นำเอาสินค้าในแต่ละฐานการเรียนรู้มาจำหน่ายเป็นของฝาก ของที่ระลึก สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการซื้อ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถซื้อได้จากฐานการเรียนรู้ที่ลงไปทำกิจกรรมในแต่ละฐานการเรียนรู้ ซึ่งทางชุมชนยังไม่มีต้นทุนในการสร้างพื้นที่ขายของฝาก ของที่ระลึกในชุมชน แต่เป็นการให้นักท่องเที่ยวสามารถซื้อได้ประจำฐานการเรียนรู้

2.4 การให้บริการด้านยานพาหนะเยี่ยมชมสำหรับนักท่องเที่ยว

ในด้านการบริการ ชุมชนบ้านกระหม่อมมีรถซาเล้งบริการนักท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มหมู่คณะ และมาแบบครอบครัว ชุมชนมีรถสำหรับบริการนำนักท่องเที่ยวชมบริบทชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเรียนรู้แต่ละฐานการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน รวมถึงบริการนักท่องเที่ยวสำหรับท่านที่ต้องการไปยังวนอุทยานแห่งชาติพนมสวาย ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์ มีระยะทางจากชุมชนบ้านกระหม่อมประมาณ 22 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที

3. ศักยภาพการมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา หมู่บ้านกระหม่อม จังหวัดสุรินทร์

3.1 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

คนในชุมชนให้ความร่วมมือดีมาก มีการส่งเสริมและผลักดันให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน อีกทั้งยังช่วยพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาศึกษา เรียนรู้ ทั้งประชาสัมพันธ์หมู่บ้านให้เป็นที่รู้จัก ทำให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากขึ้น มีการนัดประชุมเพื่อแบ่งหน้าที่ และเตรียมความพร้อมสำหรับบริการนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้กับชุมชน ทั้งการประชาสัมพันธ์ยังทำให้หมู่บ้านกระหม่อมเป็นที่รู้จัก มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาศึกษาและเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

3.2 ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายนอก (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชนให้การสนับสนุน ช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน)

ชุมชนบ้านกระหมเป็นแหล่งผลิตต้นจากพัฒนาชุมชนจังหวัด โดยการฝึกอบรมเพื่อสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยมีวัฒนธรรมจังหวัดได้เข้ามาสนับสนุนด้านการส่งเสริมการเล่นดนตรี ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ และมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลนาบัว ที่เข้ามาช่วยให้การสนับสนุนพัฒนาหมู่บ้านกระหมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านกระหม รวมไปถึงหน่วยงานภาคเอกชน เช่น เข้ามาให้การช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้พัฒนาผลผลิตของที่ระลึก รวมทั้งชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์มาฝากขายตามเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อกระจายรายได้ให้กับชุมชน

3.3 นำเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

ชุมชนบ้านกระหมมีเอกลักษณ์ทางด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรม คือ “ขย่ำรำมะนา” เป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่เกือบจะหายไปจากจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีแค่เพียงในหมู่บ้านกระหมเท่านั้นที่สืบทอดต่อกันมาจากรุ่นบุรุษ เป็นการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่หาดูได้ยากและวัดกระหมวนาราม เป็นวัดที่สร้างโบสถ์ที่ใช้วัสดุจากหินล้วน ๆ ซึ่งหินบางส่วนเป็นหินที่นำมาจากเขาสวายในการนำมาสร้างโบสถ์ และมีต้นกระหมที่แสดงถึงเอกลักษณ์หมู่บ้านกระหมที่ชื่อเสียง โดยการนำเอาเอกลักษณ์ที่ชุมชนมีนำมาเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษา เรียนรู้ และร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน

ภาพที่ 7 การแสดงขย่ำรำมะนา

อภิปรายผล

ศักยภาพการรองรับแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบ้านกระหม่ โดยเริ่มจากเส้นทางการเข้าถึงหมู่บ้านกระหม่มี 2 เส้นทาง คือ สุรินทร์-ปราสาท สุรินทร์-สวาย การเดินทางสะดวก ปลอดภัย จราจรไม่ติดขัด สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ วนอุทยานแห่งชาติพนมสวายได้ ชุมชนมีที่พักเพียงพอสำหรับบริการนักท่องเที่ยว จะพักร่วมกับชาวบ้านหรือพักแยกส่วนตัว ภายในห้องพักรวมสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน มีบุคลากรเพียงพอ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย (2556) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวงโดยรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ได้แก่ ด้านอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่พักรวม ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและด้านบริการเสริมอื่น ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนที่น่าสนใจ มีการเดินทางที่สะดวกสบายสามารถเลือกเดินทางได้หลากหลายรูปแบบ

ศักยภาพการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนมีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ให้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน มีปราชญ์ชาวบ้านบรรยายนำชมในฐานการเรียนรู้ พาร่วมกิจกรรมในแต่ละฐานการเรียนรู้ ส่วนร้านขายของฝากของที่ระลึก นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อได้ในฐานการเรียนรู้วางจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจมาเลือกซื้อสินค้าได้ เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงความสามารถของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญากรณ์ ไชยคช และคณะ (2558) พบว่า ชุมชนต้นหยงลูโละมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 8 แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี ที่มีประวัติศาสตร์นับร้อยปีด้านวิถีชีวิตชุมชนได้ประกอบอาชีพการทำนาเกลือที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในด้านของการบริการท่องเที่ยวพบว่า ชุมชนได้จัดเตรียมยุวมัคคุเทศก์ไว้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และโปรแกรมท่องเที่ยวภายในชุมชน อย่างไรก็ตามชุมชนควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และการฝึกอบรมการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่กลุ่มที่เกี่ยวข้อง

ศักยภาพการมีส่วนร่วมแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

คนในชุมชนให้ความร่วมมือ มีความสามัคคี เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา เป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน ทำให้เกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน แสดงเอกลักษณ์ของชุมชน คือ การแต่งกายในการต้อนรับด้วยผ้าไหมลายลูกแก้ว โสร่งลายโดนกะตุม รวมถึงศิลปวัฒนธรรม ขย่ำรำมะนา เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่กำลังจะหายไปมีที่เดียวที่หมู่บ้านกระหมี่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิมล ภู่นาค (2558) พบว่า ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติด้านการเมือง พบว่า ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิษฐา ใจเป็ง และจรัสรัตน์ ศิตศิริตัน (2564) พบว่า ชุมชนบ้านหนองกระดุกเนื้อเป็นชุมชนชาวชาติพันธุ์ลาวครั้งที่มีการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวลาวที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบกับคนในชุมชนกลุ่มหนึ่งเล็งเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเนื่องจากคนในชุมชนมีความพยายามเก็บรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมให้คงอยู่โดยผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนที่มุ่งไปสู่ความผูกพันและประสบการณ์อันแท้จริงซึ่งได้มาจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้านศิลปมรดกทางวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ชุมชนควรมีการจัดฝึกอบรม เตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริการนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น
2. ชุมชนควรมีจุดขายของฝากของที่ระลึก เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าได้สะดวกสบายมากขึ้น

3. บ้านพักรับรองของชุมชน ต้องมีการพัฒนาเป็นโฮมสเตย์ ทำให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว

4. ชุมชนควรมีการพัฒนาของฝากของที่ระลึกที่มีเอกลักษณ์ ควรมีการจัดประชุมกับกลุ่มชาวบ้านเพื่อระดมความคิด ออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างที่น่าดึงดูด และเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2562). **แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564**.

สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.dot.go.th/storage/กลุ่มแผน/5V7jtvCF7hvNiPXPu7MOdT7giHiF1ZbRokN8nBVx.pdf>.

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย. (2556). ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**, 9(2), 1-11.

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. (2561).

แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.buriram.go.th/downloads/yudtasad/plan-g-61-65-re63.pdf>.

ชนิษฐา ใจเป็ง และ จุริรัตน์ ศิตศิริตัน. (2564). การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บ้านหนองกระดุกเนื้อตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**, 10(1), 93-107.

นันทนลิน อินทพัฒน์. (2562). ศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษาชุมชนอ่างเก็บน้ำลำพอกจังหวัดสุรินทร์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 39(2), 61-73.

พิฑูรย์ ทองฉิม. (2558). **การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปรีดิ์ ชินโชติ และ ชีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. **Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)**, 9(1), 250-268.

- ปรัชญากรณ์ ไชยคช, ดวงธิดา พัฒโน, ธนฤช สุวรรณ, นกุล ชื่นพัก และ วรลักษณ์ สลิตศิริวิมล. (2558). ศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านต้นหยงลูโละ ตำบลต้นหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. ใน **การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่**, หน้า 39-51. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พองจันทร์ หลวงจันทร์ดวง, สุรัชย์ กังวล และ วราภรณ์ นันทะเสน. (2561). ศักยภาพชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. **Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning**, 8(2), 52-83.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2558). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา. **วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 26(1), 63-74.
- สุณี เสริฐศรี และ ภูเกริก บัวสอน. (2560). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชนคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์**, 10(2), 109-117.

ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
LEADERSHIP AMONG COLLEGE OF DRAMATIC ARTS' DIRECTORS, COLLEGE
OF FINE ARTS' DIRECTORS, BANDITPATANASILPA INSTITUTE,
MINISTRY OF CULTURE

กษมา ประสงค์เจริญ*

Kasama Prasongcharoen

วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

Chiang Mai College of Dramatic Arts

Received: 4 March 2022

Accepted: 9 August 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำ เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำ และเพื่อหารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม กลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 11 แห่ง และวิทยาลัยช่างศิลป์ จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 441 คน ปีการศึกษา 2563 และกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 14 คน และการประเมินคุณภาพ จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.15

* Corresponding author: กษมา ประสงค์เจริญ

E-mail: directorkasama@gmail.com

2. ปัญหา คือ มีการประชุมบุคลากรค่อนข้างน้อย การประสานงาน และการสื่อสาร ไม่มีความชัดเจนและข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีการบริหารเชิงระบบ มีการประชุมหารือ วางแผนการบริหารจัดการร่วมกัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศและมีความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำมีอาชีพ มีความโดดเด่นจำนวน 9 ข้อ ภาวะผู้นำแบบมีอาชีพ จำนวน 11 ข้อ และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ที่มีพฤติกรรมมุ่งงาน มีความเหมาะสมและมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 93.00 – 99.00 และพฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ มีความเหมาะสมและมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 94.00 – 97.00

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้อำนวยการ, วิทยาลัยนาฏศิลป์, วิทยาลัยช่างศิลป์, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

The purposes of this research were to study leadership, problems, and suggestions for leadership development, and to investigate a leadership development model of the directors of College of Dramatic Arts and the directors of College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture. The target group consisted of the personnel of 11 Colleges of Dramatic Arts and 3 Colleges of Fine Arts, totaling 441 people in the academic year 2020. There were 14 key informants for the interview and 100 key informants for the quality assessment. The research instruments were a questionnaire, an interview form, and a quality assessment form. The data were statistically analyzed for mean, standard deviation, and content analysis.

The research results were as follows:

1) Leadership of the directors of the College of Dramatic Arts and the directors of the College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of

Culture, overall, was at a very good level with a mean of 4.08 and a standard deviation of 0.15.

2) The problems encountered were that there were few personnel meetings, and unclear coordination and communication. The suggestion is that the directors should have visions, manage systematically, arrange more meetings to discuss management plans together, apply technology to work, and create a good atmosphere and relationship in the organization.

3) According to the professional leadership development model, there were nine outstanding items and eleven professional leadership items. The results of the quality assessment of the leadership development model of the directors of the College of Dramatic Arts and the directors of the College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture, found that their work-oriented behavior was appropriate with the percentage score range at 93.00 – 99.00. In addition, the relationship-oriented behavior was appropriate with the percentage score range at 94.00 – 97.00.

Keywords: Leadership, Directors, College of Dramatic Arts, College of Fine Arts, Bunditpatanasilpa Institute

บทนำ

“The right person in the right job at the right time คนถูกต้อง ในงานถูกต้อง และเวลาถูกต้อง” คำกล่าวนี้เป็นวลีที่บ่งบอกถึงลักษณะของการบริหารงาน การบริหารคน (นพดล เหลืองภิรมย์, 2556) และการบริหารสถานศึกษา ซึ่งการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารทำหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มกำลังความสามารถ และอยู่ในวุฒิภาวะที่เหมาะสมกับการบริหารสถานศึกษา การที่ผู้บริหารจะสามารถนำพาสถานศึกษาและบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายให้เกิดผลสำเร็จ สิ่งสำคัญคือการมีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นบุคลิกภาพพิเศษและความสามารถที่จะบังคับบัญชาผู้อื่นได้ สามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถือ ยอมร่วมมือและยอมรับในตัวผู้บังคับบัญชา (บุญพา พรหมณะ, 2559) ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความตั้งใจเข้ามาทำงานต้องเป็นคนที่รู้จักความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนและสามารถบริหารจัดการด้านการบุคลากรให้ดีโดยไม่ทำให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชารู้สึกอึดอัดใจ ตรงกับหลักการที่ว่า “คนสำราญงานสำเร็จ” (พระมหาหวมชัย วชิรเมธี, 2551) และต้องมีความเชื่อมั่นในตัวเองมีบุคลิกภาพที่สามารถได้รับความไว้วางใจ สามารถใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหาด้วยความชำนาญ รู้กฎหมาย สามารถให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษากับผู้ร่วมงาน เป็นกัลยาณมิตรที่ดี (วิเชียร วิทยอุดม, 2553)

ความสำคัญของภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหารในทุกองค์กรรวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาเช่นเดียวกัน ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของสายงานด้านการบริหารสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีสถานศึกษาในสังกัดที่จัดการเรียนการสอนทางด้าน นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์ และทัศนศิลป์ ทั้งระดับพื้นฐาน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับอุดมศึกษาทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาตามจำนวนวิทยาลัยที่รับผิดชอบทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ซึ่งล้วนต้องทำหน้าที่บริหารงานและดูแลความเรียบร้อยในฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ฝ่ายกิจการนักเรียน นักศึกษา และฝ่ายวิจัยและงบประมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาและส่งเสริมวิชาการ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพถึงวิชาชีพขั้นสูงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตศิลป์และทัศนศิลป์ ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ผู้บริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์ทั้งศิลป์ในการบริหารจัดการ ผู้วิจัยเห็นว่าในมิติของงานวิจัยด้านการบริหารสถานศึกษาในเครือสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตั้งแต่ทางสถาบันฯ มีการบริหารงานตามพระราชบัญญัติสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติมเป็นต้นมา ยังไม่เคยมีการวิจัยว่าภาวะผู้นำของผู้อำนวยการฯ เป็นอย่างไร

จากความเป็นมาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ และผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อหารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์
ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัย
ช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร
วิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวง
วัฒนธรรม
3. เพื่อหารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์
ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

วิธีการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 11 แห่ง และวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 441 คน ปีการศึกษา 2563
กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จำนวน 14 คน และการประเมินคุณภาพ จำนวน 100 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 แบบสอบถามภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการ
วิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม มีจำนวน 3 ตอน ได้แก่
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัย
นาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความสอดคล้อง
ของวัตถุประสงค์ เนื้อหา มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 – 1.00 และแล้วนำไปทดลองใช้ (Try
out) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93

2.2 แบบสัมภาษณ์ ภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด มีจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ปัญหาที่พบเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำม่งงาน 2) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำม่งงาน 3) ปัญหาที่พบเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำม่งสัมพันธ์ 4) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำม่งสัมพันธ์

2.3 แบบประเมินคุณภาพ มีจำนวน 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 11 แห่ง และผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 3 แห่ง

3.2 ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์

3.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามและแบบประเมินคุณภาพคืน และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบประเมินคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ Atlas.ti 8

สรุปผลการวิจัย

1. ผลภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม โดยรวม

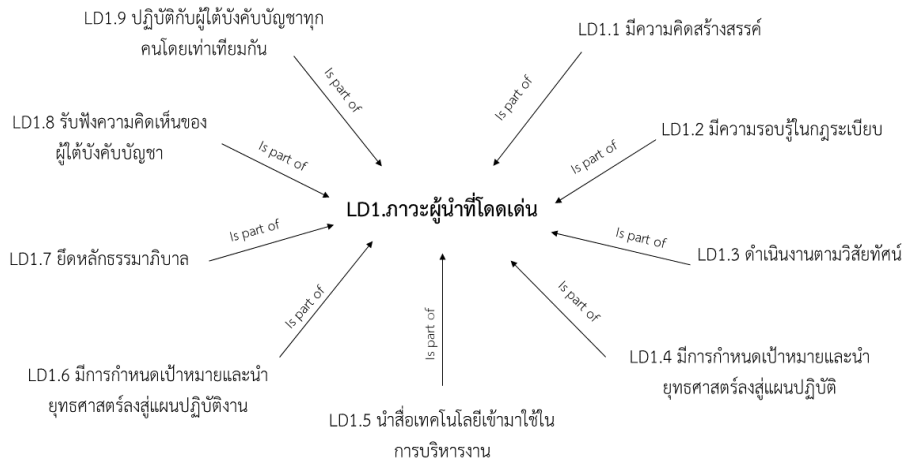
ด้าน	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1	พฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งงาน	4.07	0.04	มาก
2	พฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งสัมพันธ์	4.08	0.20	มาก
	โดยรวม	4.08	0.15	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.15 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.20 และพฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งงาน มีค่าเฉลี่ย 4.07 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.04 ตามลำดับ

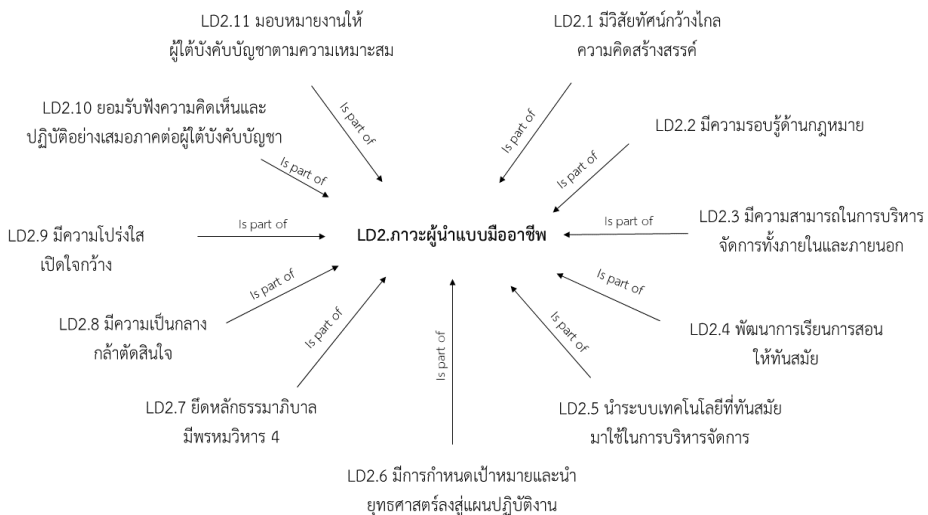
2. ปัญหา คือ มีการประชุมบุคลากรค่อนข้างน้อย การประสานงาน และการสื่อสารไม่มีความชัดเจนและข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีการบริหารเชิงระบบ มีการประชุมหารือ วางแผนการบริหารจัดการร่วมกัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศและมีความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำมีอาชีพ แสดงดังภาพที่ 1 – 4

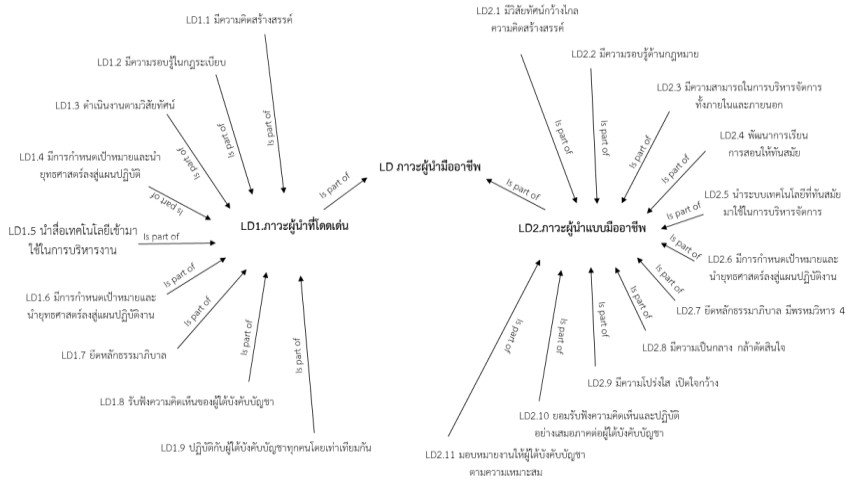
ผลการหารูปแบบจำลองการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ Atlas.ti 8

ภาพที่ 1 รูปแบบจำลองภาวะผู้นำที่โดดเด่นของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 รูปแบบจำลองภาวะผู้นำแบบมืออาชีพของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

ภาพที่ 3 รูปแบบจำลองภาวะผู้นำที่โดดเด่นและภาวะผู้นำแบบมืออาชีพผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์
และผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

ภาวะผู้นำผู้บังคับบัญชา (คนสำคัญ)	ภาวะผู้นำผู้ร่วมงาน (งานสำคัญ)
๑. เกียรติคุณ (moral leaders)	๑. มีวิสัยทัศน์ไกล และ มีความรู้ ความสามารถ (Competence)
๒. มีทักษะในการวินิจฉัยสั่งการ (Diagnostic skills)	๒. เก่งงาน เก่งคน เก่งงาน (Smart leader)
๓. เชื้อชวนในการจูงใจคน (Motivation)	๓. ทักษะเทคโนโลยี (Technology skills)
๔. กระตือรือร้น กระตือรือร้น (Enthusiasm)	๔. มีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ปัญหา (Critical Thinking)
๕. มีความยุติธรรม มีความเป็นกันเอง ปราศจากอคติ (Fairness and Unbiased)	๕. มีระบบบริหารเวลา (Time Management)
๖. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative)	๖. มีผลงานและคนในองค์กร (Achievement and Organization)
๗. มีความขยัน ใฝ่เรียน (Work hard)	๗. มีระบบงานแบบมีส่วนร่วม (Plan and Participation System)
๘. สร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration)	๘. กล้าคิด กล้าตัดสินใจ (Decision making)
๙. สร้างเครือข่ายทางการศึกษา (Educational networking)	๙. มีแรงจูงใจไม่แพ้ใคร (Motivation Achievement)
๑๐. บริหารเวลาได้อย่างเหมาะสม (Time management)	๑๐. จิตศรัทธาเชื่อส่วนรวม (Dedicated)
๑๑. ควบคุมอารมณ์ได้ดี (Emotional Control)	๑๑. รอบรู้ใช้กฎหมาย (Law skills)
๑๒. เป็นแบบอย่างที่ดี มีอุดมการณ์ (Role model)	๑๒. มีทักษะยุคใหม่ (ศตวรรษที่ 21) (21st century skills)
๑๓. ประสานงานและประสานประโยชน์ให้สถานศึกษา (Cooperative)	
๑๔. มีเมตตา คุณธรรม จริยธรรม (Moral intelligence)	
๑๕. นิยมนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)	
๑๖. มีศีลธรรม มีคุณลักษณะผู้นำ (Good Personality)	
๑๗. นำองค์กรสู่ความเป็นเลิศ (Achieving Organizational Greatness)	

ภาพที่ 4 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

ส่วนผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ที่มีพฤติกรรมมุ่งงานมีความเหมาะสมและมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 93.00 – 99.00 และพฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ มีความเหมาะสมและมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 94.00 – 97.00

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พบว่า พฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งงาน และพฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.15 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาที่มาจากกระบวนการคัดสรรมีความสามารถในการบริหารงานโดยมีพฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งงาน ได้แก่ ความสามารถในการกำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดระบบในงานต่าง ๆ ของภาควิชา สามารถมอบหมายงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสม มีแผนการกำกับ ติดตาม และประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นระบบ และในขณะเดียวกันก็มีพฤติกรรมภาวะผู้นำมุ่งสัมพันธ์ ได้แก่ มีการสนับสนุนให้มีการประสานงานในการทำงานของทุกฝ่ายโดยไม่แบ่งแยกเพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน เคารพในสิทธิของผู้ร่วมงานทุกคน เท่าเทียมกันและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างสุภาพ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานริเริ่มสร้างสรรค์และยอมรับในประสบการณ์ใหม่ ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำตามพฤติกรรมมหาวิทยาลัย แห่งรัฐโอไฮโอ (1945, อ้างถึงใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2547) ซึ่งแบ่งเป็น 2 มิติ คือ พฤติกรรมผู้นำมุ่งงานและพฤติกรรมผู้นำมุ่งสัมพันธ์และงานวิจัยของ วินนาร์ชนชัยวิทยนันต์ และ จุฬพารรณภรณ์ ธนะแพทย์ (2561) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร มีภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) องค์ประกอบของการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร มีค่าอยู่ระหว่าง 0.58–0.79 และงานวิจัยของพรศักดิ์ คำทอง (2558) ได้ทำการ

วิจัยเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในวิทยาลัยชุมชน กลุ่มภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารในวิทยาลัยชุมชนพบว่า มีคุณลักษณะของผู้บริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับงานผู้บริหารในวิทยาลัยชุมชนมีคุณลักษณะของผู้บริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับงาน ซึ่งได้แก่ ความมั่นใจในตนเอง ความเชื่อในอำนาจตน มีความสามารถในการจูงใจและความต้องการทางสังคมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของพูนศักดิ์ ไซยคำจันทร์ (2558) ได้วิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เชียงใหม่ พบว่า ภาวะผู้นำแบบสนับสนุน ได้แก่ การมีพฤติกรรมที่เป็นมิตรที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งให้การปฏิบัติอย่างเสมอภาคและให้การสนับสนุนยกย่องต่อศักดิ์ศรีของผู้ใต้บังคับบัญชา และภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีพฤติกรรมกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และงานวิจัยของ ทวีภรณ์ วรชิน, สมเจตน์ ภูศรี และ เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม ศึกษา เขต 24 พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการพัฒนาให้กับผู้บริหาร สถานศึกษา มี 6 ด้าน คือ ผู้นำที่สร้างความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำการเรียนรู้แบบทีม ผู้นำของผู้นำ ผู้นำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อลูกค้า และผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี

2. จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาคือ มีการประชุมบุคลากรค่อนข้างน้อย การประสานงานและการสื่อสารไม่มีความชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากผู้อำนวยการมีภารกิจที่รับผิดชอบค่อนข้างมาก โดยเฉพาะงานเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม การบริการวิชาการการแสดงไม่ได้มีเฉพาะกลางวันเท่านั้นต้องไปกำกับดูแลในเวลากลางคืน และถึงแม้ว่าจะมีรองผู้อำนวยการรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย แต่การตัดสินใจต้องเป็นหน้าที่ของหัวหน้าสถานศึกษา รวมถึงความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกสถานศึกษาหลาย ๆ เรื่อง ทั้งภาครัฐและเอกชน เครือข่ายทั้งในจังหวัดต่างจังหวัดและต่างประเทศ และการทำงานเชิงรุก ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุที่อาจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา และก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวตามมา ส่วนข้อเสนอแนะของบุคลากรคือ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีการบริหารเชิงระบบ มีการประชุมหารือ วางแผนการบริหารจัดการร่วมกัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงาน มีการสร้างบรรยากาศและมีความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร

3. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำมืออาชีพ มีความโดดเด่นจำนวน 9 ข้อ ภาวะผู้นำแบบมืออาชีพ จำนวน 11 ข้อ และผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ที่มีพฤติกรรมมุ่งงานมีความเหมาะสมและมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 93.00 – 99.00 และพฤติกรรมมุ่งสัมพันธ์ มีความเหมาะสมและมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ 94.00 – 97.00 เนื่องจากผู้บริหารมืออาชีพจะต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและไปให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ สิ่งที่จะต้องจำเป็นจะต้องมีคือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้งต้องมีความรอบรู้ในด้านกฎหมายเพื่อนำมาช่วยในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ยึดหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ได้บังคับบัญชามีความคาดหวังว่า ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพจะแสดงถึงพฤติกรรมของผู้บริหารที่สามารถบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายและได้ผลลัพธ์ของงานที่ยอดเยี่ยม มีผลผลิตที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา พรหมทิพย์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างบารมี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นเขว้านปัญญา และด้านการคำนึงถึงเอกัตบุคคล (2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตัวแปร เพศ ตำแหน่ง วิทยฐานะ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน และ (3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 60 ข้อ ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบพหุคูณด้วยวิธี LSD ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง (2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูพบว่า ครูที่มีเพศต่างกัน ประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีทัศนะต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, .01 และ .05 ตามลำดับ สำหรับครูที่มีตำแหน่งวิทยฐานะต่างกันมีทัศนะต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมและพิจารณารายด้านไม่แตกต่างกัน และ (3) ข้อเสนอแนะของ

ครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีความสำคัญประกอบด้วย (3.1) บริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล (3.2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา (3.3) มีความรู้ความสามารถและวิสัยทัศน์กว้างไกลในการบริหาร (3.4) ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างต่อเนื่อง และ (3.5) มอบหมายงานอย่างโปร่งใสโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อสร้างอุดมการณ์ร่วมกัน สร้างการทำงานเป็นทีม และสร้างความรัก ความผูกพันในองค์กร
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีการแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมเพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือการศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของสถานศึกษา
4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมหาช่องทางในการสื่อสารที่มีความหลากหลายโดยใช้เทคโนโลยี เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ในการประสานงาน สั่งการ และติดตามผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กัลยา พรหมทิพย์. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามทัศนะของครูมัธยมศึกษา ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 8(2). 79-90.

- ทวีภรณ์ วรชิน, สมเจตน์ ภูศรี และ เกรียงศักดิ์ ไพรวรรณ. (2016). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24. **วารสารการบริหารปกครอง**, 5(2), 146-164.
- นพดล เหลืองภิรมย์. (2556). แนวคิดการจัดคนให้เหมาะสมกับงานและการแบ่งงานในบริษัทที่แตกต่างกัน แนวคิดนี้ยังคงใช้ได้หรือไม่ ในยุคสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ**, 1(1), 83-91.
- บุญพา พรหมณ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2551). **คนสำราญ งานสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ธรรมะ.
- พรศักดิ์ คำทอง. (2558). **คุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในวิทยาลัยชุมชน กลุ่มภาคเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- พูนศักดิ์ ไซคำจันทร์. (2558). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม. **วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 47(1), 272-293.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). **พระราชบัญญัติ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ.2550 เล่ม 124 ตอนที่ 32**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- วิเชียร วิทยอุดม. (2553). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- วินนารัชนี ชัยวิทยนันต์ และ จุฬาพรณภรณ์ ธนะแพทย์. (2561). การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. กรุงเทพฯ. **วารสารสารสนเทศ**, 16(2), 159-167.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2547). **ภาวะผู้นำ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พี.บี.ฟอเร็น บุ๊คส์เซ็นเตอร์.

แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนบ้านป่าหวาย ตำบลตาตทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

GUIDELINES FOR SOLID WASTE MANAGEMENT AT BAN PA WAI SCHOOL IN TAT THONG SUBDISTRICT, SI THAT DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

ชมพูนุท สงกลาง *

Chompoonut Songklang *

สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University

Received: 3 March 2022

Accepted: 18 September 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย 2) ศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนบ้านป่าหวาย ตำบลตาตทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 53 คน ผู้บริหารและครูในโรงเรียน จำนวน 5 คน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามข้อมูลและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.02 กลุ่มเป้าหมายตอบคำถามได้ถูกต้องในแต่ละข้อมากกว่าร้อยละ 80 กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เรื่องขยะทั่วไปควรกำจัดด้วยวิธีการเผาน้อยที่สุด ตอบถูกร้อยละ 13.21 กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.95 ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด และคะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อยคือ นักเรียนเคยกำจัดขยะโดยวิธีการเผา เช่น เผาถุงพลาสติก กิ่งไม้แห้ง ใบไม้แห้ง เป็นต้น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.56 ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย

* Corresponding author: ชมพูนุท สงกลาง

E-mail: chompoonut@udru.ac.th

ภายในโรงเรียนคือ 1) ปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมอย่างความต่อเนื่อง 2) พัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และนำหลัก 3R มาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย 3) สร้างพื้นที่คัดแยกขยะให้มีหลังคา และสร้างเตาเผาขยะแบบไร้ควัน 4) อบรบบุคลากรและนักเรียนในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี 5) ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ใช้ประโยชน์ได้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน 6) โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 7) ส่งเสริมการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนและในชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการขยะมูลฝอย, ความรู้, พฤติกรรม, แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอย

Abstract

The purposes of this study were 1) to study knowledge of the solid waste management of the students at Ban Pa Wai School, 2) to investigate the behaviors of the solid waste management of the students at Ban Pa Wai School, and 3) to propose the guidelines for the solid waste management for the students at Ban Pa Wai School, Tat Thong subdistrict, Sri That district, Udon Thani Province. The target group consisted of 53 students who were studying at Prathomsuksa 1-6 levels, five administrators and teachers at Ban Pa Wai School. The research instruments used for collecting the data a questionnaire and a semi-structured interview form. The obtained data were statistically analyzed and interpreted by percentage, mean, and frequency.

The results of the study revealed that the target group had knowledge of the solid waste management at the highest level (83.02%). Moreover, it was found that more than 80% of the target group could answer the question correctly as considered each item whereas the target group had the least knowledge of the general waste about the fact that it should be disposed by burning (13.21%). In the view of the behaviors, the target group had the mean

score at a high level ($\bar{X} = 3.95$). Considering each item and behavior, it was found that the target group had the lowest mean score on the fact that the students used to dispose the waste such as plastic bags and dried branches and leaves by burning ($\bar{X} = 1.56$). The guidelines for the solid waste management in the school were proposed as follows: 1) Instill conscience in the students to manage the solid waste accurately, and promote the participatory activities of the solid waste management consecutively, 2) Develop the learning unit about the solid waste management through employing the principle of 3Rs, 3) Provide the particular area with the roof for sorting the solid waste, and construct the non-smoke waste incinerator, 4) Consecutively coach the personnel and students about the solid waste management in the school annually, 5) Promote and support the existing projects in the school consecutively and sustainably for practically applying in the school and the community, 6) Collaborate with the community or relevant agencies, and 7) Promote the research study about the solid waste management in the school and the community.

Keywords: Solid waste management, Knowledge, Behavior, Guidelines for the solid waste management

บทนำ

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในปัจจุบัน สถานการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนต่อวัน ใน พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศประมาณ 28.71 ล้านตัน หรือ 78,665 ตันต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 ร้อยละ 3 (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พ.ศ. 2552 - 2562 พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นต่อวันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญทั้งระดับท้องถิ่น ประเทศและระดับโลก มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากไม่มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีจะนำไปสู่มลพิษด้านต่างๆ ทั้งมลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ

มลพิษทางดิน มลพิษทางทัศนียภาพ รวมถึงมลพิษทางสังคม ขยะมูลฝอยนอกจากเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติแล้วยังเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนอีกด้วย

โรงเรียนบ้านป่าหวายเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4 บ้านป่าหวาย ตำบลตาตทอง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลตาตทอง ปัจจุบันพบว่าประชาชนมีการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนด้วยตนเองทั้งการคัดแยกและกำจัดขยะขยะทั่วไปกำจัดโดยการเผาในพื้นที่ของตนเอง ขยะประเภทเศษอาหารนำไปทำปุ๋ยหมักและเลี้ยงสัตว์ ขยะรีไซเคิลแยกไว้เพื่อนำไปขาย แต่ในพื้นที่ประสบปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลตาตทองขาดการบริการการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนด้านต่างๆ ได้แก่ การจัดถังขยะให้ประชาชน รถเก็บขนขยะ และสถานที่ในการกำจัดขยะมูลฝอย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่นอกเขตบริการของรัฐ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 (อุดรธานี), 2563) องค์การบริหารส่วนตำบลตาตทองประกอบด้วยคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วน หนึ่งในนั้นคือโรงเรียนบ้านป่าหวายซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญในชุมชน โรงเรียนบ้านป่าหวายเป็นสถานศึกษาในพื้นที่ มีการกำหนดภารกิจด้านการศึกษา และนโยบายเป้าหมายในดำเนินการพัฒนาสภาพแวดล้อมเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ทางโรงเรียนได้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก โดยสังเกตจากนโยบายของโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงเห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยภายในโรงเรียน อีกทั้งทางโรงเรียนยังให้ความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลตาตทองในกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นอย่างดี ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนจะได้ผลดียิ่งขึ้นนั้น โรงเรียนถือเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง และจะนำมาซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในโรงเรียนและชุมชน หากมีการศึกษาบริบทของการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน ทั้งข้อมูลพื้นฐานในการจัดการขยะ มูลฝอยในโรงเรียน การศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน ตลอดจนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย เมื่อทราบข้อมูลเหล่านี้จะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยภายในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนบ้านป่าหวาย ตำบลตาดทอง อำเภอสรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย ตำบลตาดทอง อำเภอสรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านป่าหวาย กลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 53 คน (จากทั้งหมด 55 คน คิดเป็นร้อยละ 96.36) ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านป่าหวายจำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สร้างเครื่องมือและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้อง ความเที่ยงตรง และความครอบคลุมของเนื้อหา ปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน จากโรงเรียนหนองไฮวิทยา ตำบลหนองไฮ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี นำมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.84 วัดทัศนคติในการจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.87 และวัดพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยเท่ากับ 0.76 โดยแบ่งเครื่องมือเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย แบบตรวจสอบรายการ 15 ข้อ โดยแบ่งเป็นความรู้ด้าน ความหมาย/ประเภทขยะมูลฝอย การคัดแยก/การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย การกำจัดขยะมูลฝอย ผลกระทบจากขยะมูลฝอย การลดและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะมูลฝอย เกณฑ์การให้คะแนน คือ เกณฑ์การให้คะแนนรายข้อ ด้านการทดสอบความรู้ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิด ให้ 0 คะแนน และเกณฑ์การประเมินผลภาพรวม โดยแปลความหมายคะแนนความรู้

แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ความรู้ระดับสูง ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป (มีคะแนนระหว่าง 12 - 15 คะแนน) 2) ความรู้ระดับปานกลาง ได้คะแนนร้อยละ 60-79 (มีคะแนนระหว่าง 9 - 11 คะแนน) และ 3) ความรู้ระดับต่ำ ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (มีคะแนนระหว่าง 0 - 8 คะแนน)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ คือ การปฏิบัติทุกครั้ง ประจำ บางครั้ง นานๆ ครั้ง ไม่เคยเลย จำนวน 16 ข้อ การแปลความหมายคะแนนระดับพฤติกรรม แบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย 1) พฤติกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 คะแนน 2) พฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 คะแนน 3) พฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 คะแนน 4) พฤติกรรมอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 คะแนน และ 5) พฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นแนวทางการพูดคุยซักถาม กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านป่าหวาย จำนวน 5 คน ให้ข้อมูลทางด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 53 คน (จำนวนนักเรียนทั้งหมดในระดับชั้นประถมศึกษา) นำแบบสอบถามกลับคืนมาแล้วนำมาวิเคราะห์ในคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่และร้อยละ ส่วนพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ นำข้อมูลมาประมวลผลโดยการบรรยายและพรรณนา ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายจำนวน 53 คน เป็นระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.1 – ป.3) จำนวน 26 คน (ร้อยละ 49.06) ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4 – ป.6) จำนวน 27 คน (ร้อยละ 50.94)

1. ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวาย

ผู้วิจัยได้จำแนกระดับความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย แสดงในตารางที่ 1 โดยกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ระดับสูงมากที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 83.02 โดยไม่มีความรู้ อยู่ในระดับต่ำเลย ผู้วิจัยได้คิดค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ระดับประถมศึกษาตอนต้นพบว่า มีค่าเฉลี่ย 12.19 คะแนน และค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ของระดับประถมศึกษาตอนปลาย 12.33 คะแนน มีความรู้ในระดับสูง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นความรู้ของกลุ่มเป้าหมายเป็นรายชื่อที่ตอบถูก และเปรียบเทียบในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลายในตารางที่ 2 จากตารางที่ 2 กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ตอบคำถามได้ถูกต้องในแต่ละข้อมากกว่าร้อยละ 80 ยกเว้น การทิ้งเศษอาหารลงในแหล่งน้ำลำคลองเป็นการให้อาหารปลา วิธีการกำจัดเศษใบไม้แห้งที่ดีที่สุดคือกวาดรวมกันไว้ให้เป็นกองแล้วเผา และขยะทั่วไปควรกำจัดด้วยวิธีการเผา กลุ่มเป้าหมายตอบถูกเพียงร้อยละ 13.21

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มเป้าหมาย จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย (N = 53)

ระดับความรู้	ระดับประถมศึกษาตอนต้น		ระดับประถมศึกษาตอนปลาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(คน)		(คน)		(คน)	
ต่ำ	0	0.00	0	0.00	0	0.00
ปานกลาง	3	11.54	6	22.22	9	16.98
สูง	23	88.46	21	77.78	44	83.02
รวม	26	100	27	100	53	100

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่ตอบถูกในการตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย (N = 53)

ข้อ	ประถมต้น (N = 26)		ประถมปลาย (N = 27)		รวม (N = 53)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านความหมาย/ประเภทขยะมูลฝอย						
1. ขยะมูลฝอยคือ สิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว เช่น ถุงพลาสติก เศษอาหาร เศษใบไม้ เป็นต้น	26	100.00	23	85.19	49	92.45
2. เศษผัก และเปลือกผลไม้ สามารถย่อยสลายได้	19	73.08	26	96.30	45	84.91
3. ขวดแก้ว กระดาษ กระป๋องเครื่องดื่ม ขวดพลาสติก สามารถนำมารีไซเคิลได้	26	100.00	24	88.89	50	94.34
ด้านการคัดแยก/การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย						
4. ภาชนะที่ใช้บรรจุสารกำจัดแมลง ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ สามารถทิ้งในถังขยะทั่วไปได้	22	84.62	25	92.59	47	88.68
5. ถังขยะที่ใช้ในการเก็บรวบรวมขยะมีหลายสี แยกตามประเภทขยะ เช่น ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย เป็นต้น	26	100.00	27	100.00	53	100.00
6. ถูขมนที่เหลือจากรับประทานขนมแล้ว ควรทิ้งลงในถังขยะทั่วไป	26	100.00	27	100.00	53	100.00
ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย						
7. วิธีการกำจัดเศษใบไม้แห้งที่ดีที่สุดคือ กวาดรวมกันไว้ให้เป็นกองแล้วเผา	4	15.38	11	40.74	15	28.30
8. ขยะทั่วไปควรกำจัดด้วยวิธีการเผา	4	15.38	3	11.11	7	13.21
ด้านผลกระทบจากขยะมูลฝอย						
9. การทิ้งเศษอาหารลงในแหล่งน้ำลำคลองเป็นการให้อาหารปลา	13	50.00	23	85.19	36	67.92
10. กองขยะทำให้เกิดกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค และพื้นที่ขาดความสวยงาม	25	96.15	23	85.19	48	90.57

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบจำนวนและร้อยละของกลุ่มเป้าหมายที่ตอบถูกในการตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย (N = 53) (ต่อ)

ข้อ	ประถมต้น (N = 26)		ประถมปลาย (N = 27)		รวม (N = 53)	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ด้านการลดและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย						
11. เศษอาหาร เปลือกผัก ผลไม้สามารถนำไปทำปุ๋ยหมักได้	25	96.15	20	74.07	45	84.91
12. ขยะบางชนิดสามารถนำมาใช้เป็นเชื้อเพลิงได้ เช่น เศษไม้ แกลบ เป็นต้น	25	96.15	26	96.30	51	96.23
13. การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติกสามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยได้	26	100.00	23	85.19	49	92.45
ด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะมูลฝอย						
14. การลดปริมาณขยะมูลฝอยช่วยลดภาวะโลกร้อนได้	24	92.31	27	100.00	51	96.23
15. การทิ้งขยะลงในที่สาธารณะสามารถทำได้ไม่ผิดกฎหมาย	26	100.00	25	92.59	51	96.23

สรุปได้ว่า ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายตอบคำถามได้ถูกต้องในแต่ละข้อมากกว่าร้อยละ 80 โดยตอบถูกน้อยที่สุดเรื่องขยะทั่วไปควรกำจัดด้วยวิธีการเผา ตอบถูกร้อยละ 13.21 เมื่อจำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ระดับสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.02 เมื่อพิจารณาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มเป้าหมายเป็นด้านต่างๆ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ด้านการกำจัดขยะมูลฝอยน้อยที่สุด

2. พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มเป้าหมายระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านป่าหวาย (N = 53)

ข้อ	ประถมต้น (N = 26)		ประถมปลาย (N = 27)		รวม (N = 53)	
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ
การทิ้งขยะมูลฝอยให้ถูก						
สุขลักษณะ						
1. นักเรียนทิ้งขยะมูลฝอยลงในถังขยะทุกครั้ง	4.65	มากที่สุด	4.19	มาก	4.42	มาก
2. เมื่อพบขยะมูลฝอยที่ตกหล่นบนพื้น นักเรียนจะเก็บและนำไปทิ้งลงถังขยะ	4.69	มากที่สุด	4.30	มาก	4.50	มาก
3. นักเรียนมักทิ้งเศษอาหารรวมกับขยะทั่วไป	3.54	มาก	4.78	มากที่สุด	4.16	มาก
4. นักเรียนไม่โยนเปลือกผลไม้ลงบนพื้นขณะรับประทาน	2.46	น้อย	2.19	น้อย	2.33	น้อย
รวม	3.84	มาก	3.86	มาก	3.85	มาก
การคัดแยก/การเก็บรวบรวม/กำจัดขยะมูลฝอย						
5. นักเรียนทิ้งเศษอาหารที่รับประทานเสร็จแล้วลงในถังรองรับขยะเปียก	4.92	มากที่สุด	4.59	มากที่สุด	4.76	มากที่สุด
6. นักเรียนทิ้งขวดน้ำดื่มพลาสติกลงในถังขยะรีไซเคิล	4.85	มากที่สุด	4.33	มาก	4.59	มากที่สุด
7. นักเรียนแยกและรวบรวมขยะบางประเภทไปขายให้รถซาเล้ง	3.38	ปาน	3.41	ปาน	3.40	ปาน
8. นักเรียนเคยกำจัดขยะโดยวิธีการเผา เช่น เผาถุงพลาสติก กิ่งไม้แห้ง ใบไม้แห้ง	1.27	น้อยที่สุด	1.89	น้อย	1.56	น้อย
รวม	3.61	มาก	3.56	มาก	3.59	มาก

ตารางที่ 3 พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มเป้าหมายระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านป่าหวาย (N = 53) (ต่อ)

ข้อ	ประถมต้น (N = 26)		ประถมปลาย (N = 27)		รวม (N = 53)	
	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ระดับ
การลดและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย						
9. นักเรียนเคยนำถุงผ้าไปใส่สิ่งของต่างๆ แทนถุงพลาสติก	3.31	ปานกลาง	3.41	ปานกลาง	3.36	ปานกลาง
10. นักเรียนนำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เช่น นำขวดน้ำพลาสติกที่ใช้แล้วมารอกน้ำ เป็นต้น	4.58	มากที่สุด	4.52	มากที่สุด	4.55	มากที่สุด
11. นักเรียนเคยนำเศษอาหารมาใช้เป็นอาหารสัตว์	4.77	มากที่สุด	4.59	มากที่สุด	4.68	มากที่สุด
12. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะ มูลฝอยที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมแยกขยะรีไซเคิล ทำปุ๋ยหมักจากเศษใบไม้ เป็นต้น	4.92	มากที่สุด	4.30	มาก	4.61	มากที่สุด
รวม	4.39	มาก	4.20	มาก	4.30	มาก
การรณรงค์ในการจัดการขยะมูลฝอย						
13. หากพบเห็นเพื่อนทิ้งขยะไม่ถูกที่ นักเรียนจะเข้าไปแนะนำเพื่อน	4.46	มาก	3.70	มาก	4.08	มาก
14. นักเรียนชักชวนหรือบอกสมาชิกในครอบครัวให้แยกขยะมูลฝอย	4.35	มาก	3.26	ปานกลาง	3.81	มาก
15. นักเรียนได้ร่วมมือกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนในเรื่องการบำเพ็ญประโยชน์โดยการเก็บขยะรอบๆ โรงเรียน	4.73	มากที่สุด	3.74	มาก	4.24	มาก
16. นักเรียนหรือครอบครัวของนักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมการลดและแยกขยะของทางราชการ ชุมชน หรือหมู่บ้าน	4.57	มากที่สุด	3.48	ปานกลาง	4.03	มาก
รวม	4.53	มากที่สุด	3.55	มาก	4.04	มาก
เฉลี่ยรวม	4.09	มาก	3.79	มาก	3.95	มาก

จากตารางที่ 3 พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.95 ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือนักเรียนเคยกำจัดขยะโดยวิธีการเผา เช่น เผาถุงพลาสติก กิ่งไม้แห้ง ใบไม้แห้ง เป็นต้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.56 คะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย

3. แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนบ้านป่าหวาย

วิธีการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน ได้แก่ 1) การเก็บรวบรวมและคัดแยกขยะมูลฝอย มีการเก็บรวบรวมขยะในถังขยะ คัดแยกขยะออกเป็นขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิลได้ ขยะอินทรีย์ ขยะเปียก และขยะอันตราย 2) การกำจัดขยะมูลฝอย ขยะทั่วไปนำไปกำจัดโดยเผาที่เตาเผาที่โรงเรียนสร้างขึ้นเองจากถังคอนกรีต ขยะรีไซเคิลทำการแยกประเภทของขยะเก็บรวบรวมและนำไปขาย ขยะเปียกประเภทเศษอาหารนำไปเป็นอาหารสัตว์ ขยะอินทรีย์ประเภทเศษใบไม้ นำไปหมักเพื่อทำปุ๋ยอินทรีย์ 3) นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน โรงเรียนมีการบรรจุเนื้อหาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยลงไปในหลักสูตรการเรียนรู้แบ่งกลุ่มให้นักเรียนรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยภายในโรงเรียน 4) โรงเรียนมีโครงการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกับหน่วยงานในชุมชน 5) รมรณรงค์ให้ทิ้งขยะให้ถูกที่ ลดการสร้างขยะคัดแยกขยะ 6) การลดปริมาณขยะมูลฝอยและการนำมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ ให้นักเรียนใช้แก้วน้ำดื่มส่วนตัวเพื่อลดการใช้แก้วพลาสติก นำขยะเปียกพวกเศษอาหารเหลือจากการบริโภคมาทำเป็นอาหารสัตว์ สนับสนุนการประดิษฐ์ของใช้จากขยะ และขยะอินทรีย์พวกเศษใบไม้ นำไปทำปุ๋ยหมักอินทรีย์เพื่อใช้ในโรงเรียนและชุมชน และ 7) ให้ทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่เป็นจิตอาสาในโรงเรียนในด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน ได้แก่ 1) ขาดรถเก็บขนขยะจากหน่วยงานราชการ จึงต้องกำจัดขยะทั่วไปด้วยการเผา 2) ด้านพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนบางคนขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะมูลฝอย 3) ในช่วงฤดูฝน มีปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอย ไม่สามารถกำจัดด้วยวิธีการเผาได้ ส่งผลทำให้ขยะเน่าและส่งกลิ่นเหม็นและทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง 4) ขาดการประเมินผล ติดตามอย่างต่อเนื่องในการจัดการขยะมูลฝอยภายในโรงเรียนและชุมชน ส่งผลให้ขาดความยั่งยืน

แนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยภายในโรงเรียน ได้แก่ 1) ปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ให้ความรู้และให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมให้มีความต่อเนื่อง มีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

สอดคล้องเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย รมรรงค์ให้นำหลักการลดปริมาณขยะมูลฝอยให้เหลือน้อยที่สุดก่อนนำไปกำจัด 2) พัฒนาหน่วยการเรียนรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย และนำหลัก 3R มาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย 3) ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในโรงเรียนให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน ใช้ประโยชน์ได้ทั้งในโรงเรียนและชุมชน ได้แก่ การจัดการขยะอินทรีย์พวกเศษใบไม้ ทางโรงเรียนสร้างสถานที่เป็นคอกเก็บใบไม้ที่ร่วงหล่นไว้เพื่อทำปุ๋ยหมักเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโรงเรียนและชุมชน 4) อบรมบุคลากรและนักเรียนในการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทุกปี 5) โรงเรียนร่วมมือกับชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลดาดทอง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ชุมชนบ้านป่าหวาย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และหน่วยงานอื่นๆ ทั้งรัฐและเอกชน ร่วมกันจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน ครั้วเรือนและชุมชน ส่งผลให้เกิดความยั่งยืน

อภิปรายผล

1. กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับสูง อาจเนื่องจากโรงเรียนมีการสอนเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งบรรจุในหลักสูตรการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในกลุ่มวิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 วิชาชีวิตกับสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้งโรงเรียนมีการปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนโดยให้ทำกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การที่นักเรียนมีความรู้ในระดับสูงส่วนหนึ่งมาจากการที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ สอดคล้องกับ ชีรพันธ์เชิญรัมย์ (2563) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นการกระทำกับการเรียนรู้ต้องเกิดควบคู่กันไป เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติที่อาศัยประสบการณ์ความรู้ แลกเปลี่ยนความเห็นกัน การเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจขับเคลื่อนโดยผู้ปฏิบัติและกลุ่ม โดยมีกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

2. กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ในเรื่องขยะทั่วไปควรกำจัดด้วยวิธีการเผา กลุ่มเป้าหมายตอบถูกเพียงร้อยละ 13.21 ซึ่งไม่ควรกำจัดโดยการเผา อาจเนื่องจากนักเรียนได้สังเกตเห็นหรือได้รับรู้จากประสบการณ์ที่โรงเรียนมีการเผาขยะ ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจว่าเป็นวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง ดังนั้นทางโรงเรียนจึงควรส่งเสริมให้ความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการกำจัดขยะ

มูลฝอยอย่างถูกวิธีและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ที่ถูกต้อง และนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง

3. กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุท สงกลาง (2557) ศึกษาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียน บ้านนาดี - สร้างบง ตำบลผาสุก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี พบว่ากลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมในระดับมาก อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้รับการอบรมให้ความรู้จากโรงเรียน มีการบรรจุเนื้อหาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยลงไปในหลักสูตรการเรียนรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติ สอดแทรกการสร้างจิตสำนึกลงไปในกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้การสอน แต่จากการวิจัย กลุ่มเป้าหมายมีคะแนนพฤติกรรมต่ำสุดในประเด็น นักเรียนเคยกำจัดขยะโดยวิธีการเผา เช่น เผาถุงพลาสติก กิ่งไม้แห้ง ใบไม้แห้ง เป็นต้น ซึ่งมีคะแนนพฤติกรรมอยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากทางโรงเรียนมีการกำจัดขยะทั่วไปโดยการเผา ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรม ปฏิบัติตามสิ่งที่ได้พบเห็นที่โรงเรียนปฏิบัติสืบต่อกันมา และสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้า ในการจัดการขยะมูลฝอยในเบื้องต้นที่พบว่า กลุ่มเป้าหมายตอบถูกน้อยที่สุดในข้อ ขยะทั่วไป ควรกำจัดด้วยวิธีการเผา ดังนั้นการที่มีความรู้ที่ไม่ถูกต้องอาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่ปฏิบัติได้ ดังงานวิจัยของ วันวิสาข์ คงพิรุณ, สรัญญา ถีป้อม และวิโรจน์ จันทร (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะในหมู่บ้านโป่งปะ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัด พิษณุโลก พบว่า ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมจัดการ ขยะมูลฝอยของประชาชน และกัลยาณี อุปราสิทธิ์ (2558) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมจัดการ ขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสันโป่ง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความรู้เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของครัวเรือน ดังนั้นนอกจากการให้ความรู้ที่ถูกต้องในการจัดการขยะมูลฝอยทั้งการคัดแยก การเก็บรวบรวม การกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการปฏิบัติในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง ส่งเสริมการลดปริมาณขยะมูลฝอยเพื่อให้เหลือขยะที่จะนำไปกำจัดโดยการเผาน้อยที่สุด

สิ่งที่ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยของโรงเรียนบ้านป่าหวายคือ เรื่องการ เผาขยะโดยใช้เตาเผาคอนกรีตกลางแจ้ง ในอนาคตควรมีการสร้างเตาเผาขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และควรส่งเสริมการลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ เหลือขยะที่จะนำไปกำจัดโดยการเผาน้อยที่สุด โดยนำหลัก 3R มาใช้ ได้แก่ การใช้ซ้ำ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าหวายมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับสูง ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน การให้ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีต่อไป 2) ส่งเสริมให้มีการคัดแยกขยะ การกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี การนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ ให้ความรู้เรื่องผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยจากขยะมูลฝอย โดยเฉพาะผลกระทบในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกวิธีจากการเผาขยะจะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ที่ถูกต้องและนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีในการจัดการขยะมูลฝอยต่อไป 3) ส่งเสริมให้ความรู้และกิจกรรมเรื่องการลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยใช้หลัก 3R การใช้ซ้ำ (Reuse) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ให้มากขึ้น 4) ควรสร้างพื้นที่คัดแยกขยะให้มีหลังคา เพื่อในฤดูฝนจะสามารถกำจัดขยะได้อย่างต่อเนื่อง 5) ควรสร้างเตาเผาขยะแบบไร้ควันขึ้น หรือเกิดควันออกสู่สิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด โดยอาจสร้างเตาเผาขยะแบบง่ายตามงบประมาณที่มี หรือใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้นหากมีงบประมาณเพียงพอ จะช่วยลดกลิ่นเหม็นและลดมลพิษทางอากาศ รวมทั้งลดการตกค้างของขยะในฤดูฝนได้ 6) สร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียน พัฒนาการเรียนการสอนการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และชุมชนที่อยู่รอบโรงเรียน 7) ส่งเสริมการวิจัยด้านการจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียนและในชุมชน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยให้ยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ในพื้นที่บ้านป่าหวาย เช่น ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านป่าหวายต่อไป 2) ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี การนำขยะมูลฝอยประเภทขยะอินทรีย์มาใช้ประโยชน์ในการทำปุ๋ยหมัก และการวิจัยในการส่งเสริมการนำหลัก 3R มาใช้ในโรงเรียน 3) ควรเพิ่มจำนวนตัวอย่างทั้งนักเรียน และครู โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่นักเรียนมาจากชุมชนขนาดใหญ่ในการศึกษาครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่ให้ทุนสนับสนุนงบประมาณการวิจัย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านป่าหวาย นายไพโรจน์ โคตรศรี คณะครู และนักเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ และผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 บ้านป่าหวายที่ให้ข้อมูลงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562. กรุงเทพฯ: บริษัท สโตร์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัลยาณี อุปราสิทธิ์. (2558). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลสันโป่ง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย, 6(2), 163–171.
- ชมพูนุท สงกลาง. (2557). พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยของนักเรียนโรงเรียนบ้านนาดี - สร้างบง ตำบลผาสุก อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. การประชุมวิชาการ การพัฒนาชนบทที่ยั่งยืน ครั้งที่ 4 ประจำปี 2557, หน้า 532–539. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรพันธ์ เจริญรัมย์. (2563). องค์การแห่งการเรียนรู้: การเรียนรู้จากการปฏิบัติ. วารสารวิจัยวิชาการ, 3(1), 185–196.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.
- วันวิสาข์ คงพิรุณ, สรัญญา ถีป้อม, และ วิโรจน์ จันท. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะในหมู่บ้านโป่งปะ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 26(2), 310–321.
- สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 (อุดรธานี). (2563). รายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ปี 2559 (เลย อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ สกลนคร นครพนม). อุดรธานี: สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 (อุดรธานี).

ประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุข
สังกัดกระทรวงสาธารณสุขในประเทศไทย : กรณีศึกษาเขตสุขภาพที่ 5
EFFECTIVENESS OF HEALTH SERVICES OF INFECTIOUS WASTE
MANAGEMENT: A CASE STUDY OF HEALTH REGION 5

ธนชีพ พีระธรณิศร์*

Thanacheep Perathornich

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

Department of Health, Ministry of Health

Received: 6 April 2022

Accepted: 9 August 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ของสถานบริการสาธารณสุขในเขตสุขภาพที่ 5 เป็นการศึกษาแบบ Mix Model Research เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ และสร้างข้อเสนอแนะต่อสถานบริการสุขภาพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยการสำรวจผู้ร่วมรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลและสุ่มสำรวจโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) รวมทั้งสิ้นจำนวน 976 คน ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงพยาบาล 3 คน และรพสต. 1 คน รวม 4 คน ทำการรวบรวม สรุป วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า สถานบริการสาธารณสุขเขตสุขภาพที่ 5 มีรายงานการจัดการมูลฝอยติดเชื้อได้ครบถ้วนทุกแห่ง มีการจัดระบบ (CUP) และโครงสร้างการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และพบว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ ประกอบด้วย นโยบายที่สร้างและขับเคลื่อนลักษณะขององค์กรที่สำคัญเช่น การนำของผู้นำ แผนงาน วัฒนธรรมองค์กร และการใช้ทรัพยากรขององค์กร และการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร ยืนยันตามการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเหตุและผลที่มีประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการ

* Corresponding author: ธนชีพ พีระธรณิศร์

E-mail: thana_1962@hotmail.com

สาธารณสุขของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2=103.51$, $df=36$, $CMIN/DF=2.875$, $P<0.001$, $RMR=.008$, $GFI=.983$, $CFI=0.992$, $NFI=.988$, $RMSEA=.044$) ดังนั้น การจะจัดการมูลฝอยติดเชื้อให้มีคุณภาพ ตามกฎหมายและมาตรฐานนั้น องค์กรหรือสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุข จะต้องมีการขับเคลื่อนตามนโยบายในทุกระดับ องค์กรจะต้องมีค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร ผ่านการนำองค์กร การวางแผนงาน และการบริหารจัดการทรัพยากร ส่งผ่านไปยังการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อตามมาตรฐาน จึงจะทำให้ สถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพ และถูกต้องตามกฎหมาย

คำสำคัญ: มูลฝอยติดเชื้อ, การบริหารจัดการ, ประสิทธิภาพ

Abstract

The purpose of this study was to study the situation and effectiveness management of infectious waste from public health services in Health Region 5. Mixed Model Research was used the study the components affecting management and suggested recommendations for effectiveness management of services by surveying the responsible participants and the ones who were related to the hospital's infectious waste management. The district health promoting hospitals (PRD), were random surveyed with 976 people, together with the interviews of 3 hospital directors and the director of the district health promoting hospital (PRD), totally 4 people, The data were collected, summarized, and analyzed based on the study objectives. The result showed that all public health services in Health Region 5 had a complete report on the management of infectious waste. There was a systematic arrangement (CUP) and management structure. It was found that the components affecting the effectiveness of management comprised policies (Create and drive), important organizational characteristics (leadership, programs, culture, and use of organizational resources) and the organization infectious waste management. This was confirmed the

causal structure analysis of the effective equation for the infectious waste management in public health services with statistically significant. (Chi-square= 103.51, df=36, CMIN/DF=2.875, $P < 0.001$, RMR=.008, GFI=.983, CFI=0.992, NFI=.988, RMSEA=.044). Therefore, the quality of the infectious waste management according to the organization standard and law or public health service facility of the Ministry of Public Health must be provided to drive policies to all area levels. The organization must follow their own values and culture through the organizational leadership, planning and asset management by passing to standard infectious waste management. This will leads to effectiveness, quality and legal infectious management, of health services.

Keywords: Infectious waste, Management, Effectiveness

บทนำ

มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious Waste) คือมูลฝอยที่สงสัยว่าจะมีเชื้อก่อโรคที่มีปริมาณเพียงพอที่จะทำให้เกิดโรคสู่คนได้ มีความสำคัญต่อระบบการสาธารณสุข โดยเฉพาะในสถานบริการสาธารณสุข และในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 สำหรับระบบการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ นั้น องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้มีข้อกำหนด มาตรฐานการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ให้ประเทศต่างๆ ได้นำไปกำหนดเป็นกฎหมาย หรือมาตรฐานในการดำเนินการ รวมทั้งระเบียบข้อบังคับ เกี่ยวกับการลดปริมาณ การรีไซเคิล การจัดเก็บ การขนส่ง การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ และการมีหลักสูตรการฝึกอบรม ข้อเสนอของ World Health Organization (2015) การบริหารจัดการในประเทศไทย เป็นกฎหมาย มาตรฐาน และข้อกำหนด ประกอบด้วย กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ปี พ.ศ. 2545 เพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจ และหน้าที่ มีส่วนร่วมในการรวบรวม เก็บขน เคลื่อนย้าย ขนส่งและกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2535 บริหารจัดการร่วมกับสถานบริการสาธารณสุข ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานที่เป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยติดเชื้อที่สำคัญ (กระทรวงสาธารณสุข

กรมอนามัย, 2557) ดังนั้นการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อจึงมีความสำคัญต่อระบบสุขภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดของโรคที่มาจากระบบบริการสุขภาพนั่นเอง

สถานการณ์และปัญหาของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในประเทศไทย พบว่า ในปี 2564 มีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อประมาณ 100,000 ตัน จากปริมาณทั้งหมดนั้นเป็นมูลฝอยติดเชื้อจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐทั่วประเทศ (โรงพยาบาลทุกสังกัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล) คิดเป็นร้อยละ 63 โดยมีอัตราการเกิดมูลฝอยติดเชื้อเฉลี่ย 2.85 กิโลกรัมต่อเตียงต่อวันและปริมาณมูลฝอยติดเชื้อมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.9 ต่อปี (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ, 2559) ประกอบกับในปี 2563 ประเทศไทยประสบวิกฤติโควิด 19 ซึ่งเป็นการเกิดมูลฝอยติดเชื้อเพิ่มขึ้นอีก และนอกจากการมีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีปัญหาด้านการบริหารจัดการในขั้นตอนดำเนินงานต่างๆ คือปัญหาการเก็บรวบรวม คัดแยก และการใช้อุปกรณ์จัดเก็บรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อ ณ แหล่งกำเนิด ปัญหาจากการเก็บรวบรวม การเคลื่อนย้าย การขนส่ง มายังที่พักหรือที่เก็บกักก่อนจะนำไปกำจัดของสถานประกอบการสาธารณสุขในทุกระดับ ปัญหาจากกระบวนการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อที่ไม่เป็นระบบ ไม่ผ่านมาตรฐาน ปัญหาระบบการรวบรวม กำกับและควบคุมจากฐานข้อมูลและการพัฒนางานวิจัย เทคโนโลยีการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพไม่เป็นไปตามตามกฎกระทรวงว่าด้วย การกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านของผลกระทบต่อสุขภาพผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านการสูญเสียทางเศรษฐกิจ และปัญหาผลกระทบต่อสังคม (กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย, 2556)

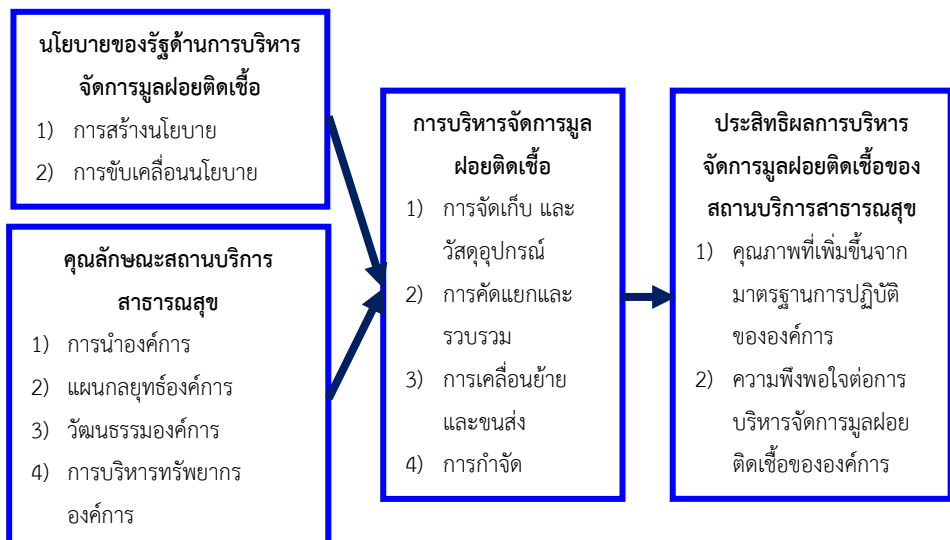
จากข้อมูลสถานการณ์และปัญหาดังกล่าวนี้นี้ จึงควรที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงพัฒนา การบริหารจัดการของสถานบริการสาธารณสุขซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมูลฝอยติดเชื้อ และในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุขที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอันดับต้นๆของประเทศไทยคือ การบริหารจัดการของเขตสุขภาพที่ 5 ซึ่งเป็นเขตสุขภาพที่มีจำนวนโรงพยาบาลขนาดใหญ่มากกว่าทุกเขตสุขภาพ มีปริมาณมูลฝอยติดเชื้อเกิดขึ้นเฉลี่ย 6,123.93 กิโลกรัมต่อวัน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักตรวจและประเมินผล, 2560) และมูลฝอยติดเชื้อที่เกิดขึ้นมีการนำไปกำจัดด้วยการเผาด้วยเตาเผาความร้อนสูง ได้ครบถ้วนร้อยละ 100 ซึ่งถือว่าการจัดการที่แหล่งกำเนิดได้มาตรฐานช่วยลดปริมาณมูลฝอยติดเชื้อได้ และถือว่าการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึง

สนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุขสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ในประเทศไทย : กรณีศึกษาเขตบริการสุขภาพที่ 5 เพื่อศึกษาสถานการณ์จริง ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารจัดการ และสร้างข้อเสนอแนะทางนโยบายที่ก่อให้เกิด ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุขสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 5
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการอธิบายประสิทธิภาพของการบริหารจัดการมูลฝอยมูลฝอยติดเชื้อ ของสถานบริการสาธารณสุข สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
3. เพื่อสร้างข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่มี ประสิทธิภาพของสถานบริการสาธารณสุขของประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม(Mixed Model Research) โดยด้านปริมาณเป็นการศึกษาเชิงสำรวจ(Survey Research) และการศึกษาด้านคุณภาพจะประกอบด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์ และการสัมภาษณ์ (In-depth interview) ในปีงบประมาณ 2563 โดยทำการศึกษาการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุขสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทุกแห่งในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 5

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่และร่วมรับผิดชอบการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อสถานบริการสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 5

กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) การสำรวจด้วยแบบสำรวจ จาก ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการหรือประธานคณะกรรมการอนามัยสิ่งแวดล้อม หัวหน้าการพยาบาล หัวหน้าตึกผู้ป่วยใน และผู้ป่วยนอก หัวหน้ากลุ่มอำนวยการ หัวหน้ากลุ่มเวชกรรมสังคม เจ้าหน้าที่ IC เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบและผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อของโรงพยาบาลทุกแห่ง จำนวนโรงพยาบาลไม่น้อยกว่า 6 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 69 โรงพยาบาล ได้ข้อมูลรวมอย่างน้อย 414 คน และ สํารวจผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายดูแลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ รพสต. ละ 1 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย จำนวน 286 คน (สุ่มจาก รพสต. 909 แห่งด้วยสูตรคำนวณตัวอย่าง Yamane) รวมทั้งสิ้นจำนวนอย่างน้อย 700 คน

2) การสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) ผู้บริหารของโรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง โรงพยาบาลชุมชน 1 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) 1 แห่ง รวมทั้งสิ้น 4 คน

รวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ สรุป ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยทำการวิเคราะห์การบริหารจัดการของสถานบริการสาธารณสุข เปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ย ความแตกต่าง ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ในส่วนการสัมภาษณ์ ได้ทำการสังเคราะห์ วิเคราะห์เสริมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1) แบบสอบถาม (Questionnaires) ทำการสอบถามความคิดเห็นกลุ่มประชากรที่ศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป และสำรวจแบบ Likert Scale สำหรับข้อมูลปัจจัยนโยบายของรัฐที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการฯ ข้อมูลคุณลักษณะของสถานบริการสาธารณสุขที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการฯ ข้อมูลปัจจัยการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารฯ และข้อมูลปัจจัยประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร โดยมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับขึ้น และอภิปรายผลแบบสอบถามเป็นแบบอันตรภาคชั้น

2) แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) ในเรื่องนโยบายที่สำคัญ ความสำเร็จเป้าหมายที่สำเร็จของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร กลุ่มเป้าหมายที่ต้องพัฒนาเพิ่ม ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) ผลกระทบ (Impact) ของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร ผลกระทบ (Impact) ต่อประชาชนที่สามารถวัดได้ของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร กรรมวิธีในการควบคุมกำกับกำกับการดำเนินงานการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กรให้ประสบความสำเร็จ การบริหารภาคีเครือข่าย ข้อเสนอแนะปัญหา และสถานการณ์ของการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร และประเด็นอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ เช่น PMQA, HA เป็นต้น

3. วิธีการสร้างและการพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ

สร้างแบบสอบถามโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำแบบสอบถามปรึกษา ขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกใช้วิธีของ แฮมเบตัน (Hambleton, 1980) ผลมีค่า IOC มากกว่า 0.50 และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำไปทดลองกับกลุ่มเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี ของหน้าที่ผู้รับผิดชอบและเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ จำนวน 30 คน ใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) กำหนดค่าความเชื่อมั่น (α) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (Hambleton, 1980) พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ในทุกด้าน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มากกว่า 0.60 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิจัย

รายการประเมิน	ความน่าเชื่อถือ
1.นโยบายด้านการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ	0.871
2.คุณลักษณะขององค์กร	0.973
3.การจัดการมูลฝอยติดเชื้อ	0.986
4.ประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ	0.973
รวมทั้งหมด	0.965

สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกได้ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้ทำการประเมินความเที่ยงตรงแล้วทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.85

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในข้อมูลทั่วไปบุคคลและสถานบริการสาธารณสุข ปัจจัยนโยบาย ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร ปัจจัยการจัดการขององค์กรในการดำเนินงานมูลฝอยติดเชื้อ ปัจจัยประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร เพื่ออธิบายลักษณะ แนวโน้มของผู้ปฏิบัติงาน สถานบริการสาธารณสุข และข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สถิติเชิงวิเคราะห์ (Analysis Statistics) ใช้สถิติวิเคราะห์ t –test, ANOVA ดูค่าเฉลี่ยความแตกต่างของปัจจัยนโยบาย ปัจจัยคุณลักษณะขององค์กร ปัจจัยการจัดการขององค์กรในการดำเนินงานมูลฝอยติดเชื้อ ปัจจัยประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร ใช้ Pearson Correlation วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล ทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ Multiple Regression Analysis เพื่อสร้างสมการความสัมพันธ์ ทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร และทำการวิเคราะห์โครงสร้าง (SEM : Structural Equation Modeling) ของประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร ด้วยโปรแกรม LISREL and AMOS

3) การสรุปการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) นำมาประกอบต่อกระบวนการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ และเป็นการอ้างอิง ระบบที่มีประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนรวม 976 คน เป็นผู้ตอบจากโรงพยาบาล จำนวน 502 คน (ร้อยละ 51.4) และจาก รพสต. จำนวน 474 คน (ร้อยละ 48.6) ผู้ที่ตอบมากที่สุด คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร ร้อยละ 32.9 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.9 ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กลุ่มงานมากที่สุด คือ บริการปฐมภูมิและองค์กรรวม ร้อยละ 34.6 มีอายุ ระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 73.9 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 73.2 ส่วนใหญ่ทำงานมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 71.5

2. ข้อมูลปัจจัยด้านนโยบายที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ในภาพรวมมีผลในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.05 (SD=0.50) เมื่อจำแนกรายละเอียด พบว่า ระดับความต้องการสร้างนโยบายในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ มีผลมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.29 (SD =0.61) ระดับความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการกับนโยบายการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในของหน่วยงาน มีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.98 (SD=0.65) และระดับความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการบริหารจัดการกับนโยบายการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในของหน่วยงาน มีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.98 (SD=0.62)

3. ข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะขององค์กรต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ จากการสำรวจแบบ Likert Scale พบว่า การนำองค์กรในภาพรวม มีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.04 (SD=0.55) โดยให้ความสำคัญต่อ ระดับการนำของผู้บริหารมีผลต่อการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในหน่วยงาน และ ระดับการนำของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร มีค่าเฉลี่ย 4.08 เท่ากัน การวางแผนกลยุทธ์องค์กร ในภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.06 (SD=0.54) ให้ความสำคัญต่อการที่มีระบบการทำงานที่มีเป้าหมายชัดเจนส่งผลต่อความสำเร็จของงานในองค์กร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.16 (SD=0.64) รองลงมาคือการมีระบบกำกับ ควบคุมและประเมินผลที่ดีส่งผลต่อความสำเร็จของงานในองค์กร อยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ย 4.14 (SD=0.65) วัฒนธรรมองค์กร ในภาพรวมมีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.11 (SD=0.56) .ให้ความสำคัญใน ระดับมากที่สุด คือ การร่วมมือทำงานในทิศทางเดียวกันสามารถทำให้งานสำเร็จ ค่าเฉลี่ย 4.20 (SD=0.65) รองลงมาอยู่ในระดับมากคือ การมีข้อตกลงร่วมกันขององค์กรมีผลต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ค่าเฉลี่ย 4.11 (SD=0.64) การบริหารทรัพยากรองค์กร ในภาพรวมมีอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.22 (SD=0.60)

โดยให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด ต่อ การจัดการ คน เงิน ของและวิธีการมีผลต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ค่าเฉลี่ย 4.26 (SD=0.70) รองลงมาคือ การจัดการ คน เงิน ของและวิธีการ มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ค่าเฉลี่ย 4.25 (SD=0.70)

4. ข้อมูลปัจจัยการดำเนินงานการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ พบว่าในองค์ประกอบ การดำเนินงานฯ ที่มีค่าเฉลี่ยความสำคัญในภาพรวมมากที่สุด คือ การคัดแยกและรวบรวมขยะติดเชื้อ ค่าเฉลี่ย 3.85 (SD=0.59) โดยเน้นว่า การคัดแยกและรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ค่าเฉลี่ย 3.91 (SD=0.66) รองลงมาคือ การคัดแยกมูลฝอยติดเชื้อทั้งประเภทวัสดุมีคมและไม่มีคมได้ถูกต้องครบถ้วน ค่าเฉลี่ย 3.89 (SD=0.68)

5. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ คือระดับการเพิ่มขึ้นของผลงานในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ และความพึงพอใจที่เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น พบว่าในภาพรวม มีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.73 (SD=0.52) โดยให้ความสำคัญมากที่สุดในประเด็นทำการแยกมูลฝอยติดเชื้อ ระหว่างวัสดุมีคม และวัสดุไม่มีคมได้อย่างดี ค่าเฉลี่ย 3.87 (SD=0.62) รองลงมาเป็น การพัฒนาศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานช่วยให้การจัดการมูลฝอยติดเชื้อมีประสิทธิภาพมากขึ้น ค่าเฉลี่ย 3.81 (SD=0.65)

6. การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปัจจัยการศึกษาระหว่างโรงพยาบาลและรพสต. โดยใช้สถิติ t-test พบว่า ปัจจัยการศึกษาในเรื่องนโยบายการบริหารจัดการคุณลักษณะขององค์กร และ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการฯ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่แตกต่างอย่างไม่มีนัยยะทางสถิติ คือการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยปัจจัยการศึกษาระหว่างโรงพยาบาลและรพสต.

ปัจจัยการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	t	df	P-value
1. นโยบายการบริหารจัดการ				
โรงพยาบาล	4.08	1.99	974	0.047*
รพสต.	4.02			
2. คุณลักษณะองค์กร				
โรงพยาบาล	4.18	4.75	974	<0.001***
รพสต.	4.03			
3. การดำเนินงานบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ				
โรงพยาบาล	3.81	0.87	974	0.382
รพสต.	3.78			
4. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ				
โรงพยาบาล	3.76	2.24	974	0.025*
รพสต.	3.69			

*ระดับนัยสำคัญ 0.05, **ระดับนัยสำคัญ 0.01, ***ระดับนัยสำคัญ 0.001

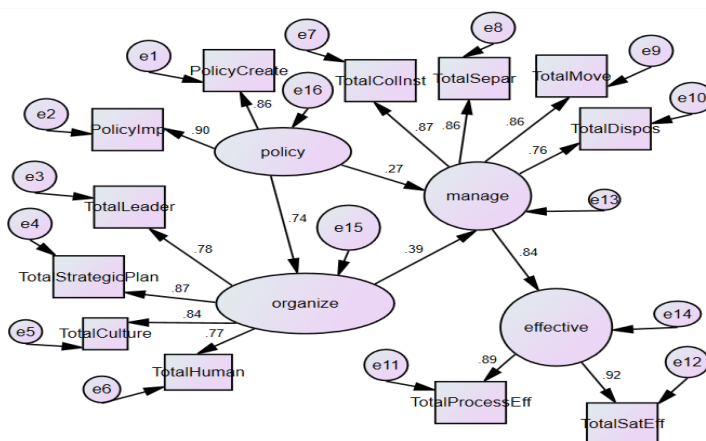
7. การวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยของหน้าที่ที่รับผิดชอบในการทำงานขององค์กร ด้วย ANOVA พบว่า นโยบาย ($F=5.45$, $P<0.001$) คุณลักษณะขององค์กร ($F=2.63$, $P=0.049$) การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ($F=4.94$, $P=0.002$) และประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ($F=3.15$, $P<0.024$) มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน ในหน้าที่การรับผิดชอบของบุคลากร โรงพยาบาล และรพสต. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

8. การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์องค์ประกอบปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร โดยใช้สถิติ Pearson Correlation พบว่าทุกองค์ประกอบของปัจจัย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ Multiple Regression Analysis เพื่อสร้างสมการความสัมพันธ์ ทำนายประสิทธิภาพการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กรได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ประสิทธิผลการบริหารจัดการ} = & 0.233 + 0.104 \times \text{นโยบายต่อการจัดการ} \\ & + 0.168 \times \text{คุณลักษณะองค์กร} + 0.627 \\ & \times \text{การดำเนินงานบริหารจัดการ} \end{aligned}$$

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร คุณลักษณะขององค์กร และ นโยบายการบริหารจัดการขององค์กร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

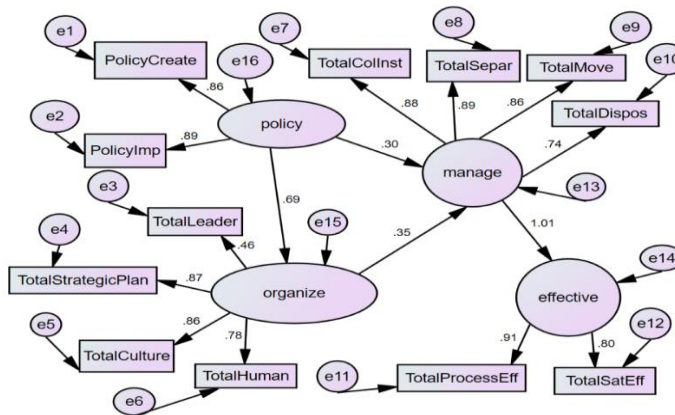
9. การวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลกับประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุข ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อทดสอบและค้นหาแบบจำลอง โดยใช้โปรแกรม Amos จากโครงสร้างเชิงเหตุและผลตามทฤษฎี ดังภาพที่ 1 และผลการวิเคราะห์ดังภาพที่ 2

Chi-square = 520.544, df = 51, CMIN/DF=10.207, P=<0.001, RMR=.018, GFI=.917,

CFI=0.873, NFI=.942, RMSEA=.097

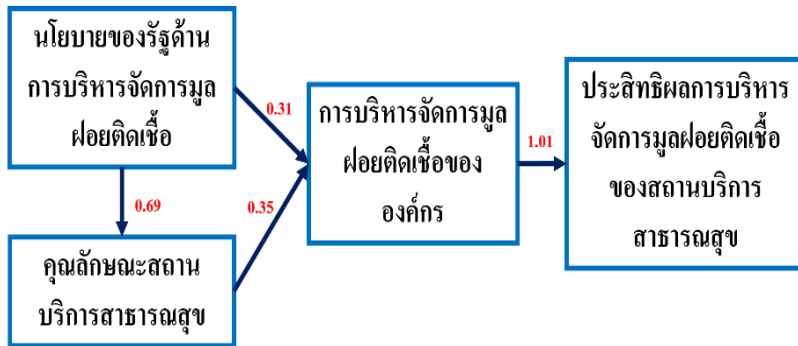
ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ จากการรวบรวมวิเคราะห์ ทฤษฎี ของการศึกษา (Path Analysis) ตามกรอบการวิจัย

Chi-square = 103.51, df = 36, CMIN/DF=2.875, P<0.001, RMR=.008, GFI=.983,
CFI=0.992, NFI=.988, RMSEA=.044

ภาพที่ 2 แสดงโครงสร้างประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ จากการวิเคราะห์
กรอบที่เหมาะสมที่สุดด้วยการวิเคราะห์ Structural Equation Modeling (SEM)

จากการวิเคราะห์ความเหมาะสมของโครงสร้าง พบว่าค่าสถิติของอัตราส่วนของ
ไคสแควร์กับ Degree of Freedom (χ^2/df) เท่ากับ 2.875 ค่าสถิติทดสอบ p-Value
เท่ากับ <0.001 ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .983 ค่าสถิติวัดระดับความ
กลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ .992 ค่าสถิติวัดความคลาดเคลื่อนของตัวแบบในรูปของ
รากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐานวัดระดับความกลมกลืน (RMR)
เท่ากับ .008 ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแบบในรูปของรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความ
คลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ .044 และเมื่อนำค่าสถิติที่ได้ไปเปรียบเทียบกับ
เกณฑ์ในการพิจารณาที่กำหนดว่า ค่าอัตราส่วนของไคสแควร์กับ Degree of Freedom
(χ^2/df) ควรน้อยกว่า 3 ค่าสถิติทดสอบ p-Value ต้องมีค่า >.05 ขึ้นไป ค่า GFI และค่า
CFI ควรมีค่ามากกว่า >.95 ขึ้นไป ส่วนค่าสถิติของ RMR ควรมีค่า <.05 และค่าสถิติ
RMSEA ควรมี <.07 จึงทำให้ตัวแบบมาตรวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนซึ่งกันและกัน (Model fit)
กับตัวแบบทางทฤษฎี ดังนั้น สรุปได้ว่าตัวแบบของมาตรวัด ประสิทธิภาพ Model มีความ
สอดคล้องกลมกลืนกับตัวแบบทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ในระดับที่ยอมรับได้ จากผลการวิเคราะห์
องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง สรุปเป็นแบบจำลอง
ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ Sustainable Model

หมายเหตุ: → หมายถึง ตัวแปรมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

10. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถานบริการด้านสาธารณสุข พบว่าผู้บริหารทุกหน่วยงานมีการนำนโยบายจากกระทรวงสาธารณสุขมาลงสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมให้ความสำคัญและดำเนินงานสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐาน หรือกฎหมายกำหนด มีนวัตกรรมต่างๆ มีการสื่อสารให้ความรู้กับเครือข่าย ทั้งในชุมชน และภายในองค์กร เป้าหมายที่สำคัญคือระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่ครบถ้วน มีคุณภาพตามมาตรฐานและกฎหมายกำหนด ปัจจัยความสำเร็จขึ้นกับ ผู้นำ การบริหารจัดการในองค์กร และวัฒนธรรมขององค์กร โดยมีมาตรการ กฎหมาย ร่วมบริหารจัดการ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อคือ ระบบจัดการ ความร่วมมือ ความช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลผลิตที่สำคัญที่เกิดขึ้น คือ การรวบรวม คัดแยก จัดเก็บ และการกำจัด มูลฝอยติดเชื้อได้มาตรฐาน ตามกฎหมาย GREEN&CLEAN Hospital และ HA ผลลัพธ์ที่สำเร็จ วัดได้จากการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่ดีขององค์กร เป็นต้นแบบที่ดี มีความพึงพอใจเกิดขึ้นในองค์กรและการบริการ ปฏิบัติจริงจัง และมีการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ ทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ผลกระทบต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กรคือ การบริหารงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง แนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ส่วนด้านสุขภาพไม่มีรายงานผลกระทบที่เกิดขึ้น ส่วนผลกระทบต่อประชาชนคือ ประชาชนยังปฏิบัติไม่ถูกต้องในการคัดแยก รวบรวมในครัวเรือนและชุมชนมาสู่โรงพยาบาล ความสำเร็จการควบคุมกำกับการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อในองค์กร ผู้บริหารเห็นตรงกันในการใช้ Leadership สร้างความรู้ สร้าง DNA สร้างต้นแบบ และข้อกำหนด มาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติ ผ่านโครงสร้าง

การบริหารจัดการขององค์กร ข้อเสนอแนะ ปัญหา ส่วนใหญ่เป็นความบกพร่องที่ทำให้ไม่เกิดประสิทธิผล คือ ระบบการรวบรวม การเก็บขน ที่פקขะ จัดการกำจัด รวมถึงการกำกับคุณภาพด้วย ระบบของราชการ ดังนั้นผลการสัมภาษณ์จะเห็นว่าสนับสนุนการจัดการให้มีประสิทธิผล ขึ้นกับ องค์ประกอบที่สำคัญคือ นโยบายและการขับเคลื่อน องค์ประกอบหรือคุณลักษณะขององค์กร การจัดการมูลฝอยติดเชื้อตามมาตรฐานและกฎหมายกำหนด เป็นหลักนั่นเอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อของสถานบริการสาธารณสุขของกระทรวงสาธารณสุขทุกระดับ จะดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับ การรับรู้และสร้างนโยบายสู่การปฏิบัติ ความต้องการสร้างนโยบายในการจัดการมีผลต่อประสิทธิผลมากที่สุดและการจัดการเกี่ยวข้องกับนโยบายๆเป็นอย่างมาก เนื่องจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้นจะส่งผลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ (Van Meter & Van Horn, 1975) การนำองค์กรของผู้นำ การมีระบบการทำงานที่มีเป้าหมายชัดเจน การร่วมมือทำงานในทิศทางเดียวกันสามารถทำงานสำเร็จ ซึ่งการนำเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมาย (Van Meter & Van Horn, 1975) เป้าหมายจะระบุถึงจุดหมายปลายทางขององค์กรนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์และแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องตามลำดับ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555) และแนวทางการวิธีการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะติดเชื้อควรมีแนวทางเหมือนกันเพื่อปฏิบัติได้ถูกต้องไปในทิศทางเดียวกัน (เสนาะ ดีเยาว์, 2543) และการบริหารทรัพยากรองค์กรมีผลต่อการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ซึ่งมีการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ คือ สมรรถนะขององค์กรที่เพียงพอ ได้แก่ปัจจัยบริหาร 7M (รอฮายู ยูโซ๊ะ, 2556) จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุทำนายประสิทธิผล พบว่าประสิทธิผลการบริหารจัดการนั้น ขึ้นอยู่กับการดำเนินงานบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อขององค์กร คุณลักษณะขององค์กร และนโยบายการบริหารจัดการขององค์กร ซึ่งได้มีการศึกษาที่พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อด้านความพึงพอใจ มีความสัมพันธ์โดยตรงกับนโยบาย คุณลักษณะองค์กร และการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ (อำนาจ ยอดนิล, 2553; อัจฉรวรรณ พงศาวิลี, 2562) แต่ทั้งนี้ในการจัดการขึ้นกับสถานการณ์ของการเกิดปริมาณขยะติดเชื้อขององค์กร โดยจะเห็นได้

จาก ปี 2563-2564 มีการระบาดโควิด-19 ทำให้เกิดมูลฝอยติดเชื้อเพิ่มขึ้นในสถานบริการ และทางรัฐได้กำหนดให้มี Quarantine, Alternat Quarantine, Hospitel, CI, HI เป็นต้นนั้น ก็ทำให้มูลฝอยติดเชื้อมีปริมาณมากขึ้น ตกค้าง บริหารจัดการไม่ทัน จึงมีความจำเป็นที่จะเอากองโครงสร้างจากการศึกษานี้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมให้สถานบริการสาธารณสุข สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กำหนดนโยบายหลักในการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อตามมาตรฐานและกฎหมายกำหนด และนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง
2. สถานบริการสาธารณสุขควรเร่งปรับปรุงระบบขององค์กรแบบบูรณาการ โดยมี การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ร่วมกับการควบคุมป้องกันโรค
3. เร่งรัดให้สถานบริการสาธารณสุข พัฒนาเทคโนโลยีการบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อตามมาตรฐานและ กฎหมายกำหนด เช่น พัฒนาระบบการฆ่าเชื้อแทนการเผาที่จุดกำเนิดให้เหมาะสมตามประเภทสถานบริการ
4. เพิ่มมาตรฐานและกระบวนการคัดแยกขยะ ที่ไม่ใช่มูลฝอยติดเชื้อ เพื่อลดปริมาณมูลฝอยในการบริหารจัดการของสถานบริการสาธารณสุข
5. เพิ่มและพัฒนาระบบ Digital เข้ามาใช้ในการเก็บขนและการขนส่งไปกำจัด เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในทุกองค์กร
6. เพิ่มกระบวนการตรวจสอบ กำกับ และเฝ้าระวังสถานบริการสาธารณสุขเอกชน ที่อยู่ในระบบการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ. (2559). **แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 –2564)**. กรุงเทพฯ: บริษัท แอคทีฟพรีนซ์ จำกัด.
- กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย. (2556). **คู่มือแนวทางการพัฒนาสถานบริการสาธารณสุขให้ได้มาตรฐานด้านการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ**. นนทบุรี: กรมอนามัย.

- กระทรวงสาธารณสุข กรมอนามัย. (2557). **แนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ โดยเทคโนโลยีการทำลายเชื้อด้วยไอน้ำ ณ แหล่งกำเนิด**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- รอฮายู ยูโซ๊ะ. (2556). **การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะติดเชื้อของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในอนาคต**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: หจก. ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักตรวจและประเมินผล. (2560). **รายงานการตรวจนิเทศราชการปกติเขตสุขภาพที่ 5**. นนทบุรี: สำนักตรวจและประเมินผล.
- เสนาะ ดิยาว. (2543). **หลักการบริหาร**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉราวรรณ พงสาวลี. (2562). **การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อที่มีประสิทธิผลของสถานบริการสาธารณสุข จังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข, 42, 82-92.**
- อำนาจ ยอดนิล. (2553). **การจัดการมูลฝอยติดเชื้อในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Hambleton, R. K. (1980). Test score validity and standard-setting methods. In Berk, R. A. (Ed.), **Criterion-referenced measurement: The state of the art** (pp. 80–123). Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. **Administration & Society, 6**(4), 445-488. <https://doi.org/10.1177/009539977500600404>.
- World Health Organization. (2015). **Health-care waste**. Retrieved March 2, 2020, from <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs253/en/>.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อ
สิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
FACTORS RELATED TO THE BEHAVIORS OF CHOOSING ECO-FRIENDLY
PACKAGING AMONG CHAROENSRI MARKET TRADERS, WARIN
CHAMRAP, UBON RATCHATHANI PROVINCE

ณัฐิกา แก้วดี¹, เสาวลักษณ์ ชมทอง¹, กัญญาวีร์ เอมโอะฐ¹ และ ปวีณา ลิ้มปิทีปการ^{2,*}
Nuttika Kaewdee¹, Saowalak Chomthong¹, Kanyawee Amaot¹
and Pawena Limpiteprakan^{2,*}

¹ สาขานามยสิ่งแวดล้อม วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

² วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

¹ Environmental Health, College of Medicine and Public Health, Ubon Ratchathani University

² College of Medicine and Public Health, Ubon Ratchathani University

Received: 10 April 2022

Accepted: 23 September 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 295 คน ในเดือนกันยายน 2564 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี โดยใช้สถิติ Chi-square test และ Fisher exacts test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.2 โดยมีความรู้ถูกต้องมากที่สุดเกี่ยวกับกล่องโฟมไม่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 94.9 ในด้านพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็น

* Corresponding author: ปวีณา ลิ้มปิทีปการ

E-mail: pawena.l@ubu.ac.th

มิตรต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 21.0 บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด คือ ใบตอง จานกระดาษ และถุงกระดาษ คิดเป็นร้อยละ 20.5, 20.5 และ 17.9 ตามลำดับ ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการขาย ประเภทแพคเกจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้กลุ่มผู้ค้าหันมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นตลาดสีเขียวต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: ผู้ค้า, บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, ตลาด

Abstract

This research aimed to study the factors related to selecting eco-friendly packaging among Charoensri Market traders, Warin Chamrap, Ubon Ratchathani Province. Data were collected by using a questionnaire with 295 traders in September 2021. Data were analyzed by descriptive statistics and examined the relationship between the factors related to the behavior of environmental friendly packaging of the traders using the Chi-square test and Fisher's exact test at a significant level of 0.05. The results revealed that the sample group had good level of knowledge at 69.2 %. Furthermore, they knew that styrofoam boxes are not eco-friendly packaging, 94.9%. Regarding the behavior of choosing eco-friendly packaging, it was found that most of the sample group used eco-friendly packaging 21.0%. The sample used the most environmental friendly product in eco-friendly packaging were banana leaves, paper bags, and paper cups, for 20.5%, 20.5 and 17.9%, respectively. Furthermore, a personal factor found that income, selling time, product type, perception of the environmental package, factors of products, prices, and distribution channels in terms of marketing promotion were related to using eco-friendly packaging with a statistically significant level of 0.05. Therefore, relevant agencies should

encourage traders to use more environmental friendly packaging to develop a green market in the future.

Keywords: Traders, Eco-friendly packaging, Market

บทนำ

ปัจจุบันผู้บริโภคมีความตื่นตัวเกี่ยวกับปัญหาด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับขยะพลาสติก ที่มักพบเป็นข่าวในสื่อต่าง ๆ ว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพลาสติกเป็นขยะที่มีการย่อยสลายที่ใช้เวลานาน มีการแปรรูปไปเป็นไมโครพลาสติกและเกิดการตกค้างในสิ่งแวดล้อม แม้พลาสติกจะมีข้อดีมากมายหลายอย่าง แต่หากมีการจัดการขยะจากต้นทางที่ไม่ดี เช่น ไม่มีการคัดแยกขยะ พลาสติกเหล่านั้นก็ไม่สามารถกลับสู่กระบวนการรีไซเคิลได้ หลายภาคส่วนตระหนักในปัญหานี้ จึงเกิดแนวคิดในการหาสิ่งอื่นมาทดแทนพลาสติก เช่น Bio plastic ซึ่งเป็นพลาสติกชีวภาพที่สามารถย่อยสลายและไม่ตกค้างในสิ่งแวดล้อม หรือหันมาใช้กล่องอาหารที่ผลิตจากขานอ้อยแทนการใช้กล่องโฟม มีการใช้แก้วเก็บความเย็นไปชื้อน้ำหวานตามร้านค้า เช่น ร้านกาแฟ และมีการถือปิ่นโตไปจ่ายตลาดเพื่อลดบรรจุภัณฑ์พวกกล่องอาหาร โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความถึในการซื้อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 1-5 ครั้ง/ปี วัตถุประสงค์ซื้อเพื่อใช้ในชีวิิตประจำวัน โดยมีเหตุผลในการตัดสินใจซื้อเพราะเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีแนวโน้มที่จะซื้ออีกในอนาคต มีเพียงบางส่วนที่ไม่แน่ใจว่าจะซื้อต่อเพราะมีราคาสูงเกินไป (ภัทรวรรณ รามสูตร, 2558) นอกจากนั้นยังมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ผลิตจากพลาสติกชีวภาพของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านการเปิดรับข่าวสาร ด้านความใส่ใจในสิ่งแวดล้อม ด้านประสิทธิภาพในการรับรู้สิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค ด้านผลกระทบของการใช้พลาสติกทั่วไป ด้านความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบและแหล่งผลิตสำหรับผลิตพลาสติกชีวภาพ และด้านการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม มีผลทางบวกต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติกชีวภาพ ร้อยละ 30.2 (เสาวนีย์ ปรีชานฤชิตกุล, 2554) จะเห็นว่าในด้านผู้บริโภคนั้นมีการซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์สีเขียวเพราะต้องการสนับสนุนการปกป้องสิ่งแวดล้อม แรงดึงดูดทางสังคมในเรื่องสิ่งแวดล้อมจึงมีต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์สีเขียวเป็นอย่างมาก (ปฐพี สุทธิวัฒนกุล, 2561) โดยเฉพาะในกลุ่ม

คนรุ่นใหม่ที่ทัศนคติต่อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความตั้งใจในการซื้อที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Munamba & Nuangjamnong, 2021)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการส่งเสริมพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในสังคมมากขึ้น เช่น การดำเนินการของตลาดสีเขียว ในหลายๆ พื้นที่ที่มีการรณรงค์ให้ผู้ค้าขาย หันมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้จานกระดาษ แก้วกระดาษ หลอดกระดาษ แทนการใช้พลาสติก แต่ก็ยังไม่สัมฤทธิ์ผลมากนัก เพราะจำนวนกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมยังมีจำนวนไม่มาก รวมถึงค่าใช้จ่ายของบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมยังสูงอยู่ การรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นจึงมีความสำคัญมากในกลุ่มผู้ค้าขาย ที่เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกใช้หรือไม่เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในการนำมาใช้บรรจุสินค้าและผลิตภัณฑ์เพื่อส่งต่อไปให้ผู้บริโภค ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ขาย จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการซื้อที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้ (Kataria et al., 2013) เพราะการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมจะทำให้ลดปัญหาขยะ และลดภาวะโลกร้อนได้ (ศิริพร เต็งรัง, 2558)

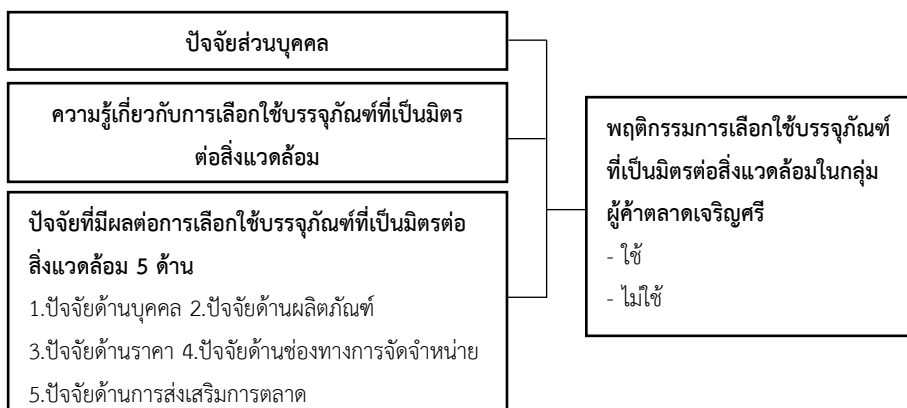
ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจังหวัดอุบลราชธานีในปี 2563 พบว่ามีปริมาณ 1,611.20 ตัน/วัน โดยสามารถกำจัดได้ถูกหลักวิชาการประมาณ 366 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 22 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด และยังมีการกำจัดไม่ถูกต้อง 0.15 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 25.4 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) โดยขยะส่วนใหญ่ที่ถูกนำไปฝังกลบก็คือขยะกลุ่มพลาสติกที่เกิดจากการอุปโภค บริโภคเป็นหลัก ในส่วนของตลาดเจริญศรี เป็นตลาดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแสนสุข อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จัดเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ มีการค้าขายอาหารและของใช้ทั้งขายปลีกและขายส่ง และมีการใช้พลาสติกในการบรรจุอาหารเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภค จึงทำให้ตลาดเจริญศรีเป็นแหล่งกำเนิดบรรจุภัณฑ์พลาสติกแหล่งใหญ่แห่งหนึ่งของอำเภอวารินชำราบ เนื่องมาจากมีร้านค้าจำนวนมากที่มีการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่เป็นแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ซึ่งมีการย่อยสลายยากเมื่อตกค้างในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ว่ามีปัจจัยใดบ้าง ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้

บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้า เนื่องจากเป็นกลุ่มหลักที่มีผลต่อการใช้บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หากผู้ค้ามีความรู้ ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ก็จะทำให้มีความตระหนักในการเลือกใช้บรรจุกุณธ์กับสินค้าของตนมากขึ้น ประกอบกับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุในการเลือกใช้บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มผู้ค้า ยังมีจำกัด ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคมากกว่า ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยนี้จึงสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการหาแนวทางการส่งเสริมให้ผู้ค้าหันมาใส่ใจในสิ่งแวดล้อม และมีการปรับเปลี่ยนมาใช้บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการลดการใช้บรรจุกุณธ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับบรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บรรจุกุณธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะเวลาการศึกษาเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึง เดือนตุลาคม 2564

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ แผงผู้ค้าประจำทั้งหมดในโซนขายส่ง และโซนขายปลีก (ตลาดสด) ในตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,039 แผง (ข้อมูล ณ วันที่ 12 กรกฎาคม 2563) ที่ยังดำเนินการค้าขายอยู่ในปัจจุบัน และทำการค้าขายมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี

กลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนแผงผู้ค้าประจำในโซนขายส่ง และโซนขายปลีก (ตลาดสด) ในตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 295 แผง ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตร เพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร กรณีที่มีประชากรขนาดเล็กและทราบจำนวน ประชากร โดย $P =$ ค่าประมาณสัดส่วนของพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ค้าที่ได้จากการ try out กับกลุ่มผู้ค้าที่ขายของในลักษณะเดียวกันในตลาดสดเทศบาลวารินชำราบ มีค่าเท่ากับ 0.50 และ $e =$ ความแม่นยำของการประมาณค่าสัดส่วนของประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีค่าไม่เกิน 10% ของค่า P ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.05 แทนค่าในสูตรด้านล่าง

$$n = \frac{NZ^2\sigma/2[p(1 - p)]}{[e^2(N - 1)] + [Z^2\sigma/2[p(1 - p)]]}$$

การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยแบ่งตามประเภทของแผงค้าเป็น 6 ประเภท ประกอบด้วย แผงค้าของสด แผงค้าผักสด แผงค้าของเบ็ดเตล็ด แผงค้าผลไม้ แผงค้าอาหารพร้อมบริโภค และแผงค้าส่ง จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนร้านของประเภทแผง ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดย 1 แผงผู้ค้าต่อ 1 คน ในแต่ละประเภทของแผง ที่ให้ความร่วมมือก็ทำการเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการค้าขาย และช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 13 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบลักษณะคำถามปลายปิด จำนวน 3 ตัวเลือก ได้แก่ ใช่ ไม่ใช่ และไม่ทราบ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความรู้ คือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน การแปลความหมายระดับคะแนนความรู้แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยประยุกต์จากเกณฑ์ของบลูม (Bloom et al., 1971)

คะแนนมากกว่าร้อยละ 80 (10.4 คะแนนขึ้นไป) หมายความว่า มีความรู้อยู่ในระดับดี
คะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 60-79 (7.8-10.27 คะแนน) หมายความว่า มีความรู้ในระดับปานกลาง

คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 (0-7.8 คะแนน) หมายความว่า มีความรู้ในระดับปรับปรุง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ข้อ แปลผลเป็นจำนวนคนที่ ใช่ และ ไม่ใช่ บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเลือกใช้อีก 6 ข้อ ประกอบด้วย ระยะเวลาที่ใช้ประเภทของบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ แหล่งที่ซื้อบรรจุภัณฑ์ เหตุผลที่ตัดสินใจซื้อ แนวโน้มการกลับไปซื้อซ้ำ และเหตุผลที่ไม่กลับไปซื้อซ้ำ เป็นข้อคำถามแบบลักษณะ Checklist

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล (Person) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ปัจจัยด้านราคา (Price) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านละ 4 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 20 ข้อ เป็นข้อคำถามแบบลักษณะคำถามปลายปิด จำนวน 4 ตัวเลือก ได้แก่ ไม่ทราบ น้อย ปานกลาง มาก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 3 จากนั้นทำการแบ่งเกณฑ์ระดับความสำคัญออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสำคัญมาก ระดับสำคัญปานกลาง และระดับสำคัญน้อย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่ามีคะแนน IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับผู้ค้าปลีก ณ ตลาดสด

เทศบาลวารินชำราบ จำนวน 30 ชุด หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปด้วยวิธีหาค่า KR-20 ในส่วนของความรู้ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.748 และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเท่ากับ 0.885

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างแบบสอบถามตรวจสอบความเรียบร้อยความครบถ้วนของแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่าง ทำการประสานงานกับเจ้าของตลาดเพื่อขอเข้าทำการเก็บข้อมูลและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ จากนั้นก็ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม 2564 จากผู้ค้าที่ให้ความสนใจตามจำนวนตัวอย่าง นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาประมวลผล และวิเคราะห์ เขียนรายงานและสรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ ประเภทของแพคเกจ ภาชนะบรรจุอาหารสำหรับจำหน่าย ช่องทางที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ อายุ ระยะเวลาการค้าขาย วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่ามัธยฐาน (Median) เปอร์เซ็นไทล์ (Percentile) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้สถิติ Chi-square test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และใช้ค่าสถิติ Fisher's exact test กรณีค่า expected value น้อยกว่า 5 เกิน 20%

5. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงการเคารพสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้รหัสแทนชื่อสกุลจริงและเก็บเป็นความลับ กลุ่มตัวอย่างได้รับการชี้แจงรายละเอียดก่อน

เข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ยกเลิกไม่เข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดกระบวนการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ โครงร่างวิจัยผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามหมายเลขใบรับรอง UBU-REC-109/2564 วันที่ 15 กันยายน 2564

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.6 มีค่าเฉลี่ยของอายุ เท่ากับ 46.04 ปี (S.D.=9.16) ระดับการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 49.8 รายได้ ต่อเดือน มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 25,000 บาท และระยะเวลาในการค้าขาย มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 10 ปี และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 52.2 โดยได้รับข้อมูลข่าวสารทางสื่อออนไลน์มากที่สุด ร้อยละ 42.9

ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาด เจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดในเรื่อง กล่องโฟมไม่ใช่บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รองลงมาคือหลอดพลาสติก ไม่ใช่บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมคือ ผลิตภัณฑ์ที่ปราศจากสารพิษที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์สัตว์และสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 94.9, 94.2 และ 92.9 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างยังมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดในเรื่อง บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นบรรจุภัณฑ์ ที่ผลิตจากพืช และสัญลักษณ์บนกล่อง หรือ หีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่มีฉลากสีเขียว คือ ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ร้อยละ 40.3, 22.7 และ 20.0 ตามลำดับ เมื่อนำมาจัดระดับความรู้ในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ค้าในตลาด เจริญศรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในระดับดีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.2 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง ร้อยละ 24.4 และระดับปรับปรุง ร้อยละ 6.4

พฤติกรรมในการเลือกใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 21.0 โดยระยะเวลาการใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มากกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 82.2 บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้มากที่สุด คือ ใบตอง จานกระดาษ และถุงกระดาษ คิดเป็นร้อยละ 20.5, 20.5 และ 17.9 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ ซื้อบริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจากร้านขายส่งในตลาด ร้อยละ 33.6 เพราะคุณสมบัติของบริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นตรงกับความต้องการของร้าน ร้อยละ 20.3 และกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มในการซื้อบริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมซื้อแน่นอน ร้อยละ 38.7 ไม่น่าใจ ร้อยละ 45.2 เพราะมีราคาสูงเกินไปและหาซื้อยาก

ปัจจัยในการเลือกใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Mean=8.01, S.D.=2.22) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านราคา (Mean=7.91, S.D.=2.57) และปัจจัยด้านบุคคล (Mean=7.65, S.D.=1.78) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อบริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ ตนเองและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ มีผลในพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Mean=2.11, S.D.=0.76) รองลงมา คือ บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการ (Mean=2.04, S.D.=0.68) และบริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาต่อชิ้นที่เหมาะสมกับคุณภาพ (Mean=2.01, S.D.=0.74)

เมื่อนำคะแนนปัจจัยแต่ละด้านมาจำแนกตามระดับที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการจุกัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสำคัญปานกลางมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.0, 63.8, 59.0, 57.0 และ 70.8 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (n = 295)

ปัจจัย	พฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์		Chi-square	p-value
	ใช้ (n = 62)	ไม่ใช้ (n = 233)		
1.เพศ			0.001	0.977
ชาย	27 (9.2)	101 (34.2)		
หญิง	35 (11.9)	132 (44.7)		
2.อายุ			2.244	0.326
20-39 ปี	16 (5.4)	65 (22.0)		
40-59 ปี	45 (15.3)	154 (52.2)		
60 ปีขึ้นไป	1 (0.3)	14 (4.7)		
3.การศึกษา			51.545*	<0.001
ไม่ได้ศึกษา	5 (1.7)	0 (0.0)		
ประถมศึกษา	10 (3.4)	137 (46.4)		
มัธยมศึกษา	25 (8.5)	62 (21.0)		
ปวช./ปวส.	16 (5.4)	27 (9.2)		
ปริญญาตรี	6 (2.0)	7 (2.4)		
4.รายได้			52.528*	<0.001
ต่ำกว่า 5,000 บาท	6 (2.0)	2 (0.7)		
5,001-10,000 บาท	17 (5.8)	13 (4.4)		
10,001-25,000 บาท	11 (3.7)	130 (44.1)		
25,001 บาทขึ้นไป	28 (9.5)	88 (29.8)		
5.ระยะเวลาการขาย			49.216*	<0.001
1-5 ปี	2 (0.7)	75 (25.4)		
6-10 ปี	6 (2.0)	71 (24.1)		
11 ปีขึ้นไป	54 (18.3)	87 (29.5)		
6.ประเภทของแผงค้า			50.939*	<0.001
แผงค้าส่ง	27 (9.2)	116 (39.3)		
แผงค้าของเบ็ดเตล็ด	17 (5.8)	24 (8.1)		
แผงค้าผักสด	2 (0.7)	24 (8.1)		
แผงค้าไก่สด	0 (0.0)	19 (6.4)		
แผงค้าเนื้อหมูสด/เนื้อสด	0 (0.0)	15 (5.1)		
แผงค้าผักข้าวปรุงสุก	9 (3.1)	6 (2.0)		
แผงค้าอาหารทะเลสด	0 (0.0)	13 (4.4)		
แผงค้าปลาสด	0 (0.0)	8 (2.7)		
แผงค้าเครื่องดื่ม	4 (1.4)	3 (1.0)		
แผงค้าผลไม้	3 (1.0)	3 (1.0)		
แผงค้าเบเกอรี่	2 (0.7)	0 (0.0)		

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการฉุกเฉินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (n = 295) (ต่อ)

ปัจจัย	พฤติกรรมการเลือกใช้บริการฉุกเฉิน		Chi-square	p-value
	ใช้ (n = 62)	ไม่ใช้ (n = 233)		
7. ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการฉุกเฉินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม			20.004	<0.001
ไม่เคยได้รับ	14 (4.7)	127 (43.1)		
เคยได้รับ	48 (16.3)	106 (35.9)		
8. ระดับความรู้			-37.908	<0.001
ระดับดี	25 (8.5)	179 (60.6)		
ระดับปานกลาง	25 (8.5)	47 (15.9)		
ระดับปรับปรุง	12 (4.1)	7 (2.4)		
9. ปัจจัยด้านบุคคล			1.250*	0.535
ระดับน้อย	1 (0.3)	6 (2.0)		
ระดับปานกลาง	36 (19.4)	150 (50.8)		
ระดับมาก	25 (8.5)	77 (26.1)		
10. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์			42.821	<0.001
ระดับน้อย	2 (0.5)	22 (7.5)		
ระดับปานกลาง	22 (7.5)	166 (56.)		
ระดับมาก	38 (12.9)	45 (15.3)		
11. ปัจจัยด้านราคา			65.613	<0.001
ระดับน้อย	2 (0.7)	29 (9.8)		
ระดับปานกลาง	15 (5.1)	159 (53.8)		
ระดับมาก	45 (15.3)	45 (15.3)		
12. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย			55.452	<0.001
ระดับน้อย	2 (0.7)	53 (18.0)		
ระดับปานกลาง	23 (7.8)	145 (49.2)		
ระดับมาก	37 (12.5)	35 (11.9)		
13. ปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด			33.830	<0.001
ระดับน้อย	1 (0.3)	32 (10.8)		
ระดับปานกลาง	35 (11.9)	147 (59.0)		
ระดับมาก	26 (8.8)	27 (9.2)		

หมายเหตุ * หมายถึง ใช้ค่าสถิติ Fisher's exact test เนื่องจากค่า expected value น้อยกว่า 5 เกิน 20%

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการขายประเภทแผงค้า และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบริการฉุกเฉินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ระดับความรู้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการฉุกเฉินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 (p-value <0.001) ปัจจัยในการเลือกใช้บริการฉุกเฉินที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัด

จำหน่าย และการส่งเสริมทางตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ($p\text{-value} < 0.001$)

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้มีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุดในเรื่อง กล่องโฟมไม่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้และเข้าใจในเรื่องการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์มาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ โทรทัศน์ บุคคล ใบปลิว วิทยู แต่ยังมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ในเรื่องบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมผลิตจากพืช อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจว่าบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมผลิตจากวัสดุธรรมชาติ สนใจแค่ราคาเหมาะสมกับสินค้าของตน ดังนั้นจึงควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้สื่อที่สามารถอ่านและเข้าใจได้ง่ายที่แนะนำให้เห็นว่าบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีหน้าตาเป็นอย่างไร สามารถหาซื้อได้ที่ช่องทางไหน เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่ายังมีกลุ่มตัวอย่างที่ยังคงใช้พลาสติกอยู่ เพราะมีความสะดวก ง่าย และรวดเร็วต่อการใช้งาน อีกทั้งราคาถูกทำให้ผู้ค้านำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะร้านอาหารที่ปรุงสุกใหม่ ๆ หรือร้านอาหารสำเร็จรูปต่าง ๆ และยังมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่แน่ใจในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมร้อยละ 45.2 เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาสูงเกินไปและหาซื้อได้ยาก อุปสรรคในการไม่เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนี้ คือ ไม่สามารถหาแหล่งซื้อได้ ราคาของบรรจุภัณฑ์มีราคาแพงกว่าราคาของบรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติกทั่วไป กลุ่มผู้ค้าก็เปรียบเสมือนผู้บริโภคที่จะต้องพิจารณาว่าราคามีความเหมาะสมหรือความคุ้มค่ากับประโยชน์ที่จะได้รับมาน้อยเพียงใด (กนกอร นิลาวรรณจะณกุล และปวีณา คำพุกกะ, 2556)

กลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 30.5 ซึ่งบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ใช้มากที่สุดคือ ใบตอง ถุงกระดาด แก้วกระดาด เนื่องจากบรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสมกับสินค้าภายในร้าน ทั้งนี้ปริมาณการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวกับกล่องโฟม เพื่อเป็นบรรจุภัณฑ์ สำหรับบรรจุอาหารยังมีการใช้อยู่จำนวนมาก แม้จะมี Road map ให้มีการเลิกใช้กล่องโฟม (กรมควบคุมมลพิษ, 2559) แต่ก็ยังพบผู้ค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ตัวนี้อยู่ อาจเป็นเพราะนโยบายของรัฐที่ออกมายังไม่ได้มีผลบังคับใช้ในทันที เพราะต้องการให้เวลากับผู้ผลิตในการปรับตัว อีกทั้งไม่ได้มีมาตรการบังคับใช้ที่เข้มข้นเป็นเพียงการขอความร่วมมือ ดังนั้นภาครัฐควรออกมาตรการทาง กฎหมายให้ผู้ประกอบการขายอาหาร ต้องใช้ภาชนะสำหรับบรรจุอาหารที่สามารถย่อยสลายได้หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยส่งเสริมให้บรรจุภัณฑ์เหล่านี้มีราคาการผลิตที่ถูกลงให้เทียบเท่ากับพลาสติก เพราะผู้ค้าในตลาดถือเป็นผู้ก่อการเริ่มต้นนี้ของการกระจายการใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติก และเป็นกลุ่มที่สามารถที่จะเป็นผู้นำในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาใช้ในร้านค้าของตนได้ ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสำคัญปานกลางมากที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ ธงชัย สุธีรศักดิ์ และคณะ (2563) ที่พบว่าเจ้าของร้านขายอาหาร จะพิจารณาปัจจัยในด้านราคาต้นทุนของบรรจุภัณฑ์เป็นอันดับแรก โดยต้องการใช้บรรจุภัณฑ์ในการขายอาหารที่มีคุณสมบัติทนความร้อน ทนต่อการเสียหายจากการใช้งานร่วมกับน้ำ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการใช้งาน

ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการขาย ประเภทแผงค้า และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ ชุติกร เทพบุรี และคณะ (2562) ที่พบว่าระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรายย่อย อาจเป็นเพราะรายได้ที่ได้รับจากการขายของอาจไม่คุ้มค่าต่อการเปลี่ยนมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตร

ต่อสิ่งแวดล้อม มีราคาแพงและไม่เหมาะสมกับสินค้าในบางประเภท เมื่อเทียบกับบรรจุภัณฑ์จากพลาสติกที่ใช้อยู่ ระยะเวลาการขายที่แตกต่างทำให้ร้านค้ายังคงคุ้นเคยกับการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติก เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและมีราคาถูกกว่าบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประเภทแพคเกจที่ต่างกันทำให้แพคเกจบางประเภทไม่สามารถใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้ เช่น แพคเกจของสด แพคเกจกับข้าวปรุงสุก ที่มีข้อจำกัดจากตัวสินค้าและผลิตภัณฑ์ สำหรับเรื่องข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีส่วนสัมพันธ์โดยกลุ่มผู้ค้ามักเป็นกลุ่มที่อยู่วัยทำงาน ทำให้อาจจะไม่มีเวลาในการเข้าถึงข้อมูลด้านบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ที่เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ เพราะในยุคปัจจุบันการสื่อสารข้อมูลในเรื่องต่างๆ มักทำผ่านช่องทางออนไลน์เป็นหลัก จึงอาจส่งผลให้กลุ่มผู้ค้ายังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง

ผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้าตลาดเจริญศรี ในด้านผลิตภัณฑ์พบว่า บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นสินค้าที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของร้านค้า ร้านค้าจึงได้นำมาใช้ในการขายสินค้าของตน ด้านราคา กลุ่มผู้ค้าให้ความสำคัญในเรื่องราคาต่อชิ้นของบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับคุณภาพ เนื่องจากราคาสินค้ามีความสำคัญต่อคุณภาพของสินค้า ผู้ค้าจะต้องตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้จากการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนั้นว่าคุ้มค่างับราคาที่จ่ายไปเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ประเภทโฟมหรือพลาสติกที่ถึงแม้จะมีราคาถูกกว่าแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมมากกว่า อย่างไรก็ตามการศึกษาของ ธงชัย สุธีรศักดิ์ และคณะ (2563) พบว่าราคาบรรจุภัณฑ์ที่ถูกมีผลต่อการพิจารณาเลือกใช้กล่องและบรรจุภัณฑ์ใส่อาหารแบบใช้แล้วทิ้งที่ผลิตจากโฟมหรือวัสดุที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของเจ้าของร้านขายอาหาร มากกว่าการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่มีราคาแพงกว่า

ในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มผู้ค้าให้ความสำคัญด้านความสะดวกในการหาซื้อผลิตภัณฑ์ ดังนั้นควรเพิ่มความสะดวกในการหาซื้อผลิตภัณฑ์ เช่น เพิ่มการวางจำหน่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้สามารถหาซื้อได้ง่ายตามร้านค้าทั่วไป เพื่อให้กลุ่มผู้ค้าสามารถเข้าถึงบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้น ในด้านการส่งเสริมการตลาด กลุ่มผู้ค้าให้ความสำคัญกับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าปัจจัยส่วนใหญ่มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง จึงอาจส่งผลให้พฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ค้ายังไม่ดีพอ

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาการขาย ประเภทแพคเกจ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และความรู้ของกลุ่มผู้ค้า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ราคาของบรรจุภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมทางตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ค้า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรผลักดันให้ราคาของบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีราคาต่อชิ้นที่เหมาะสมกับคุณภาพ ส่งเสริมให้มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสะดวก สามารถหาซื้อได้ง่ายมากขึ้น พร้อมกับสร้างแรงจูงใจทางการตลาดเช่น การลดภาษีสำหรับบริษัทที่ผลิตบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บริษัทสามารถนำส่วนลดนี้ไปลดราคาต้นทุนของการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

เทศบาลผู้ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ตลาดควรเน้นการอบรมให้ความรู้ และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความตระหนักกับกลุ่มผู้ค้าให้หันมาเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ค้าในการเปลี่ยนมาใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมภายในตลาดให้มากขึ้น เช่น กล่องกระดาษใส่ขนม กล่องกระดาษใส่อาหาร ขามกระดาษ จานกระดาษ แก้วกระดาษ ถุงกระดาษ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่และผู้ค้าในตลาดเจริญศรี อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). **แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559–2564)**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.pcd.go.th/publication/5061/>.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). **ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของจังหวัดอุบลราชธานี**. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จาก https://thaimsw.pcd.go.th/report_province.php?year=2563&province=23.
- ชุลีกร เทพบุรี, ธัญญธิดา ศรีศา, นกัสนรร แซ่ลิ้ม, ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และ วาญญู รัชมิทัต. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการรายย่อย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์**, 3(1), 50-8.
- ธงชัย สุธีรศักดิ์, วัชรวิดี ลิ้มสกุล, ณัฏฐินี อุทกุล และ ณัฏฐาพร อุทกุล. (2563). พฤติกรรมการใช้บรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่ใช้แล้วทิ้งของร้านขายอาหาร กรณีศึกษาอำเภอเมืองและอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต. **วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา**, 2(1), 20-38.
- ปฐพี สุทธิวัฒนกุล. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์สีเขียวของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- กนกกร นิลวรรณจะณกุล และ ปวีณา คำพุกกะ. (2013). ความรู้และทัศนคติที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**, 2(3), 65-83.
- ภัทรวรรณ รามสูต. (2558). **พฤติกรรมของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่ในการซื้อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ศิริพร เต็งรัง. (2558). รายงานโครงการวิจัย วิจัยและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ Packaging technology research and development project. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.doa.go.th/research/attachment.php?aid=2229>.
- เสาวนีย์ ปรีชานฤชิตกุล. (2554). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติกชีวภาพของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Bloom, B. S., Madaus, G. F., & Hastings, J. T. (1971). **Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning**. New York: McGraw-Hill.
- Kataria, A., Kataria, A. & Garg, R. (2013). Factors Affecting Green Purchase Behaviour: An In-Depth Study of Indian Consumers. **Journal of management research**, 1(2), 15-41.
- Munamba, R. & Nuangjamnong, C. (2021). **The Impact of Green Marketing Mix and Attitude towards the Green Purchase Intention among Generation y Consumers in Bangkok**. Retrieved October 1, 2021, from <https://ssrn.com/abstract=3968444>.

การสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร
กรณีศึกษา ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
THE SURVEY OF COMMUNITY FOREST FOR THE OPPORTUNITY OF MEDICINAL
PLANT CULTIVATION: A CASE STUDY OF BAN HUAFAI COMMUNITY
FOREST IN BANDU DISTRICT, CHANG RAI PROVINCE

นันทิกานต์ พิลาวลัย^{1,*}, จักรกฤษณ์ คณาธิย์², ณัฐวุฒิ ไหม่นวล³ และ กัญจนภรณ์ ธงทอง¹
Nanthikarn Philawan^{1,*}, Chakkrit Khanaree², Nuttawut Mainon³
and Kanchanaporn Tongthong¹

¹ สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

¹ Department of Thai Traditional Medicine, Faculty of Science, Udon Thani Rajabhat University

² The School of Traditional and Alternative Medicine, Chiang Rai Rajabhat University

³ Thaton Sub-district Administrative Organization, Mae Ai District, Chiang Mai Province

Received: 3 March 2022

Accepted: 25 October 2022

บทคัดย่อ

เนื่องจากพื้นที่ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งอาจพบสารตกค้างจากการใช้ยากำจัดวัชพืช ยากำจัดศัตรูพืช รวมไปถึงโลหะหนัก เป็นสาเหตุทำให้สมุนไพรที่ปลูกในพื้นที่ดังกล่าวสามารถเกิดการปนเปื้อนได้ ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อผลิตวัตถุดิบสมุนไพร โดยทำการสำรวจพืชสมุนไพรที่ขึ้นเองตามธรรมชาติและศึกษาโอกาสในการพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และผลิตวัตถุดิบสมุนไพร โดยใช้พื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จากผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายและพบพืชสมุนไพรจำนวน 52 ชนิด แยกเป็นวงศ์พืชได้จำนวน 31 วงศ์ และพบพืชสมุนไพรในวงศ์ Euphorbiaceae

* Corresponding author: นันทิกานต์ พิลาวลัย

E-mail: nthkplw@udru.ac.th

(วงศ์ยางพารา) มากที่สุด จากการศึกษาพระราชบัญญัติป่าชุมชน พบว่าสมาชิกป่าชุมชนสามารถพัฒนาป่าชุมชนเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบสมุนไพรได้ โดยการเก็บพืชสมุนไพรที่ขึ้นตามธรรมชาติ การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรในป่าชุมชน และการนำพืชสมุนไพรชนิดอื่น ๆ เข้าไปเพาะปลูก โดยการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชนจะต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ของป่าชุมชน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าป่าชุมชนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบสมุนไพรได้และยังใช้ประกอบในตำรับยาไทยเพื่อใช้ในการรักษาโรค นอกจากนี้การพัฒนาแหล่งวัตถุดิบดังกล่าวยังเป็นการผลักดันให้พืชสมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนและยังใช้ประโยชน์ในการนำพืชสมุนไพรมาประกอบเป็นตำรับยาสำหรับใช้รักษาโรคได้อีกด้วย รวมถึงเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนหันมาใช้ยาสมุนไพรเพื่อสร้างระบบสุขภาพของชาติด้วยภูมิปัญญาไทย

คำสำคัญ: ป่าชุมชน, พืชสมุนไพร, สารตกค้าง

Abstract

The chemical residues in agricultural areas causes medical plant to be contaminated that would harm to consumers. Thus, this research aimed to investigate the area for medicinal plant cultivation by surveying Huafai community forest in Bandu district, Chiang Rai, Thailand and to determine the opportunity of medicinal plant cultivation in community forests. The results showed that medicinal plants in Ban Huafai community forest were found 52 types which can be classified to 31 families. In addition, Euphorbiaceae family is the most commonly found. After evaluating of community forest law, the members of community forest could be developed Ban Huafai community forest as medicinal plant cultivation by collecting medicinal plant, propagating medicinal plant and cultivating medicinal plant in community forest. All of the results suggested that community forests can be used to cultivate medicine plant. Moreover, community forest law also allows the members of community forest to use as plant cultivation and propagation. This study could be promoted

medicinal plant cultivation to monetization for population and also encouraged population to use medicinal plant according to Thai wisdom.

Keywords: Community forest, Medicinal plants, The chemical residues

บทนำ

ในปัจจุบันวัตถุดิบสมุนไพรเป็นที่ต้องการในตลาดการซื้อขายเพิ่มมากขึ้น จากที่รัฐบาลมียุทธศาสตร์ชาติพัฒนาจากแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 เพื่อผลักดันให้สมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย อีกทั้งทางภาครัฐยังสนับสนุนให้ประชาชนใช้ยาสมุนไพรแทนยาเคมีสังเคราะห์เพื่อสร้างระบบสุขภาพของชาติด้วยภูมิปัญญาไทย โดยภูมิประเทศไทยอยู่ในเขตพื้นที่และมีภูมิอากาศร้อนชื้น ซึ่งเอื้อต่อการปลูกสมุนไพร แต่พื้นที่ในปัจจุบันมีปัจจัยที่ทำให้ไม่สามารถผลิตวัตถุดิบสมุนไพรได้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ซึ่งอาจพบสารตกค้างจากการใช้ยากำจัดวัชพืช ยากำจัดศัตรูพืช ซึ่งรวมไปถึงโลหะหนักด้วย ดังนั้นการปลูกสมุนไพรในพื้นที่ที่มีสารตกค้างทางการเกษตร สามารถทำให้วัตถุดิบสมุนไพรไม่ผ่านการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบตามมาตรฐานยาแผนโบราณได้ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2561)

จากข้อจำกัดต่าง ๆ ในการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรที่เกิดขึ้นจึงได้สนใจหาพื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการทำการเกษตรมาก่อนคือ พื้นที่ป่า แต่พื้นที่ป่าทั่วไป เช่น ป่าสงวน อุทยานแห่งชาติ ป่าไม้ และสวนป่า เป็นต้น มีกฎหมายควบคุมอย่างเข้มงวดทำให้ไม่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ (พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ, 2504; พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ, 2507; พระราชบัญญัติป่าไม้, 2562; พระราชบัญญัติสวนป่า, 2535) แต่ในขณะเดียวกันยังมีพื้นที่ที่รัฐบาลได้มีปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ได้โดยไม่ผิดกฎหมายคือ พื้นที่ป่าชุมชน

จากพระราชบัญญัติป่าชุมชน พุทธศักราช 2562 ระบุไว้ว่า ป่าชุมชนเป็นพื้นที่สาธารณะของภาครัฐที่ปัจจุบันได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งในอดีตนั้นป่าชุมชนเคยเป็นพื้นที่สำหรับให้ชุมชนไว้ใช้ในการดำรงชีพ เช่น การหาของป่าหรือมีการใช้ประโยชน์ร่วมกันของชุมชนได้โดยไม่ผิดกฎหมาย อีกทั้งชาวบ้านยังมีการรักษาป่าไม้ไม่ให้เสื่อมโทรมเพื่อรักษาให้เป็นต้นน้ำ จึงทำให้ป่าชุมชน

เป็นพื้นที่ที่ยังไม่เคยทำการเกษตรมาก่อนและยังเป็นพื้นที่ที่ปลอดสารตกค้างทางการเกษตรอีกด้วย ดังนั้นการศึกษาการสำรวจพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร สำหรับศึกษานี้ได้เลือกพื้นที่ป่าชุมชนของบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชุมชนที่มีระบบการจัดการและระบบโครงสร้างของบุคคลที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจพืชสมุนไพรที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาโอกาสในการใช้พื้นที่ป่าชุมชนในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) เป็นการศึกษาพืชสมุนไพรที่ขึ้นตามธรรมชาติและพบในพื้นที่ป่าชุมชนของพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยการศึกษาแบบสำรวจเจาะลึกและสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม โดยทำการศึกษาค้นคว้าตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive) เพื่อศึกษาโอกาสในการใช้พื้นที่ในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ป่าชุมชนแบบเจาะจง (Purposive) โดยเลือกพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งการคัดเลือกพื้นที่ดังกล่าว เคยมีการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน มีระบบการจัดการและโครงสร้างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่ชัดเจน จึงได้นำมาใช้เป็นพื้นที่ที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสมาชิกป่าชุมชนที่มีทั้งส่วนร่วมการออกกฎเกณฑ์เข้าพื้นที่ป่าชุมชนหรือการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จำนวน 50 คน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการสร้างรายได้ในพื้นที่ป่าชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

จากการศึกษาผู้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารอ้างอิงของกรมป่าไม้ หนังสือที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและการลงพื้นที่ป่าจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน โดยการ

สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นมา 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่เป็นแบบสัมภาษณ์ความเป็นมาของพื้นที่ป่าชุมชน 2) ส่วนที่เป็นแบบสัมภาษณ์การใช้พื้นที่ป่าชุมชนของหมู่บ้าน รวมถึงพืชหรือสมุนไพรที่พบเจอในป่าชุมชน มีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม บันทึกเทป และภาพเคลื่อนไหว ขณะสนทนากลุ่ม ตามประเด็นที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และจากการทบทวนวรรณกรรม ใช้แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรม บันทึกเทปและภาพขณะสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการศึกษาตั้งแต่ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Data) ที่เกี่ยวข้อง เอกสารจากกรมป่าไม้ กฎเกณฑ์ของป่าชุมชน การรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Data) รวมไปถึงแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก เครื่องเขียน เพื่อบันทึกข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนหรือประธานป่าชุมชนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ซึ่งได้วิเคราะห์เริ่มจากข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนาม การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนจนถึงกระบวนการสังเกตสมุนไพรที่ขึ้นตามธรรมชาติและสรุปผลออกมา เพื่อหาโอกาสใช้พื้นที่ป่าชุมชนเพื่อผลิตวัตถุดิบสมุนไพร และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัย

1. การสำรวจพืชสมุนไพรที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

การจัดตั้งป่าชุมชนบ้านหัวฝาย เริ่มจากการมีพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้ให้มีสร้างป่าสร้างคน เพื่อให้เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า อีกทั้งยังส่งเสริมการให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีอาชีพทำมาหากิน และมีพระราชดำริทรงให้ปลูกป่าและปลูกต้นไม้ จึงเสมือนการปลูกชีวิตของผู้คนไปในขณะเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มออกซิเจน เสมือนการปลูกอากาศที่ทุกคนได้

สุดลมหายใจเข้าไป สำหรับการจัดตั้งป่าชุมชนของบ้านหัวฝายนี้มีหน่วยที่เข้ามาให้ความรู้และอบรมเกี่ยวกับเรื่องป่าคือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร หรือ กอ.รมน. โดยมีการให้ชาวบ้านหัวฝายมีการจัดตั้งโครงสร้างต่าง ๆ ตั้งแต่ ประธานป่าชุมชน รองประธานป่าชุมชน เลขานุการป่าชุมชน เป็นต้น และมีการจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องป่าให้กับชาวบ้านทุกคนที่เป็นสมาชิกด้วย ดังนั้นการเกิดป่าชุมชนของหมู่บ้านหัวฝายจึงเกิดจากการมีพระราชดำริในการจัดตั้งการปลูกป่า โดยให้ชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงมีการจัดการและดูแลป่านั้น ๆ อีกทั้งป่าชุมชนบ้านหัวฝายยังมีการจัดการที่เป็นระบบโดยมีโครงสร้างบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับป่าชุมชนอย่างชัดเจน

สำหรับพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีลักษณะพื้นที่ป่าผลัดใบ ชนิดป่าเบญจพรรณและมีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ลาดชัน หลังจากการสำรวจพื้นที่ป่าชุมชน ผู้ศึกษาได้ทำการแบ่งพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) บริเวณยอดเขาจะพบสมุนไพรมาก สามารถความทนแล้งและต้องการแสงแดดมาก โดยพบพืชสมุนไพรมากจำนวน 21 ชนิด 2) บริเวณกลางเขาจะพบสมุนไพรมากที่มีความต้องการความชื้นสูงและต้องการแสงแดดรำไร โดยพบพืชสมุนไพรมากจำนวน 19 ชนิด และ 3) บริเวณชายป่าและพื้นที่ราบจะพบสมุนไพรมากที่ต้องการความชื้นและต้องการแสงแดดจัด โดยพบพืชสมุนไพรมากจำนวน 12 ชนิด แสดงรายละเอียดในตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านคู อำเภอมือ จังหวัดเชียงราย บริเวณยอดเขาจะพบสมุนไพรที่สามารถความทนแล้งและต้องการแสงแดดมาก โดยพบพืชสมุนไพร จำนวน 21 ชนิด

ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	วิสัย
1	กระต่อนป่า	มะตั้นป่า	<i>Sandoricum koetjape</i> Merr.	Meliaceae	ไม่ยืนต้น
2	กาสามปีก	กาจับเหล็ก	<i>Vitex peduncularis</i> Wall.ex Schauer	Lamiaceae	ไม่ยืนต้น
3	ชันทองพญาบาท	มะดูกเหลือง	<i>Suregada multiflora</i> (A. Juss) Baill	Euphorbiaceae	ไม่ยืนต้น
4	จั่วป่า	จั่วดอกขาว	<i>Bombax anceps</i> Pierre Var.	Bombacaceae	ไม่ยืนต้น
5	ตองแตก	เปกล้าตองแตก	<i>Baliospermum montanum</i> (Willd.) Mull. Arg.	Euphorbiaceae	ไม้พุ่ม
6	ตะคร้อ	มะโจ๊ก	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken	Sapindaceae	ไม่ยืนต้น
7	ตัวขน	ตัวแดง	<i>Cratoxylum formosum</i> (Jack.) Dyer	Clusiaceae	ไม่ยืนต้น
8	ทองกลาง	เก้ายอด	<i>Erythrina subumbrans</i> (Hassk.) Merr.	Fabaceae	ไม่ยืนต้น
9	ประดู่ป่า	ดู่	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	Fabaceae	ไม่ยืนต้น
10	ม่วงเลือด	มะเลือดน้อย	<i>Knema lenta</i> Warb.	Myristiceae	ไม่ยืนต้น
11	มะกล่ำต้น	มะโหกแดง	<i>Adenanthera pavonina</i> L.	Mimosaceae	ไม่ยืนต้น
12	มะกอกเกลื่อน	มะกอกเกลื่อน	<i>Canarium subulatum</i> Guill.	Burseraceae	ไม่ยืนต้น
13	มะขามป้อม	มะกอกเกลื่อน	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	Euphorbiaceae	ไม่ยืนต้น
14	มะแฟน	ปี	<i>Protium serratum</i> (Wall.) Engl	Burseraceae	ไม่ยืนต้น
15	มะหวดเหล้า	สีฮอดน้อย	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	Sapindaceae	ไม้พุ่ม
16	ยมหอม	ยมฝักตาม	<i>Toona ciliata</i> M. Roem.	Meliaceae	ไม่ยืนต้น
17	รักใหญ่	ฮักใหญ่	<i>Gluta usitata</i> (Wall.) Ding Hou.	Anacardiaceae	ไม่ยืนต้น
18	สมอพิเภก	สะมอ	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	Combretaceae	ไม่ยืนต้น
19	เสนียด	บัวลาขาว	<i>Justicia adhatoda</i> L.	Acanthaceae	ไม้พุ่ม
20	หมี่เหม็น	มะแยย	<i>Litsea glutinosa</i> (Lour.) C.B. Robinson.	Lauraceae	ไม่ยืนต้น
21	อ้อยช้าง	กูก	<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr	Anacardiaceae	ไม่ยืนต้น

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย บริเวณกลางเขาจะพบสมุนไพรที่มีความต้องการความชื้นสูงและต้องการแสงแดดรำไร โดยพบพืชสมุนไพร จำนวน 19 ชนิด

ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	วิสัย
1	กระโดน	ปูขาว	<i>Careya sphaerica</i> Roxb.	Lecythidaceae	ไม้ยืนต้น
2	กระดังใบ	ตองจ๋วม	<i>Leea indica</i> (Burm.f.) Merr.	Vitaceae	ไม้พุ่ม
3	กวาวเครือขาว	เครือเขาปู่	<i>Pueraria candollei</i> Graham ex Benth. var <i>mirifica</i>	Fabaceae	หัว, เหง้า
4	กำลังควายถึก	เครือเดา	<i>Smilax perfoliata</i> Lour.	Smilacaceae	ไม้ยืนต้น
5	กูดก้านดำ	กูดคี	<i>Adiantum flabellulatum</i> Linn.	Parkeriaceae	เฟิร์น
6	เข็มป่า	เข็มตาไก่	<i>Ixora cibdela</i> Craib.	Rubiaceae	ไม้พุ่ม
7	แคหางค่าง	แคหางค่าง	<i>Fernandoa adenophylla</i> (Wall.ex G.Don) Steenis	Bignoniaceae	ไม้ยืนต้น
8	ชะมดคัน	ชะมดคัน	<i>Abelmoschus moschatus</i> Medik.	Malvaceae	ไม้ล้มลุก
9	เถาประสงค์	เครือเขาชน	<i>Streptocaulon juvenas</i> (Lour.) Merr.	Apocynaceae	ไม้เถา
10	เถามวกขาว	เถามวกขาว	<i>Urceola minutiflora</i> (Pierre) D.J.Middleton	Apocynaceae	ไม้เถา
11	นมควาย	บุหงาใหญ่	<i>Uvaria rufa</i> Blume	Annonaceae	ไม้เถา
12	นมวัว	ขี้หนอน	<i>Scleropyrum pentandrum</i> (Dennst.) Mabb.	Annonaceae	ไม้เถา
13	พิลังกาสง	ผักจ้ำแดง	<i>Ardisia polycephala</i> Wall.	Mysinaceae	ไม้พุ่ม
14	มะกาเครือ	หัสสัยเครือ	<i>Bridelia stipularis</i> (L.) Blume	Euphorbiaceae	ไม้ยืนต้น
15	โมก	โมกหลวง	<i>Holarrhena pubescens</i> Wall. ex G. Don	Apocynaceae	ไม้พุ่ม
16	ส้มลม	ส้มลม	<i>Aganonerion polymorphum</i> Spire.	Apocynaceae	ไม้เถา, เลื้อย
17	สร้อยอินทนิล	สร้อยอินทนิล	<i>Thunbergia grandiflora</i> Roxb.	Acanthaceae	ไม้เถา
18	หญ้าลิเภา	ผักกูดก้อง	<i>Lygodium flexuosum</i> (L.) SW.	Lygodiaceae	เฟิร์น
19	เหมือดโลด	เหมือดควาย	<i>Aporosa villosa</i> Lindl. Baill.	Euphorbiaceae	ไม้พุ่ม

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อพืชสมุนไพรที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านคู้ อำเภอมือเมือง จังหวัดเชียงราย บริเวณชายป่าและพื้นที่ราบจะพบสมุนไพรที่ต้องการความชื้นและต้องการแสงแดดจัด โดยพบพืชสมุนไพร จำนวน 12 ชนิด

ลำดับ	ชื่อสมุนไพร	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อวงศ์	วิสัย
1	กันปิด	กันปิด	<i>Stephania glandulifera</i> Miers	Menispermaceae	ไม้เถา
2	กรูงเขมา	กรูงเขมา	<i>Cissampelos pareira</i> L.	Menispermaceae	ไม้เถา
3	ขมิ้นเครือ	ขมิ้นเครือ	<i>Arcangelisia flava</i> (L.) Merr.	Menispermaceae	ไม้เถา
4	ข่า	ข่าน้อย	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd	Zingiberaceae	ไม้ล้มลุก
5	ตองแตก	เปล้าตองแตก	<i>Baliospermum</i> <i>montanum</i> (Willd.) Mull. Arg.	Euphorbiaceae	ไม้พุ่ม
6	เถาคันขาว	เถาคันขาว	<i>Parthenocissus</i> <i>quinquefolia</i> (L.) Planch.	Vitidaceae	ไม้เถา
7	เถาพันซ้าย	เถาพันซ้าย	<i>Spatholobus parviflorus</i> (DC.) Kuntze	Fabaceae	ไม้เถา
8	พญารากขาว	พญารากขาว	<i>Desmoscelis villosa</i> (Aubl.) Naudin	Melastomataceae	ไม้พุ่ม
9	รางจืด	หางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	Acanthaceae	ไม้เถา
10	รางแดง	หางแดง	<i>Ventilago denticulata</i> Willd.	Rhamnaceae	ไม้เถา
11	สะค้าน	จะค้าน	<i>Piper ribesoides</i> Wall.	Piperaceae	ไม้เถา
12	ฮ้อสะพาย ควายไวยาว	ฮ้อสะพายควาย	<i>Sphenodesme</i> <i>pentandra</i> Jack.	Rhamnaceae	ไม้เถา

2. การศึกษาโอกาสในการใช้พื้นที่ป่าชุมชนในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร

จากการศึกษาพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ป่าชุมชน หมายถึง ป่านอกเขตอนุรักษ์หรือพื้นที่อื่นของรัฐนอกเขตป่าอนุรักษ์ที่ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชนโดยชุมชนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการ บำรุงรักษา ตลอดจนใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชนอย่างสมดุล และยั่งยืน ในอดีตอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติป่าสงวน พ.ศ. 2507 และ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ซึ่งถูกควบคุมในการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่า อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2562 มีกฎหมายที่สามารถให้ชุมชนดูแลพื้นที่ป่าชุมชนได้อย่างเต็มที่ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ซึ่งกล่าวถึงการออกกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชุมชนที่ระบุไว้ตามมาตรา 50 จากการประมวลการใช้ประโยชน์การใช้พื้นที่ป่าชุมชน คือ พื้นที่ป่าชุมชนใช้ประโยชน์สำหรับเป็นแหล่งเก็บของป่า ซึ่งพื้นที่ป่าชุมชนในอดีตเป็นพื้นที่ที่ชาวบ้านใช้เป็นแหล่งอาหารโดยการเข้าไปเก็บของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด รวมไปถึงฟืนหรือถ่านเพื่อนำมาใช้ในครัวเรือน การเก็บของป่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ การเก็บของป่าที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในป่าชุมชนอยู่แล้วและการเก็บของป่าที่เกิดจากการปลูกขึ้นมาใหม่ ซึ่งการเก็บของป่าจากป่าชุมชนนั้นต้องเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืนคือ การไม่ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากกฎเกณฑ์ดังกล่าว การเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าชุมชน วิเคราะห์ได้ว่าการเข้าไปปลูกสมุนไพรมิในพื้นที่ป่าชุมชนสามารถเข้าไปปลูกและการเก็บเกี่ยวได้ แต่การเข้าออกพื้นที่ป่าชุมชนนั้นต้องเป็นสมาชิกป่าชุมชนทั้งในเรื่องการปลูก การเก็บเกี่ยว เป็นต้น แต่ทั้งนี้การเก็บของป่านั้นยังมีข้อจำกัดในเรื่องการตัดไม้ ทำลายป่า หรือไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้กำหนดไว้ พื้นที่ป่าชุมชนยังสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับประชาชนทั่วไปและชาวบ้านเพื่อสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติเพื่อความสมดุลและยั่งยืนของป่าชุมชนต่อไป จากการวิเคราะห์เห็นได้ว่า สามารถนำสมุนไพรมเข้าไปปลูกในพื้นที่ป่าได้ รวมถึงการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรมที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวได้เพื่อเป็นการฟื้นฟูป่า และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวด้วย

จากการสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ถือว่าเป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีการปนเปื้อนหรือปลอดภัยจากการปนเปื้อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ยังไม่เคยมีการทำการเกษตรมาก่อน นอกจากนี้ จากการศึกษาพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 แสดงให้เห็นว่าประชาชนหรือสมาชิกของป่าชุมชนสามารถเข้าไปใช้พื้นที่ป่าชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งวัตถุดิบพืชสมุนไพรมได้โดย การเข้าไปเก็บพืชสมุนไพรม การเพาะปลูกพืชสมุนไพรมหรือการขยายพันธุ์พืชสมุนไพรมในพื้นที่ดังกล่าว อย่างไรก็ตามการเข้าไปใช้พื้นที่ของป่าชุมชนจะต้องคำนึงถึงความสมดุลและความยั่งยืนของป่าชุมชนนั้นด้วย นอกจากนี้การ

นำสมุนไพรมานำเข้าไปเพาะปลูกในพื้นที่ดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงถิ่นอาศัย (Habitat) และสภาพแวดล้อมเพื่อให้เหมาะสมต่อพืชสมุนไพรแต่ละชนิด ตัวอย่างเช่น บริเวณยอดเขาของพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีลักษณะแห้งและมีแดดจัด จึงเหมาะสมกับพืชสมุนไพรที่ทนแล้งและต้องการแดดจัด เช่น มะขามป้อม สมอเทศ สมอไทย สมอพิเภก เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า พื้นที่ป่าชุมชนดังกล่าวมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย ได้แก่ บริเวณยอดเขาเป็นพื้นที่ที่มีแดดจัด บริเวณกลางจะเป็นพื้นที่ที่มีความชื้นสูงและแสงแดดรำไรและบริเวณชายป่า และพื้นที่ราบจะมีความชื้นสูงและแสงแดดจัด โดยป่าชุมชนนี้มีพืชสมุนไพรที่ขึ้นตามธรรมชาติ จำนวน 52 ชนิด ซึ่งสามารถจำแนกแบ่งตามวงศ์พืชได้ทั้งหมด 31 วงศ์ โดยพบวงศ์พืชที่มีมากที่สุดอยู่ 1 วงศ์คือ Euphorbiaceae (วงศ์ยางพารา)

นอกจากความหลากหลายทางภูมิประเทศของป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายแล้ว พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่ยังไม่เคยทำการเกษตรกรรมมาก่อนจึงไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีซึ่งเหมาะแก่การพัฒนาเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบพืชสมุนไพร ดังนั้นการจะเข้าไปใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบพืชสมุนไพรจะต้องศึกษาพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 ซึ่งพบว่าประชาชนที่เป็นสมาชิกป่าชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าไปพัฒนาเป็นแหล่งวัตถุดิบพืชสมุนไพรได้โดยการ 1) เข้าไปเก็บพืชสมุนไพรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ 2) การขยายพันธุ์พืชสมุนไพรเดิมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และ 3) การนำพืชสมุนไพรเข้าไปเพาะปลูกใหม่ อย่างไรก็ตามการเข้าไปใช้พื้นที่ป่าชุมชนจะต้องคำนึงถึงสมดุลของป่าชุมชนด้วย

อภิปรายผล

จากยุทธศาสตร์ชาติพัฒนาจากแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560-2564 เพื่อส่งเสริมให้สมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย ส่งผลทำให้ปัจจุบันสมุนไพรมีความต้องการมากจากที่ภาครัฐสนับสนุนให้ประชาชนใช้ยาไทยแทนยาสังเคราะห์เคมี อีกทั้งประเทศไทยมีพื้นที่เหมาะแก่การปลูกพืชสมุนไพรต่าง ๆ

แต่พื้นที่ที่มีในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นจากการสะสมสารเคมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องมาจากการทำการเกษตรที่มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและยากำจัดแมลง

จากปัญหาพื้นที่เกิดการปนเปื้อนทำให้ผู้ศึกษามองหาพื้นที่ที่ปลอดภัยจากสารตกค้างทางการเกษตร จึงได้เลือกพื้นที่ป่า แต่พื้นที่ป่าในปัจจุบันมีกฎหมายควบคุมอย่างเข้มงวดทำให้การเข้าไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ แต่ทั้งนี้ยังมีพื้นที่ที่รัฐบาลได้แก้ไขกฎหมายให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ได้ คือ พื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ป่าชุมชนสามารถให้สมาชิกป่าชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้ เช่น การเก็บของป่า ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ การเก็บของป่าที่เกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ในป่าชุมชนอยู่แล้วและการเก็บของป่าที่เกิดจากการปลูกขึ้นมาใหม่ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกให้แก่คนชุมชนเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่า (พระราชบัญญัติป่าชุมชน, 2562) จากการใช้ประโยชน์พื้นที่ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงโอกาสของการนำสมุนไพรเข้าไปปลูกได้ในพื้นที่ป่าชุมชนได้ อย่างไรก็ตามการเข้าไปใช้พื้นที่ป่าชุมชนจะต้องได้รับอนุญาตและอยู่ภายใต้การควบคุมการดูแลของคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน และสมุนไพรที่จะนำเข้าไปปลูกจะต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิสัยของพืชบริเวณป่าชุมชนนั้น ๆ หรือวิเคราะห์จากสมุนไพรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

จากการสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า มีสมุนไพรที่พบเห็นในพื้นที่ป่าชุมชนจำนวน 52 ชนิด จึงได้จัดแบ่งตามวงศ์พืชได้ทั้งหมด 31 วงศ์ ซึ่งพบวงศ์พืชที่มีมากที่สุดอยู่ 1 วงศ์คือ Euphorbiaceae (วงศ์ยางพารา) โดย วงศ์ Euphorbiaceae เป็นพืชที่เจริญเติบโตในที่ชุ่มชื้นและแห้งแล้ง มีลักษณะเป็นของเหลวใสและมีน้ำยางสีขาวขุ่นเหมือนน้ำมัน (กองกานดา ชยามฤต, 2548) ทั้งนี้สมาชิกของป่าชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ได้ตามข้อตกลงของสมาชิกป่าชุมชนทุกคนได้ และพืชในวงศ์ Euphorbiaceae มีสรรพคุณเด่น คือ สามารถใช้ดับร้อน แก้พิษ ขับน้ำมัน แก้คัน แก้ผดผื่น ซึ่งสมาชิกของป่าชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการรักษาดังกล่าวได้ด้วย อีกทั้งยังเป็นสมุนไพรที่ปลอดภัยจากสารตกค้างทางการเกษตรด้วย อย่างไรก็ตามการนำพืชสมุนไพรเข้ามาปลูกใหม่ในพื้นที่ดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับในการเข้าไปใช้ป่าชุมชนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพหรือความพร้อมของแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพอากาศ ระบบนิเวศและปริมาณน้ำ รวมถึงการศึกษาถิ่นอาศัยและ

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดจึงจะทำให้สามารถพัฒนาแหล่งวัตถุดิบสมุนไพรในป่าชุมชนได้

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อหาโอกาสในการใช้พื้นที่ในการผลิตวัตถุดิบสมุนไพร เพื่อใช้ประกอบในตำรับยาสมุนไพร ซึ่งเป็นการสำรวจสมุนไพรที่ขึ้นจากธรรมชาติเพื่อหาโอกาสในการผลิตวัตถุดิบที่ต้องการได้ สำหรับพื้นที่ป่าชุมชนในพื้นที่อื่นได้ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่ป่าชุมชนบริเวณอื่นด้วย เช่น สมุนไพรที่ขึ้นตามธรรมชาติบริบท ความสูง สภาพอากาศ สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ และอาจารย์นคร จันตะ อาจารย์ประจำวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ และนายดุลเดช ยะรินทร์ ประธานป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการพาเดินสำรวจพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง

- ก่องกานดา ชยามฤต. (2548). **ลักษณะประจำวงศ์พรรณไม้ เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- พระราชบัญญัติป่าชุมชน พุทธศักราช 2562. (2562, 29 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 ตอนที่ 71 ก. หน้า 71-103.
- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2562 (2562, 16 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 ตอนที่ 50. หน้า 106-110.
- พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507. (2507, 28 เมษายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 81 ตอนที่ 38. หน้า 263-285.

พระราชบัญญัติสวนป่า พุทธศักราช 2535. (2535, 13 มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 20. หน้า 1-7.

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504. (2504, 3 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 78 ตอนที่ 80. หน้า 1071-1081.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2561). **คู่มือหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนตำรับยาแผนโบราณ**. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2563, จาก <http://www.fda.moph.go.th>.

การจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง

KHAN MAAK PROCESSION IN THAI TRADITION AL TRADITIONAL WEDDING
CEREMONY OF PEOPLE IN HAN PHO SUB DISTRICT, KHAO CHAISON
DISTRICT, PHATTHALUNG PROVINCE.

จุฬารัตน์ เสงี่ยม*
Jularat Sangiam*

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Programs in Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phuket Rajabhat University

Received: 23 March 2022

Accepted: 28 September 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง 2) เพื่อศึกษาความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในงานวิจัยนี้ได้แก่ หมอประกอบพิธี คนจัดขันหมาก คนถือขันหมาก คนถือวิกต้า พ่อแม่ของบ่าวสาว ญาติผู้ใหญ่ของบ่าวสาว คู่บ่าวสาวที่เป็นชาวบ้านตำบลหนานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนก่อนจัดขันหมาก องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนการจัดขันหมาก และองค์ประกอบและลำดับขั้นตอนหลังจัดขันหมาก

* Corresponding author: จุฬารัตน์ เสงี่ยม

E-mail: jularat.s@pkru.ac.th

ความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยพบความเชื่อและแบ่งประเภทของความเชื่อได้ 8 ประเภท ได้แก่ ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับทิศ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด และความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย และความเชื่อเรื่องเคล็ด

คำสำคัญ: การจัดขันหมาก, พิธีการแต่งงาน, ประเพณีไทย

Abstract

Research on “Khan Maak procession in Thai tradition wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung Province.” There are two objectives: 1) To study and collect the elements and sequence of Khan Maak procession in Thai traditional wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung province. 2) To study the beliefs about Khan Maak procession in Thai traditional wedding ceremony of people in Han Pho sub district, Khao Chaison district, Phatthalung Province. Research instruments include interviews. The researcher collected the data and performed the rituals related to Thai traditional wedding ceremony, such as Kru Mor, Khan Maak maker, Khan Maak holder, Wak Dam holder, wedding couple’s parents, wedding couple’s relatives, wedding couple who are people of Han Pho sub district, Khao Chaison District, Phatthalung Povince. The results found that elements and sequence of steps of Khan Maak procession in Thai traditional wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung Province, which can be divided into 3 steps: elements and sequence of steps before Khan Maak procession, elements and sequence of steps of Khan Maak procession and elements and sequence of steps after Khan Maak procession. The beliefs about Khan Maak procession in Thai traditional

wedding ceremony of people in Han Pho Sub-district, Khao Chaison District, Phatthalung Province, the researcher discovered beliefs and can divided them into 8 types: belief in religious, belief in sacred, belief in spells of black magic, belief in plants and trees, belief in auspicious time, belief in direction, belief in superstitious and to ward off bad luck and belief in good and bad numbers.

Keywords: Khan Maak, traditional wedding ceremony, Thai tradition

บทนำ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ ให้ประเพณีปฏิบัติมาช้านาน โดยได้รับการหล่อหลอมมาจากบรรพบุรุษ เชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ ดังที่ ผาสุก มุทเมธา (2540) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า บางครั้ง ความเชื่อเกิดจากอำนาจแฝง ซึ่งอยู่นอกเหนือเหตุผล เหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้า อากาศ อำนาจของพลังแสงที่ก่อให้เกิด “กรรม” ทั้งตั้งใจและหลีกเลี่ยงไม่พ้น เพราะมนุษย์กลัวทุกข์ และรักสุข ฉะนั้นเมื่อคิดว่าจะเกิดความทุกข์ยากลำบากและอันตรายอยู่ข้างหน้า จึงมักจะกระทำการอะไรต่าง ๆ ที่คิดว่าพ้นทุกข์ได้ จึงได้เกิดลัทธิความเชื่อ ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็น สิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์อย่างยิ่ง มักปรากฏอยู่ในการประกอบ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีแต่งงาน ประเพณีการตาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต

การแต่งงานเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวของชายหญิงตามประเพณีของแต่ละสังคม เป็นการประกาศให้สังคมรับรู้ว่ายชายหญิงตกลงใช้ชีวิตร่วมกัน ชาวได้จึงถือว่าการแต่งงานช่วยให้เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว เป็นคนที่สมบูรณ์ เพราะผู้ชายชาวพุทธที่พร้อมจะแต่งงานควรผ่านการ บวชเรียนก่อน ชาวได้เชื่อว่า ผู้ชายที่ผ่านการบวชเรียนแล้วจะได้รับการอบรม ขัดเกลานิสสัยใจ คอให้รู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรับผิดชอบ สามารถที่จะครองเรือนได้ ถือว่าเป็นคนสมบูรณ์ พร้อมที่จะเป็นผู้นำครอบครัว การได้แต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีถือว่าการเข้าสู่ช่วง ชีวิตที่สำคัญอีกช่วงหนึ่ง การแต่งงานจึงต้องมีการและพิธีการที่ถูกต้องตามประเพณี และความเชื่อของทั้งสองฝ่าย เช่น การจัดขันหมาก การแห่ขันหมาก การทาบทามสู่ขอ การหมั้น การแต่งงาน เป็นต้น

เสฐียรโกเศศ (2551) กล่าวถึงที่มาของขันหมาก สรุปได้ว่า ขันหมากเป็นเครื่องแสดงไมตรีจิต ชาวที่กินหมากจะใช้หมากพลูเป็นเครื่องต้อนรับแสดงไมตรีจิต เวลาแขกมาหากียกเขียนหมากออกมาต้อนรับนั้นแปลว่าต้อนรับด้วยไมตรีจิต จึงถือว่าเป็นกันเอง ถ้าไม่ยกเขียนหมากออกมาต้อนรับก็ดูเหมือนเจ้าของบ้านไม่โอบอ้อมอารีที่จะต้อนรับ จะถือว่าไม่มีเขียนหมากก็ได้ เพราะในสมัยก่อนมีเขียนหมากทุกบ้าน การไปสว่ขอหรือแต่งงานกับลูกสาวเขาซึ่งเป็นคนอยู่ต่างบ้านต่างถิ่นจะไปเฉย ๆ ไม่เหมาะสมจะมีของอย่างอื่นแต่ไม่มีเครื่องแสดงไมตรีไปคำนับด้วยก็ดูกระไรอยู่ ฝ่ายต้อนรับก็เช่นเดียวกันจึงได้มีเด็กนำพานหมากออกมาเชิญ เหตุนี้กฎหมายเก่าว่าด้วยลักษณะผัวเมีย มาตรา 84 กล่าวว่า “สองlobบสมรักด้วยกันมิได้สว่ขอ มีขันหมากเป็นคำนับ” จึงแสดงให้เห็นถึงต้นเหตุที่ต้องมีขันหมากไปในงานบ่าวสาว

การจัดขันหมากเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายที่ต้องจัดหาให้ถูกต้องตามประเพณีและความเชื่อของทั้งสองฝ่ายเพื่อความสบายใจและเป็นสิริมงคลในการเริ่มต้นใช้ชีวิตคู่ ดังเพลงกล่อมเด็กของภาคใต้ ที่กล่าวถึงประเพณีการสว่ขอ การแต่งงาน และการใช้ขันหมากประเภทต่าง ๆ เช่น เพลงพรวทางเอน และเพลงไก่ขาว

เพลงพรวทางเอน

เครื่องน่องเหอ	เครื่องพรวทางเอน
พี่สีกแต่เณร	ขอนางไร่จุก
เดือนสี่เดินห้า	ทำงานกันให้หนัก
ขอนางไร่จุก	ให้หนักสัก วันเดียว

(ชวน รัตน์ะ, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2563)

เพลงกล่อมเด็กข้างต้น สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและประเพณีของชาวใต้ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการบวช และการสว่ขอผู้หญิงมาเป็นคู่ครอง ในอดีตมีธรรมเนียมว่าผู้ชายที่นับถือพุทธศาสนา เมื่ออายุครบ 20 ปีจะต้องบวชก่อนที่จะมีครอบครัว หรือได้ใช้ชีวิตในสมณเพศสักครั้งหนึ่งในชีวิตเพราะเชื่อว่า คนที่ผ่านการบวชเรียนแล้วจะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีความคิดรอบคอบ รู้ผิดชอบชั่วดี จะสามารถเป็นผู้นำครอบครัวได้ เมื่อสีกออกมาพ่อแม่ก็จะจัดการสว่ขอผู้หญิงให้

เพลงไก่อ่าว

ไก่อ่าวเหื้อ	มาเกาะราวแขง
ขันหมากพีเณรแดง	ไหนดัวไหนดอ
ไหนดขันหมากไห้ว	ไหนดขันหมากขอ
ไหนดขันหมากคอ	ขันหมากพีเณรแดง

(ชวน รัตนะ, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2563)

เพลงกล่อมเด็กบทนี้กล่าวถึง การสู่ขอผู้หญิงตามประเพณีของชาวใต้ในสมัยก่อน เมื่อฝ่ายชายถูกใจฝ่ายหญิงแล้วจะขอให้ผู้ใหญ่ไปเจรจาสู่ขอ โดยยกขันหมากไปเรียกว่า “ขันหมากแยบ” หากการเจรจาสู่ขอสำเร็จ ก็จะมีการจัดขันหมากเพื่อไปสู่ขอ เรียกว่า “ขันหมากขอ” จากนั้นก็เตรียมงานแต่งงาน ฝ่ายชายมีหน้าที่ต้องเตรียม “ขันหมากไห้ว” ซึ่งประกอบไปด้วย ขันหมากหิ้ว ขันหมากคอ ขันหมากคาง

ประเพณีแต่งงานในภาคใต้ แต่ละถิ่นเรียกไม่เหมือนกันบางท้องถิ่นเรียกว่า “ไห้วเมีย” บางท้องถิ่นเรียกว่า “กินเหนียว” บางท้องถิ่นเรียกว่า “วันไหว้” คำเหล่านี้ตามชนบทบางแห่งยังใช้กันอยู่ แต่ส่วนใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า “แต่งงาน” เป็นเครื่องวัดความบรรลุนิติภาวะหรือความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ และผู้ที่ผ่านการแต่งงานแล้วจะเป็นที่เชื่อถือของสังคมมากกว่าตอนยังเป็นโสด ทั้งนี้เพราะชายที่จะแต่งงานได้จะต้องได้รับการบวชเรียนเสียก่อน การบวชทำให้มีโอกาสได้ศึกษาและได้ฝึกบ่มนิสัยที่ดีงาม ได้ขัดเกลาความคิดให้สุ่มรอบคอบ เป็นแนวทางในการครองตนและเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี ส่วนใหญ่เชื่อว่าการบวชเรียนได้ช่วยให้พ่อแม่ได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ความเชื่อนี้ช่วยให้ผู้ที่แต่งงานจำต้องบวชเรียนเสียก่อน ด้วยความพึงใจทั้งผู้ปกครองของฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาวเมื่อบุตรได้แต่งงานแล้วพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย ผ่อนความห่วงใยลงด้วยถือคติว่า “ถึงจะตายก็ขอให้ลูกได้เป็นฝั่งเป็นฝาเสียก่อน” การได้แต่งงานให้ถูกต้องตามประเพณีทุกคนถือเป็นส่วนสำคัญของชีวิต (ปรีชา นุ่นสุข และเฉลียว เรืองเดช, 2529)

ด้วยเหตุที่การแต่งงานเป็นการก้าวเข้าสู่ช่วงที่สำคัญของชีวิต ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะต้องวางแผนในการใช้ชีวิตคู่ ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ครอบครัวดำเนินไปด้วยความราบรื่น การแต่งงานจึงมีขั้นตอนตามความเชื่อและประเพณีของแต่ละท้องถิ่น หากจะศึกษาให้ได้หมดต้องใช้เวลาและปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ

อีกมาก ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาพื้นที่ตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นชุมชนที่เก่าแก่และเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ชัยวุฒิ พิชะกุล (2529) ได้ศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ตำบลหานโพธิ์ สรุปได้ว่า ตำบลหานโพธิ์มีความเจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนา มาก ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดสทังน้อย และวัดสทังใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 12 และหมู่ที่ 4 ตำบลหานโพธิ์ ซึ่งเป็นวัดโบราณสร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ผู้คนมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ตำบลแห่งนี้เจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านาน มีมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางจารีตหรือขนบธรรมเนียมประเพณี ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาความเชื่อการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการกำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive) โดยเลือกตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง และคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย จำนวน 39 คน ได้แก่ หมอประกอบพิธี จำนวน 1 คน คนจัดชั้นหมาก จำนวน 3 คน คนถือชั้นหมาก จำนวน 26 คน คนถือชั้นหมากบอก จำนวน 1 คน คนถือวักด้า จำนวน 1 คน พ่อแม่ของบ่าวสาว จำนวน 4 คน ญาติผู้ใหญ่ของบ่าวสาว จำนวน 2 คน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอน และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุงได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ ใช้สำหรับสัมภาษณ์ ข้อมูลที่เกี่ยวกับ ความเชื่อ องค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมาก การยกชั้นหมาก การถือชั้นหมาก การจัดขบวนชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบล หานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง และข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัย ยังได้ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมอีกด้วย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ประชาชนชาวบ้าน ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอน และความเชื่อเกี่ยวกับการจัดชั้นหมากในพิธี การแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุงได้ และ ลงพื้นที่สังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมาก การยก ชั้นหมาก การถือชั้นหมาก ขบวนชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบล หานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง พร้อมทั้งบันทึกเสียง จดบันทึก และบันทึกภาพด้วย ตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ การ สังเกตการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วน ที่ยังไม่สมบูรณ์ นำข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ จัดลำดับความสัมพันธ์ วิเคราะห์ข้อมูล แบบสร้างข้อสรุปและนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตาม ประเพณีไทย ของชาวตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนก่อนจัดชั้นหมาก มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ การนับจำนวนชั้นหมาก การคัดเลือกและการเชิญคนถือชั้นหมาก

1.1.1 การนับจำนวนชั้นหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาว ตำบลหานโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง จะเกิดขึ้นหลังจากการไปเจรจาสู่ขอและ

นัดหมายกำหนดวันแต่งงานแล้ว โดยฝ่ายเจ้าสาวจะไม่กำหนดแน่ชัดว่าต้องมีจำนวนชั้นหมากกี่ชั้น เป็นหน้าที่ของฝ่ายเจ้าบ่าวที่ต้องจัดชั้นหมากตามความเหมาะสมตามฐานะของตนเอง จากการสัมภาษณ์ผู้จัดชั้นหมาก มีผู้ใช้ชั้นหมากจำนวนมากที่สุด จำนวน 50 ชั้น และมีผู้ใช้ชั้นหมากน้อยที่สุด จำนวน 10 ชั้น โดยจะถือเคล็ดในการจัดชั้นหมากจากการนับคำ 4 คำว่า “ยาก ดี มี จน” ชาวบ้านจะนิยมเลือกใช้จำนวนชั้นหมากที่นับตรงกับคำที่เป็นมงคล ที่นิยมใช้และเชื่อว่าเป็นมงคล คือ เมื่อนับจำนวนชั้นหมากแล้วตกที่คำว่า “ดี” หมายถึง มีลักษณะเป็นที่ต้องการเป็นที่พอใจ น่าปรารถนา ถือว่าเป็นมงคล เช่น ชั้นหมากจำนวน 6 ชั้น 10 ชั้น 14 ชั้น 18 ชั้น 22 ชั้น 26 ชั้น 30 ชั้น 34 ชั้น 38 ชั้น 42 ชั้น 46 ชั้น 50 ชั้น เป็นต้น และเชื่อว่าชั้นหมากที่นับจำนวนแล้วตกที่คำว่า “มี” หมายถึง มั่งมีทรัพย์สินเงินทอง ถือว่าเป็นมงคล เช่น ชั้นหมากจำนวน 8 ชั้น 12 ชั้น 16 ชั้น 20 ชั้น 24 ชั้น 28 ชั้น 32 ชั้น 35 ชั้น 39 ชั้น 43 ชั้น 47 ชั้น 51 ชั้น เป็นต้น ชาวบ้านเชื่อว่าจำนวนชั้นหมากที่นับตรงกับคำว่า “ดี” และคำว่า “มี” เป็นตัวเลขดี นิยมใช้ในการจัดจำนวนชั้นหมากไปสู่ขอแต่งงานเพราะถือว่าเป็นสิริมงคลต่อคู่บ่าวสาว (สุนีย์ รัตนะ, สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2563)

จำนวนชั้นหมากเพื่อไปสู่ขอแต่งงานของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุงที่ไม่นิยมใช้และเชื่อว่าเป็นมงคล คือ เมื่อนับจำนวนชั้นหมากตกที่คำว่า “ยาก” ที่หมายถึง ความลำบาก ความยากจน ความไม่สะดวกสบาย เช่น ชั้นหมากจำนวน 1 ชั้น 5 ชั้น 9 ชั้น 13 ชั้น 17 ชั้น 21 ชั้น 25 ชั้น 29 ชั้น 33 ชั้น 37 ชั้น 41 ชั้น 45 ชั้น 49 ชั้น เป็นต้น และเมื่อนับจำนวนชั้นหมากตกที่คำว่า “จน” ที่หมายถึง อดคัดขัดสน ขาดแคลน ผิดเคือง ไม่พอกิน ไม่พอใช้ หมดหนทาง ไม่มีทางไปต่อ เช่น ชั้นหมากจำนวน 4 ชั้น 8 ชั้น 12 ชั้น 16 ชั้น 20 ชั้น 24 ชั้น 28 ชั้น 32 ชั้น 36 ชั้น 40 ชั้น 44 ชั้น 48 ชั้น 52 ชั้น เป็นต้น ชาวบ้านเชื่อว่าจำนวนชั้นหมากที่นับตรงกับคำว่า “ยาก” และคำว่า “จน” เป็นตัวเลขไม่ดี จะไม่นิยมใช้ในการจัดจำนวนชั้นหมากไปสู่ขอแต่งงานถือว่าไม่เป็นสิริมงคลต่อคู่บ่าวสาว

1.1.2 การคัดเลือกและการเชิญคนถือชั้นหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง

1.1.2.1 การคัดเลือกคนถือชั้นหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง

1) การคัดเลือกคนถือชั้นหมากบอก เป็นชั้นหมากสำคัญที่เดินนำขบวนเป็นลำดับแรก ต้องใช้ผู้ชายในการถือชั้นหมากบอก โดยมีความเชื่อว่าจะต้องเลือกผู้ชายที่

ประสบความสุขความสำเร็จในชีวิตสมรส มีชีวิตคู่ราบรื่น ร่ำรวย ครองคู่ฟ้าเดียวเมียเดียว และภรรยายังมีชีวิตอยู่ ห้ามใช้พ่อหม้ายแม้จะเคยประสบความสุขความสำเร็จในชีวิตสมรส ก็ตาม มีบุตรธิดาสืบสกุล และถ้าบุตรเป็นคนดีประสบความสำเร็จในการเรียน การประกอบอาชีพด้วยเชื่อว่าเป็นสิริมงคลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คู่บ่าวสาวในการใช้ชีวิต ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรเลือกคนที่มีชื่อมงคลด้วย เช่น พร้อม ลาก คล่อง พูน เพิ่ม พร สุข เป็นต้น เชื่อว่าถ้าคนถือขันหมากมีชื่อที่เป็นมงคลจะช่วยส่งเสริมให้ขันหมากมีความเป็นสิริมงคลยิ่งขึ้นดังชื่อผู้ถือขันหมาก และนอกจากนี้ยังนิยมเลือกคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ในการถือขันหมากบอก โดยเชื่อว่า คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่เป็นลักษณะที่ดีเป็นมงคล ได้เปรียบในการใช้ชีวิตมากกว่า

2) การคัดเลือกคนถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง เป็นขันหมากสำคัญต้องใช้ผู้หญิงในการถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง โดยมีความเชื่อว่าจะต้องเลือกผู้หญิงที่ประสบความสุขความสำเร็จในชีวิตสมรส มีชีวิตคู่ราบรื่น ร่ำรวย ครองคู่ฟ้าเดียวเมียเดียว สามียังมีชีวิตอยู่ ห้ามใช้หญิงหม้ายแม้จะเคยประสบความสุขความสำเร็จในชีวิตสมรสก็ตาม มีบุตรธิดาสืบสกุล และถ้าบุตรเป็นคนดีประสบความสำเร็จในการเรียน การประกอบอาชีพด้วยเชื่อว่าเป็นมงคลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คู่บ่าวสาวในการใช้ชีวิต ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรเลือกคนที่มีชื่อมงคล เช่น ดี ศรี เ็น ลาก คล่อง พูน เพิ่ม พร สุข เป็นต้น เชื่อว่าถ้าคนถือขันหมากมีชื่อที่เป็นมงคลจะช่วยส่งเสริมให้ขันหมากมีความเป็นมงคลยิ่งขึ้นดังชื่อผู้ถือขันหมาก และนอกจากนี้ยังนิยมเลือกคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ในการถือขันหมากทั้ง 3 ชั้นนี้ โดยเชื่อว่า คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่เป็นลักษณะที่ดีเป็นมงคล ได้เปรียบในการใช้ชีวิตมากกว่า (สวน บุญจันทร์, สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2563)

3) การคัดเลือกคนถือวักดำ ต้องใช้ผู้หญิงในการถือวักดำและมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคนถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง นอกจากนั้นคนที่ถือวักดำได้นั้นจะต้องทำพิธีเช่นไหว้ครูหมอ และบรรพบุรุษของคู่บ่าวสาวได้ด้วย

4) การคัดเลือกคนถือพานผ้าไหว้และเทียนคู่ พานดอกไม้ พานสินสอดของหมั้น ขันขนมมงคล ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย ต้องใช้ผู้หญิงในการถือและมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับคนถือขันหมากหัว ขันหมากคอก ขันหมากคาง แต่ถ้าใช้คนถือขันหมากจำนวนมากอาจไม่เคร่งครัดในการเลือกเฟ้นผู้ถือขันหมากมากนัก

5) การคัดเลือกคนถือเขียนเพื่อนบ่าว ต้องใช้ผู้ชายที่เป็นเพื่อนเจ้าบ่าว ห้ามใช้พี่หรือน้องชายมาเป็นเพื่อนเจ้าบ่าวเพื่อทำหน้าที่ถือเขียนเพื่อนบ่าว และต้องเป็นผู้ชาย

ที่มีคุณสมบัติที่ดี คือ เป็นชายโสดที่ไม่ผ่านการแต่งงานมาก่อน มีลักษณะนิสัยใจคอดี ไม่เป็นนักเลง เป็นคนดีประสบความสำเร็จในการเรียน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพด้วย จะยังดีเชื่อว่าเป็นมงคลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คู่บ่าวสาวในการใช้ชีวิต ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ควรเลือกคนที่มีชื่อมงคล และนอกจากนี้ยังนิยมเลือกคนที่มีรูปร่างสูงใหญ่ในการถือเขียนเพื่อนบ่าว โดยเชื่อว่า คนที่มีรูปร่างสูงใหญ่เป็นลักษณะที่ดีเป็นมงคล ได้เปรียบในการใช้ชีวิตมากกว่า

1.1.2.2 การเชิญคนถือขันหมาก ในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง นิยมเชิญด้วยวาจาเรียกว่า “บอกปาก” โดยฝ่ายเจ้าบ่าวจะรีบไปเชิญด้วยตัวเองทันทีเมื่อกำหนดวันแต่งงาน นับจำนวนขันหมากมงคล และตกลงใจว่าจะใช้ขันหมากมงคลจำนวนกี่ขันเป็นที่เรียบร้อยแล้วเพื่อนัดหมายวันเวลาในการมาถือขันหมาก เนื่องจากวันมงคลที่เหมาะสมแก่การแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง มักจะตรงกันหลายคู่ จึงต้องรีบเชิญให้เร็วที่สุด เพราะคนที่มีคุณสมบัติที่เป็นมงคลครบถ้วนมีจำนวนไม่มากนัก ถ้าไปเชิญช้าอาจติดงานแต่งงานอื่นไปก่อนแล้ว (หนูรีน เียนทั่ว, สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2563)

1.2 องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนการจัดขันหมาก

องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทยของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง มีดังนี้

1.2.1 การผูกเพดานพรหม มืองค์ประกอบ คือ ผ้าขาวขนาดความกว้าง 45 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร จำนวน 1 ผืน ด้ายริ้ว จำนวน 1 ม้วน หมากจุกอก จำนวน 1 คำ เทียน จำนวน 1 เล่ม ดอกไม้ จำนวน 1 ดอก ขั้นตอนในการผูกเพดานพรหม นำผ้าขาวขนาดความกว้าง 45 เซนติเมตร ยาว 60 เซนติเมตร ผูกด้วยด้ายริ้ว 4 มุม ซึ่งทำเป็นเพดานพรหม ให้มีลักษณะเป็นยั้ง สำหรับใส่หมากจุกอก จำนวน 1 คำ เทียน จำนวน 1 เล่ม ดอกไม้ จำนวน 1 ดอก ในขณะใส่หมาก จุกอก เทียน และดอกไม้ลงในเพดานพรหม ผู้จัดขันหมากสวดมนต์ว่า “พุทังรักษา ัมมังรักษา สังฆังรักษา”

1.2.2 การปูเสื่อและปูผ้าขาวสำหรับวางขันหมาก มืองค์ประกอบ คือ เสื่อกระจูดขนาดใหญ่ จำนวน 1 ผืน (ขนาดพอเหมาะที่จะวางขันหมากและเครื่องบริวารทั้งหมด) ผ้าขาวขนาดใหญ่ จำนวน 1 ผืน (ขนาดพอเหมาะที่จะวางบนเสื่อ) ขั้นตอนในการปูเสื่อและปูผ้าขาวสำหรับวางขันหมาก ผู้จัดขันหมากจะปูเสื่อกระจูดขนาดใหญ่ โดยต้องปูเสื่อ

ให้ “ลอยหวั่น” กล่าวคือ ให้ด้านกว้างของเสื่อหันไปทางทิศตะวันออก ด้านยาวทอดยาวไปยังทิศตะวันตก ตามทิศทางการโคจรของพระอาทิตย์ที่ขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก ปูผ้าขาวทับบนเสื่อกระจุยอีกครั้งในลักษณะ “ลอยหวั่น” เช่นกัน ห้ามปูเสื่อและผ้าขาว “ขวางหวั่น” หรือตรงกันข้ามกับทิศทางที่พระอาทิตย์ขึ้นและตกเด็ดขาด (เพียร ขุนราม, สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2563)

1.2.3 การจัดชั้นหมากหั่ว ชั้นหมากคอก และชั้นหมากคาง ถือเป็นชั้นหมากสำคัญ ในชั้นหมากประกอบไปด้วยหมากและพลูเป็นหลัก มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดเหมือนกันทั้ง 3 ชั้น คือ ชั้นน้ำพานรองอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 8 นิ้ว จำนวน 3 ใบ หมาก จำนวน 11 ลูก (จะปอกหรือไม่ปอกก็ได้ให้ใช้เหมือนกันทั้งชั้น) พลู จำนวน 9 ใบ (1 ใบมีใบพลูจำนวน 9 คู่ หรือ 18 ใบ) และถ้าเลือกใช้พลูที่มี “ใจตรงกัน” คือมีเส้นใบตรงกันทั้ง 2 ซีก จะเป็นมงคลยิ่งขึ้น ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยียญบาท จำนวน 3 เหยียญ ไม้ไคร้ จำนวน 1 อัน กรวยกระดาด จำนวน 1 อัน ผ้าห่มชั้นหมาก จำนวน 1 ผืน ดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้น จำนวน 1 ดอก

ขั้นตอนในการจัดชั้นหมากหั่ว ชั้นหมากคอก และชั้นหมากคาง เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยียญบาท จำนวน 3 เหยียญ ชั้นที่ 1 ใส่พลูจำนวน 3 ใบ โดยจัดวางใบพลูในชั้นวนไปทางขวารอบชั้น ใส่หมากจำนวน 3 ลูก ในขณะที่ใส่พลูและหมาก ผู้จัดชั้นหมากสวดมนต์ว่า “พุทังกรวย ธัมมังกรวย สังฆังกรวย ขอให้กรวยด้วยนะโมพุทธานะ” ชั้นที่ 2 ใส่พลูจำนวน 3 ใบ โดยจัดวางใบพลูในชั้นวนไปทางขวารอบชั้น ใส่หมากจำนวน 6 ลูก ในขณะที่ใส่พลูและหมาก ผู้จัดชั้นหมากสวดมนต์ว่า “พุทังกรวย ธัมมังกรวย สังฆังกรวย ขอให้กรวยด้วยนะโมพุทธานะ” ชั้นที่ 3 ใส่พลูจำนวน 3 ใบ โดยจัดวางใบพลูในชั้นวนไปทางขวารอบชั้น ใส่หมากจำนวน 2 ลูก ในขณะที่ใส่พลูและหมาก ผู้จัดชั้นหมากสวดมนต์ว่า “พุทังกรวย ธัมมังกรวย สังฆังกรวย ขอให้กรวยด้วยนะโมพุทธานะ” ปักไม้ไคร้ให้กางออกในลักษณะทำมุมเท่ากันทั้ง 3 มุม ครอบกรวยกระดาด ห่มด้วยผ้าห่มชั้นหมากโดยผูกเชือกมัดได้ชั้นให้แน่น และติดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้นตกแต่งให้สวยงาม

1.2.4 การจัดพานผ้าไหว้และเทียนคู่ มีองค์ประกอบ คือ พานอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 12 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น

ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหรียญบาท จำนวน 3 เหรียญ ผ้าขาวยาว 2 หลา หรือ 4 หลา จำนวน 1 ผืน เทียนสีขาวขนาดยาว 8-10 นิ้ว จำนวน 9 ธิบั้ง จำนวน 1 เส้น ดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยธิบั้ง จำนวน 1 ดอก

ขั้นตอนในการจัดพานผ้าไหว้และเทียนคู่ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกัน ห้ามวางขวางกันเตีดขาด และใส่เหรียญบาท จำนวน 3 เหรียญ พับผ้าขาวยาว 2 หลา หรือ 4 หลา เป็นรูปดอกบัวให้มีขนาดพอดีกับพานแล้ววางไว้บนพาน วางเทียนสีขาวยาว 8-10 นิ้ว จำนวน 9 เล่ม โดยวางซ้อนกัน 3 ชั้น ชั้นละ 3 เล่ม ผูกด้วยธิบั้งให้ติดกันเป็นแพ และติดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยธิบั้ง

1.2.5 พานดอกไม้ มืองค์ประกอบ คือ พาน จำนวน 1 ใบ โอเอซิส จำนวน 1 ก้อน ดอกไม้สด เช่น ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกกุหลาบ ดอกดาวเรือง ใบไม้สำหรับตกแต่ง กรรไกร และมีด

ขั้นตอนในการจัดพานดอกไม้ มีดังนี้ ตัดโอเอซิสให้พอดีกับขนาดของพานที่จะใส่ดอกไม้ ซึ่งโอเอซิสนั้นต้องสูงขึ้นมาเหนือพานประมาณ 2 นิ้ว ตัดและเกลามาให้มีเหลี่ยมแซ่โอเอซิสกับน้ำเพื่อให้ดูดีขึ้นน้ำได้เต็มที ปักดอกไม้หลักด้านบน ซ้าย ขวา หน้า หลัง ให้รอบด้าน ปักดอกไม้หลักสับหว่างคล้ายฟันปลาอีกชั้น (ในกรณีที่พานนั้นมีขนาดใหญ่) ปักดอกไม้รองให้เต็มช่องว่างที่เหลืออยู่ ปักใบไม้แซมเข้าไปให้ดูสวยงามมากยิ่งขึ้น

1.2.6 พานสินสอดของหมั้น มืองค์ประกอบ คือ พานโตกอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 8 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เงินเพื่อนสินสอด จำนวน 109 บาท (น้อยกว่าหรือมากกว่านั้นก็ได้นิยมให้ลงท้ายจำนวนหลักหน่วย 9 บาทเพื่อความเป็นสิริมงคล) เงินสินสอด กล่องใส่ของหมั้น ผ้าเช็ดหน้า

ขั้นตอนในการจัดพานสินสอดของหมั้น มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกัน ห้ามวางขวางกันเตีดขาด ใส่เงินเพื่อนสินสอด จำนวน 109 บาท ใส่ปักเงินสินสอดที่ผูกด้วยธิบั้ง วางกล่องใส่ของหมั้นบนปักเงิน และใช้ผ้าเช็ดหน้าปิด

1.2.7 ชั้นขนมมงคล มืองค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดชั้นขนมมงคล ซึ่งถือเป็นชั้นหมากบิรวาร ในชั้นหมากประกอบไปด้วยขนมมงคลเป็นหลัก มืองค์ประกอบ

และขั้นตอนในการจัดเหมือนกันทุกชั้น ซึ่งจำนวนชั้นขนมมวงคลนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการให้ชั้นหมากมีจำนวนกี่ชั้นตามหลักการนับจำนวนชั้นหมากมวงคล เช่น 8 ชั้น 12 ชั้น 14 ชั้น 16 ชั้น 20 ชั้น 22 ชั้น เป็นต้น

องค์ประกอบในการจัดชั้นขนมมวงคล มีดังนี้ ชั้นน้ำพานรองอลูมิเนียมสีเงิน หรือสีทอง ขนาด 7.5 นิ้ว ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู น้ำตาลแว่น 1 คู่ ขนมเปี๊ยะ จำนวน 3 ลูก ขนมไข่ จำนวน 1 คู่ ขนมปลา จำนวน 1 คู่ ขนมโก๋ จำนวน 3 คู่ ข้าวพอง จำนวน 2 คู่ ไม้โครง จำนวน 1 อัน กรวยกระดาศ จำนวน 1 อัน ผ้าห่มชั้นหมาก จำนวน 1 ผืน ดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้น จำนวน 1 ดอก

ขั้นตอนในการจัดชั้นขนมมวงคล มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู ใส่น้ำตาลแว่น 1 คู่ ใส่ขนมมวงคล ได้แก่ ขนมเปี๊ยะ 3 ลูก ขนมไข่ 1 คู่ ขนมปลา 1 คู่ ขนมโก๋ 3 คู่ ข้าวพอง 2 คู่ โดยขนมทุกชิ้นห่อพลาสติกเพื่อความสะอาด จัดวางลงในชั้น ปักไม้โครงให้ทางออกในลักษณะทำมุมเท่ากัน ทั้ง 3 มุม ครอบกรวยกระดาศ ห่มด้วยผ้าห่มชั้นหมากโดยผูกเชือกมัดได้ชั้นให้แน่น และติดดอกไม้ประดิษฐ์ด้วยริบบิ้นเพื่อตกแต่งให้สวยงาม

1.2.8 ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว และถาดอ้อย มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการจัดเหมือนกันทุกถาด ต่างกันเพียงผลไม้ที่ใช้ในแต่ละถาด ประกอบด้วยถาดขนาด 16 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู กล้วยน้ำว้าสุก จำนวน 3 หวี ส้มโอ จำนวน 3 ลูก มะพร้าวอ่อนปอกควั่นขาว จำนวน 3 ลูก อ้อยขาว (อ้อยคั้นน้ำที่มีเปลือกสีเหลือง) จำนวน 3 ท่อน ผ้าสำหรับปิดถาด จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว และถาดอ้อย มีดังนี้ เริ่มด้วยรองถาดด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู ถาดกล้วยจัดวางกล้วยน้ำว้าสุก จำนวน 3 หวี คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ ถาดส้มโอ จัดวางส้มโอ จำนวน 3 ลูก คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ ถาดมะพร้าวจัดวางมะพร้าวอ่อนปอกควั่นขาว จำนวน 3 ลูก คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ ถาดอ้อยจัดวางอ้อยขาว จำนวน 3 ท่อน คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้

1.2.9 ไก่ปักดำ หรือไก่ปักดำม มีองค์ประกอบ คือ ชั้นใบใหญ่ขนาด 10 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู ไก่ตัวผู้ ที่ฆ่าโดยไม่ให้เลือดออกพร้อมเครื่องใน ครบทุกส่วนใส่กลับเข้าไปในท้อง จำนวน 1 ตัว เหล้า จำนวน 1 ขวด ข้าวสวย (อาหารทุกอย่างต้องตักก่อนคนกิน เรียกว่า “ข้าวปากหม้อ แกงแครงดัก”) แกง 1 อย่าง แกงจืด 1 อย่าง น้ำพริกกะปิหรือยำ 1 อย่าง น้ำ จำนวน 1 แก้ว ปิ่นโต จำนวน 1 ถาด ผ้าสำหรับปิดชั้น จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดไก่ปักดำ หรือไก่ปักดำม มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกัน ห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู จัดวางไก่ต้มพอสุกลงในชั้น ให้มีลักษณะเหมือนไก่นอนชูคอ คลุมด้วยผ้าที่เตรียมไว้ จัดข้าว แกง แกงจืด น้ำพริกหรือยำ ใส่ปิ่นโต และจัดเตรียมเหล้า จำนวน 1 ขวด น้ำ จำนวน 1 แก้ว

1.2.10 ชั้นหมากบอก มีองค์ประกอบ คือ ชั้นขนาด 7.5 นิ้ว จำนวน 1 ใบ ใบกล้วยทองขนาดเท่าฝ่ามือ จำนวน 1 แผ่น ใบทอง จำนวน 1 ใบ ใบเงิน จำนวน 1 ใบ เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู หมาก จำนวน 9 คำ พลุ 3 แบะ จำนวนแบะละ 9 คู่ หรือ 18 ใบ ผ้าขาวม้า จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดชั้นหมากบอก มีดังนี้ เริ่มด้วยรองชั้นหมากด้วยใบกล้วยทองชั้นล่างสุด ตามด้วยใบทอง ใบเงิน ในลักษณะวางก้านใบหันไปในทิศทางเดียวกันห้ามวางขวางกันเด็ดขาด และใส่เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู ใส่หมาก จำนวน 9 คำ ใส่ใบพลู 3 แบะลงในชั้น ห่อแบบผูกด้วยผ้าขาวม้าสำหรับคนถือชั้นหมากบอกสะพาย

1.2.11 เชี่ยนเพื่อนบ่าว เชี่ยนเพื่อนบ่าวในที่นี้หมายถึงเชี่ยนหมาก แต่ไม่ได้ยกไปทั้งเชี่ยนหมาก จัดไปแต่เพียงหมากจุกอก จำนวน 3 คำ เท่านั้น มีองค์ประกอบในการจัดเชี่ยนเพื่อนบ่าว คือ เครื่องเขียนพร้อมฝาปิด ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 3 ลูก ยองหรือพาน ขนาด 7 นิ้ว จำนวน 1 ใบ หมากจุกอก จำนวน 3 คำ เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู ผ้าเช็ดหน้า จำนวน 1 ผืน

ขั้นตอนในการจัดเชี่ยนเพื่อนบ่าว มีดังนี้ เริ่มด้วยใส่เหยี่ยูปาท จำนวน 3 เหยี่ยู ห่อหมากแบบจุกอกโดยนำใบพลูป้ายปูนสำหรับกินหมากปักครึ่งตามความยาวของใบ พับขอให้เป็นกรวย ใส่หมาก 1 คำ ลงไปตรงกลางกรวย เรียกว่าหมากจุกอก ทำหมากจุกอก

จนครบจำนวน 3 คำ ใส่หมากจุกอกในเครื่องเขียนลูกละ 1 คำ แล้วปิดฝา คลุมด้วยผ้าเช็ดหน้า รวบชายผ้าให้ตึงผูกให้แน่น

1.3 องค์ประกอบและลำดับขั้นตอนหลังจัดขันหมาก

1.3.1 การยกขันหมาก เมื่อถึงวันแต่งงานผู้ถือขันหมากก็จะแต่งกายด้วยชุดที่ดีที่สุดสวยที่สุดที่ตนเองมีมาพร้อมกัน ณ บ้านของเจ้าบ่าวตามเวลาที่ได้นัดหมายเอาไว้ เพื่อเตรียมตัวในการยกขันหมาก โดยญาติฝ่ายเจ้าบ่าวจะคอยต้อนรับ และเชิญทุกคนรับประทานอาหารเช้า เมื่อได้เวลาฤกษ์ดีตามที่ได้กำหนดไว้แล้วผู้ถือขันหมากจะทยอยเข้าไปยกขันหมากที่จัดวางไว้บนผ้าขาว ซึ่งการยกขันหมากของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดพัทลุง จะต้องดูฤกษ์ยามจากยามอุบากอง

1.3.2 การเลื่อนขันหมาก ในการเลื่อนขันหมากของชาวตำบลหนานโพธิ์ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดพัทลุง จะดูจากฤกษ์ยามจากยามอุบากองเช่นเดียวกับการดูฤกษ์ยามในการยกขันหมากดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่การเลื่อนขันหมากจะใช้ในกรณีที่ฤกษ์ดีเหมาะแก่การยกขันหมากมีในช่วงเวลาที่ยังไม่เหมาะแก่การเดินทางไปบ้านเจ้าสาว เช่น ช่วงเวลาเช้า 06.01-08.24 น. แต่บ้านเจ้าสาวอยู่ไกล ๆ จึงเลื่อนขันหมากจากที่จัดวางไว้ไปวางอีกที่หนึ่งเพื่อรอเวลาที่เหมาะสมแล้วจึงถือขันหมากเคลื่อนขบวนไปยังบ้านเจ้าสาว

1.3.3 ลำดับการถือขันหมาก ลำดับการถือขันหมาก ลำดับแรกสุดขันหมากบอก ไก่กั๊กดำ หรือไก่กั๊กดำม ขันหมากหัว ขันหมากคอ ขันหมากคาง พานผ้าไหว้และเทียนคู่ พานดอกไม้ ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย และตามด้วยขันขนมมงคล

1.3.4 การรับขันหมากและการแก้ขันหมาก เมื่อขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาว ซึ่งมีการเตรียมสถานที่รับขันหมากไว้พร้อมแล้ว คือมีการปูเสื่อกระจุตและปูผ้าขาวบนเสื่ออีกชั้นหนึ่ง มีการผูกพาดนพรหมด้วยผ้าขาว บนพาดนพรหมใส่หมากจุกอก จำนวน 1 คำ ดอกไม้ จำนวน 1 ดอก นิยมใช้ดอกดาวเรืองเพื่อความเป็นมงคล เทียน จำนวน 1 เล่ม พร้อมทั้งเตรียมผู้ใหญ่ที่เป็นผู้หญิงสำหรับรับขันหมากอีกจำนวน 3 คน โดยผู้หญิงที่จะทำหน้าที่รับขันหมากจะต้องเป็นผู้หญิงที่มีความรู้เรื่องพิธีการรับขันหมาก และมีความรู้เรื่องคำพระหรือคาถาอาคมต่าง ๆ พอสมควร

เมื่อขบวนขันหมากเข้าบ้านตามลำดับคนรับขันหมากจะประพรมน้ำมนต์รับคนถือขันหมากจนทั่วทุกคน คนถือขันหมากจะนั่งคุกเข่าลงบนผ้าขาวเล็กน้อยแล้วยื่นขันหมากให้คนรับที่นั่งรออยู่โดยเริ่มจากขันหมากหัว ขันหมากคอ ขันหมากคาง และขันหมาก

บริวารตามลำดับ เมื่อรับแล้วจะวางเรียงไว้บนผ้าขาว เมื่อรับชั้นหมากครบทุกชั้นแล้วคนรับจะแก้ชั้นหมากออกพร้อมทั้งเชิญหม่อทำพิธีมาสวดชุมนุมเทวดา และสวดอาราธนาชั้นหมาก เมื่อสวดอาราธนาชั้นหมากเสร็จเรียบร้อยแล้วเป็นอันเสร็จพิธีรับชั้นหมาก หมอจะทำพิธีแต่งงานต่อไป คนรับชั้นหมากจะเริ่มแบ่งหมากผลู ขนม ผลไม้ โดยเก็บไว้ 2 ส่วน และใส่คืนกลับในชั้นสำหรับตอบแทนผู้ถือชั้นหมาก 1 ส่วน หรือ อาจแบ่งเท่า ๆ กันก็ได้ ถ้าเป็นไก่วกด้าก็แบ่งออกเป็น 2 ซีก เก็บไว้ 1 ซีก และใส่คืนไปในชั้น 1 ซีก พร้อมทั้งใส่ของขำร่วยสำหรับตอบแทนคนถือชั้นหมากตามที่ได้เตรียมไว้คนละ 1 ชิ้น และบางบ้านอาจใส่ขนมที่จัดเลี้ยงในงานให้ด้วย เช่น ข้าวเหนียวสังขยา ขนมกะละแม เป็นต้น

2. ความเชื่อการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลหวนโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยพบความเชื่อและแบ่งประเภทของความเชื่อได้ 8 ประเภท ดังนี้

2.1 ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา ได้แก่ การผูกเพดานพรหม การจัดพู่ในชั้นหมากเวียนขวา การพับผ้าไหว้เป็นรูปดอกบัว ซึ่งเป็นความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนาพราหมณ์ฮินดูที่ผสานกับพิธีกรรมในทางพระพุทธศาสนา

2.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ การบูชาครุหม่อ และผีบรรพบุรุษ การตักอาหารสำหรับเซ่นไหว้ครุหม่อ และผีบรรพบุรุษ

2.3 ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ได้แก่ คาถาอาคมที่ใช้ขณะผูกเพดานพรหม และคาถาอาคมที่ใช้ขณะที่จัดชั้นหมากหัว ชั้นหมากคอ และชั้นหมากคาง คาถาอาคมที่ใช้ในการอาราธนาชั้นหมาก

2.4 ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ที่ใช้ในการรองชั้นหมาก ประกอบไปด้วย ใบกล้วยทอง ใบเงิน ใบทอง ผ้าไหว้พับเป็นรูปดอกบัว ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ที่ใช้ในการจัดพานดอกไม้ ได้แก่ ดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ดอกดาวเรือง ดอกกุหลาบ ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย

2.5 ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม ได้แก่ ฤกษ์ ยามในการยกชั้นหมาก และฤกษ์ ยามในการเลื่อนชั้นหมาก

2.6 ความเชื่อเกี่ยวกับทิศ ได้แก่ ทิศในการปูเสื่อและปูผ้าขาวสำหรับวางชั้นหมาก ทิศในการยกชั้นหมาก

2.7 ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด ได้แก่ การบูชาขวบนเสื้อสำหรับวาง
ชั้นหมาก การวางก้านใบกล้วยทอง ใบเงิน ใบทองให้หันไปทางเดียวกัน การเลือกใช้ใบพลู
ใจตรงกัน (มีเส้นใบตรงกัน) การเลือกใช้ขนมมงคลในการจัดชั้นหมาก อาหาร ขนม และผลไม้
ต้องห้ามในการจัดชั้นหมาก น้ำตาลแว่น การยกไก่วัดดำหรือไก่วัดดำออกมาให้กินข้าว กินน้ำ
คั่วเขี่ยหาอาหาร การคัดเลือกคนถือชั้นหมากบอก คนถือชั้นหมากหิ้ว ชั้นหมากคอ และ
ชั้นหมากคาง คนถือวัดดำ คนถือพานผ้าไหว้และเทียนคู่ พานดอกไม้ พานสินสอดของหมั้น
ชั้นขนมมงคล ถาดกล้วย ถาดส้มโอ ถาดมะพร้าว ถาดอ้อย คนถือเขียนเพื่อนบ่าว

2.8 ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย และความเชื่อเรื่องเคล็ด ได้แก่ การนับ
จำนวนชั้นหมากเพื่อไปสู่ขอแต่งงาน การใส่เหรียญในชั้นหมาก จำนวนพลูที่ใช้ในการจัด
ชั้นหมากหิ้ว ชั้นหมากคอ ชั้นหมากคาง จำนวนหมากที่ใช้ในการจัดชั้นหมากหิ้ว ชั้นหมากคอ
ชั้นหมากคาง จำนวนเทียนในการจัดพานผ้าไหว้และเทียนคู่ การใส่เงินเพื่อนสินสอดจำนวน
109 บาท

อภิปรายผล

การจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร มีองค์ประกอบ และลำดับขั้นตอนการจัดชั้นหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา โชติเกษมศรี (2555) วิจัยเรื่องประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ การจัดชั้นหมากเพื่อการสู่ขอแต่งงาน ของชาวจังหวัดสงขลา ที่มีกระบวนการ พิธีการ พิธีกรรมลำดับขั้นตอนของประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อการจัดชั้นหมากเพื่อการสู่ขอการแต่งงานของชาวจังหวัดสงขลา พบว่ามีประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเชื่อคล้ายคลึงกันโดยทำให้คู่บ่าวสาวที่รักชอบกันจัดพิธีสู่ขอ โดยมีชั้นหมาก และสินสอดของหมั้นตามจำนวนที่ตกลงกัน โดยจะมีการเรียกชื่อชั้นหมากที่เหมือนกัน มีลำดับขั้นตอน วัสดุอุปกรณ์ และรูปแบบการจัดชั้นหมากแตกต่างกันบ้างตามลักษณะของท้องถิ่นและสอดคล้องกับ ปรีชา นุ่นสุข และเฉลียว เรืองเดช (2529) ที่กล่าวถึง ประเพณีแต่งงานในภาคใต้วัฒนธรรมไทยพุทธสรุปได้ว่า ประเพณีแต่งงานในภาคใต้ มีขั้นตอนที่เป็นไปตามค่านิยมความเชื่อและประเพณีตามลำดับได้แก่ การเกี้ยวพาราสีและการผูกสัมพันธ์ การทาบทาม การสู่ขอ และการแต่งงาน โดยฝ่ายชายจะต้องเตรียมเครื่องประกอบในพิธีสำหรับพิธีแต่งงาน ประกอบด้วยชั้นหมากหิ้วจำนวน 1 ชั้น ซึ่งชั้นหมากหิ้วนี้บางที่เรียก “ชั้นหมากพลู” เพราะมักจะใช้บรรจุพลูเป็นสำคัญ

ใช้ขันทองหรือขันลงหินมีขนาดใหญ่ หรือขนาดกลาง ลักษณะการจัดจะมีสิ่งของที่บรรจุภายในขันได้แก่ ใบกล้วยทอง ใบยอ หมากม้วน จำนวน 9 ม้วน (หมากม้วนคือ การม้วนใบพลูแต่ละใบให้เป็นกรวยแล้วเอาหมากสอดเข้าไปในกรวยใบพลูกรวยละ 1 คำ) เทียนไข 1 เล่ม ห่อด้วยผ้าขาวผืนเล็ก ๆ หรือผ้าเช็ดหน้าบรรจุลงในขันหมากหัวด้วย สิ่งของทั้งสองอย่างนี้ใช้สำหรับบูชาพระ ในวันที่ไปบูชาพระที่วัดหลังการแต่งงาน ขันหมากถาม จำนวน 1 ขัน ขันหมากต่อ จำนวน 1 ขัน โดยปกติขันหมากในพิธีแต่งงานจะมีจำนวน 3 ขันดังกล่าวนี้นี้ แต่หากเจ้าบ่าวมีฐานะดีอาจจะจัดขันหมากให้มากกว่านี้เป็น 5 ขัน 8 ขัน 9 ขัน อันเป็นจำนวนสูงสุดก็ได้ ส่วนเหตุที่ทำให้ขันหมากมีจำนวนนี้เสมอนั้น เพราะต้องการให้ไปครบคู่กับฝ่ายเจ้าสาวนั่นเอง เครื่องเช่นวิกตักแตน ใช้สำหรับบูชาครูหมอ (บรรพบุรุษและครู) และตายายของฝ่ายชายฝ่ายหญิง เครื่องเช่นวิกตักแตนประกอบด้วย กล้วย 1 หวี ไก่ต้ม 1 ตัว เรียกว่า “ไก่วิกตักม” อ้อย 3 ท่อน หมาก 3 คำ นอกจากนี้อาจจะมีสิ่งของอย่างอื่นที่ฝ่ายชายเห็นสมควรจะนำไปด้วยก็ได้ เช่น 1) ดอกไม้ รูปเทียน และรูปเทียนแพ ใช้สำหรับบูชาพระและบูชาตายายของฝ่ายเจ้าสาว 2) ของเครื่องเคียง ซึ่งประกอบด้วยขนมต่าง ๆ เช่น ขนมที่ทำด้วยถั่ว งา ส้ม และมะพร้าวอ่อน เป็นต้น 3) เชี่ยนหมากเผ่า เป็นเชี่ยนหมากประจำตัวของเจ้าบ่าวและนางเผ่า 4) ผ้าสำหรับไหว้พ่อแม่ของเจ้าสาว เมื่อถึงวันที่กำหนดไว้ฝ่ายเจ้าบ่าวจึงเริ่มเตรียมขบวนแห่ขันหมากที่จะยกไปสู่ม้านางเจ้าสาว โดยทั่วไปมีการจัดขบวนตามลำดับคือ 1) นางเผ่า 2) ผู้อาวุโส (สูงอายุ) อย่างน้อย 3 คน โดยมากเป็นญาติชั้นผู้ใหญ่ของเจ้าบ่าว 3) ผู้ถือขันหมาก 3 คน ถือคนละ 1 ขัน โดยเดินเรียงตามลำดับได้แก่ ขันหมากหัว เดินนำหน้าตามด้วยขันหมากถาม และขันหมากต่อตามลำดับ 4) ขบวนผู้ถือของเคียง ซึ่งมักจะให้เป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุ 5) ผู้ถือเงินสินสอดทองหมั้น 6) เจ้าบ่าวและเพื่อนบ่าว 7) ขบวนผู้ถือดอกไม้ รูปเทียน รูปเทียนแพ และผ้าเครื่องไตร 8) ญาติมิตรและแขกของเจ้าบ่าวทั้งหมด

การศึกษาความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวดำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง ผู้วิจัยพบความเชื่อและแบ่งประเภทของความเชื่อได้ 8 ประเภท ได้แก่ ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ความเชื่อเกี่ยวกับพืชและต้นไม้ ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับทิศ ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด และความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย และความเชื่อเรื่องเคล็ด สอดคล้องกับ ปรีชา นุ่นสุข และเฉลียว เรืองเดช (2529) ในด้านความเชื่อเกี่ยวกับคาถาอาคม ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ ยาม โดยกล่าวถึงประเพณี

แต่งงานในภาคใต้วัฒนธรรมไทยพุทธ ว่า ก่อนที่จะยกขันหมากหมอบจะประพรมน้ำมันดีที่ขันหมากและเครื่องเคียงทั้งหมดรวมทั้งทุกคนที่จะไปร่วมพิธีแต่งงาน เพื่อปัดเสนียดจัญไรทั้งปวง และหมอบจะควบคุมให้การยกขันหมากและการเคลื่อนขบวนเป็นไปตามฤกษ์ยามที่กำหนดไว้

ในปัจจุบันถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของขันหมากเพื่อให้มีความสะดวกในการถือ เน้นความสวยงามมากขึ้นตามยุคสมัย แต่ยังคงไว้ซึ่งองค์ประกอบ ลำดับขั้นตอนและความเชื่อในการจัดขันหมากอย่างครบถ้วน เพราะการแต่งงานถือเป็นการก้าวเข้าสู่ช่วงสำคัญที่สุดของชีวิต ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญในการจัดขันหมากให้ถูกต้องตามความเชื่อและประเพณี เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาว โดยมีชาวบ้านที่มากประสบการณ์เป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้การจัดขันหมากให้แก่คนรุ่นใหม่ และเจ้าของธุรกิจรับจัดขันหมากได้สืบทอดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการศึกษาทำให้เห็นองค์ประกอบลำดับขั้นตอน ความเชื่อการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง หน่วยงาน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการเผยแพร่ สืบทอดทางวัฒนธรรมให้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดขันหมาก นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจได้ศึกษาเรียนรู้ นำไปปฏิบัติ นำไปใช้ให้ถูกต้อง และเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่สืบไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาการจัดขันหมากในพิธีการแต่งงานตามประเพณีไทย ของชาวตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุงเท่านั้น ไม่ครอบคลุมความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีแต่งงาน หากมีการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานเพิ่มเติมจะช่วยให้การศึกษามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชวน รัตนะ. (2563, 12 เมษายน). หมอบทำพิธีแต่งงาน. หมู่ที่ 1 บ้านวังหลาม ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสน จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์.
- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2529). สัทธน้อย สัทธใหญ่, วัด. ใน สารานุกรมวัฒนธรรม ภาคใต้ (เล่มที่ 16, หน้า 7727-7730). กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

- ปรีชา นุ่นสุข และ เฉลียว เรืองเดช. (2529). แต่งงาน : วัฒนธรรมไทยพุทธ. ใน **สารานุกรม วัฒนธรรม ภาคใต้** (เล่มที่ 4, หน้า 2780-2795). กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- ผาสุก มุทเมธา. (2540). **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ: คอมแพคท์พรีนซ์.
- เพียร ขุนราม. (2563, 20 เมษายน). ราษฎร. หมู่ที่ 4 บ้านพลู ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสัน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.
- สวน บุญจันทร์. (2563, 20 เมษายน). คนถือวัวดำ. หมู่ที่ 11 บ้านป่าแหลม ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสัน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.
- สุนัย รัตนะ. (2563, 22 เมษายน). คนจัดขันหมาก. หมู่ที่ 1 บ้านวังหลาม ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสัน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.
- เสฐียรโกเศศ. (2551). **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- เสาวภา โชติเกษมศรี. (2555). ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การจัดขันหมากเพื่อการสู่ขอ แต่งงาน ของชาวจังหวัดสงขลา. **วารสารกระแสวัฒนธรรม**, 13(24), 3-15.
- หนูรีน เย็นทั่ว. (2563, 20 เมษายน). คนถือขันหมาก. หมู่ที่ 12 บ้านสะทัง ตำบลห่านโพธิ์ อำเภอลือชัยสัน จังหวัดพัทลุง. **สัมภาษณ์**.

การวิเคราะห์สำนวนจีนและโครงสร้างวลีสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม

กรณีศึกษาหนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน

CHINESE IDIOMS AND PHRASE STRUCTURAL ANALYSIS REFLECTING CHARACTER AND BEHAVIOR: A CASE STUDY OF CHINESE CATCHY IDIOM BOOKS

แดงเถา แซ่เจี๋ย *

Tangthao Saejea *

สาขาวิชาภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
Programs in Chinese For Communication, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phuket Rajabhat University

Received: 8 May 2022

Accepted: 25 October 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดประเภทสำนวนจีนที่มีที่มาจากอุปนิสัยและพฤติกรรม ศึกษาโครงสร้างวลีและจัดประเภทวลีของสำนวนจีน ข้อมูลที่ใช้ศึกษามาจากหนังสือสำนวน ยอดฮิตติดปากชาวจีนของอาศรมสยาม-จีนวิทยา ผลการศึกษาพบว่า สำนวนจีนที่มีที่มาจาก อุปนิสัย แบ่งประเภทย่อยได้ดังนี้ 1) อุปนิสัยขี้อิจฉา 2) อุปนิสัยเจ้าเล่ห์ 3) อุปนิสัยขี้อวด โอ้อวด 4) อุปนิสัยโง่เขลา 5) อุปนิสัยประจบสอพลอ 6) อุปนิสัยเอาเรื่องไม่ยอมลดละ 7) อุปนิสัยใจร้าย และ 8) อุปนิสัยดื้อรั้น สำนวนจีนที่มีที่มาจากพฤติกรรม แบ่งประเภทย่อย ได้ดังนี้ 1) พฤติกรรมของคนที่รักศักดิ์ศรี 2) พฤติกรรมของคนที่สะเพร่า 3) พฤติกรรมของ คนที่ขี้เหนียว 4) พฤติกรรมของคนที่เห็นแก่ตัว และ 5) พฤติกรรมของคนไม่เอาไหน สำหรับ โครงสร้างวลีของสำนวนจีน ผลการศึกษาพบว่ามีโครงสร้างวลีเพียง 6 ชนิด ได้แก่ 1) วลี รวมความ (联合词组) 2) วลีบทประธาน-กริยา (主谓词组) 3) วลีกริยา-กรรม (动宾词组)

* Corresponding author:แดงเถา แซ่เจี๋ย

E-mail: tangthao.k@gmail.com

4) วลีขยายความ (偏正词组) 5) วลีตัวเลข-ลักษณนาม (数量词组) และ 6) วลีบุพบท (介词词组)

คำสำคัญ: สำนวนจีน, โครงสร้างวลี, อุปนิสัย, พฤติกรรม, คติชนวิทยา

Abstract

This article aimed to categorize Chinese idioms from characters and behaviors, and study the structure and classify phrases of Chinese idioms. Data used in this research were obtained from a Chinese's Catchy Idiom Book of Arsorn Siam- Chinese Study (2020). The findings revealed that Chinese idioms were originated from different characters which could be divided as 1) jealousy, 2) trickery, 3) ostentatiousness, 4) ignorance, 5) flattery, 6) wickedness, 7) cruelty and 8) stubbornness. The Chinese idioms based on behaviors could be categorized as 1) behavior of a dignified person, 2) behavior of a careless person, 3) behavior of a sticky person, 4) behavior of a selfish person, and 5) behavior of an incompetent person. The phrasal structure of Chinese idioms contains only 6 types including coordinative phrase (联合词组), subject-verb phrases (主谓词组), verb-objective phrase (动宾词组), endocentric phrase (偏正词组), numeric-classifier phrase (数量词组) and prepositional phrase (介词词组).

Keywords: Chinese idiom, Phrasal structure, Character, Behavior, Folklore

บทนำ

หากกล่าวถึงคำว่า คติชนวิทยา (Folklore) คือ การศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีวิถีชีวิต ความประเพณีที่คล้ายกัน ลักษณะของคติชนวิทยาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากคนรุ่นก่อนมาสู่คนรุ่นหลัง ในช่วงแรก ๆ จะเป็นข้อมูลประเภทย่อยที่ไม่มีใครบันทึก แต่จะถ่ายทอดกันด้วยปากต่อปาก ถ้อยคำที่ชาวบ้านใช้บางครั้งคล้องจองไพเราะสื่อสารกันโดยวิธีบอกเล่าที่สะท้อนด้านความคิด ความเชื่อหรือความประพฤติอย่างเดียวกัน เช่น สำนวน สุภาษิต คำพังเพย ซึ่งจัดเป็นข้อมูลประเภทย่อย

ทางคติชนวิทยาอย่างหนึ่ง มนุษย์ซึ่งต้องใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อต้องการสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน หากผู้ที่ส่งสารและผู้รับสารมีภูมิหลังและประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อการสื่อสารให้เข้าใจซึ่งกันและกันได้ โดยเฉพาะสำนวนซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละภาษา เช่น สำนวนจีน “戴绿帽子” แปลว่า สวมหมวกสีเขียว ความหมายเหมือนสำนวนไทย “สวมเขา” หมายถึง ทำความอัปยศให้แก่สามีด้วยการมีชู้ เนื่องจากสำนวน “戴绿帽子” มีที่มาของสำนวน คือ หญิงสาวหน้าตาสะสวยนางหนึ่งแต่งงานกับพ่อค้า สามีของนางต้องเดินทางไปค้าขายยังต่างถิ่นเป็นประจำ นานวันเข้าผู้เป็นภรรยาจึงคบซู้ซู่ชายกับคนขายผ้าไหมที่อยู่ในละแวกใกล้เคียง ต่อมานางคิดวิธีปกปิดเรื่องที่ทำผิดต่อสามี นั่นคือทุกครั้งที่มีสามีจะต้องเดินทางไปยังต่างแดน นางจะใช้ผ้าไหมสีเขียวเย็บหมวกใบหนึ่งให้สามีไว้ใส่ โดยบอกกับสามีว่า เมื่อมีหมวกใบนี้ติดตัวก็เหมือนมีนางอยู่ข้างกาย แต่แท้จริงแล้วนางใช้หมวกเขียวเป็นสัญญาณบอกให้ชายชู้ของนางทราบ ว่า เมื่อใดที่เห็นสามีของนางใส่หมวกสีเขียว นั่นแสดงว่าสามีของนางได้ออกเดินทางไปยังต่างถิ่น และจะไม่กลับมาในระยะเวลาอันใกล้ (อาศรมสยาม-จีนวิทยา, 2557) ฉะนั้น หากผู้ส่งสารและผู้รับสารมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันย่อมไม่เข้าใจว่าทำไมการสวมหมวกสีเขียว จึงมีความหมายแฝงว่า ภรรยาไม่ซื่อ การเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ภาษา สำนวน และวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสื่อสารด้วยเช่นกัน เพราะสำนวน หมายถึง คำพูดที่มีชั้นเชิง ความหมายของคำไม่ตรงไปตรงมา กล่าวคือ พูดอย่างหนึ่งมีความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง ผู้ฟัง ผู้อ่านจะต้องแปลความอีกชั้นหนึ่งถึงจะเข้าใจ ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ให้ความหมายของคำว่า “สำนวน” สรุปได้ว่า หมายถึง ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ สำนวนจีนมีความสำคัญต่อการพูดและการเขียนภาษาจีนมานาน ทั้งสำนวนโบราณ และสำนวนสมัยใหม่ แต่เนื่องจากสภาพสังคม ประเพณี และค่านิยมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้เกิดสำนวนจีนใหม่ ๆ ขึ้น ฉะนั้นผู้ที่เรียนภาษาจีนเป็นภาษาที่ 2 หรือภาษาที่ 3 จึงจำเป็นต้องนำภาษาจีนมาใช้ในการสื่อสาร สิ่งที่คุณเรียนภาษาจีนต้องพบเจอ คือ การใช้สำนวนจีน โดยนำมาใช้ในการพูด หรือการเขียน ดังนั้นในฐานะที่คุณเป็นผู้เรียนเป็นผู้ใช้ภาษา จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาสำนวนจีนให้เข้าใจ การนำสำนวนจีนไปใช้สื่อสาร หากผู้เรียนไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของสำนวนจีนจะส่งผลให้สื่อสารคลาดเคลื่อนได้ การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจสำนวนจีนที่ใช้บ่อยในชีวิตประจำวันจึงเป็นเรื่องสำคัญ ด้วยเหตุนี้

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสำนวนจีนที่สะท้อนถึงอุปนิสัย พฤติกรรม เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในเรื่องของความรู้สึกนึกคิด อุปนิสัย พฤติกรรมของคนจีนที่สะท้อนออกมาในสำนวน และวิเคราะห์โครงสร้างวลีของสำนวนจีน เพื่อนำสำนวนไปใช้ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาจีนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัย และพฤติกรรม
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างวลีของสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัย และพฤติกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

หนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน (อาศรมสยาม-จีนวิทยา, 2563) ผู้วิจัยได้เลือกนำหนังสือเล่มนี้มาทำการศึกษา เนื่องจากหนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน ได้เรียบเรียงโดยอาศรมสยาม-จีนวิทยาที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล ความรู้ ทางด้านจีนวิทยาในประเทศไทย และเผยแพร่ความรู้ทางด้านจีนวิทยาผ่าน “จดหมายข่าวอาศรมสยาม-จีนวิทยา” รวมทั้งจัดพิมพ์หนังสือทางวิชาการเผยแพร่ความรู้อย่างมากมาย

2. วิธีดำเนินการวิจัย

- 2.1 ศึกษาบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนวนจีน
- 2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลสำนวนจีนในหนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีนโดยคัดเลือกเฉพาะสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรมของคน รวมจำนวน 19 สำนวน
- 2.3 นำสำนวนทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้านอุปนิสัยและด้านพฤติกรรมที่สะท้อนผ่านสำนวนจีน โดยอ้างอิงกรอบแนวคิดงานวิจัยของ กณิกนันต์ โยธานะ (2556) และอธิบายความหมายของสำนวนพร้อมทั้งยกตัวอย่างประโยคการใช้สำนวนจีน และการวิเคราะห์โครงสร้างวลีของสำนวนจีน ซึ่งสำนวนจีนที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นเฉพาะลักษณะสำคัญ คือ สำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม โดยไม่มุ่งประเด็นไปที่การแบ่งแยกประเภทของสำนวนจีนว่าเป็น 成语、熟语、俗语、谚语 หรือ 惯用语

2.4 เขียนรายงานผลการวิจัยเขียนโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสำนวนจีนจากหนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน พบว่าสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรมมี 19 สำนวน ดังนี้

ตารางที่ 1 สำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม 19 สำนวน

สำนวน	ความหมาย
马大哈	คนสะเพร่า คนซุ่มซ่าม
耳根子软	เชื่องคนง่าย
有奶便是娘	เห็นผลประโยชน์ตนเองเป็นหลัก
爱面子	กลัวเสียหน้า
耍小聪明	ฉลาดแกมโกง
打肿脸充胖子	ทำหน้าใหญ่ใจโต
缺心眼儿	โง่ ซื่อป้อ
蹭吃蹭喝	ตีเนียนกินฟรีดื่มฟรี
蹭饭	ตีเนียนกินข้าวฟรี
拍马屁	ประจบสอพลอ
不是省油的灯	คนที่ไม่ยอมคน ไม่ลดละ
钻牛角尖	ดันทุรัง ดื้อรั้น
红眼病	ขี้อิจฉา อิจฉาดาร้อน
草包	คนไม่เอาไหน
马屁精	ประจบสอพลอ
笑面虎	หน้าเนื้อใจเสือ
半瓶子醋	เชื่องคนง่าย
一根筋	เห็นผลประโยชน์ตนเองเป็นหลัก
被人卖了还帮着数钱	โง่มาก

1.สำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม

1.1 สำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัย มี 13 สำนวนแบ่งเป็นประเภทย่อย ดังนี้

1.1.1 อุปนิสัยขี้อิจฉา 1 สำนวน ได้แก่ 红眼病

สำนวน “红眼病” แปลว่า ขี้อิจฉา อิจฉาทาร้อน คล้ายกับสำนวนไทย “อิจฉาทาร้อน” เป็นอาการของคนที่มีความรู้สึกอิจฉาผู้อื่น “红眼病” คือ โรคตาแดง คนจีนใช้อาการของโรคตาแดงนี้อุปมาเปรียบเทียบกับคนที่มึนสียขี้อิจฉาเมื่อเห็นคนอื่นได้ดี ผู้วิจัยพบว่าสำนวนจีน “红眼病” และสำนวนไทย “อิจฉาทาร้อน” ทั้งสองสำนวนนี้ใช้คำว่า “ตา” ในรูปแบบนามนัยเพื่อแทนความหมายของคำว่า “อิจฉา” เหมือนกัน ฉะนั้นคนจีนและคนไทยมีมโนทัศน์ที่เหมือนกันว่า “ตา” คือ อวัยวะที่แสดงความรู้สึกของคนได้ เพราะดวงตาของคนเรานั้นสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกของคน ๆ นั้นได้เป็นอย่างดี คำว่า “ตา” จึงปรากฏอยู่ในทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทย

ตัวอย่างประโยค

他这个人有红眼病，看见其他人比他好就嫉妒。เขามีนิสัยขี้อิจฉา ถ้าเห็นคนอื่นดีกว่าตนเองก็จะเกิดความอิจฉา

1.1.2 อุปนิสัยเจ้าเล่ห์ 1 สำนวน ได้แก่ 耍小聪明

สำนวน “耍小聪明” แปลว่า ฉลาดแกมโกง คล้ายกับสำนวนไทยที่ว่า “ฉลาดแกมโกง” หมายถึง คนที่มีความเฉลียวฉลาดแต่ใช้ความฉลาดในทางที่ผิดใช้ในทางคดโกง สำนวน “耍小聪明” โดยคำว่า “耍” มาจากคำว่า “耍弄” หมายถึง แสดงหรือโอ้อวดฝีมือของตนเอง คำว่า “小聪明” หมายถึง ความฉลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ หากแปลความหมายของคำศัพท์ทีละคำจะหมายถึง การโอ้อวดความฉลาดเล็ก ๆ น้อย ๆ คนจีนจึงใช้สำนวนนี้อุปมาเปรียบเทียบกับนิสัยของคนที่ชอบใช้เล่ห์เหลี่ยมหรือใช้ความฉลาดของตนเองในการเอาเปรียบหรือโกงคนอื่นเพื่อผลประโยชน์ของตน

ตัวอย่างประโยค

做生意的人，大多数耍小聪明的人。คนที่ทำธุรกิจส่วนใหญ่มักจะมีนิสัยเจ้าเล่ห์

1.1.3 อุปนิสัยขี้อวด โอ้อวด 2 สำนวน ได้แก่ 打肿脸充胖子 และ 半瓶子醋 ตัวอย่างเช่น

สำนวน “打肿脸充胖子” แปลว่า ทำหน้าใหญ่ใจโต เปรียบเทียบกับคนที่ มีอุปนิสัยชอบพูดหรือแสร้งทำเพื่ออวดคนอื่น คล้ายกับสำนวนไทยว่า “หมาขี้ไม่มีไครยกหาง” หมายถึง คนที่ชอบยกตัวเอง คนโอ้อวด “打肿脸充胖子” มาจากวลีที่ว่า “打肿脸了充胖子” ซึ่งคำว่า “充” มาจากคำว่า “充当” (Xu & Ying, 2019) หมายถึง เป็น..... สำนวนนี้ จึงหมายถึง คนที่ต่อหน้าตัวเองจนบวมเพื่อให้คนอื่นเข้าใจผิดว่าเป็นคนอ้วน คนจีนใช้ สำนวนนี้อุปมาเปรียบเทียบกับคนที่ มีอุปนิสัยชอบพูดหรือแสร้งทำเพื่ออวดคนอื่น เหมือนกับ สำนวนที่เป็นเชิงเปรียบเทียบว่านิสัยของคนที่ยอมต่อหน้าของตนเองให้บวมจนเหมือนคน อ้วนนั่นเอง

ตัวอย่างประโยค

他没钱，干嘛要打肿脸充胖子呢！เขาไม่มีเงิน ทำไมต้องทำตัวอวดร่ำอวดรวยด้วย

1.1.4 อุปนิสัยโง่เขลา จำนวน 3 สำนวน ได้แก่ 被人卖了还帮着数钱、耳根子软 และ 缺心眼儿 ตัวอย่างเช่น

สำนวน “被人卖了还帮着数钱” แปลว่า โง่มาก หรือถูกหลอกง่ายมาก ที่บ่งบอกถึงอุปนิสัยชื่อ ๆ รู้ไม่เท่าทันคนอื่น หรือถูกหลอกใช้เป็นเครื่องมือของคนอื่น คล้ายกับ สำนวนไทยว่า “คนโง่ยอมตกเป็นเหยื่อคนฉลาด” หมายถึง คนโง่มักถูกคนที่ฉลาดกว่าใช้กลอุบายหลอกล่อให้หลงเชื่อ สำนวน “被人卖了还帮着数钱” กล่าวกันว่ามาจากการค้ามนุษย์ ในสมัยก่อน ซึ่งเล่ากันต่อมาว่าผู้หญิงคนหนึ่งถูกหลอกไปขาย และเธอยังช่วยนับเงินคนที่หลอกพาเธอไปขาย โดยยังไม่เชื่อว่าตนเองถูกนำมาขาย ยังเข้าใจว่ามีคนล้อเล่นกับตนเอง สำนวนนี้ จึงอุปมาเปรียบเทียบกับคนที่โง่เขลาถูกหลอกได้ง่าย หากแปลตามความหมายของคำศัพท์ ที่ละคำ หมายถึง คนที่ถูกคนอื่นนำมาขายแล้วยังช่วยคนที่ขายตัวเองไปนับเงินอีก คนจีนใช้ สำนวนนี้อุปมาเปรียบเทียบกับคนที่โง่มาก ฉะนั้นการนำสำนวน “被人卖了还帮着数钱” มาใช้ กับคนที่ มีอุปนิสัยโง่เขลาซึ่งเกี่ยวข้องกับที่มาของสำนวนนั่นเอง และยังสะท้อนถึงสังคมจีนใน อดีตที่เพศหญิงเป็นเพศที่ถูกกดขี่ข่มเหงและมีข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตมากกว่าเพศชาย ทั้งในเรื่องสิทธิหรือฐานะทางสังคม (จดหมายข่าวอาเซียน-จีนวิทยา ฉบับประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม, 2561)

ตัวอย่างประโยค

我妹妹不聪明，经常干被人卖了还帮着数钱的事。น้องสาวฉันไม่ฉลาด มักจะทำเรื่องโง่ ๆ อยู่เป็นประจำ

1.1.5 อุปนิสัยประจบสอพลอ 2 สำนวน ได้แก่ 马屁精 และ 拍马屁 ตัวอย่างเช่น

สำนวน “拍马屁” แปลว่า ประจบสอพลอ เป็นสำนวนที่บ่งบอกถึงอุปนิสัยคนที่ชอบประจบสอพลอ คล้ายกับสำนวนไทยว่า “ลิ้นยาวถึงตาตุ่ม” คนจีนนำมาใช้เปรียบเทียบอุปนิสัยคนชอบประจบสอพลอ ซึ่งมีคำว่า “马” ปรากฏอยู่ในสำนวน อันเนื่อง จากชีวิตความเป็นอยู่ของคนจีนที่นิยมเลี้ยงสัตว์เลี้ยงไว้ในบ้านเพื่อเอาไว้ใช้เป็นแรงงานหรือเป็นอาหารจากหนังสือโจวหลี่ (周礼) ที่บันทึกธรรมเนียมปฏิบัติของราชวงศ์โจว ได้เขียนไว้ว่า สัตว์เลี้ยงของชาวจีนมีอยู่ 6 ชนิด คือ ม้า วัว แพะ หมู สุนัขและไก่ (พิริยา สุรขจร, 2544) คนจีนเลี้ยงม้าไว้เพื่อเป็นพาหนะที่ใช้ในการเดินทางในสมัยก่อน จึงกลายเป็นที่มาของสำนวน “拍马屁” ที่มาจากในสมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งเป็นราชวงศ์ของชาวมองโกลมีธรรมเนียมว่าถ้าพบเจอใครจูงม้ามา เมื่อจะทักทายกันนิยมตีกันม้าของอีกฝ่ายหนึ่ง ลูบ ๆ เนื้อตรงกันของม้าวาสมนุ่ม แข็งแรงขนาดไหน และเอ่ยปากชมเจ้าของม้ายาวนั้นจนกลายมาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคมจีนในสมัยนั้น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป สำนวน “拍马屁” ได้ถูกนำมาใช้ในความหมายเชิงลบ หมายถึง การประจบสอพลอ เช่นเดียวกับสำนวนไทย “ลิ้นยาวถึงตาตุ่ม” ที่ใช้นิสัยของสุนัขเวลาประจบเจ้าของมักจะใช้ลิ้นเลียแข้งเลียขาเจ้าของของมันแล้วนำมาเปรียบเทียบกับนิสัยของคนที่ชอบประจบสอพลอ โดยรวมแล้วกล่าวได้ว่าทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยใช้สัตว์คือ ม้า และสุนัขแทนอุปนิสัยคนที่ชอบประจบสอพลออันสะท้อนออกมาในสำนวน

ตัวอย่างประโยค

听到他拍马屁，我实在感到讨厌。ฉันรู้สึกไม่ชอบเลยเวลาได้ยินคำพูดที่ประจบสอพลอของเขา

1.1.6 อุปนิสัยเอาเรื่อง ไม่ยอมลดละ 1 สำนวน ได้แก่ 不是省油的灯

สำนวน “不是省油的灯” แปลว่า คนเอาเรื่อง เป็นสำนวนที่บ่งบอกถึงอุปนิสัยคนที่ไม่ยอมคน ไม่ลดละ คล้ายกับสำนวนไทยว่า “จิงก็รา ข่าก็แรง” หมายถึง คนที่มีอารมณ์

ร้อน พอ ๆ กัน ต่างไม่ยอมลดละกัน คำว่า “省” หมายถึง ประหยัด และคำว่า “灯” ในสำนวนนี้หมายถึง ตะเกียง หากแปลตามความหมายของคำศัพท์ทีละคำความว่า ไม่ใช่ตะเกียงที่ประหยัดน้ำมัน โดยแปลเอาความจะหมายถึง เอาเรื่อง ร้ายกาจ คนจีนใช้สำนวนนี้อุปมาเปรียบเทียบกับคนที่ไม่ยอมคน ไม่ลดละ คำว่า “省油的灯” สะท้อนให้เห็นว่าสมัยโบราณไม่มีไฟฟ้าใช้จึงต้องใช้ตะเกียงน้ำมันเพื่อให้แสงสว่างแต่ตะเกียงน้ำมันต้องใช้น้ำมันจำนวนมากทำให้สิ้นเปลือง ทั้งนี้เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป “不是省油的灯” กลายเป็นคำแสลงใช้อุปมาเปรียบเทียบกับอุปนิสัยของคนเอาเรื่อง ดังนั้นสำนวนจีนใช้ “不是省油的灯” อุปมาคนที่มีอุปนิสัยเอาเรื่อง เพราะว่าตะเกียงที่ไม่ประหยัดน้ำมันย่อมสร้างความยุ่งยากและสิ้นเปลืองให้แก่ผู้ใช้งานจึงเปรียบเทียบกับคนที่เอาเรื่อง ไม่ยอมลดละ ส่วนสำนวนไทยใช้รสชาติที่เผ็ดร้อนจัดจ้านพอ ๆ กันของขิงและข่าเปรียบเทียบกับคนที่มีนิสัยไม่ยอมลดละ ผู้วิจัยพบว่าสำนวนที่เปรียบเทียบคนนิสัยเอาเรื่องของสำนวนจีนและสำนวนไทย มีความแตกต่างในด้านที่สำนวนจีนใช้ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตแต่สำนวนไทยใช้ภาพสะท้อนด้านอาหารการกินมาใช้เปรียบเทียบคนนิสัยเอาเรื่อง

ตัวอย่างประโยค

我的朋友都不是省油的灯。เพื่อนของฉันล้วนแต่เป็นคนเอาเรื่องทั้งนั้น

1.1.7 อุปนิสัยใจร้าย 1 สำนวน ได้แก่ 笑面虎

สำนวน “笑面虎” หากแปลทีละคำศัพท์ หมายถึง เสือหน้ายิ้ม แปลเอาความหมายจะตรงกับสำนวนไทยว่า “หน้าเนื้อใจเสือ” เป็นสำนวนที่บ่งบอกถึงอุปนิสัยคนที่ภายนอกหน้าตาดูใจดีมีเมตตาแต่ใจดุร้าย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) คนจีนใช้สำนวน “笑面虎” อุปมาเปรียบเทียบกับคนที่หน้าตาแสดงออกว่ามีเมตตาแต่ภายในใจดุร้าย ซึ่งที่มาของสำนวน “笑面虎” มาจากตัวละครในวรรณกรรมจีน วีรบุรุษเขาเหลียงซาน (ซ่งกั๋ง) นามว่า จูฟู่ (朱富) ที่มีฉายาว่า “เสือแสบ” โดยนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะนิสัยใจคอของจูฟู่ที่เป็นคนหน้าเนื้อใจเสือ ซึ่ง “เสือ” เป็นสัตว์ที่อันตราย อีกทั้ง “เสือ” ยังเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญลึกซึ้งต่อจิตใจคนจีนสมัยก่อนอีกด้วย (Yao, 2560) สำนวนไทย “หน้าเนื้อใจเสือ” มีที่มาจากคำว่า “เนื้อ” หมายถึง สัตว์จำพวกกวาง ส่วน “เสือ” เป็นสัตว์ที่ดุร้ายกินสัตว์อื่นเป็นอาหาร คนที่มีหน้าเหมือนเนื้อแต่มีใจเหมือนเสือ จึงหมายถึงคนที่หน้าตาดี ๆ เป็นคนดีแต่ที่จริงแล้วเป็นคนไม่ดี ใจร้าย จึงกล่าวได้ว่าสำนวนจีน “笑面虎” และสำนวนไทย “หน้าเนื้อใจเสือ”

ทั้งสองสำนวนใช้คำว่า “เสื่อ” อุปมาเปรียบเทียบเหมือนกันซึ่งเป็นการสะท้อนว่าคนจีนและคนไทยมีมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับคนที่นิสัยชั่วร้าย ใจร้ายเหมือน “เสื่อ” ซึ่งเป็นสัตว์ร้าย

ตัวอย่างประโยค

当我们面前他这个人表现很温柔，暗地里坑了不少人，真是**笑面虎**。

ต่อหน้าพวกเรา เขาดูเป็นคนใจดี แต่ลับหลังทำร้ายคนมาไม่น้อย ช่างเป็นคนหน้าเนื่อใจเสื่อจริง ๆ

1.1.8 อุปนิสัยดื้อรั้น 2 สำนวน ได้แก่ 一根筋 และสำนวน 钻牛角尖

ตัวอย่างเช่น

สำนวน “一根筋” แปลว่า ดันทุรัง ดื้อรั้น เอาเป็นเอาตาย เป็นสำนวนที่บ่งบอกถึงอุปนิสัยคนที่ดันทุรังกับเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง คล้ายกับสำนวนไทยว่า “ชาติคางคกยางหัวไม่ตกไม่รู้สำนึก” หมายถึง คนที่ดื้อรั้นทำอะไรในสิ่งที่ไม่ดี และมีคนท้วงติงและเตือนแต่ก็ไม่เชื่อ ยังดื้อรั้นจะทำอยู่เช่นเดิม สำนวน “一根筋” คำว่า “根” ในสำนวนนี้เป็นคำลักษณนาม หมายถึง เส้น ใช้กับสิ่งของที่มีลักษณะยาว และคำว่า “筋” หมายถึง เอ็น หรือสิ่งที่คล้ายกับเอ็น ส่วนคำว่า “一” หมายถึง หนึ่ง (ตัวเลข) หากแปลตามความหมายของคำศัพท์ทีละคำจะได้ความหมายว่า เอ็นหนึ่งเส้น จากการศึกษาความหมายของคำในสำนวน “一根筋” พบว่า คนจีนใช้ลักษณะของเอ็นที่มีความเหนียวยากต่อการทำให้ขาดโดยง่ายนำมาอุปมาเปรียบเทียบกับคนที่มีลักษณะนิสัย ดื้อรั้น ดันทุรัง ไม่รับฟังความคิดเห็นเวลามีคนท้วงติง

ตัวอย่างประโยค

我是一**根筋**的脾气。ฉันเป็นคนนิสัยดื้อรั้น

1.2 สำนวนจีนที่มาจากพฤติกรรม มี 6 สำนวนแบ่งเป็นประเภทย่อย ดังนี้

1.2.1 พฤติกรรมของคนที่รักศักดิ์ศรี 1 สำนวน ได้แก่ 爱面子

สำนวน “爱面子” แปลว่า กลัวเสียหน้า ใช้บอกเล่าพฤติกรรมของคนที่รักศักดิ์ศรี กลัวเสียหน้า มีความหมายใกล้เคียงกับสำนวนไทยที่ว่า “เจ้ายศเจ้าอย่าง” สำนวน “爱面子” หากแปลความหมายทีละคำ หมายถึง “รักหน้า” ซึ่งคำว่า “หน้า” ในสำนวนนี้ไม่ได้หมายถึง “ใบหน้า” แต่คนจีนนำมาอุปมาเปรียบเทียบเป็นนามธรรมไว้ซึ่งรูปร่าง หมายถึง ภาพลักษณ์ ศักดิ์ศรี เกียรติยศและฐานะทางสังคม บทความออนไลน์เรื่อง เมื่อวัฒนธรรม “รักหน้ายิ่งชีพ” ของคนจีนถูกตั้งคำถาม ของสรวง สิทธิสมาน (2563) เขียนไว้ว่า คนจีน

ส่วนใหญ่ คำว่า “หน้า” เป็นสิ่งสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด สำหรับคนที่ไม่รัก “หน้า” นั้นเกือบจะเทียบเท่ากับการไร้ศักดิ์ศรี โดยเฉพาะคนจีนรุ่นเก่า ศักดิ์ศรีคือความหมายของชีวิต ปฏิบัติตนอย่างมีศักดิ์ศรี และรัก “หน้า” ของตัวเองเข้าไว้ จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนจีนเกี่ยวกับภาพลักษณ์ ศักดิ์ศรี จึงสะท้อนออกมาในสำนวน “爱面子” ได้อย่างชัดเจน การแสดงออกทางพฤติกรรมเกี่ยวกับการรักศักดิ์ศรี ของคนจีนและคนไทยมีความคล้ายคลึงกัน โดยสำนวนไทยจะปรากฏในสำนวน “เจ้ายศเจ้าอย่าง” สะท้อนว่า คนไทยมีความเชื่อมั่นและหยิ่งในเกียรติของตนเอง ไม่ยอมให้ใครมาดูถูก สำนวนใช้คำว่า “ยศ” ที่หมายถึง “ยศฐาบรรดาศักดิ์” เพราะสะท้อนมาจากระบบการปกครองของไทย ทำให้คนไทยมีค่านิยมชอบเครื่องแบบชอบมีตำแหน่งทางราชการที่ให้อำนาจและได้รับเกียรติยกย่อง สรุปได้ว่า พฤติกรรมของคนที่รักศักดิ์ศรี สำนวนจีนใช้อวัยวะ “ใบหน้า” เพื่ออุปมาเปรียบเทียบกับนามธรรมที่แสดงถึงศักดิ์ศรี เกียรติยศ ส่วนสำนวนไทยใช้ “ยศฐาบรรดาศักดิ์” เพื่ออุปมาเปรียบเทียบกับที่แสดงถึงศักดิ์ศรีของตน

ตัวอย่างประโยค

他为什么无论什么事都爱面子呢? ทำไมเขาไม่ว่าจะทำเรื่องอะไรต้องกลัวเสียหน้าด้วย

1.2.2 พฤติกรรมของคนที่สะเพร่า 1 สำนวน ได้แก่ 马大哈

สำนวน “马大哈” แปลว่า คนสะเพร่า ใช้บอกเล่าพฤติกรรมของคนที่ขาดความรอบคอบ ไม่ถี่ถ้วน คล้ายกับสำนวนไทยที่ว่า “ไม่ดูตาม้าตาเรือ” สำนวน “马大哈” ที่มาของสำนวนนี้มาจาก นักแสดงตลก นามว่า “马三立” ได้ทำการแสดงเพลงละครจีนชื่อว่า “《买猴》” มีตัวละครเอกชื่อว่า 马大哈 เป็นคนที่สะเพร่า ขาดความรอบคอบ เขาได้รับมอบหมายให้เขียนประกาศว่า “到东北买猴牌肥皂五十箱” (ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อซื้อสบู่ยี่ห้อลิงจำนวน 50 ลัง) แต่ด้วยความสะเพร่าของ 马大哈 เขาจึงเขียนข้อความผิดเป็น “到东北买猴五十只” (ไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือซื้อลิงจำนวน 50 ตัว) เมื่อประกาศนี้ส่งไปถึงฝ่ายจัดซื้อทำให้ต้องเดินทางไปทั่วประเทศจีนเพื่อหาซื้อลิงจนครบจำนวน 50 ตัว และนำลิงทั้งหมดกลับมายังบริษัท ฉะนั้นจากความสะเพร่าของ 马大哈 จึงทำให้เกิดความวุ่นวายของบริษัทนั่นเอง คนจีนจึงอุปมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมทำอะไรขาดความรอบคอบโดยใช้สำนวน “马大哈” แพร่หลายจนถึงปัจจุบัน สำหรับคนไทยใช้สำนวน “ไม่ดู

ตาม้าตาเรือ” อุปมาเปรียบเทียบ คนที่มีพฤติกรรมสะเพร่า ที่มาของสำนวน “ไม่ดูตาม้าตาเรือ” มาจากการเล่นหมากรุก “ตา” คือ ตาของตารางบนกระดานหมากรุก “ม้า” และ “เรือ” เป็นตัวหมากรุก ซึ่ง“ม้า” และ “เรือ” มีลักษณะการเดินเป็นพิเศษ ทำให้ระวังยาก ไม่ดูตาม้าตาเรือ คือ ไม่ระมัดระวัง ไม่ดูตาที่ “ม้า” หรือ “เรือ” ของอีกฝ่ายหนึ่งจะเดินมาได้ อาจจะ ต้องถูก “ม้า” หรือ “เรือ” กิน ทำให้เสียตัวหมากรุกไปเมื่อนำมาใช้เป็นสำนวน “ไม่ดูตาม้าตาเรือ” จึงหมายถึง สะเพร่า นั่นเอง (Niran Kasri, 2020) ผู้วิจัยพบว่าสำนวนจีน “马大哈” และสำนวนไทย “ไม่ดูตาม้าตาเรือ” ที่นำมาสะท้อนถึงพฤติกรรมของคนสะเพร่า ขาดความรอบคอบ ล้วนมีที่มาของสำนวนจากสิ่งบันเทิงในชีวิตประจำวัน โดยสำนวนจีนมาจากการฟัง และดูการแสดงเพลงละครส่วนของสำนวนไทยมาจากการเล่นหมากรุก ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิง ผ่อนคลายในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างประโยค

我这个人有点马大哈，但我的优点是幽默的人。แม้ว่าฉันจะเป็นคนซุ่มซ่าม แต่ข้อดีของฉันคือเป็นคนตลก

1.2.3 พฤติกรรมของคนที่ขี้เหนียว 2 สำนวน ได้แก่ 蹭吃蹭喝 และสำนวน 蹭饭 ตัวอย่างเช่น

สำนวน “蹭吃蹭喝” แปลว่า ตีเนียนกินฟรีดื่มฟรี เป็นสำนวนสมัยใหม่ บอกถึงพฤติกรรมที่ขี้เหนียว คล้ายคลึงกับสำนวนไทย “เค็มอย่างเกลือ” หมายถึง พฤติกรรมของคน ที่ตระหนี่ ขี้เหนียว คำว่า “蹭” ตามพจนานุกรมของ เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ (2559) ให้ความหมายไว้ว่า ค่อย ๆ ขยับ หรือ อย่างเนิบ ๆ คนจีนจึงนำคำว่า “蹭” ซึ่งเป็นคำที่บอกถึงลักษณะอาการช้า ๆ เนิบ ๆ โดยคำว่า “蹭” สามารถตามด้วยคำกริยาหรือคำนามได้ อุปมา เปรียบเทียบกับคำศัพท์สมัยใหม่ของ “เนียน ๆ” หรือ “ตีเนียน” อาศัยสิ่งนั้นฟรีโดยไม่ต้องจ่ายเงิน (隔离学中文, 2564) ฉะนั้นสำนวน “蹭吃蹭喝” หมายถึง เนียน ๆ กินฟรีดื่มฟรี จึงอุปมาเปรียบเทียบกับคนที่มีพฤติกรรมขี้เหนียว โดยไม่จ่ายเงิน สำหรับสำนวนไทย “เค็มอย่างเกลือ” ก็นำมาใช้เปรียบเทียบคนที่ขี้เหนียว จะเห็นได้ว่าทั้งสำนวนจีน “蹭吃蹭喝” และสำนวนไทย “เค็มอย่างเกลือ” ได้สะท้อนให้เห็นสภาพแวดล้อมของทั้งสองประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านอาหาร เห็นได้จากทั้งสำนวนจีนและสำนวนไทยมีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับด้านอาหารการกินปรากฏอยู่ในสำนวน และนำมาใช้อุปมาถึงคนที่มีพฤติกรรมตระหนี่ขี้เหนียว

ตัวอย่างประโยค

大家都知道明明喜欢蹭吃蹭喝。ทุกคนรู้ว่าหมิงหมิงเป็นคนชอบดีเนียนกินฟรี

1.2.4 พฤติกรรมของคนเห็นแก่ตัว 1 สำนวน ได้แก่ 有奶便是娘

สำนวน “有奶便是娘” แปลว่า เห็นผลประโยชน์ตนเองเป็นหลัก คล้ายกับสำนวนไทยว่า “จิ้งจกเปลี่ยนสี” คำว่า “奶” ในสำนวนนี้หมายถึง นำนม และคำว่า “娘” หมายถึง แม่ แปลตามความหมายของคำศัพท์ทีละคำความว่า มีนมนก็คือแม่ หากแปลเอาความจะหมายถึง เห็นแก่ผลประโยชน์เป็นหลัก คนจีนใช้สำนวนนี้อุปมาเปรียบเทียบกับคนที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งสำนวน “有奶便是娘” มีปรากฏพบอยู่ในหนังสือชื่อว่าอาจารย์คนแรกของฉัน 《我的第一个师父》 ของนักเขียนชาวจีนนาม ปา กกา หลู่ซวี่น (鲁迅) (สุพัตรา ห.เพียรเจริญ, 2563) เขาเล่าว่าระหว่างที่ตนเองกำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่นั้น ภรรยาของอาจารย์ที่สอนตนเองมักจะได้นำขนมและอาหารมาให้อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เขารู้สึกเคารพรักและเปรียบเสมือนแม่ของตนเอง จึงเปรียบได้ว่า การนำขนมและอาหารมาให้ก็เป็นดังแม่ที่มีนมนให้ลูกกิน แต่ในปัจจุบันสำนวน “有奶便是娘” มีความหมายในเชิงลบ อุปมาเปรียบเทียบกับบุคคลที่เห็นแก่ผลประโยชน์ของตนเอง ใครมีประโยชน์ก็จะทำดีต่อคนนั้น ส่วนสำนวนไทยใช้สำนวน “จิ้งจกเปลี่ยนสี” ตามหลักการทางชีววิทยาที่จิ้งจกสามารถเปลี่ยนสีให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ได้ จึงเปรียบเสมือนคนที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

ตัวอย่างประโยค

有奶便是娘的人，永远得不到别人的诚心。คนที่เห็นแก่ผลประโยชน์เป็นหลัก ย่อมไม่มีวันได้รับความจริงใจจากผู้อื่น

1.2.5 พฤติกรรมของคนไม่เอาไหน 1 สำนวน ได้แก่ 草包

สำนวน “草包” แปลว่า คนไม่เอาไหน คล้ายกับสำนวนไทยที่ว่า “ไม่เอาถ่าน” สำนวนจีนใช้คำว่า “草包” หากแปลตามความหมายทีละคำ หมายถึง กระเป๋ที่ทำจากหญ้า คนจีนนำสำนวน “草包” มาใช้เปรียบเทียบกับคนที่ไม่เอาไหน มักใช้เป็นคำตำหนิ “草包” มีที่มาจากสำนวนชาวบ้านในสังคมจีนสมัยก่อนจะนำฟางข้าวมาสานเป็นถุง ฉะนั้นกระเป๋ที่สานมาจากฟางข้าวทำให้รู้สึกว่าสิ่งนั้นไม่มีคุณค่า ไม่มีราคา เปรียบเทียบได้กับคนที่ไม่เอาไหน ที่มาสำหรับสำนวนไทย “ไม่เอาถ่าน” สันนิษฐานว่ามาจากกระบวนการตีเหล็กที่ต้องตีกับถ่าน

โดยเหล็กจะออกมาเป็นมิดหรือดาบที่มีคุณภาพได้เมื่อมีเชื้อเพลิงคาร์บอนจากถ่านซิมเข้าไปในเนื้อเหล็กด้วย แต่หากระหว่างกระบวนการตีเหล็กคาร์บอนจากถ่านไม่ได้ซิมเข้าไปในเนื้อเหล็กหรือซิมเข้าไปได้ยากจึงเรียกว่า เหล็กนี้ไม่เอาถ่าน ส่งผลให้เหล็กนั้นกลายเป็นมิดหรือดาบที่ไม่มีคุณภาพนั่นเอง ต่อมาจึงกลายเป็นสำนวนเปรียบเทียบกับคนที่ไม่เอาไหน ผู้วิจัยพบว่าทั้งสำนวนจีน “草包” และสำนวนไทย “ไม่เอาถ่าน” ที่นำมาสะท้อนถึงพฤติกรรมของคนไม่เอาไหน มีที่มาของสำนวนจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่สังคมจีนและสังคมไทยในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ตัวอย่างประโยค

丽丽是草包，什么事情都干不成。丽丽เป็นคนไม่เอาไหน ไม่ว่าเรื่องอะไรก็ไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้

2. โครงสร้างวลีของสำนวนจีน

การศึกษาโครงสร้างวลีจะมีส่วนช่วยให้สามารถจัดเรียงคำหรือวลีในประโยคได้อย่างถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และช่วยให้เข้าใจหน้าที่ของวลีที่เป็นส่วนประกอบของประโยคได้ ผู้วิจัยได้นำสำนวนจีน 19 สำนวนมาศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างวลีตามโครงสร้างวลีของ หลี่ เต๋อจิ้น และ เฉิง เหม่ยเจิน (2563) ได้ดังนี้

1) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีรวมความ (联合词组) มี 1 สำนวน ได้แก่ 马大哈 เช่น

我这个人有点马大哈，但我的优点是幽默的人。(สำนวน 马大哈 ทำหน้าที่เป็นบทกิริยาในประโยค)

2) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีบทประธาน-บทกิริยา (主谓词组) มี 2 สำนวน ได้แก่ 耳根子软 และ 有奶便是娘 เช่น

她耳根子软，特容易上当受骗。(สำนวน 耳根子软 ทำหน้าที่เป็นบทกิริยาในประโยค)

3) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีกริยา-กรรม (动宾词组) มี 9 สำนวน ได้แก่ 爱面子、耍小聪明、打肿脸充胖子、缺心眼儿、蹭吃蹭喝、蹭饭、拍马屁、不是省油的灯 และ 钻牛角尖 เช่น

他为什么无论什么事都爱面子呢? (สำนวน 爱面子 ทำหน้าที่เป็นบทกรรมในประโยค)

4) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีขยายความ (偏正词组) มี 4 สำนวน ได้แก่ 红眼病、草包、马屁精 และ 笑面虎 เช่น

丽丽是草包，什么事情都干不成。(สำนวน 草包 ทำหน้าที่เป็นบทกรรมในประโยค)

5) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีตัวเลข-ลักษณนาม (数量词组) มี 2 สำนวน ได้แก่ 半瓶子醋 และ 一根筋 เช่น

我是一根筋的脾气。(สำนวน 一根筋 ทำหน้าที่เป็นบทขยายนามในประโยค)

6) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีบุพบท (介词结构) มี 1 สำนวน ได้แก่ 被人卖了还帮着数钱 เช่น

我妹妹不聪明，经常干被人卖了还帮着数钱的事。(สำนวน 被人卖了还帮着数钱 ทำหน้าที่เป็นบทขยายนามในประโยค)

จากการศึกษาสำนวนจีนจากหนังสือสำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน ผู้วิจัยพบว่า สำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัย มี 13 สำนวน โดยแบ่งประเภทย่อยได้ 8 ประเภท ดังนี้ 1) อุปนิสัยชี้้อจฉา 2) อุปนิสัยเจ้าเล่ห์ 3) อุปนิสัยซื่อวด โอ้อวด 4) อุปนิสัยโง่เขลา 5) อุปนิสัยประจบสอพลอ 6) อุปนิสัยเอาเรื่อง ไม่ยอมลดละ 7) อุปนิสัยใจร้าย และ 8) อุปนิสัยดีอ้วน สำนวนจีนที่สะท้อนพฤติกรรม มี 6 สำนวน โดยแบ่งประเภทย่อยได้ 5 ประเภท ดังนี้ 1) พฤติกรรมของคนที่รักศักดิ์ศรี 2) พฤติกรรมของคนที่สะเพร่า 3) พฤติกรรมของคนที่ยั้เหนียว 4) พฤติกรรมของคนที่ไม่เห็นแก่ตัว และ (5) พฤติกรรมของคนไม่เอาไหน โครงสร้างวลีของสำนวนจีน ผู้วิจัยพบว่า สำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรมทั้ง 19 สำนวน เมื่อนำมาศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น โครงสร้างวลี 6 ชนิด ได้แก่ 1) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีรวมความ 2) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีบทประธาน-บทกริยา 3) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีกริยา-กรรม 4) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีขยายความ 5) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีตัวเลข-ลักษณนาม และ 6) สำนวนที่มีโครงสร้างประเภทวลีบุพบท

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม ผู้วิจัยพบว่า การทำความเข้าใจที่มาของสำนวนควรเริ่มจากการทำความเข้าใจความหมายเดิมของแต่ละสำนวนนั้นจึงจะสามารถนำมาวิเคราะห์ เนื่องจากแต่ละภาษาบนโลกล้วนมีสำนวน คำสแลงที่ใช้ในการสื่อสารโดยเกิดขึ้นจากปัจจัยของแต่ละภาษามีสภาพสังคม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่แตกต่างกัน (อาศรมสยาม-จีนวิทยา, 2563) ผู้วิจัยมุ่งเน้นวิเคราะห์สำนวนจีนที่เกิดจากการกระทำ ความประพฤติ อุปนิสัยของคน เช่น สำนวนจีน “拍马屁” กับสำนวนไทย “ลั่นยาวถึงตาตุ่ม” หมายถึง การประจบสอพลอ ทำให้เห็นถึงสภาพสังคม หรือค่านิยมที่คล้ายคลึงกันระหว่างจีนและไทยในรูปแบบของสำนวนว่าคนที่มีลักษณะนิสัยประจบสอพลอย่อมเป็นบุคคลที่ไม่น่าคบหา และสำนวนภาษาจีนที่ใช้บ่อยมีการสะท้อนความคิด สภาพสังคมของคนจีน เช่น คนที่ไม่เอาไหน สำนวนจีนใช้คำว่า “草包” ถ้าแปลตามความหมายเดิม หมายถึง กระเป๋าที่ทำจากหญ้า ให้ความรู้สึกว่สิ่งนั้นไม่มีคุณค่า ไม่มีราคา คนจีนจึงนำมาใช้เปรียบเทียบกับคนที่ไร้ความสามารถหรือคนที่ไม่เอาไหนมักใช้เป็นคำด่า

2. การวิเคราะห์โครงสร้างวลีของสำนวนจีนที่สะท้อนอุปนิสัยและพฤติกรรม พบโครงสร้างวลีแบบวลีรวมความ วลีกริยา-กรรม และวลีขยายความ ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา ตั้งเทียนชัย (2550) ได้วิเคราะห์ไว้ว่าสำนวนจีนบางสำนวนมีโครงสร้างวลีแบบกริยา-กรรม (วลีกริยา-กรรม) โครงสร้างวลีแบบคู่ขนาน (วลีรวมความ) และโครงสร้างวลีแบบต่างระดับ (วลีขยายความ) ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยยังวิเคราะห์พบสำนวนที่มีโครงสร้างวลีแบบวลีบุพบท และวลีตัวเลख-ลักษณะนาม ซึ่งแตกต่างจากสำนวนจีนที่งานวิจัยของ วนิดา ตั้งเทียนชัย (2550) นำมาวิเคราะห์จะไม่พบโครงสร้างวลีดังกล่าว ฉะนั้นการศึกษาโครงสร้างวลีมีความจำเป็นสำหรับผู้เรียนภาษาจีน เพราะประโยคประกอบขึ้นด้วยคำ กลุ่มคำหรือวลีต่าง ๆ ตามความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ โดยคำและวลีจะเป็นส่วนประกอบตามหน้าที่ที่ต่างกันประโยค

โดยสรุปแล้วสำนวนนั้นมักเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์หรืออุปนิสัยและพฤติกรรมที่มาจากตัวตนของมนุษย์เป็นสิ่งที่สามารถสัมผัสและเข้าใจได้ นำมากล่าวเป็นสำนวนเพื่อใช้ในการตักเตือน ตำหนิ ประชดประชันหรือการชื่นชม สำนวนเหล่านี้เปรียบเหมือนสิ่งที่สะท้อนภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ อุปนิสัยและพฤติกรรมของสังคมนั้นและการเข้าใจถึงโครงสร้างของสำนวนจีนให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์จะช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาได้ถูกต้องตามบริบทและหลักโครงสร้างภาษาของภาษานั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสำนวนจีนแบบอื่น ๆ และควรศึกษาพลวัตของสำนวนจีนที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม
2. ผู้เรียนภาษาจีนสามารถนำงานวิจัยชิ้นนี้ไปศึกษาเพื่อเข้าใจความหมายและการใช้สำนวนจีนในการสื่อสารชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กณิกนันต์ โยธานะ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนที่มีคำว่า “chī” กับสำนวนไทยที่มีคำว่า “กิน”. **วารสารจีนศึกษา**, 6(6), 145-181.
- จดหมายข่าวอาศรมสยาม-จีนวิทยา ฉบับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (ลำดับที่ 189 เดือนเมษายน 2561). (2561). สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.arsomsiam.com/download/%e0%b8%9b%e8%a3%e0%b%b0%e0%b8%a7%e0%b8%b1%e0%b8%95%e0%b8%b4%e0%b8%a8%e0%b8%b2%e0%b8%aa%e0%b8%95%e0%b8%a3%e0%b9%8c189/?wpdmdl=3663&refresh=61fbf84e577191643903054>.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ. (2559). **พจนานุกรมจีน-ไทย ฉบับใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 33. กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์.
- พิริยา สุรขจร. (2544). **สำนวนจีนและสำนวนไทยที่มีคำเกี่ยวกับสัตว์: การศึกษาเปรียบเทียบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วนิดา ตั้งเทียนชัย. (2550). **สำนวนจีน: โครงสร้างทางภาษาและเจตนาการใช้** (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สรวง สิทธิสมาน. (2563). **เมื่อวัฒนธรรม “รักน้ายิ่งชีพ” ของคนจีนถูกตั้งคำถาม**. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2565, จาก <https://adaybulletin.com/know-mahamangkorn-overly-generous/53117>.
- สุพัตรา ห.เพียรเจริญ. (2563). **การเผยแพร่วรรณคดีจีนสมัยใหม่ในปัจจุบัน: วิเคราะห์ผ่านพิพิธภัณฑน์นักเขียน “หลู่ซวี่น”** (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- หลี่ เต๋อจิ้น และ เฉิง เหม่ย์เจิน. (2563). **ไวยากรณ์จีน สำหรับคนไทย** (อารีย์ รุ่งพระแสง, ผู้แปล). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: หมิ่นอักษร.
- อาศรมสยาม-จีนวิทยา. (2557). **戴绿帽子**. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2565, จาก <http://chinese2u.blogspot.com/2016/05/lu-maozi.html>.
- อาศรมสยาม-จีนวิทยา. (2563). **สำนวนยอดฮิตติดปากชาวจีน**. กรุงเทพฯ: ออล บุ๊คส์.
- Niran Kasri. (2020). **ไม่ดูตาม้าตาเรือ หมายถึงอะไร**. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2565, จาก <https://www.blogsdit.com/2020/01/checkmate>.
- Xu, Z., & Ying, J. (2019). **WAIGUO REN SHUO SHUYU**. (10th ed.). Beijing: Beijing Language And Culture University Press.
- Yao, S. (2560). อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ “มนุษย์เป็นสัตว์”: กรณีสึกษาสมณานามในวรรณกรรมจีนเรื่อง 水浒传/^{shuei}²¹⁴^{xu}²¹⁴^{tsuan}⁵¹/(ซ่งกั๋ง). **วารสารอักษรศาสตร์**, 46(2), 1-43.
- 隔离学中文. (2564). **กักตัวเรียนภาษาจีน**. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2565, จาก <https://www.facebook.com/watch/?v=3820029871451638>.

การตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจ
ซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี
EFFECTS OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS CONSUMERS
AND BRAND EQUITY ON PURCHASING DECISION OF THE STICKY RICE
IN UDON THANI PROVINCE

ชลิดา ศรีสุนทร* และ ดารณี ดวงพรหม

Chalida Srisunthron* and Daranee Daungprom

วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

College of Innovation and Management, Suan Sunandha Rajabhat University

Received: 27 June 2022

Accepted: 28 October 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในจังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีสุ่มแบบสะดวก 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-40 ปี การศึกษาปริญญาตรี อาชีพเจ้าของธุรกิจ รายได้เฉลี่ย 15,000-25,000 บาทต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภคจังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ ปัจจัยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย และการสื่อสารแบบปากต่อปาก ปัจจัยคุณค่าตราสินค้าของข้าวเหนียว ได้แก่ การรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับ การเชื่อมโยงตราสินค้า และคุณภาพที่ถูกรับรู้

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ, คุณค่าตราสินค้า, การตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว

* Corresponding author: ชลิดา ศรีสุนทร

E-mail: chalida.sr@ssru.ac.th

Abstract

The objective of this research was to study the effects of integrated marketing communications consumers and brand equity on Purchasing Decision of the Sticky Rice in Udon Thani Province. The data gathering process for this study used questionnaires collected from people who live in Udon Thani by convenience sampling with the sample of 400 respondents. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis. The study revealed that most of the sample were female, aged 31-40, with bachelor degree. They work as business and their average monthly incomes was 15,000–25,000 baht. Most people have 3-4 family members. The result of the hypothesis test revealed that the factors on purchasing sticky rice at a statistically significant level 0.05. They were integrated marketing communications in terms of public relations, advertising, sales promotion and word of mouth. Brand equity of sticky rice were perceived quality, brand associations and brand awareness.

Keywords: Integrated Marketing Communication, Brand Equity, Sticky Rice Purchasing Decision.

บทนำ

ข้าวเหนียวของไทยมีลักษณะของข้าวเหนียวเมล็ดใหญ่ที่เจริญงอกงามในที่สูง ปัจจุบันการปลูกข้าวในประเทศไทยคงมีเพียงข้าวเมล็ดป้อมที่พบมากในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่ข้าวเมล็ดยาวพบมากในภาคกลางและภาคใต้ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ปลูกข้าวคิดเป็น 45% ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศ ส่วนใหญ่ปลูกข้าวคุณภาพดีที่สุดในโลก ข้าวที่ปลูกในพื้นที่แถบนี้จึงมักปลูกไว้เพื่อขาย รองลงมา คือ ภาคกลางและภาคเหนือ ที่พื้นที่เพาะปลูกเท่ากัน ประมาณ 25% ทุกวันนี้ไทยเป็นแหล่งปลูก

ข้าวที่ผลิตออกสู่ตลาดโลกมากที่สุด และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัยพันธุ์ข้าว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้สร้างตำนานแห่งอารยธรรมธัญญาหารของมนุษยชาติ ซึ่งปัจจุบันข้าวเหนียวมีหลายสายพันธุ์ให้ผู้บริโภคได้เลือกซื้อเป็นจำนวนมาก ข้าวถือว่าเป็นอาหารหลักที่ผู้ผลิตขายให้แก่ผู้บริโภคได้เลือกซื้อกันหลากหลายและข้าวเหนียวก็เป็นสินค้าตัวหนึ่งที่น่าสนใจ (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, ม.ป.ป.)

ข้าวเหนียวโพงงาม เป็นข้าวเหนียวที่ปลูกในพื้นที่ตำบลโพงงามโดยอาศัยความรู้ในด้านการเกษตร ปลูกข้าวตามวิธีดั้งเดิมที่สืบทอดองค์ความรู้ต่อกันมา มีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมแปลงใหญ่ราชินีข้าวเหนียว เน้นการปลูกข้าวเหนียวซึ่งเป็นอาหารหลักของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจุดเด่น คือ สมาชิกของกลุ่มนั้นเต็มใจในการรวมกลุ่มจัดเป็นวิสาหกิจชุมชน มีความสนใจในการพัฒนาทางด้านการสื่อสารการตลาดเพื่อให้ข้าวเหนียวโพงงามเป็นที่รู้จัก มีความโดดเด่นและแตกต่างจากคู่แข่ง เพื่อนำพากลุ่มดำเนินกิจกรรมให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันกับพ่อค้าคนกลาง และโรงสีเอกชนภายนอก

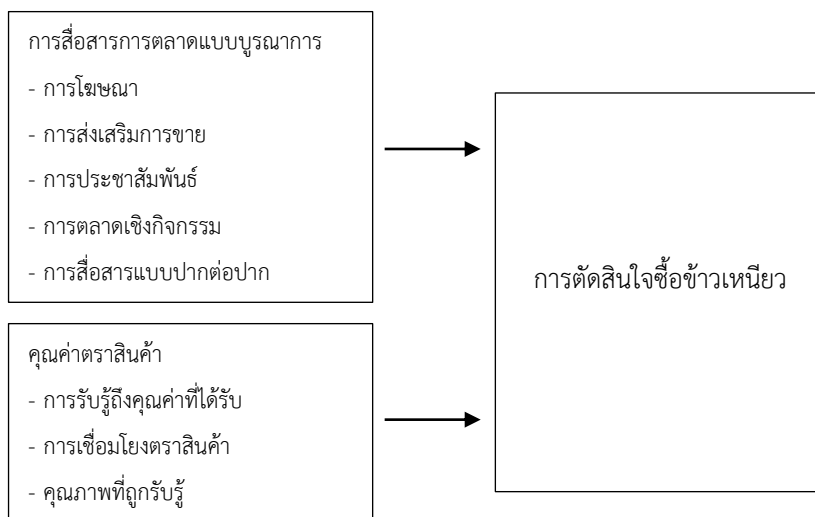
จากการพฤติกรรมผู้บริโภคข้าวที่ลดลง และขนาดของครอบครัวที่เล็กลง ประกอบกับข้าวเหนียวบรรจุถุงนั้นมีความสะดวกในการซื้อมากกว่า เพราะมีหลากหลายขนาดให้เลือก และสะดวกในการขนย้ายทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อได้ตามความต้องการ ซึ่งมีผลทำให้ตลาดข้าวเหนียวบรรจุถุงในประเทศไทยมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น ทั้งจำนวนตรายี่ห้อที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้การค้าขายข้าวเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยได้ปรึกษาร่วมกันกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ทางกลุ่มต้องการพัฒนาทางด้านการตลาดให้ผู้บริโภคได้รู้จักข้าวเหนียวของกลุ่มส่งเสริมราชินีแปลงใหญ่โพงงามมากขึ้น ผู้บริโภคเกิดความประทับใจจดจำตราสินค้าได้ และกลับมาซื้อซ้ำ ส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงได้ทำการวิจัยการตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงนำเอาแนวคิดในการใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ที่จะช่วยสื่อสารตราสินค้าและรับรู้คุณค่าตราสินค้าให้กับผู้บริโภคได้รู้จักสินค้าและนำไปสู่การสร้างคุณค่า ความเชื่อมั่นในตราสินค้า สู่การพัฒนาการด้านการสื่อสารการตลาดและตราสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการตลาดต่างๆ ช่วยให้สินค้ามีความโดดเด่นและแตกต่างจากคู่แข่ง มีการนำเอาแนวคิดในการใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว เพื่อสร้างความน่าสนใจของสินค้า พัฒนาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

เพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพทางการตลาดในปัจจุบัน เพื่อลดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน ดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน เนื่องจากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ซื้อข้าวเหนียวในจังหวัดอุดรธานี โดยผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของคอคแรน (Cochran, 1997) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่น 95% และระดับความ

คลาดเคลื่อน 5% จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้เป็นจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัย ตรวจสอบเนื้อหา ความครบถ้วน และความสอดคล้องของเนื้อหา สร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์งานวิจัย นำแบบสอบถามที่ได้ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน พิจารณาตรวจสอบ หาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC (Index of Item-Objective Congruence) นำแบบสอบถามที่แก้ไขไปดำเนินการทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 ราย ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability analysis) ได้ค่าคะแนน 0.878 จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถาม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม วิธีการแจกแบบสอบถามที่มีรายละเอียดเพื่อเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน ลักษณะคำถามที่ใช้เป็นแบบปลายปิด (Close-end questions) เลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างแบบสอบถามถูกแจกให้กับผู้ซื้อข้าวเหนียวในจังหวัดอุดรธานี โดยมี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression)

แบบสอบถาม มีทั้งหมด 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ได้แก่ ความถี่ในการเลือกซื้อข้าวเหนียวรับประทาน ปริมาณที่นิยมเลือกซื้อในแต่ละครั้ง สาเหตุใดที่ทำให้เลือกซื้อข้าวเหนียวเลือกซื้อจากแหล่งใด ในการซื้อแต่ละครั้งให้ความสำคัญกับประเด็นใด และตราสินค้าที่เลือกซื้อเป็นประจำ

ส่วนที่ 3 ระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ข้าวเหนียว ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การตลาดเชิงกิจกรรม การสื่อสารแบบปากต่อปาก

ส่วนที่ 4 ระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการรับรู้คุณค่าตราสินค้าข้าวเหนียว ได้แก่ ด้านการรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับ การเชื่อมโยงตราสินค้า คุณภาพที่ถูกรับรู้

ส่วนที่ 5 การตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ประกอบด้วย ความตั้งใจที่จะซื้อ ข้าวเหนียวบรรจุถุง การสืบหาข้อมูลของข้าวเหนียวก่อนที่จะซื้อ สอบถามความเห็นของคนในครอบครัว เพื่อน และคนรอบข้างในการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว การจะกลับมาซื้ออีกครั้ง การแนะนำคนอื่นมาซื้อข้าวเหนียว และโปรโมชั่นมีส่วนในการตัดสินใจซื้อ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามที่ได้มาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้วิธีทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 นำมาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ส่วนที่ 3 ส่วนที่ 4 และส่วนที่ 5 เป็นแบบ Likert Scale โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5 ระดับ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแบ่งช่วงชั้น คำอธิบายสำหรับการแปลผล ดังนี้ 1.00 – 1.80 เห็นด้วยน้อยที่สุด 1.81 – 2.60 เห็นด้วยน้อย 2.61 – 3.40 เห็นด้วยปานกลาง 3.41 – 4.20 เห็นด้วยมาก 4.21 – 5.00 เห็นด้วยมากที่สุด

2) สถิติเชิงอนุมาน เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล การทดสอบความสัมพันธ์หรือการส่งผลต่อกัน ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัว ได้แก่ การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ และคุณค่าตราสินค้า กับการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการศึกษาด้านข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 322 คน คิดเป็น

ร้อยละ 80.5 มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38 ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 มีอาชีพเจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28 โดยมีรายได้เฉลี่ย 15,000 – 25,000 บาทต่อเดือน จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41 และจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการซื้อข้าวเหนียว ผลการศึกษาด้านพฤติกรรมการซื้อข้าวเหนียวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีความถี่ในการเลือกซื้อข้าวเหนียวรับประทาน เดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ปริมาณข้าวเหนียวที่นิยมเลือกซื้อในแต่ละครั้ง 5 กิโลกรัม จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37 สาเหตุที่ทำให้เลือกซื้อข้าวเหนียว คือ ทดแทนข้าวเก่าที่หมดไป จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35 โดยส่วนมากจะเลือกซื้อจากห้างสรรพสินค้า จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35 ในการซื้อข้าวสารบรรจุถุงแต่ละครั้งท่านให้ความสำคัญกับความสะอาดไม่มีสารปนเปื้อน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ตราสินค้าที่เลือกซื้อเป็นประจำ คือ ตราสันติ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ	mean	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
ด้านการโฆษณา	4.14	.591	เห็นด้วยมาก
ด้านการส่งเสริมการขาย	4.16	.635	เห็นด้วยมาก
การประชาสัมพันธ์	3.84	.771	เห็นด้วยมาก
การตลาดเชิงกิจกรรม	4.16	.635	เห็นด้วยมาก
การสื่อสารแบบปากต่อปาก	4.51	.639	เห็นด้วยมากที่สุด

ระดับความคิดเห็นโดยรวมด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ

ด้านการโฆษณา ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ การโฆษณา โดยการติดป้ายบนชั้นวางของมีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว

ด้านการส่งเสริมการขาย ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีการแจกคู่มือส่วนลด

ด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียล

ด้านการตลาดเชิงกิจกรรม ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีการจัดบูธตามงานต่างๆ

ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปาก ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็น โดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ทราบข้อมูลเกี่ยวกับข้าวเหนียวการจากบอกต่อจากเพื่อน

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

คุณค่าตราสินค้า	mean	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
การรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับ	4.30	.620	เห็นด้วยมากที่สุด
การเชื่อมโยงตราสินค้า	4.27	.578	เห็นด้วยมากที่สุด
คุณภาพที่ถูกรับรู้	4.35	.561	เห็นด้วยมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์คุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

ด้านการรับรู้ถึงคุณค่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ตราสินค้าข้าวเหนียวที่ท่านเลือกมีคุณภาพสะอาด ปราศจากสารปนเปื้อนและสิ่งเจือปน

ด้านการเชื่อมโยงตราสินค้า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ให้ความเชื่อถือและยอมรับในตราสินค้าข้าวเหนียวที่เลือก

ด้านคุณภาพที่ถูกรับรู้ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ トラสินค้า ข้าวเหนียวที่ทำนเลือกมีเครื่องหมายรับรองมาตรฐาน

ส่วนที่ 5 การตัดสินใจซื้อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

ตารางที่ 3 การตัดสินใจซื้อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

การตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว ของผู้บริโภค	mean	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
	4.11	.654	เห็นด้วยมาก

การตัดสินใจซื้อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ระดับความคิดเห็นโดยรวมด้านการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ให้ความคิดเห็นโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ ได้สืบหาข้อมูลของข้าวเหนียวก่อนที่จะซื้อ สอบถามความเห็นของคนในครอบครัวและเพื่อนก่อนตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวบรรจุถุง โปรโมชันมีส่วนในการตัดสินใจซื้อ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ประกอบ

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการข้าวเหนียว สถิติที่ใช้ทดสอบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	sig
การโฆษณา	.271	.056	.244	4.839*	.000
การส่งเสริมการขาย	.216	.048	.190	4.504*	.000
การประชาสัมพันธ์	.375	.048	.442	7.797*	.000
การตลาดเชิงกิจกรรม	.008	.065	.007	.118	.906
การสื่อสารแบบปากต่อปาก	.121	.049	.118	2.476*	.014
$R^2 = .625$ SEE = 0.401 F = 96.663*					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระ 4 ตัว ร่วมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว ได้ร้อยละ 62.5 โดยพบว่าการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ได้แก่ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารแบบปากต่อปาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค คือ การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา การส่งเสริมการขาย และการสื่อสารแบบปากต่อปาก ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานที่ 2 คุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค สถิติที่ใช้ทดสอบสถิติถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 5 การทดสอบความสัมพันธ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค

ตัวแปร	B	S.E.	Beta	t	sig
การรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับ	.501	.061	.475	8.148*	.000
การเชื่อมโยงตราสินค้า	.520	.062	.459	8.423*	.000
คุณภาพที่ถูกรับรู้	.225	.084	.193	2.667*	.008
$R^2 = .423$ SEE = 0.499 F = 629.535*					

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัว ร่วมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ได้ร้อยละ 42.3 โดยพบว่าตราสินค้าของข้าวเหนียว ได้แก่ การรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับ การเชื่อมโยงตราสินค้า คุณภาพที่ถูกรับรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภคได้ดีที่สุด คือ การรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับ การเชื่อมโยงตราสินค้า คุณภาพที่ถูกรับรู้ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายเพื่อสรุปผลการศึกษา โดยมีการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงเพื่อการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยการตลาดแบบบูรณาการด้านการโฆษณา ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการตลาดแบบบูรณาการด้านการโฆษณา มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ (จิลมิกา เจริญหนึ่ง, 2551) ทั้งนี้ การโฆษณาผ่านสื่อกระจายเสียง การติดป้ายบนชั้นวางของ ในห้างสรรพสินค้า และการโฆษณาทางสื่อโทรทัศน์และโซเชียลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียว

2. ปัจจัยการตลาดแบบบูรณาการด้านการส่งเสริมการขาย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการตลาดแบบบูรณาการด้านการส่งเสริมการขาย มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมบูรณ์ ภูมิรินทร์, 2559) การส่งเสริมการขาย เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อในเวลาอันรวดเร็ว โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น ลดราคาพิเศษในช่วงเทศกาลและวันสำคัญ การแจกของสมนาคุณเมื่อซื้อในปริมาณมาก การแจกคูปองส่วนลด และการแจกสินค้าตัวอย่าง ช่วยจูงใจให้เกิดการทดลองซื้อข้าวเหนียว

3. ปัจจัยการตลาดแบบบูรณาการด้านการประชาสัมพันธ์ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการตลาดแบบบูรณาการด้านการประชาสัมพันธ์ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ทั้งนี้ การนำเสนอสินค้าผ่านสื่อต่างๆโดยการจัดงานแถลงข่าวเปิดตัวสินค้า มีบุคคลมีชื่อเสียงเป็นพรีเซนเตอร์ และประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียเพชบุ๊ค มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นภาพร ภูบุบผา และคณะ, 2563) ที่พบว่า ปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ การสื่อสารปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ชุมชนออนไลน์และโฆษณาออนไลน์นำไปสู่การตัดสินใจซื้อ

4. ปัจจัยการตลาดแบบบูรณาการด้านการตลาดเชิงกิจกรรม ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยการตลาดแบบบูรณาการด้านการตลาดเชิงกิจกรรม ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคเห็นว่า การจัดบูธตามงานต่างๆ การตลาดเชิงกิจกรรมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ซื้อ ไม่สามารถดึงดูดให้ผู้บริโภคมีส่วนในการตัดสินใจซื้อ

ข้าวเหนียวมากขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับ (ปัญญาลี สังขรัตน์, 2554) เรื่อง การรับข้อมูลจากการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ พบว่า การสื่อสารการตลาดด้านการการตลาดเชิงกิจกรรมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ

5. ปัจจัยการตลาดแบบบูรณาการด้านการสื่อสารแบบปากต่อปาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าการตลาดแบบบูรณาการด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากมีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมบุญ ภูมิรินทร์, 2559) ทั้งนี้ ผู้บริโภคได้รับข้อมูลจากการบอกต่อจากเพื่อน และการบอกต่อกับบุคคลอื่นๆที่รู้จัก ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความมั่นใจในคุณภาพของข้าวเหนียวทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อ

6. คุณค่าตราสินค้าด้านการรับรู้ถึงคุณภาพที่ได้รับ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณค่าตราสินค้าด้านการรับรู้ถึงคุณภาพที่ได้รับ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัย (สมบุญ ภูมิรินทร์, 2559) ตราสินค้าข้าวเหนียวที่เลือกมีคุณภาพสะอาดปราศจากสารปนเปื้อนและสิ่งเจือปน รสชาติ อร่อย นุ่ม หอม ถูกปาก มีคุณค่าทางอาหารและเป็นประโยชน์ต่อร่างกายซึ่ง

7. คุณค่าตราสินค้าด้านการเชื่อมโยงตราสินค้า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณค่าตราสินค้าด้านการเชื่อมโยงตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ทั้งนี้ การจดจำตราสินค้า ให้ความเชื่อถือและยอมรับในตราสินค้าข้าวเหนียวที่เลือก สินค้าสามารถหาซื้อได้ง่ายและสะดวก รู้สึกถึงความคุ้มค่ากับราคาที่ย่ำแย่ จะทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับ (Aaker, 1991) การรู้จักตราสินค้า คือการที่ลูกค้าสามารถระบุได้ว่าตราสินค้านั้นมีความแตกต่างจากตราสินค้าอื่นๆ ซึ่งเกิดจากการที่ลูกค้าสามารถจดจำการทำงานของตราสินค้าได้

8. คุณค่าตราสินค้าด้านคุณภาพที่ถูกรับรู้ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คุณค่าตราสินค้าด้านคุณภาพที่ถูกรับรู้ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค ทั้งนี้ การมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพมาตรฐาน มีฉลากระบุรายละเอียดและวันหมดอายุชัดเจน สร้างความมั่นใจในคุณภาพและปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมบุญ ภูมิรินทร์, 2559) พบว่า การตัดสินใจซื้อข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภค หากมีเครื่องหมายรับรองคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณภาพดีกว่าผลิตภัณฑ์อื่น จะทำให้รู้สึกมั่นใจในคุณภาพและปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ด้านการโฆษณา ควรมีการโฆษณาที่มีความทันสมัยและน่าสนใจเพื่อดึงดูดผู้บริโภค เช่น การติดป้ายโฆษณาตามชั้นวางของด้วยข้อความที่ดึงดูดและน่าสนใจ การโฆษณาผ่านสื่อโซเชียล การโฆษณาผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ หรือผ่านสื่อกระจายเสียง เพื่อให้ตรงกับกลุ่มผู้บริโภค ด้านการส่งเสริมการขาย ควรมีการจัดลดราคาพิเศษในช่วงเทศกาล มีการแจกคูปองส่วนลด มีการแจกสินค้าตัวอย่างเพื่อกระตุ้นยอดขายให้ผู้บริโภคสนใจซื้อสินค้ามากขึ้น ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการจัดงานแถลงข่าวเปิดตัวสินค้า มีบุคคลมีชื่อเสียงเป็นตัวแทนในการนำเสนอสินค้า มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลที่น่าสนใจ และมีการตลาดเชิงกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ด้านการสื่อสารปากต่อปาก ควรมีการสื่อสารที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้และเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้า เพื่อให้เกิการบอกต่อในคุณภาพของการบริโภค

2. คุณค่าตราสินค้า การตระหนักรู้ในตราสินค้า ควรคำนึงถึงการตระหนักรู้สินค้า คือ สร้างตราสินค้าทำให้ผู้บริโภคเกิดการรู้จักตราสินค้า โดยต้องสร้างการรับรู้โดยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่างๆ ให้กับผู้บริโภครับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ และทำการตอกย้ำในแบรนด์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ทำให้บริโภคเกิดความเข้าใจต่อคุณสมบัติของสินค้า ซึ่งเกิดจากการรับรู้ข่าวสารหรือความรู้สึกที่จะมีผลต่อภักดีต่อตราสินค้า สร้างจุดเด่นของตัวผลิตภัณฑ์ สร้างการเชื่อมโยงสินค้าให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจ เมื่อจะซื้อข้าวเหนียวจะนึกถึงตราสินค้านั้นเป็นอันดับแรก ทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่ากับสิ่งที่ได้รับมากกว่าสิ่งที่จ่ายไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานี เท่านั้น ดังนั้นควรมีการศึกษาในกลุ่มผู้บริโภคอื่นๆ เพื่อจะได้เห็นในภาพรวมทั้งประเทศและนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพต่อไป

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาตราสินค้าในภาพรวม ในการศึกษาวิจัยครั้งหน้าควรระบุเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละตราสินค้า เพื่อให้การวิจัยที่ได้ผลชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิลมิกา เจริญทนต์. (2551). **การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่มีผลต่อการซื้ออาหารแช่แข็งพร้อมรับประทาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- นภาพร ภูบุผา, นิตนา ฐานิตธนกร และ เกษมสันต์ พิพัฒน์ศิริศักดิ์. (2563). **ทัศนคติต่อการใช้เทคโนโลยี และสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภคใน กรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. ใน **การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 15 บูรณาการงานวิจัย ขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยด้วยนวัตกรรม**. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ปัญญาลี สังขรัตน์ (2554). **การรับข้อมูลจากการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ (Functional Drink) ของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมบุญ ภูมิรินทร์ (2559). **การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้ามีผลต่อการตัดสินใจ ซื้อข้าวสารบรรจุถุงของผู้บริโภคในจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565, จาก http://www.thairiceexporters.or.th/rice_profile.htm.
- Aaker, D. A. (1991). **Managing brand equity : Capitalizing on the value of a brand name**. New York: Free.
- Cochran, W.G. (1977). **Sampling Techniques**. 3d^{ed}. New York: John Wiley and Sons Inc.

**แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ตำบลโพนงาม อำเภอนongหาน จังหวัดอุดรธานี**
**GUIDELINE FOR PACKAGING DEVELOPMENT OF PHON NGAM STICKY RICE,
THE COMMUNITY ENTERPRISE GROUP PHON NGAM SUBDISTRICT,
NONG HAN DISTRICT, UDON THANI PROVINCE**

อรรณพ ต.ศรีวังษ์* และ วสุธา อูย์พิตัง

Annop T.Srivong* and Vasuta Auyapitang

สาขาวิชาการจัดการการค้า ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Trade Management Program of Udon Thani Provincial Education Center,
Suansunandha Rajabhat University

Received: 12 July 2022

Accepted: 9 October 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอนongหาน จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอนongหาน จังหวัดอุดรธานี โดยใช้แบบสนทนาเชิงกลุ่มและแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย กลุ่มที่ใช้ในการศึกษาคือ สนทนากลุ่มกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม จำนวน 6 คน และเก็บข้อมูลจากผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงาม จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ การสนทนากลุ่ม พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับ บรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดพอเหมาะลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า แนวตั้ง ง่ายต่อการบรรจุ สามารถจัดวางบนชั้นหรือตู้แสดงได้อย่างเหมาะสม เปิดปิดได้ง่าย บนตัว บรรจุภัณฑ์ แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม ผลการทดสอบ

* Corresponding author: อรรณพ ต.ศรีวังษ์

E-mail: Annop.ts@ssru.ac.th

สมมุติฐาน พบว่า คุณลักษณะ บรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ด้านการถ่ายเท ด้านการจัดเก็บ ด้านการเคลื่อนย้าย ด้านความคงทน ด้านประโยชน์หลังการใช้งานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, คุณลักษณะบรรจุภัณฑ์, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the development guidelines for Phon Ngam sticky rice packaging of community enterprises Phon Ngam Sub-district, Nong Han District, Udon Thani Province 2) study of packaging characteristics that Influence on purchasing decisions to buy Phon Ngam sticky rice of the community enterprise group, Phon Ngam Subdistrict, Nong Han District, Udon Thani Province. The group discussion and questionnaire were used as research tools. The group used in the study was a discussion group of 6 members of Phon Ngam Enterprise and collected data from 400 buyers of Phon Ngam glutinous rice products. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation and multiple regression analysis of group discussion. It was found that the majority of the opinions focused on the packaging of a decent size like a vertical rectangle. Easy to pack, properly placed on a shelf or display cabinet easy to open and close on the packaging showing the identity of the community enterprise group of Phon Ngam. The hypothesis testing results showed that the packaging characteristics were the transfer aspect. Storage mobility, durability, after-use influence on purchasing decision, and purchasing decision of Phon Ngam glutinous rice of the community enterprise group.

Keywords: The Packaging Development, Packaging Feature, Community Enterprise Group

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ประชาชนในประเทศเน้นการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย ถั่วเหลือง ถั่วเขียว พืชสวนนิยมปลูก พุเรียน ส้ม มะม่วง มังคุด กล้วย ในจำนวนพืชหลากหลายชนิดที่ปลูกภายในประเทศไทย เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ ข้าว เนื่องจากประชาชนในประเทศไทยบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ซึ่งไทยมีพื้นที่นาข้าว ประมาณ 60 ล้านไร่ทั่วประเทศ มีผลผลิตข้าวเปลือกอยู่ที่ประมาณ 30-32 ล้านตัน ต่อปี หรือประมาณ 20 ล้านตันต่อปีสำหรับข้าวสาร โดยการปลูกข้าวของไทยสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 85 ของผลผลิตทั้งหมดโดยการเน้นพึ่งน้ำฝน มีช่วงเวลาเพาะปลูกในฤดูฝน คือเดือน กรกฎาคม ถึงกันยายน ของทุกปี และเก็บเกี่ยวในช่วงปลายปี เรียกว่า “ข้าวนาปี” ซึ่งได้ผลผลิตทั้งข้าวเจ้า ข้าวหอมมะลิ และ ข้าวเหนียว ส่วนอีกร้อยละ 15 ของผลผลิตรายปี เป็นข้าวที่ปลูกนอกฤดูเพาะปลูกปกติโดยอาศัยน้ำจากระบบชลประทานเรียกว่า “ข้าวนาปรัง” ประเทศไทยถือเป็นฐานการผลิตข้าวที่เป็นอันดับต้นๆ ของโลก โดยบริโภคภายในประเทศ และยังส่งออกไปยังต่างประเทศ (กฤณพงศ์ ศรีพงษ์พันธุ์กุล, 2556)

แม้ข้าวจะเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย แต่ปัญหาสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลับเป็นปัญหาที่พบเจอได้แทบทุกพื้นที่ ไม่เว้นแม้แต่กลุ่มเกษตรกรในภาคตะวันออก เฉียงเหนือซึ่งมีพื้นที่การปลูกข้าวเป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย แต่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ก็ยังคงประสบปัญหาความยากจนอยู่เช่นเดิม อันเนื่องมาจาก กลไกการตลาดไม่ว่าจะเป็น ความต้องการบริโภคในประเทศ การส่งออกไปยังต่างประเทศ การถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง หรือโรงสี ปัญหาจากต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน การไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้โดยตรง เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่พบได้จากสภาพ ดังนั้น กลุ่มเกษตรกร จึงได้มีแนวคิดในการรวมกลุ่ม ใช้โรงสีชุมชนของตนเอง และมีการพัฒนาทางด้านการตลาด นำข้าวสารที่สีได้มาบรรจุถุงขายภายใต้ตราสินค้าของทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ถึงแก่เกษตรกรผู้ปลูกโดยตรง บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะ บรรจุภัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของสินค้า จัดเป็นสิ่งแรกที่ผู้บริโภคได้เห็น บรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น สวยงามก็จะได้รับความสนใจและนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ และยังมีบทบาทในการปกป้องผลิตภัณฑ์ภายในดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อด้วยตัวมันเอง (Briston & Neill, 1972)

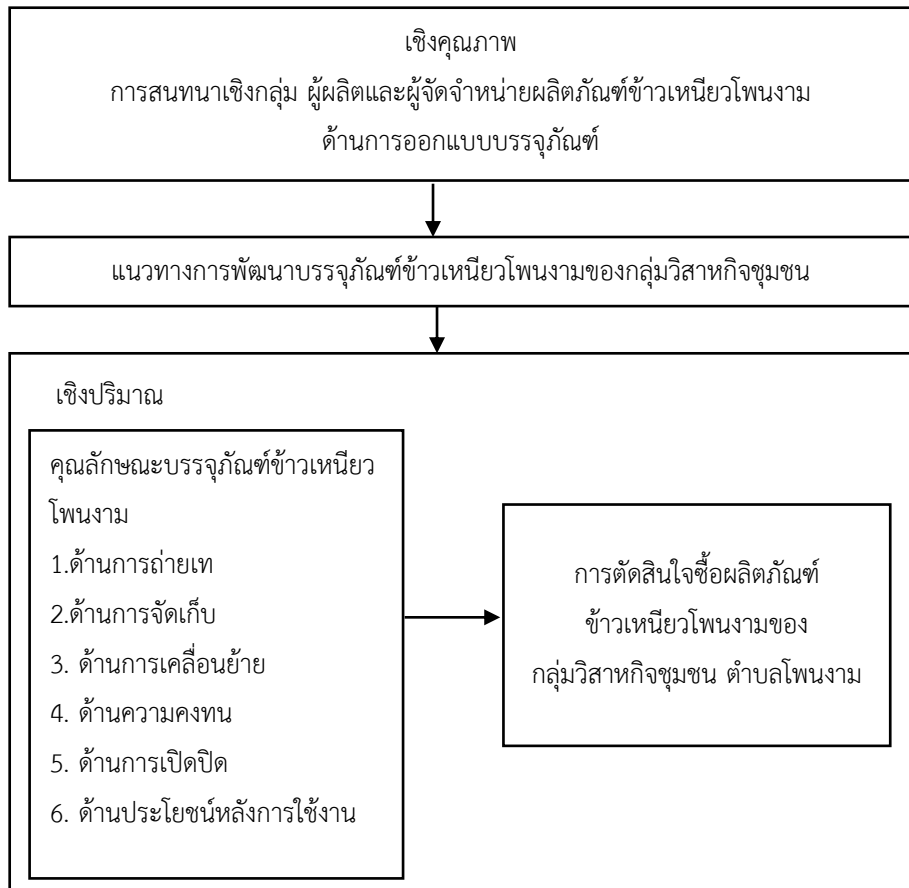
ข้าวเหนียวโพนงาม เป็นข้าวเหนียวที่ปลูกในพื้นที่ตำบลโพนงามโดยความรู้ในด้านการเกษตรการปลูกข้าวตามวิธีดั้งเดิมที่สืบทอดองค์ความรู้มาจากบรรพบุรุษ จากข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม (2564) อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 60 ของจำนวนประชากรทั้งหมดมีพืชสำคัญ ได้แก่ ข้าว มีพื้นที่ในการทำนา ทั้งหมด 22,106 ไร่ มีการรวมตัวของกลุ่มวิสาหกิจหลายแห่ง หมู่ที่ 5 บ้านโคก ตำบลโพนงามมีการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน เน้นการปลูกข้าวเหนียวซึ่งเป็นอาหารหลักของผู้บริโภคในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่งเสริมแปลงใหญ่ราชินีข้าวเหนียวตำบลโพนงาม มีจุดแข็งของกลุ่ม คือ สมาชิกของกลุ่มนั้นเต็มใจในการรวมกลุ่มจัดเป็นวิสาหกิจชุมชน มีความสนใจเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวสารเหนียว เพื่อนำพากลุ่มดำเนินกิจกรรมให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันกับพ่อค้าคนกลาง และโรงสีเอกชนภายนอก

จากการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและกลุ่มวิสาหกิจฯ พบว่า ทางกลุ่มต้องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ของตนเอง โดยดำเนินการแปรรูปสีข้าวผ่านโรงสีของชุมชน ซึ่งบรรจุภัณฑ์ควรสื่อให้ผู้บริโภค ประทับใจสามารถสื่อถึงข้าวเหนียวบ้านโพนงามเพื่อจูงใจให้กลับมาซื้อซ้ำ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการกดราคาจากคนกลางและโรงสีภายนอก ส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น และเข้าใจการตลาดเพื่อสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์จากข้าวเหนียวบ้านโพนงาม จากปัจจัยต่างๆที่ได้จากการปรึกษาหารือร่วมกันทางคณะผู้วิจัย จึงได้ทำการวิจัย แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำไปสู่การยกระดับบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อลดความยากจนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชนตำบลโพนทอง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัย การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยใช้การศึกษาแบบ โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group) โดยกำหนดเป็นกลุ่มผู้ผลิต 3 คนและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงาม จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านโพนงาม

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

โดยสนทนากลุ่ม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สอบถามข้อมูลโดยใช้วิธีการจดบันทึกรวบรวมข้อมูลทั้งหมด โดยใช้คำถามปลายเปิด (Open end questions) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้สนทนา ตอนที่ 2 สนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงาม ตอนที่ 3 สนทนาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตอนที่ 4 สนทนาเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความหมายทางภาษาโดยตรงของตัวบทเนื้อหาในของบท วิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึกของคู่สัมภาษณ์ ซึ่งจะรวมการตีความและนัยทางบริบทของภาษา และผู้ใช้ภาษา (นิศา ชูโต, 2551)

โดยกำหนดรหัสข้อความใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

A1 ย่อมาจาก ผู้ผลิต 1	หมายถึง ผู้สนทนาคนที่ 1
A2 ย่อมาจาก ผู้ผลิต 2	หมายถึง ผู้สนทนาคนที่ 2
A3 ย่อมาจาก ผู้ผลิต 3	หมายถึง ผู้สนทนาคนที่ 3
P1 ย่อมาจาก ผู้จัดจำหน่าย	หมายถึง ผู้สนทนาคนที่ 4
P2 ย่อมาจาก ผู้จัดจำหน่าย	หมายถึง ผู้สนทนาคนที่ 5
P3 ย่อมาจาก ผู้จัดจำหน่าย	หมายถึง ผู้สนทนาคนที่ 6

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงาม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม ตั้งแต่ สิงหาคม 2564 – กรกฎาคม 2565 ซึ่งไม่ทราบจำนวน

ประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของคอแครน (Cochran, 1977) โดยกำหนดสัดส่วนของประชากรที่ต้องการจะสุ่ม 50% หรือ 0.5 มีค่าความเชื่อมั่น 95% และยอมให้คลาดเคลื่อน 5% หรือ 0.05 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 ราย เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้เป็นจำนวน 400 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)

2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ทำการศึกษาทฤษฎีแนวคิด และวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัยและสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์งานวิจัย นำแบบสอบถามที่ร่างได้ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน พิจารณาตรวจสอบ หาค่าความสอดคล้องของข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC (Index of Item-Objective Congruence) นำแบบสอบถามที่แก้ไขไปดำเนินการทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง 30 ชุด ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability analysis) ได้ค่าคะแนน 0.960 จากนั้น ปรับปรุงรูปแบบสอบถามอีกครั้ง เพื่อแก้ไขปรับปรุงจนได้เครื่องมือที่ประสิทธิภาพ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม วิธีการแจกแบบสอบถามที่มีรายละเอียดเพื่อเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน ลักษณะคำถามที่ใช้เป็นแบบปลายปิด (Close-end questions) เลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามถูกแจกให้กับกลุ่มซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียว โพนงามจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression)

2.4 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) คุณลักษณะบรรจุกัญชี ข้าวเหนียวโพนงาม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลใช้มาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและรายได้

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นในด้านคุณลักษณะบรรจุกัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ตาม วิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert Method) ได้แก่ ด้านการถ่ายเท ด้านการจัดเก็บ ด้านการเคลื่อนย้าย ด้านความคงทน ด้านการเปิดปิด และด้านประโยชน์หลังการใช้งาน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท (Likert Method)

สรุปผลการวิจัย

การสนทนาแบบกลุ่ม ผู้ประกอบการผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่าย

ผลสรุปความคิดเห็นคุณลักษณะบรรจุกัณฑ์ในการถ่ายเท ผู้ผลิตให้ความเห็นถึงบรรจุกัณฑ์ที่สามารถบรรจุข้าวสารได้ง่าย และผู้จัดจำหน่าย เห็นว่าควรคำนึงถึงกล่องที่เป็นรูปแบบสีเหลี่ยมผืนผ้าแนวดิ่งเพื่อง่ายต่อการบรรจุข้าวสาร ด้านการจัดเก็บในความเห็นผู้จัดจำหน่ายควรเป็นบรรจุกัณฑ์ที่มีขนาดเหมาะสมสามารถจัดวางอยู่บนชั้นสินค้า หรือตู้แสดงสินค้าได้อย่างเหมาะสม ด้านการเคลื่อนย้าย ผู้ผลิตเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับวัสดุของตัวบรรจุกัณฑ์ วัสดุทนน้ำหนักไม่มาก เช่น กล่องกระดาษเพราะเหมาะกับตัวสินค้าที่เป็นข้าวสารเหนียว ในขณะที่กลุ่มผู้จัดจำหน่ายให้ความสำคัญกับรูปแบบการขนส่งที่ไม่ส่งผลให้บรรจุกัณฑ์เสียหาย ด้านความคงทนกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เห็นตรงกันว่าบรรจุกัณฑ์ควรมีความคงทนใช้วัสดุที่เหมาะสม มีน้ำหนักไม่มาก และมีตัวบรรจุกัณฑ์ที่สวยงามแสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม ด้านการเปิด ปิด กลุ่มผู้จัดจำหน่ายต้องการบรรจุกัณฑ์ที่เปิดปิด ได้ง่าย เสนอว่าภายในควรใช้ข้าวสารเหนียวบรรจุในถุงพลาสติกเพื่อง่ายต่อการ เปิดปิดกล่องจากภายนอกเพื่อไม่ให้ข้าวสารจากภายในเสียหาย ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้ให้ความสำคัญมากนักเนื่องจากเห็นว่า ผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงาม ควรจำหน่ายในรูปแบบของฟากเป็นผลิตภัณฑ์แสดงถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ฉะนั้นบรรจุกัณฑ์นอกจากความคงทนง่ายต่อการพกพา ยังต้องสามารถจัดเรียงบนชั้นแสดงสินค้าเพื่อดึงดูดความสนใจ เน้นความสวยงามเหมาะในการเป็นของขวัญในโอกาสสำคัญ เช่น สงกรานต์หรือ วันปีใหม่

ผลการศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะบรรจุกัญท์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนหรือเจ้าของธุรกิจส่วนตัว มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รายได้อยู่ระหว่าง 15001 – 25,000 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบรรจุกัญท์ ข้าวเหนียวโพนงาม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

คุณลักษณะของบรรจุกัญท์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านการถ่ายเท	4.18	0.56	มาก
ด้านการจัดเก็บ	4.20	0.57	มาก
ด้านการเคลื่อนย้าย	4.14	0.60	มาก
ด้านความคงทน	4.08	0.65	มาก
ด้านการเปิด ปิด	4.30	0.59	มาก
ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน	4.16	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบรรจุกัญท์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ด้านการถ่ายเท ผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุกัญท์ที่มีความสะดวก ง่ายต่อการบรรจุ

ด้านการจัดเก็บ ผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุกัญท์สามารถจัดเรียงในที่จัดเก็บได้อย่างเหมาะสม

ด้านการเคลื่อนย้าย ผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุกัญท์ใช้วัสดุเหมาะสมเคลื่อนย้ายได้ง่าย

ด้านความคงทน ผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุกัญท์ผลิตมาจากวัสดุที่เหมาะสมกับตัวสินค้า

ด้านการเปิด ปิด ผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ต้องสามารถเปิดปิดได้ง่าย

ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน ผู้บริโภคมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในครัวเรือน

ตารางที่ 2 การทดสอบความสัมพันธ์คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์	B	S.E.	BETA	t	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.714	0.171		4.173	0.000*		
ด้านการถ่ายเท	0.275	0.059	0.256	4.664	0.000*	0.369	2.708
ด้านการจัดเก็บ	0.163	0.062	0.154	2.625	0.000*	0.320	3.120
ด้านการเคลื่อนย้าย	0.214	0.058	0.215	3.661	0.000*	0.321	3.120
ด้านความคงทน	0.346	0.048	0.376	7.230	0.000*	0.411	2.434
ด้านการเปิด ปิด	0.058	0.049	0.056	1.165	0.245	0.473	2.115
ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน	0.210	0.055	0.209	3.793	0.000*	0.364	2.744

$R = 0.751$ $R^2 = 0.558$ $SEE = 0.399$ $F = 84.801^*$

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมุติฐาน คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรอิสระ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการถ่ายเท ด้านการจัดเก็บ ด้านการเคลื่อนย้าย ด้านความคงทน ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ร้อยละ 75.01 สามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงาม ได้ร้อยละ 55.80 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ (SEE) ร้อยละ 39.90 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์พบว่าคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด คือ ด้านความคงทน (BETA = 0.376) รองลงมาคือ ด้านการถ่ายเท (BETA = 0.256) ด้านการเคลื่อนย้าย (BETA = 0.215) ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน

(BETA = 0.209) และด้านการจัดเก็บ (BETA = 0.154) มีเพียง ด้านด้านการเปิด ปิดเท่านั้น ที่ไม่สามารถพยากรณ์การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงามได้

อภิปรายผล

ผลการศึกษา คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ด้านการถ่ายเท ด้านการจัดเก็บ ด้านการเคลื่อนย้าย ด้านความคงทน และด้านประโยชน์หลังการใช้งานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงาม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลโพนงาม และสอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม ดังนี้ ด้านการถ่ายเทของบรรจุภัณฑ์ มีการเสนอให้เป็นลักษณะ กล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง เพื่อบรรจุได้ง่ายในด้านการจัดเก็บควรให้บรรจุภัณฑ์มีขนาดเหมาะสมจัดเรียงบนชั้นวางสินค้าได้สะดวกซึ่งสอดคล้องกับ พาฝัน รัตน์ะ และคณะ (2563) พบว่า ตัวบรรจุภัณฑ์ รูปทรงเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง สะดวกต่อการวางโชว์ผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นขนาดที่มีปริมาณพอเหมาะไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป ด้านการเคลื่อนย้ายและด้านความคงทนมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการเสนอให้ใช้กล่องกระดาษเนื่องจากมี น้ำหนักไม่มาก สามารถเคลื่อนย้ายได้สะดวกมีความสามารถในการปกป้องผลิตภัณฑ์ภายใน สามารถจัดส่งได้ง่าย สอดคล้องกับ สุมาลี ทองรุ่งโรจน์ (2555) ที่กล่าวว่า บรรจุภัณฑ์ที่ดีต้อง มีความแข็งแรงและสามารถเก็บรักษาสินค้าได้นาน และสอดคล้องกับ ชลธิศ ดาราวงษ์ (2558) ที่กล่าวว่า ตัวบรรจุภัณฑ์ที่ดีนั้นควรอำนวยความสะดวกในการถือ หรือเคลื่อนย้ายแก่ผู้ซื้อ สินค้า ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน ตัวบรรจุภัณฑ์ของข้าวเหนียวโพนงามควรให้ความสำคัญกับการเป็นของฝากที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านโพนงาม บรรจุภัณฑ์ต้องดึงดูดความสนใจเมื่ออยู่บนชั้นแสดงสินค้า เหมาะแก่การเป็นของขวัญในโอกาสสำคัญ เช่น สงกรานต์หรือ วันปีใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ ฐณาพัชร วรพงศ์พัชร และคณะ (2563) พบว่า ในการพัฒนา บรรจุภัณฑ์ เหมาะสมกับการใช้งาน พกพาง่าย คุ้ยไม่เซย เหมาะสำหรับเป็นของฝากในเทศกาล ต่าง ๆ ได้ เช่น ปีใหม่ หรือซื้อเป็นของขวัญที่ระลึก ในขณะที่ด้านการเปิดปิด ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงาม ซึ่งสอดคล้องกับ ประภัสสร คุ้มตระกูล (2559) พบว่า คุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ด้านการเปิดและปิดใหม่ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาคุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงาม พบว่าด้านการถ่ายเท ด้านการจัดเก็บ ด้านการเคลื่อนย้าย ด้านความคงทน และด้านประโยชน์หลังการใช้งาน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ จึงขอเสนอแนวทางการปรับปรุงคุณลักษณะของบรรจุภัณฑ์เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านการถ่ายเท บรรจุภัณฑ์ควรมีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งฝาเปิดด้านบน เพื่อง่ายต่อการบรรจุข้าวสารเหนียว บนบรรจุภัณฑ์มีลวดลายและภาพที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านโพนทอง
- 2) ด้านการจัดเก็บ ควรมีการใช้พลาสติกห่อข้าวสารก่อนบรรจุลงกล่องบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้ได้ขนาดพอเหมาะกับกล่องบรรจุภัณฑ์ ทั้งยังสามารถป้องกันความชื้นที่อาจเกิดกับข้าวสารเหนียวที่บรรจุภายในกล่องได้
- 3) ด้านการเคลื่อนย้ายบรรจุภัณฑ์ ควรมีขนาดเริ่มต้นที่ 1 กิโลกรัม เพราะพกพาง่ายเหมาะสมเป็นของฝากสามารถรับประทาน ในครอบครัวหมดในครั้งเดียว
- 4) ด้านความคงทน ที่กล่องบรรจุภัณฑ์ควรมี วันเดือนปี ที่ผลิตและหมดอายุ
- 5) ด้านประโยชน์หลังการใช้งาน บรรจุภัณฑ์นอกจากสวยงามเหมาะสมเป็นของฝากวัสดุที่ใช้ทำกล่องบรรจุภัณฑ์ควรทำมาจากกระดาษที่ย่อยสลายง่ายเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรใช้คุณลักษณะบรรจุภัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงาม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาโดยขยายพื้นที่ไปยังพื้นที่อื่น
- 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤตพงษ์ ศรีพงษ์พันธุ์กุล. (2556). การลดต้นทุนการผลิตข้าว. สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2564, จาก https://agkb.lib.ku.ac.th/rd/search_detail/result/326991.
- ชลธิศ ดาราวงษ์. (2558). การจัดการผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส จำกัด.

- ณัฐพัชร วรพงศ์พัชร, รุ่งทิวา ชูทอง และ สุรชาติพิทย์ ท้าวจบ. (2563). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตลาดดิจิทัลผลิตภัณฑ์ข้าวปลอดสารแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจข้าวเตาปูน. **วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**, 12(3), 24-34.
- นิศา ชูโต. (2551). **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินท์โพร จำกัด.
- พาฝัน รัตนะ, ประเมศวร์ ประแก้ว, จิราภรณ์ สระโณ, นเรศ ธรรมเพชร และ ฐานันท์ ตั้งจุจิล. (2563). การพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. ใน **การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11**. หน้า 758–768. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ประภัสสร คุ่มตระกูล. (2559). **แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สบู์เหลว น้ำผึ้งชั้นโรงวิสาหกิจชุมชนกระแจะจันทร์ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สำหรับผู้บริหาร วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุมาลี ทองรุ่งโรจน์. (2555). **การออกแบบบรรจุภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโพนงาม. (2564). **ข้อมูลหน่วยงาน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2564, จาก https://phonngam.go.th/index/?category=menu8254&show_type=1.
- Briston, J. & Neill, T. (1972). **Packaging Management**. Madison: Gower.
- Cochran, W.G. (1977). **Sampling Techniques**. 2nd ed. New York: Wiley.

**ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทย
และต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร**
**WORKING FACTORS AFFECTING PERFORMANCE OF THAI AND FOREIGN
EMPLOYEES OF A COMPANY IN SAMUT SAKHON PROVINCE**

ชุมพร ทองสิงห์* และ ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์²
Chumporn Thongsing¹ and Chatchai Laoketkarn²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี

² คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธนบุรี

¹ Master's degree student Master of Business Administration Degree Program Business
Administration Thonburi University

² Faculty of Business Administration Thonburi University

Received: 8 August 2022

Accepted: 28 November 2022

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน และ 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร มีกลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 289 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.66-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับปัจจัยในการทำงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.83 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.71 และ 3) ปัจจัยด้าน

* Corresponding author: ชุมพร ทองสิงห์

E-mail: chumpormthong@gmail.com

สภาพแวดล้อมในองค์กรส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนปัจจัยด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน และด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร ไม่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

คำสำคัญ: ปัจจัยในการทำงาน, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, พนักงานไทยและต่างชาติ

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the level of performance of employees and 2) to study the influence of factors at work affecting the efficiency of work of Thai and foreign employees of a company in Samut Sakhon Province. The sample consisted to 289 Thai and foreign employees of a company in Samut Sakhon Province. The instrument used in the research was a questionnaire with a confidence value of 0.66-1.00. The statistics used in the data analysis consisted of frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis the highest

The results of the study found that 1) working factor of one company in Samut Sakhon Province was the highest at 3.83, 2) the highest mean of the performance of one company in Samut Sakhon Province was at 3.71; and 3) the environmental factor in the organization affected efficiency of the performance of Thai and foreign employees of a company in Samut Sakhon Province, as well as the performance characteristics and roles. The success and progress of the work and the relationship within the organization did not affect the performance of Thai and foreign employees of a company in Samut Sakhon Province.

Keywords: Working Factors, efficiency, Thai and foreign employees

บทนำ

ในปัจจุบันการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงกระบวนการผลิต ทำให้องค์กรธุรกิจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการทำงานเป็นระบบอัตโนมัติมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะมีผลต่อทักษะความสามารถในการทำงานของพนักงานที่ต้องพัฒนาให้ทันกับเทคโนโลยีและองค์กรยังมีการปรับเปลี่ยนอัตรากำลังคนทีลดลงตามความจำเป็น รวมไปถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง สวัสดิการและผลตอบแทนต่าง ๆ ก็จะมีลดน้อยลงตามมา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ทำให้งานไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่หน่วยงานคาดหวัง และส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จของหน่วยงาน หากไม่มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้จะถูกสะสมทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรน้อยลงเรื่อย ๆ และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจของหน่วยงานและองค์กรมากขึ้นเรื่อย ๆ องค์กรต้องสร้างความพึงพอใจในปฏิบัติงานทัศนคติที่ดีต่อองค์กร สร้างความทุ่มเท แรงกาย แรงใจ ความคิด และพร้อมพัฒนา จึงจะสามารถสร้างประสิทธิภาพในการทำงานได้และสามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานหรือองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ สำหรับประสิทธิภาพการทำงาน ต้องเกิดจากความพึงพอใจ ความทุ่มเท และความสุขในการทำงานของบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความสำเร็จของงานในหน่วยงานหรือองค์กร หากบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กรขาดความพึงพอใจ ความทุ่มเท และความสุขในการปฏิบัติงานแล้วนั้น จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงาน ทำให้คุณภาพของงานลดลง ทั้งด้านปริมาณงาน ความถูกต้องของงาน และการสูญเสียเวลาในการทำงาน ทำให้งานเกิดความเสียหาย และหน่วยงานหรือองค์กรไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการแข่งขันทางธุรกิจได้ (อัครเดช ไม้จันทร์, 2560)

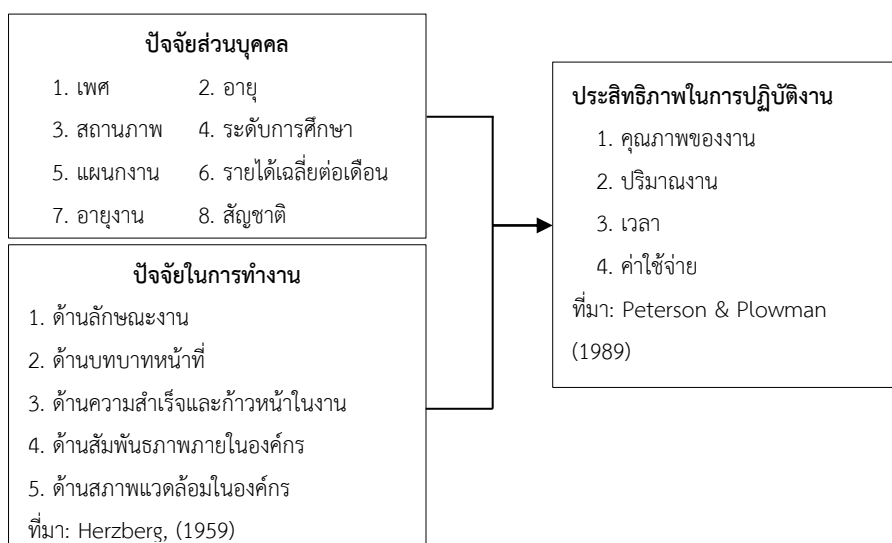
จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครโดยมุ่งหวังที่จะทำการศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และอิทธิพลของปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการนำเสนอแนวนโยบายเชิงการปฏิบัติแก่บริษัท และองค์กรต่าง ๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการออกมาตรการหรือแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและรูปแบบการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยได้มีการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยในการทำงานตามทฤษฎีของ Herzberg (1959 อ้างถึงใน อสิริยา รัฐกิจวิจารณ์ ณ นคร, 2557) ประกอบด้วย ด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร และนำแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Peterson and Plowman (1989 อ้างถึงใน อุทิสน์ วีระศักดิ์การุณย์, 2556) ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน ด้านเวลา ด้านปริมาณงานและ ค่าใช้จ่าย มาเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานคลังสินค้าฝ่ายปฏิบัติการในตำแหน่งต่าง ๆ ในบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 754 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานคลังสินค้าฝ่ายปฏิบัติการในตำแหน่งต่าง ๆ ในบริษัทแห่งหนึ่งของจังหวัดสมุทรสาคร โดยวิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1967) อ้างถึงใน รสรินทร์ วัชรกรัณท์ (2560) ความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ 0.05 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 262 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่เกิดจากการพัฒนาโดยการทบทวนวรรณกรรม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้สรุปและจำแนกแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อายุงาน และสัญชาติ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยในการทำงานของพนักงาน ไทยและต่างชาติ ของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ไทยและต่างชาติ ของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ไทยและต่างชาติ ของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านซึ่งมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับงานวิจัยและงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาความถูกต้องในการใช้ภาษาและความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์นำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อความเหมาะสมของแบบสอบถามและผู้วิจัยได้ประเมินหาค่า (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) ได้ค่าความตรงของเนื้อหา (IOC) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 แสดงว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและมีความตรงเชิงเนื้อหาดี

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีความคล้ายคลึงกันและมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนที่แห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) พบว่าแบบสอบถามปัจจัยในการทำงานของพนักงาน ไทยและต่างชาติ ของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (α) เท่ากับ 0.800 และแบบสอบถามประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน ไทยและต่างชาติ ของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (α) เท่ากับ 0.918 แสดงว่าเครื่องมือวิจัยทั้ง 2 ชุดมีความเชื่อมั่นและสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยการเก็บแบบสอบถามซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

- 1) ขอนหนังสือจากหลักสูตรเพื่อดำเนินการจัดส่งถึงผู้บริหารฝ่ายคลังสินค้า ในบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย
- 2) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัยไปยังผู้บริหารฝ่ายคลังสินค้าในบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย
- 3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถาม มีการตอบกลับที่ 100%

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (1) ค่าร้อยละ (Percentage) (2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ (3) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 เป็นเพศหญิง จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 มีช่วงอายุสูงสุดอันดับแรก ระหว่าง 26-35 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 36-45 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และมีช่วงอายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 54 คิดเป็นร้อยละ 18.7 ตามลำดับ มีสถานภาพสมรสมากที่สุดจำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 และมีสถานภาพโสด จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 ระดับการศึกษาสูงสุดอันดับแรกได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา มัธยมศึกษาปีที่ 6 / ปวช. จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 และ ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 ตามลำดับ รายได้โดยเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรกได้แก่ น้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 26.7 รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 10,001-12,000 บาท จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 และ ระหว่าง 12,001-14,000 บาท จำนวน 54 คนคิดเป็นร้อยละ 18.0 ระหว่าง 14,001-15,000 บาท จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 ตามลำดับ มีอายุงานสูงสุดอันดับแรกได้แก่ 1-5 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา 5-10 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 และ 1 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 ตามลำดับ มีสัญชาติสูงสุดอันดับแรกได้แก่ ไทย จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 51.2 และ ต่างชาติ จำนวน 141 คนคิดเป็นร้อยละ 48.8 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยในการทำงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

พบว่า ระดับปัจจัยในการทำงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบทบาทหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยที่ 3.87 ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน มีค่าเฉลี่ยที่ 3.79 ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร มีค่าเฉลี่ยที่ 3.79 และ ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

พบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.71 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเวลา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.77 รองลงมา ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ยที่ 3.72 ด้านคุณภาพของงาน มีค่าเฉลี่ยที่ 3.68 และ ด้านปริมาณงาน มีค่าเฉลี่ยที่ 3.67 ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยในการทำงานกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

ตัวแปรอิสระ (ตัวพยากรณ์)	b	Std. Error	Beta	t	P-value
Constant	1.879	0.167		11.279	0.000
ด้านลักษณะงาน	0.038	0.032	0.066	1.190	0.235
ด้านบทบาทหน้าที่	-0.033	0.036	-0.053	-0.935	0.350
ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน	-0.037	0.035	-0.063	-1.041	0.299
ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร	0.023	0.040	0.030	0.581	0.561
ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร	0.511	0.028	0.730	18.015	0.000

จากตารางที่ 1 พบว่าจากตัวแปรทั้ง 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาค่า P-value สามารถตอบแต่ละข้อสมมติฐานของงานวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1.1 ปัจจัยด้านลักษณะงานมีผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัยค่า t-test มีค่า P-value เท่ากับ 0.235 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ 0.05 จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ 2.1 ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ปัจจัยด้านลักษณะงานไม่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานที่ 1.2 ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่มีผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

จากผลการวิจัยค่า t-test มีค่า P-value เท่ากับ 0.350 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ 0.05 จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ 2.2 ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ไม่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานที่ 1.3 ปัจจัยด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงานที่มีผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

จากผลการวิจัยค่า t-test มีค่า P-value เท่ากับ 0.299 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ 0.05 จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ 2.3 ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ปัจจัยด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน ไม่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานที่ 1.4 ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในองค์กรที่มีผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

จากผลการวิจัยค่า t-test มีค่า P-value เท่ากับ 0.561 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ 0.05 จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ 2.4 ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ปัจจัยด้านสัมพันธภาพภายในองค์กรไม่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

สมมติฐานที่ 1.5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรที่มีผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

จากผลการวิจัยค่า t-test มีค่า P-value เท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้คือ 0.05 จึงยอมรับ สมมติฐานที่ 2.5 ซึ่งสามารถตีความได้ว่า ปัจจัย

ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทย และต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร

อภิปรายผล

สมมติฐาน ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในองค์กรส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนปัจจัยด้านลักษณะงานด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน และด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร ไม่ส่งผลต่อการประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์ และ กนกนภัส ชีวะสาคร (2557) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายเดินรถองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ สาย 80 ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวม พนักงานมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จะมีผลอยู่ในระดับสูงต่อประสิทธิภาพการทำงาน และ พนักงานการเดินรถที่มีความรักในอาชีพ มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ผูกพันกับเพื่อนร่วมงาน และความพอใจในผลตอบแทน จะมีผลต่อประสิทธิภาพอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับ อัครเดช ไม้จันทร์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความชำนาญ ความมั่นคง ความสัมพันธ์ และ ขวัญกำลังใจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพร้อยละ 5.4 นอกจากนี้ อรุโณทัย จันทวงษ์ และ ประสพชัย พสนนท์ (2561) ได้ศึกษาปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานขายในธุรกิจค้าปลีกสินค้าปลอดอากรของไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ความสำเร็จ ความมั่นคงในงาน สภาพแวดล้อม นโยบาย ปรับใช้เป็นแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพของบุคลากรได้ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานนั้นสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร ควรนำฐานข้อมูลดังกล่าวมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนานโยบายเพื่อเสริมสร้างระบบสวัสดิการแก่พนักงานในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานนั้นสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะงาน ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความสำเร็จและก้าวหน้าในงาน ด้านสัมพันธภาพภายในองค์กร ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร ผู้บริหารองค์กรควรนำฐานข้อมูลดังกล่าวมาสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสู่การสร้างระบบสวัสดิการที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนพลังอำนาจในการปฏิบัติงานเพื่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานภายในองค์กร รวมถึงการศึกษาคุณภาพชีวิตครอบครัวแรงงานเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบสวัสดิการภายในองค์กรเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานแก่พนักงาน

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์ และ กนกนภัส ชีวะสาคร. (2557). ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของฝ่ายเดินรถองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ สาย 80. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 8(16), 111-120.
- รสรินทร์ วัชรกรณธ์. (2560). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของนักรังสีการแพทย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

- อรุณทัย จันทวงษ์ และ ประสพชัย พสนนท. (2561). ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานขายในธุรกิจค้าปลีกสินค้าปลอดอากรของไทย. **วารสารการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 7(1), 83-99.
- อิสริยา รัฐกิจวิจารณ์ ณ นคร. (2557). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (จันทบุรี-ตราด)**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุทสัน วีระศักดิ์การุณย์. (2556). **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความต้องการในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Herzberg, F. (1959). **The Motivation to Work**. New York: John Wiley and Sons.
- Peterson, E., & Plowman, E. G. (1989). **Business organization and management**. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- Yamane, T. (1967). **Statistic : An Introductory Analysis**. New York: Harper & row.

USING TASK-BASED LEARNING TO IMPROVE ENGLISH SPEAKING ABILITY OF PRATHOMSUKSA 2 STUDENTS

ทิพจุฑา กันหาเลห์* และ รพีพร สร้อยน้า

Tipchuta Kanhale* and Rapeeporn Sroinam

สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Teaching English to Speakers of Other Languages Program, Udon Thani Rajabhat University

Received: 1 October 2022

Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยการใช้การสอนแบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และศึกษาเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษโดยการใช้การสอนแบบเน้นงานปฏิบัติเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/5 โรงเรียนอนุบาลอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม แบบแผนของการวิจัยเป็นการทดลองแบบกลุ่มเดียว สอบก่อนเรียนและสอบหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 12 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ และแบบวัดเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษโดยการใช้การสอนแบบเน้นงานปฏิบัติ ดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่อิสระและการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 69.27 คิดเป็นร้อยละ 23.09 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน

* Corresponding author: ทิพจุฑา กันหาเลห์

E-mail: 63120803101@udru.ac.th

เท่ากับ 221.43 คิดเป็นร้อยละ 73.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่าความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติต่อการสอนการพูดภาษาอังกฤษโดยการใช้การสอนแบบเน้นงานปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การสอนแบบเน้นงานปฏิบัติ, การสอนการพูดภาษาอังกฤษ, ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ

Abstract

The purposes of this research were to study and compare the English speaking ability before and after learning using task-based learning of Prathomsuksa 2 students and to investigate the students' attitude towards teaching English using task-based learning. The sample consisted of 30 Prathomsuksa 2 students at Anubanudonthani School, under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1 in the first semester in the 2022 academic year, selected through cluster random sampling. The design of this research was a one group pretest-posttest design. The research instruments included 12 lesson plans, an English speaking ability test, and an attitude questionnaire. The experiment lasted 12 weeks: two hours a week, or 24 hours for all. Statistics used in the study were mean, percentage, standard deviation, one-sample test and t-test for dependent samples. The findings indicated that the students' pretest and posttest mean scores on English speaking ability were 69.27 or 23.09 percent and 221.43 or 73.81 percent respectively. The students' posttest mean score on English speaking ability was higher than the set criterion of 70 percent. The comparison of the mean scores showed that the students' English speaking ability in the posttest was significantly higher than that of the pretest at the .01 level. The students' attitude towards

teaching English speaking using task-based learning was rated at a very good level.

Keywords: task-based learning, teaching English speaking, English speaking ability

Introduction

English has become one of the most important languages in the world. It is considered a worldwide language that serves as a lingua franca for people all over the world to interact and comprehend one another. Crystal (2003) claims that English is the universal language since we frequently see English signs, notices, labels and commercials wherever we go. Learners all over the world require the capacity to communicate in English as it is the path to economic advancement, educational advancement, and social mobility.

Speaking is one of the four crucial language skills for international communication. Bailey and Nunan (2005) state that learning a language entails the production of organized linguistic utterances or speaking to convey meaning. According to Harmer (2007), speaking is used to communicate information to others. The purpose of teaching speaking is to encourage learners to accurately communicate and interact with others to achieve their goals and to use language fluently.

Task-based learning might be a learning method to promote speaking ability. Willis (1996) claims that task-based learning has a learning capability effect on students' English competence, and has become one of the significant alternative teaching methods for teachers. This approach is an opportunity for learners to use the language in real situations.

As aforementioned, the researcher has considered that improving students' English speaking using task-based learning may help students who have problems in English speaking. Therefore, the researcher would like to

employ task-based learning with Prathomsuksa 2 students at Anubanudonthani School to investigate whether this method could assist their English speaking ability, and investigate what level of students' attitude which may have towards teaching English speaking using task-based learning.

Purposes of the Study

The purposes of this study were to:

1. Study and compare the English speaking ability of Prathomsuksa 2 students before and after studying English speaking using task-based learning.
2. Investigate the students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning.

Hypotheses of the Study

The hypotheses of this study were:

1. The students' posttest mean score of English speaking ability after using task-based learning is higher than the set criterion of 70 percent.
2. The students' posttest mean score of English speaking ability after using task-based learning is higher than that of the pretest.

Methodology

1. Research Design

This study was an experimental study in a cluster random sampling with a one group pretest–posttest design. It employed a quantitative research method (Cambell & Stanley, 1969).

$T_1 \quad X \quad T_2$

T_1 means Pretest

X means Teaching English speaking using task-based learning

T_2 means Posttest

2. Sample of students

The main sample for the study comprised 30 students of Prathomsuksa 2 students who were studying English in the first semester in the 2022 academic year at Anubanudonthani school, under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1 selected through cluster random sampling.

3. Research Instruments

Three research instruments were employed as follows.

3.1 Lesson plans of teaching English speaking using task-based learning were developed in an English version consisting of 12 units with two hours a unit which were 24 hours in total. The value of the Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item. The researcher applied task-based learning consisting of 3 stages: pre-task, task cycle, and language focus which were adapted from Willis (1996). They were integrated with steps of teaching speaking from Hadfield and C. Hadfield (2009): before speaking stage, during speaking stage, and after speaking stage. This research, the research was utilized three task types which were listing task based on Willis (1996), information-gap task based on Richards (2001), and ordering and sorting task based on Willis (1996) to teach English speaking using task-based learning. The English texts used to improve students' speaking ability were from the books: "Say Hello 2", and from the internet based on the English curriculum of Thailand according to the Basic Education Curriculum of 2008 (revised in 2017) of the Foreign Languages Department (English). There are 12 units included: food & drink, my face, numbers, my clothes, colours, shapes, in my class, on the farm, school time, sports, my house, and my family.

3.2 The English speaking ability test was constructed by the researcher based on Hughes (2003) and the three experts' suggestions to examine the students' English speaking ability with a pretest and posttest. The study also consisted of an oral interview with 10 items. The value of the Index of Item

Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item, and the reliability of three raters equals 0.98.

3.3 The attitude questionnaire was developed to measure students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning based on Saiyos and A. Saiyos (2000) designed: average scores of 4.50-5.00 mean very good, 3.50-4.49 mean good, 2.50-3.49 mean fair, 1.50-2.49 mean poor, and 1.00-1.49 mean very poor. The attitude questionnaire consisted of 15 items related to the steps of teaching English speaking using task-based learning using Likert Rating Scale. The value of the Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item.

4. Data Collection

Before collecting data, the proposal of the research and the research instruments were submitted for ethics in human research. The researcher handed in the research instruments to three experts in order to examine the correctness, relation between the objectives and learning activities, and evaluation. Lesson plans were carried out with a pilot study to trail the lesson plans so that any problems could be addressed before the main study. The pilot study was conducted with 10 non-sampled Prathomsuka 3 students at Anubanudonthani School in the first semester of the academic year 2022. The lesson plans were edited based on the problems obtained from the pilot study. The data were analysed the reliability by three raters (Scott, 1955). The value of the Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item and they were selected 10 items of them. The researcher distributed the final form of the English speaking test to employ with the sample. The researcher collected data through the following steps:

4.1 The researcher administered a pretest for students who enrolled in Fundamental English to evaluate their English speaking ability using the 10 questions of English speaking ability test which consisted of 10 questions, 30

points for each question including five aspects assessment using six-point rating scale, according to Hughes's criteria 300 points in total. The researcher and two research assistants assessed Prathomsuksa 2 students' speaking ability by using the oral interview. The students were asked each question twice. The raters rated students' scores using Hughes's criteria (2003). The oral interview took about 10 minutes for each student.

4.2 The researcher was teaching following lesson plans that were already developed.

4.3 The researcher conducted the posttest using the English speaking ability test (which was the same test as the pretest) after the teaching process completed.

4.4 The researcher distributed the attitude questionnaire to students to investigate attitudes towards studying English speaking using task-based learning.

4.5 The researcher collected scores from the pretest, the posttest and the students' attitude questionnaire. The collected scores were statistically analysed and interpreted later on.

5. Data Analysis

The data collected from the English speaking ability test and the attitude questionnaire were statistically analysed as follows:

5.1 The data were analysed to examine the English speaking ability of Prathomsuksa 2 students using mean ($\bar{X}$), percentage, and standard deviation (S.D.).

5.2 The data were analysed to compare the English speaking ability of Prathomsuksa 2 students after studying English speaking with the set criteria of 70 percent using a one-sample t-test.

5.3 The data were analysed to compare the English speaking ability of Prathomsuksa 2 students before and after studying English speaking using a t-test for dependent samples.

5.4 The data were analysed to investigate students' attitude towards teaching English speaking ability by using mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

Results

The results of the study and comparison on English speaking ability before and after teaching English speaking using task-based learning were as follows:

Table 1 Mean, Standard Deviation, Percent, and a Comparison of Pretest and Posttest Mean Scores After Studying English Speaking Using Task-based Learning

Test	N	$\bar{X}$	S.D.	Percentage	t
Pretest	30	69.27	17.15	23.09	64.61**
Posttest	30	221.43	5.75	73.81	

** $p \leq .01$

Table 1 shows that the students' pretest mean score on English speaking ability was 69.27 or 23.09 percent and the posttest was 221.43 or 73.81 percent. The results explain that the students' English speaking ability before and after studying English speaking using task-based learning was significantly different at the .01 level. The posttest mean score was significantly higher than the pretest.

Table 2 Mean, Standard Deviation, Percent, and a Comparison of the Students' English Speaking Ability After Studying English Speaking Using Task-based Learning and the Set Criterion of 70 Percent.

Test	The Set Criterion of 70 Percent (210 scores)				
	n	$\bar{X}$	S.D.	70 Percent	t
Posttest	30	221.43	5.75	73.81	10.91**

** $p \leq .01$

Table 2 shows that the students' posttest mean score on English speaking ability was 221.43. The posttest mean score was significantly higher than the set criterion of 70 percent at the .01 level of significance.

Table 3 Mean, Standard Deviation results of Students' attitude towards Teaching English Speaking Using Task-based Learning of Prathomsuksa 2 Student

Questionnaire	N	$\bar{X}$	S.D.	Interpretation
Students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning	30	.99	0.05	Very good

Table 3 presents that the mean of students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning was at 4.99. It indicates that students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning was at a very good level.

Conclusions

The results of the study can be summarized as follows:

1. The students' pretest mean score on English speaking ability was 69.27 or 23.09 percent and that of the posttest was 221.43 or 73.81 percent respectively. The English speaking ability of students after studying English speaking using task-based learning was higher than the set criterion of 70 percent. The students' English speaking ability was found to be significantly different at the .01 level.

2. The students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning was at a very good level. The mean was 4.99.

Discussion

The research findings can be discussed as follows:

1. The Result of the Comparison of the English Speaking Ability of Prathomsuksa 2 Students Before and After Using Task-based Learning.

1.1 The results of the study showed that students' pretest and posttest mean scores on English speaking ability were 69.27 or 23.09 percent and 221.43 or 73.81 percent, respectively. These findings were in accordance with the second hypothesis. The students' posttest mean score on English speaking ability was significantly higher than that of the pretest at the .01 level. It was revealed that task-based learning could enhance Prathomsuksa 2 students' English speaking abilities.

1.2 The students' English speaking ability after studying English speaking using task-based learning had improved to a level higher than the set criterion of 70 percent. These findings were in accordance with the first hypothesis. As shown from the results of the study, the discussion was as follows:

Firstly, the development of English speaking ability using task-based learning could help students to gain higher scores. Students were assigned roles and duties to do in the group which could activate the students' basic knowledge by instructing them in key vocabulary, language structure and language use. This related with the idea of Richards et al. (1986), who stated that using a task in language learning is an activity or action which was finished as the delayed consequence of planning or cognizance language.

Secondly, the researcher followed Willis' process (1996) composed of three stages: **pre-task**, **task cycle**, and **language focus**. This helped students improve English speaking more effectively. This method was supported by Ellis (2003), who proposed that task-based learning helped students primarily focusing on meaning when they performed a task, and provided chances to focus on form, and require students to evaluate their performance and progress.

The results of this research support the study of Meksri (2011), who studied and compared the English speaking ability of Prathomsuksa 5 students before and after using task-based learning. The findings of the research stated that the students' pretest and posttest scores on English speaking ability were 31.25 percent and 70.50 percent respectively. The results of the research supported the study of Matarak (2016) who studied and compared the English speaking ability of Prathomsuksa 4 students before and after using task-based learning. The findings of the research stated that the students' pretest and posttest scores on English speaking ability were 30.40 percent and 93.48 percent respectively. Eventually, it also confirmed the previous study of Umpapol (2019) who studied and compared the development of English-speaking ability using task-based learning of Prathomsuksa 5 students. The findings of the research were the students' pretest and posttest scores on English speaking ability were 68.43 percent and 83.24 percent respectively.

The results of this research supported the study of Hassan et al. (2021), who studied the development of English speaking skills through task-based learning among primary school students in Malaysia. The findings showed that most students scored higher marks in the posttest compared to the pretest. The results of this study were consistent with the study of Nguyen and Van (2021), who assessed the effectiveness of the task-based approach on speaking ability as well as the students' perceptions towards its implementation. The findings of the study supported the use of a task-based approach in the teaching English as a foreign language.

In conclusion, teaching English speaking using task-based learning can help students develop students' English speaking ability.

2. The Result of an Investigation of Students' Attitude Towards Teaching English Speaking Using Task-based Learning.

The investigation of students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning revealed that it was at a very good level. The findings of this research supported the idea of Sroinam (2012) who claimed that an attitude was an individual's feeling towards something or someone which has influenced with the individual's decision making to do something such as like or dislike or to do a certain thing. Moreover, these were in accordance with Savignon's idea (1983) who stated about various factors in second language learning. The learners' attitudes were the most important factor in language learning because it could be facilitated or learner's learning.

The results of this study support the study of Meksri (2011) who studied and compared the English speaking ability before and after using task-based learning of Prathomsuksa 5 students. The finding showed that the students' attitude towards teaching English speaking was at a very good level. In addition, the finding of this research supported the study of Pongsawang (2012) who studied and compared the English speaking ability before and after

using task-based learning of Prathomsuksa 5 students. The finding showed that the students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning was at a good level. These results were also consistent with the study of Matarak (2016) who studied and compared the English speaking ability before and after using task-based learning and attitude of Prathomsuksa 4 students. The result showed that the students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning was at a very good level. Moreover, it also confirmed to the previous study of Umpapol (2019) who studied and compared the development of English speaking ability using task-based learning and attitude of Prathomsuksa 5 students. The results of this research showed the students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning at a very good level.

In conclusion, students showed positive attitude towards teaching English speaking using task-based learning. Teaching English speaking provided students chances to speak English better and they had a very good attitude towards teaching English speaking using task-based learning.

Recommendations

The recommendations from the study are as follows:

1. Recommendations from the Study

To support activities in teaching English speaking using task-based learning, the researcher has proposed some suggestions as follows:

1.1 The students' posttest mean score on English speaking ability was higher than the pretest. This appears to be the results of teaching English speaking using task-based learning which provides students chances to speak English through listing tasks, information-gap tasks and ordering & sorting tasks. Moreover, students had opportunity to analyse the language found in the tasks

which helps students to increase English speaking ability. Therefore, task-based learning should be promoted in teaching English speaking by English teachers.

1.2 The study was found that the students' attitude towards teaching English speaking using task-based learning was at a very good level. The positive attitudes led the students to achieve higher English speaking ability scores. Therefore, task-based learning should be promoted in teaching English speaking by English teachers.

2. Recommendations for further study

According to the results discussed earlier, some suggestions are proposed here for further studies.

2.1 Researchers should investigate other English language skills, to develop, writing, reading and listening skills using task-based learning.

2.2 Researchers should promote and apply task-based learning with other task types, for instance, reasoning-gap tasks, opinion-gap tasks, pictures and picture stories tasks, sharing personal experiences tasks and so on. These can add more variety for students to develop their language proficiency.

2.3 Researchers should investigate teaching English speaking ability using task-based learning with different educational levels of students, for instance, primary students, high school students or even university students.

2.4 Researchers should compare some task-based learning with other tasks, for instance, listing tasks and problem-solving tasks, comparing tasks and creative tasks.

References

- Bailey, M. K., & Nunan. D. (2005). **Practical English language teaching: Speaking**. NY: McGraw Hill.
- Cambell, D. T., & Stanley, J. (1969). **Experimental and quasi-experimental design for research**. Boston: Houghton Mifflin.

- Crystal, D. (2003). **English as a global language**. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ellis, R. (2003). **Task-based language teaching and learning**. Oxford: Oxford University Press.
- Hadfield, J., & Hadfield, C. (2009). **Introduction to Teaching English**. Oxford: Oxford University Press.
- Harmer, J. (2007). **The practice of English teaching**. 3rd ed. Harlow: Pearson Education Limited.
- Hassan, I., Mohd Zamzam, I. A., Latiff Azmi, M. N., & Abdullah, A. T. H. (2021). Development of English Speaking Skills Through Task-Based Learning Among Primary School Students in Malaysia. **Theory and Practice in Language Studies**, 11(11), 1499-1506.
- Hughes, A. (2003). **Testing for language teachers**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Matarak. (2016). **The development of English speaking ability using task-based learning of Prathomsuksa 4 students**. Master of Arts thesis in Teaching English to Speakers of Other Language, Udon Thani Rajabhat University.
- Meksri, P. (2011). **Developing English speaking ability using task-based language learning of Prathomsuksa 5 students**. Master of Arts thesis in Teaching English to Speakers of Other Languages, Udon Thani Rajabhat University.
- Pongsawang. (2012). **Using task-based language learning activities to enhance speaking ability of Prathomsuksa 5 students**. Master of Arts thesis in Teaching English as a Foreign Language, Srinakarinwirot University.

- Nguyen, B. N. P. & Van, A.T. (2021). **Using task-based approach to improve the 9th graders'speaking skills at a secondary school in Ho Chi Minh City.** In **Proceedings of the 18th AsiaCALL International Conference**, pp. 76-83. Ho Chi Minh City: Hoa Sen University.
- Richards, J. C., Platt, J., & Weber, H. (1986). **Longman dictionary of applied linguistics.** London: Longman.
- Richards, J. C. (2001). **Curriculum development in language teaching.** Cambridge: Cambridge University Press.
- Savignon, S. J. (1983). **Communicative competence: Theory and classroom practice.** MA: Addison-Wesley.
- Saiyos, L., & Saiyos, A. (2000). **Educational research techniques.** 6th ed. Bangkok: Suviriyasarn.
- Scott, W. A. (1955). Reliability of content analysis: The case of nominal scale coding. **Public Opinion Quarterly**, 19(3), 321-325.
- Sroinam, S. (2012). **Teaching principle.** Udon Thani: Udon Thani Rajabhat University.
- Umpapol, D. (2019). **The development of English speaking ability using task-based learning of Prathomsuksa 5 students.** Master of Arts thesis in Teaching English to Speakers of Other Languages, Udon Thani Rajabhat University.
- Willis, J. (1996). **A framework for task-based learning.** Edinburgh: Longman.

USING FLIPPED CLASSROOM TO IMPROVE MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS' ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY

ธัญญาศิริ สิทธีราช* และ รพีพร สร้อยน้ำ

Thanyasiri Sittirach* and Rapeeporn Sroinam

สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Teaching English to Speakers of Other Languages Program, Udon Thani Rajabhat University

Received: 8 October 2022

Accepted: 6 December 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และศึกษาเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนหนองวัวซอพิทยาคม จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม แบบแผนของการวิจัยเป็นการวิจัยทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ 12 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแบบวัดเจตคติต่อการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่อิสระและการทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.47 คิดเป็นร้อยละ 28.67 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 33.67 คิดเป็นร้อยละ 83.83 ซึ่งสูง

* Corresponding author: ธัญญาศิริ สิทธีราช

E-mail: 63120803102@udru.ac.th

กว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยพบว่า ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีเจตคติต่อการสอนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: ห้องเรียนกลับด้าน, การอ่านภาษาอังกฤษ, การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

Abstract

The purposes of this research were to study and compare Matthayomsuksa 4 students' English reading comprehension ability before and after studying using flipped classroom and to investigate students' attitude toward teaching English reading comprehension using flipped classroom. The sample consisted of 30 Matthayomsuksa 4 students at Nongwuasopittayakhom School, under the Secondary Educational Area Office Udon Thani, in the first semester of the academic year 2022, selected through cluster random sampling. The research was a one-group pretest-posttest design. The research instruments were 12 lesson plans, an English reading comprehension ability test and an attitude questionnaire toward teaching English reading comprehension ability. The experiment lasted 12 weeks, 2 hours a week, and 24 hours in total. The mean, percentage, standard deviation, t-test for dependent samples, and one sample t-test were used for data analysis. The findings indicated that the students' pretest and posttest mean scores on English reading comprehension ability were 11.47 or 28.67 percent and 33.67 or 83.83 percent, respectively. The students' posttest mean score on English reading comprehension ability was higher than that of the pretest, and it was higher than the required criteria of 70 percent. The comparison of the mean scores showed that the students' English reading comprehension ability in the posttest was significantly higher

than that of the pretest at the .01 level. The students' attitudes toward teaching English reading comprehension was rated at a very good level.

Keywords: flipped classroom, English reading, English reading comprehension

Introduction

Language is a tool that people use to communicate with other people to improve international relations. English is the universal language of communication in the 21st century for everyone and more interested in learners because it is crucial to communicate with people from many cultures. As Gunderson et al. (2010) state that English is a language in the world and it is also a major feature associated with access to knowledge, technology, and the internet. Understanding English as a foreign language enables learners to understand and be aware of diversity of cultures, the way to convey the messages through ideas and knowledge with other people and cooperation with many countries. Furthermore, Kachru and Smith (2008) define that the natural language in many countries and regions of the world has resulted in variation as a consequence of nativization and acculturation of the language in different communities.

The English reading comprehension ability is crucial for further studies and working life in the progression of innovative societies. People who know how to read can educate themselves in any fields of study to effectively gain the new and updated knowledge and innovative information. Therefore, English reading comprehension ability is the major part to take advantages. Gunderson et al. (2010) suggest that there appears to be the belief around the world that is foundational to become a contributing, participating member of global society. In the same way, Ruddell (1997) mentions that the importance of reading is to develop the language learners' reading comprehension ability and reinforce

the experiences of learners to get a higher level of reading proficiency. Zwiers (2010) defines that reading is a process to construct meaning from the letters to make sounds, build words, and make sentences for understanding. However, even a basic understanding of text depends on countless invisible thought processes that work together at lightning speed. According to Alptekin (2003), he also claims that most English information available is in the form of reading materials. Therefore, learners need to comprehend the English messages through real-life authentic texts.

Flipped classroom is an individualized learning that language learners self-study outside the class with the delivered instructional materials and switch to collaboratively do the active learning activities in class. This might be one of pedagogical designs that helps students enhance their reading comprehension ability. It has been gained social impacts of educational fields until the present time. Moreover, Pyzdrowski and Shambaugh (2014) indicate that flipped classroom is a pedagogical design that replaces a face-to-face lecture with engaging activities and assigns tasks as homework for students to complete autonomously outside of class. Walker et al. (2020) state that flipped classroom has grown in popularity in the last decade. Flipped lessons have become a more consistent and accepted pedagogical practice from K-12 to university settings. According to Bergmann and Sams (2012), flipped classroom arises when the content lesson is recorded for the students in video format or using other information resources. It is essential for the students who want to be well-prepared themselves outside the classroom. When the students come to classroom, the lecture is switched for the activities in class with the instructor as a facilitator who can assist the learners in the classroom. As the study of Khamchoo (2018), he studies the development of English reading comprehension ability using flipped classroom of Matthayomsuksa 6 students at Yungthongpittayakhom School. The findings showed that the posttest

mean score was higher than the required criteria of 70 percent. The students' attitudes toward teaching English reading comprehension was rated at a very good level.

Therefore, the researcher would like to employ flipped classroom with Matthayomsuksa 4 students at Nongwuasopittayakhom School whether it could improve their English reading comprehension ability and the students have positive attitudes toward teaching English reading comprehension. In addition, the research findings may be a guideline for teaching English reading comprehension in schools in the future.

Purposes of the Study

The purposes of the study were:

1. To study and compare the English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students before and after studying English reading comprehension using flipped classroom.
2. To investigate students' attitude toward teaching English reading comprehension using flipped classroom.

Hypotheses of the Study

1. The English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students using flipped classroom is higher than the required criteria of 70 percent.
2. English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students after studying English reading comprehension using flipped classroom is higher than before the studying.

Methodology

1. Research Design

This study was an experimental research with a one group pretest – posttest design. It was a quantitative research method (Campbell & Stanley, 1963).

	T_1	X	T_2
T_1	means	Pretest,	
T_2	means	Posttest	
X	means	Teaching English reading comprehension using flipped classroom	

2. The Sample

The sample in this study consisted of 30 students of Matthayomsuksa 4/1 students studying English Reading and Writing (E31221) in the first semester of the academic year 2022 at Nongwasopittayakhom School, Nongwaso District, Udon Thani, under the Secondary Educational Service Area Office Udon Thani. These students were selected through cluster random sampling.

3. Research Instruments

Three research instruments were employed as follows.

3.1 The lesson plans of teaching English reading comprehension using flipped classroom consisted of 12 units, 2 hours a unit, 12 weeks, 2 hours a week and 24 hours in total. Twelve lesson plans were developed in an English version including three stages of teaching reading (pre-reading, during-reading and post-reading) of Brown (2001) and flipped classroom (at home and in the classroom stage) of Bergmann and Sams (2012). Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every aspect of each lesson plan. The reading texts used in this study for teaching English for Reading and Writing (E31221) of Matthayomsuksa 4 students were selected from Reading the World Now Students' Book 1 based on the Basic Education Core Curriculum A.D. 2008 of

the Foreign Language Department (English). There are twelve reading texts including: 1) Adventures on the Mississippi 2) The Travels of Swift's Satire 3) Come Rain or Come Shine 4) Breaking Plates Can Break Plates 5) How the Red River Flows 6) Study Suggests Sitting Less Can Extend Life 7) Looking at Babies Learning to Speak 8) The Big Deal about Small Talk 9) The Rise and Fall of the Mongol Empire 10) The Spanish Conquests of Mexico 11) Internet Fundraising Helps Farmers Flourish and 12) How Technology Shook up the Music Industry.

3.2 The English reading comprehension ability test was developed by the researcher based on the expert's suggestions to examine the students' English reading comprehension ability as the pretest and posttest. It was a multiple-choice test consisted of 40 items with four possible answer choices for each item. The value of the Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item. The difficulty value of the items was between 0.40-0.70 and discrimination value was between 0.70 - 0.90. The reliability of the test was 0.98.

3.3 The attitude questionnaire toward teaching English reading comprehension consisted of 20 items related to stages of teaching English reading comprehension which helps students understand the reading text better, using five-point Likert's rating scales ranging from strongly agree, agree, neutral, disagree and strongly disagree based on Likert (1932). The value of the Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item. The scores from the attitude questionnaire toward teaching English reading comprehension were analyzed in order to summarize and interpret the data based on Saiyos and A. Saiyos (2000) as follows; the average scores 4.50 - 5.00 means Very good, the average scores 3.50 - 4.49 means Good, the average scores 2.50 - 3.49 means Fair, the average scores 1.50 - 2.49 means Poor, the average scores 1.00 - 1.49 means Very poor.

4. Data Collection

Before collecting data, the proposal of the research and the research instruments were submitted for ethics in human research. Then, the researcher handed in the research instruments to three experts in order to examine the correctness, and relation between the objectives and learning activities and evaluation. After that, a lesson plan of teaching English reading comprehension using flipped classroom and the English reading ability test were tried out in a pilot study with 30 Matthayomsuksa 4 students in Nongwasopittayakhom School who did not take part in this study in the first semester of the academic year 2022. Then, the researcher edited the lesson plans based on the information obtained from the pilot study and selected 40 items of the test with the difficulty value between 0.40-0.70, the discrimination value between 0.70-0.90, and the reliability of the test was 0.98. The researcher collected data as the following steps.

4.1 Students took the pretest using an English reading comprehension ability test with 40 items before studying English reading using flipped classroom in 60 minutes.

4.2 The teaching process was carried out according to the 12 lesson plans for 12 weeks, 24 hours in total.

4.3 Students took the posttest which was the same test as the pretest. The test consisted of 40 multiple-choice items with four possible answers. Students had 60 minutes to finish the test.

4.4 The attitude questionnaire was used to investigate the students' attitudes.

4.5 The collected scores from the pretest and posttest and students' attitude data were statistically analyzed and interpreted later on.

5. Data Analysis

The data from the English reading comprehension ability test and the attitude questionnaire was statistically analyzed as follows.

5.1 The data were analyzed to study the English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students using mean ($\bar{X}$), percentage, and standard deviation (S.D.).

5.2 The data were analyzed to compare the English reading comprehension ability using t-test for dependent samples.

5.3 The data were analyzed to compare the English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students before and after studying English reading comprehension and the required criteria of 70 percent using One Sample t-test.

5.4 The data were analyzed to investigate students' attitudes toward teaching English reading comprehension using mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.).

Results

Results of the study and comparison of scores on English reading comprehension ability before and after teaching English reading comprehension using flipped classroom were as follows.

Table 1 Comparison of the students' English reading comprehension ability before and after studying English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students

Test	n	$\bar{X}$	S.D.	Percent	t
Pretest	30	11.47	3.05	28.67	47.15**
Posttest	30	33.67	2.85	83.83	

**p ≤ .01

Table 1 showed that the students' pretest mean score on English reading comprehension ability was 11.47 or 28.67 and the posttest was 33.67 or 83.83 percent. The results explained that the posttest mean score of students' English reading comprehension ability after studying English reading comprehension was significantly higher than the pretest at the .01 level.

Table 2 Comparison of the students' English reading comprehension ability after studying English reading comprehension using flipped classroom and the set criterion of 70 percent

Test	n	$\bar{X}$	S.D.	70 Percent (28)	t
Posttest	30	33.67	2.85	83.83	10.86**

**p ≤ .01

Table 2 showed that the students' posttest mean score on English reading comprehension ability was 33.67. The results of the students' English reading comprehension ability after studying English reading comprehension using flipped classroom were significantly higher than the required criteria of 70 percent at the .01 level.

Table 3 The results of the students' attitude toward teaching English reading comprehension using flipped classroom

Questionnaire	n	$\bar{X}$	S.D.	Interpretation
Students' attitude toward teaching English reading comprehension using flipped classroom	30	4.90	0.18	Very good

Table 3 showed that the mean score of students' attitudes toward teaching English reading comprehension was at 4.90. It indicated that the

students' attitudes toward teaching English reading comprehension was at a very good level.

Conclusion

The results of the study can be summarized as follows.

1. The students' pretest and posttest mean scores on English reading comprehension ability were 11.47 or 28.67 percent and 33.67 or 83.83 percent respectively. The students' posttest mean score on English reading comprehension ability was higher than the required criteria of 70 percent and the students' English reading comprehension ability after the experiment was significantly at .01 level higher than the pretest.

2. The student' attitudes toward teaching English reading comprehension using flipped classroom was at a very good level at 4.90.

Discussion

The results of the study can be discussed as follows.

1. The results of the study of English reading comprehension ability of Matthayomsuksa 4 students at Nongwuasopittayakhom School before and after studying English reading comprehension using flipped classroom showed that the students' pretest and posttest mean scores were 11.47 or 28.67 percent and 33.67 or 83.83 percent, respectively. The finding was accordance with the second hypothesis. The results of the pretest mean score indicated that the students' English reading comprehension ability was at a low level. The reasons revealed that students not have reading skills to find the main idea and understand the text efficiently and had no time for out-of-class learning experience and prepare themselves before the class. This finding supported the idea of Bergmann and Sams (2012) who mentioned that flipped classroom is centered around the students to be responsible for preparing themselves

before class. After the students learned English reading comprehension, they could improve their English reading comprehension ability. Teaching English using flipped classroom motivates students to success in reading comprehension. Luehan (2020) studied about the use of flipped classroom on English reading comprehension ability of Grade 7 students. The study showed that students gained significantly higher scores on the English reading ability posttest at the .01 level. It can be stated that flipped classroom influenced students' reading comprehension ability and it could improve students' English reading comprehension ability.

2. The result of the comparison of the students' scores on English reading comprehension before and after studying English reading comprehension was higher than the required criteria of 70 percent. These findings were in accordance with the first hypothesis. According to the results of the study, the conclusions are presented as follows.

Firstly, after the students learned English reading comprehension using flipped classroom, the results presented that the students have significant improvement in their posttest score. One of the reasons might be the learning processes of students in Thai EFL classrooms take responsibilities on their own learning especially for secondary-level students with different levels of language competency. The findings were in line with the idea of Khan (2011) who suggested that teaching English using flipped classroom had developed the students' English reading comprehension effectively because students took the responsibility outside-classroom activities through reading the texts before class, visiting course-related website, and reading related references. It is also consistent with the idea of Pyzdrowski and Shambaugh (2014) who stated that flipped classroom is a pedagogical design that replaces what typically took place during a face-to-face lecture with engaging activities and assigned the tasks as homework for students to complete homework outside of class. These

findings showed that students' posttest mean score was 33.67 or 83.83 percent. It was higher than the pretest because English reading was trained through various activities in two main stages of flipped classroom and three stages of teaching reading comprehension.

Secondly, learning English reading comprehension through activities based on flipped classroom could develop the students' reading ability efficiently. Flipped classroom was encouraged students' English reading comprehension ability. The learning activities were provided with opportunities for learners to read the texts at home and prepare themselves before class. In this study, Matthayomsuksa 4 students at Nongwasopittayakhom School studied English reading comprehension using flipped classroom and they were taught to prepare themselves to read the texts before class. The finding results were in line with Walker et al. (2020) stated that flipped classroom had become a more consistent and accepted pedagogical practice. Therefore, the main elements of flipped classroom are supplements of the knowledge of the teacher while the students were given chances to learn and did the activities with their own responsibility to construct their own knowledge of fully self-learning.

Finally, the students learned English reading comprehension using flipped classroom through the stage of following stages integrated according to teaching English reading comprehension using flipped classroom based on the ideas of Bergmann and Sams (2012) and the stages of teaching reading of Brown (2001). As at home stage, students read the text uploaded in KruFai's Class created by the teacher. Then, students write down the key points and write three questions and summarize the reading text using Cornell note-taking method. As in the classroom stage in pre-reading, students had to share, discuss and correct the key points they wrote at home via PowerPoint using ClassPoint add-on. As during-reading stage, students worked in pairs to reorder the sentences in Worksheet 1, worked in groups to find the main idea,

supporting details, reference and inference in Worksheet 2 and worked in the same group in Worksheet 3 to draw a word map. In post-reading stage, the students did the reading comprehension quiz via KruFai's Class. Then, the teacher and the students discussed the answers and summarized the lesson together orally. The results were consistent with the study of Khamchoo (2018), who conducted a study about flipped classroom on English reading comprehension ability and attitudes of Grade 12 students. The research finding of the study showed the mean score of the post-test on learning achievement was significantly higher than the required criteria of 70 percent.

It can be concluded that especially the research instruments including the twelve lesson plans of teaching English reading comprehension using flipped classroom, an English reading comprehension ability test and an attitude questionnaire toward teaching English reading comprehension using flipped classroom were effective. They were analyzed by three experts in teaching English to examine the correctness and relation between the objectives and learning activities and evaluation. The Index of Item Objective Congruence (IOC) was 1.00 for every item of twelve lesson plans, 1.00 for every item of an English reading comprehension ability test and 1.00 for every item of an attitude toward teaching English reading comprehension using flipped classroom.

3. The result of students' attitude toward teaching English reading comprehension using flipped classroom was found that the mean score of the student's attitude toward teaching English reading comprehension was rated at 4.90. It was interpreted that students' attitudes toward teaching English reading comprehension using flipped classroom was at a very good level. The students enjoyed sharing the questions from home stage via PowerPoint using ClassPoint add-on. They also liked ordering sentences in pairs because it could help them understand consequences of the reading text better. In the reading

comprehension process, reading comprehension and reading skills were enhanced when good attitude was activated.

The results were consistent with the idea of Savignon (1983), the learners' attitudes are the most significant among many factors in learning a second language since it helped and supported learners' learning. Furthermore, the findings correspond with the concept of Sroinam (2012) stated that attitude is an individual's feeling toward something or someone, or symbol with degree of favor or disfavor. Language learners with positive attitudes will be more proficient in second language learning. In line up with Karimi (2017) conducted a study on developing English reading comprehension ability using the flipped classroom model of EFL learners at a private language institute in Isfahan, Iran. The finding showed the students' attitudes toward teaching English reading comprehension using the flipped classroom was at a very good level.

In summary, teaching English reading comprehension using flipped classroom could enhance the students to enjoy collaborating and doing activities at home as an extra-learning time for students' self-preparation reading step. They interactively learned both in and out of the classroom successfully in order to improve their reading ability through the use of technology. The students had positive attitude towards teaching English reading, they can actively engage in the learning process. Flipped classroom enabled students to lower their stress to increase a positive impact on their daily life reading ability effectively.

Recommendations

1. Recommendations from the Study

In order to make use of this study, the researcher proposes the following recommendations as follows.

1.1 The students' posttest mean score on English reading comprehension ability was higher than the required criteria of 70 percent and the students' posttest score of reading comprehension ability was higher than the pretest score. It cased from the students had opportunities to practice reading at home before learning the lesson in class. They also had a chance to practice reading in groups to find main ideas, supporting details, references and made the inferences. Therefore, students could improve their English reading comprehension. Researchers should provide the results to English teachers to follow this study.

1.2 It was shown that the students' attitudes toward teaching English reading comprehension using flipped classroom was at a very good level because flipped classroom contributed students to do enjoyable activities. Especially, they could do activities with their classmates and the teacher such as sharing their questions they wrote at home via PowerPoint using ClassPoint add-on, ordering sentences in pairs and discussing the answers on the TV screen. As a result, English teacher should implement flipped classroom in teaching English reading comprehension to develop their students' reading ability.

2. Recommendations for Further Study

According to the results discussed earlier, some suggestions are proposed here for further studies.

2.1 Researchers should investigate using flipped classroom to develop other English language skills: listening, speaking and writing because the students are also engaged in these skills while learning through these activities.

2.2 Researchers should investigate teaching English reading comprehension ability using flipped classroom with other subjects for students of different levels, for instance, primary students or higher educational levels.

2.3 Researchers should promote and apply other autonomous learning methods with the use of flipped classroom to develop the students' language proficiency and students' motivation and learning styles.

References

- Alptekin, C. (2003). Cultural familiarity in inferential and literal comprehension in L2 reading. **System**, 34(6), 494-508.
- Bergmann, J. & Sams, A. (2012). **Flip your classroom: Reach every student in every class every day**. Washington, DC: International Society for technology in Education.
- Brown, H. D. (2001). **Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy**. San Francisco: San Francisco Public University.
- Campbell, D. T. & Stanley, J. C. (1963). **Experimental and quasi-experimental design for research**. Boston: Houghton Mifflin.
- Gunderson, L., D'Silva, R., & Chen, L. (2010). Second language reading disability: international themes. In **Handbook of reading disability research** (pp. 13-24). New York: Routledge.
- Kachru, Y. & Smith, L. E. (2008). **Cultures, context, and world Englishes**. New York: Routledge.
- Karimi, M. (2017). The effect of flipped model of instruction on EFL learners' reading comprehension: Learners' attitudes in focus. **Advances in Language and Literary Studies**, 8(1), 95-103.
- Khamchoo, U. (2018). **The development of English reading comprehension ability using the flipped classroom approach of Matthayomsuksa 6 students**. Master of Arts Thesis in Teaching English to Speakers of Other Languages, Udon Thani Rajabhat University.
- Khan, S. (2011). **Khan Academy**. Retrieved September 20, 2021, from <http://www.khanacademy.org/about>.

- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. **Archives of Psychology**, 140(8), 155.
- Luehan, T. (2020). **Using flipped classroom to improve Matthayomsuksa 1 students' English reading comprehension ability**. Master of Arts Thesis in Teaching English to Speakers of Other Languages, Udon Thani Rajabhat University.
- Pyzdrowski, L. & Shambaugh, N. (2014). **Promoting active learning through the flipped classroom model**. Hershey: Information Science Reference.
- Ruddell, M. (1997). **Teaching model of reading ability**. Marianas: Northern Marianas College.
- Saiyos, L., & Saiyos, A. (2000). **Educational research techniques**. 6th ed. Bangkok: Suviriyasarn.
- Savignon, S. J. (1983). **Communicative competence: Theory and classroom practice**. Boston: Addison Wesley.
- Sroinam, S. (2012). **Teaching principle**. Udon Thani: Udon Thani Rajabhat University.
- Walker, Z., Tan, D. & Koh, N. K. (2020). **Flipped classroom with diverse international perspectives**. Gateway East: Spring Nature.
- Zwiers, J. (2010). **Building reading comprehension habits in Grade 6-12**. Newark, DE: International Reading Association, Inc.

การศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อในระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น
A STUDY OF NEEDS OF FURTHERING DOCTORAL DEGREE IN TEACHING
ENGLISH TO SPEAKERS OF OTHER LANGUAGES

วรวุฒิ ตัถย์วิสุทธิ์^{* 1} และ ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ²
Worawoot Tutwisoot^{* 1} and Channarong Intaraprasert²

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

² บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

² Faculty of Graduate Studies, Udon Thani Rajabhat University

Received: 15 June 2022

Accepted: 28 November 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และ 2) ศึกษาความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตร กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูอาจารย์สอนภาษาอังกฤษ นักศึกษาและประชาชนที่สนใจ จำนวน 230 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจความต้องการในการศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น ซึ่งประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ ความต้องการในการศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต ความต้องการในการศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิตแยกเป็นรายด้าน ความจำเป็นในการเปิดสอนหลักสูตร และความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร โดยหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ข้อมูลที่ได้ นำมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Corresponding author: วรวุฒิ ตัถย์วิสุทธิ์

E-mail: worawoot.tu@udru.ac.th

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความต้องการศึกษาต่อในระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีความต้องการให้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เชิญอาจารย์พิเศษจากต่างประเทศร่วมสอน และศึกษาดูงานในต่างประเทศ ในด้านความจำเป็นในการเปิดหลักสูตรนี้พบว่า หลักสูตรจะช่วยพัฒนาองค์กร/หน่วยงาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ความจำเป็นและความสำคัญในการเปิดสอนหลักสูตรนี้ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความต้องการศึกษาต่อ, หลักสูตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the needs in studying PhD program in teaching English to speakers of other languages (TESOL), and 2) to explore necessity and importance of developing a Doctoral degree in TESOL. A survey was used to collect data from the target group which was 230 English teachers and those who were interested in this program. The research tool used in the study was a questionnaire consisting of 5 parts including the general information of the respondents, the need to study PhD program in TESOL, the preferences of program, the importance of the program, and the benefits of the program. The questionnaire was designed by the researchers and then reviewed by 3 experts. The level of content validity was 1.00 and the reliability was 0.92. The statistics used of data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results of the study showed that most respondents (75.22 %) needed to study a PhD Program in TESOL. When considering each aspect, it was found that the respondents needed to attend the class, to invite well-known international scholars to co-teach, and to study visit abroad. For the

necessity of this program, it will help develop educational institutes and self-development at the highest level. In addition, the program will respond to the needs of the learners.

Keywords: Needs, PhD Program, Teaching English to Speakers of Other Languages (TESOL)

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศในทุกด้าน การปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพผ่านการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษา จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่หลักในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศในทุกมิติ การศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ไม่เพียงแต่ให้ความรู้เฉพาะทางแก่ผู้เรียน แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย ในบริบทของประเทศไทยนั้น การได้รับปริญญาชั้นสูงถือเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน การได้รับคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงขึ้นจึงเป็นเสมือนทางผ่านไปสู่อะไรก็ตามและความมั่นคงในชีวิตการทำงานที่มากขึ้นด้วย

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันการศึกษาทั่วโลก การใช้อินเทอร์เน็ต การที่ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว การศึกษาหาความรู้ไม่ได้ถูกจำกัดมหาวิทยาลัยอีกต่อไป สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อค่านิยมในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาในปัจจุบัน ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ทางการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ต่างเริ่มให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวทางการตลาดเพื่อสามารถบริหารจัดการการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ไปพร้อมกับการที่หน่วยงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัยสามารถจัดการแบบเลี้ยงตัวเองได้ ด้วยเป้าหมายคือการรับนักศึกษาในจำนวนเพียงพอที่จะทำให้คณะ/สถาบันต่างๆ อยู่รอดได้ หลักสูตรต่างๆ ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นปริญญาตรี โท หรือ เอกจึงได้พัฒนาขึ้น (Bock et al., 2014) อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ที่เด่นชัดที่สุดที่นักศึกษาจะเลือกเข้าศึกษาต่อนั้น เป็นประเด็นสำคัญที่จะมองข้ามไปไม่ได้ ซึ่ง Lau (2016) และ Verghese & Kamalanabbhan (2015) ได้ศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกคณะหรือมหาวิทยาลัยของนักศึกษา ข้อเสนอของงานวิจัย

เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางการเงิน เช่น ค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตร หรือการมีทุนสนับสนุน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสถานศึกษาของนักศึกษา นอกจากนี้ ปัจจัยในด้านคุณภาพของหลักสูตร และชื่อเสียงของสถานศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญด้วยเช่นเดียวกัน

สภาพการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรจึงต้องมีเป้าหมายให้สอดคล้องกับของประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก ในขณะเดียวกันจะต้องคำนึงถึงบริบทของประเทศไทย ดังนั้น หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นจึงมีแนวทางการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรมาตรฐานและนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวการพัฒนาหลักสูตรที่มีโรงเรียนเป็นฐาน นั้นหมายความว่า การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาคนในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน จะต้องพิจารณาบริบท ผูกกับความเป็นหลักสูตรมาตรฐานที่เสริมสร้างความเป็นท้องถิ่น และนำไปสู่มาตรฐานของสากล เพื่อพัฒนาคนไทยให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต ซึ่งต้องการบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นจำนวนมาก ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความเป็นเลิศด้านการพัฒนางานวิจัย ความเป็นผู้นำทางวิชาการ และสามารถนำความรู้ไปสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนและประเทศชาติ โดยมีการพัฒนาระบบกลไกการบริหารจัดการด้านการ พัฒนาศึกษาโดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมวิชาการเสริมหลักสูตร และการสร้างบรรยากาศทางวิชาการภายในมหาวิทยาลัยเพื่อสร้างบัณฑิตที่พึงประสงค์ บุคลากรการเรียนการสอนกับการพัฒนาบัณฑิตตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม 2562 ในข้อ 8 การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย โดยปรับปรุงแบบการเรียนรู้และการสอนเพื่อพัฒนาทักษะ และอาชีพของคนทุกช่วงวัยสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยปรับโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาให้ทันสมัย มีการนำเทคโนโลยีและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนการสอน และปรับระบบดึงดูด การคัดเลือก การผลิตและพัฒนาครู ที่นำไปสู่การมีครูสมรรถนะสูง เป็นครูยุคใหม่ที่สามารถออกแบบและจัดระบบการสร้างความรู้ สร้างวินัย กระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจ เปิดโลกทัศน์มุมมองของเด็กและครูด้วยการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น ควบคู่กับหลักการทางวิชาการ จัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งในส่วนฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะ

สหวิทยาการ และตรงกับความต้องการของประเทศในอนาคต และเป็นผู้เรียนที่สามารถปฏิบัติได้จริงและสามารถกำกับการเรียนรู้ของตนเองได้

สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น (Teaching English to Speakers of Other Languages – TESOL) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้เปิดสอนสาขานี้ในระดับปริญญาโทจนถึงปัจจุบัน (2552-2564) นับเป็นรุ่นที่ 14 ซึ่งจากการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตร พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเชี่ยวชาญของอาจารย์ผู้สอนเหมาะสมกับรายวิชา และการกำกับติดตามวิทยานิพนธ์และการให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา (4.89, 4.89) การนำความรู้ที่นักศึกษาได้รับจากหลักสูตรไปประยุกต์ใช้กับการทำงาน (4.88) ความรู้ที่ได้รับจากหลักสูตร (4.87) การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (4.86) การพัฒนาด้านทักษะทางปัญญา (4.76) การปฐมนิเทศ (4.75) การจัดการเรียนการสอน (4.74) การสนับสนุนการตีพิมพ์ผลงานวิจัย (4.73) หลักสูตรในภาพรวม (4.72) รายวิชาปรับพื้นฐาน (4.71) การเรียนรู้ด้านคุณธรรม (4.66) สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (4.60) โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย (4.72) อยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้แล้วบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นยังให้ข้อมูลว่า การเรียนสาขานี้มีประโยชน์ โดยความรู้ที่ได้จากการเรียนในหลักสูตรนี้สามารถนำความรู้ไปใช้กับนักเรียนในโรงเรียน เช่น การนำรูปแบบการสอนภาษาอังกฤษต่าง ๆ ไปใช้แก้ปัญหาที่นักเรียนในชั้นเรียนของตนและชั้นเรียนอื่น ๆ ที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมอาชีพเพื่อใช้ในกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ นอกจากนี้แล้วยังสามารถนำไปพัฒนางานของตนเองเพื่อเพิ่มวิทยฐานะ รวมทั้งควรมีกิจกรรมเสริมในการฝึกทักษะการเขียนบทความเป็นภาษาอังกฤษเพื่อตีพิมพ์ในวารสารระดับนานาชาติ หรือตีพิมพ์ในการประชุมวิชาการระดับนานาชาติ และการนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษเพื่อนำไปเสนองานในต่างประเทศ นอกจากนี้แล้วควรเปิดรายวิชาที่ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชั้นเรียน เช่น การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบโครงการ (Project Work) การพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาแบบเรียนรวม ฯลฯ

นอกจากผลการประเมินหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังพบอีกว่า ทั้งบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตรว่า ควรจะมีหลักสูตรในรูปแบบที่เน้นเฉพาะการทำวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบัน บุคลากรในองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ มีภาระงานมาก จึงทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาในการศึกษาต่อ ซึ่งจะต้องใช้เวลาในการ

เดินทางมาเรียนในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ทุกสัปดาห์อย่างน้อย 3 ปี ดังนั้น ถ้ามีรูปแบบที่ใช้เวลานั้นการทำเฉพาะวิจัย และมีการจัดกิจกรรมเสริมให้ จะทำให้ครูมีทางเลือกในการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้นและเป็นประโยชน์สำหรับโรงเรียนที่จะพัฒนาครูให้มีความสามารถในการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อตอบสนองนโยบายดังกล่าว ผลการประเมินหลักสูตร และข้อมูลการใช้บัณฑิตข้างต้น สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น จึงมีความประสงค์จะดำเนินการพัฒนาหลักสูตรดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น เพื่อให้สามารถนำหลักการและทฤษฎีทางการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี สามารถใช้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการจัดการกับบริบทใหม่ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พัฒนาผลงานวิจัยไปใช้แก้ปัญหา มีความสามารถในการเป็นผู้นำ ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมีความพร้อมที่จะเป็นผู้บริหารหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนับสนุนการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรระดับดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรระดับดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ กลุ่มบุคคลที่คาดหวังว่ามีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ระดับดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาและครูอาจารย์ที่ศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง และที่ปฏิบัติการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 230 คน

ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ได้แก่

1. ความต้องการศึกษาต่อระดับดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการในการศึกษาต่อในระดับดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
2. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ความต้องการในการศึกษาต่อระดับปริญญาดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น
ตอนที่ 3 ความต้องการในการศึกษาต่อระดับดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น แยกเป็นรายด้าน
ตอนที่ 4 ความจำเป็นในการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของหลักสูตร
3. กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาและครูอาจารย์ที่ศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง และที่ปฏิบัติการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จำนวน 230 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ความต้องการในการศึกษาต่อในระดับดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น โดยผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสำรวจเป็นแบบออนไลน์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจที่ได้รับ

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows แบบสำรวจตอนที่ 1 วิเคราะห์หาค่าความถี่ สรุปผลค่าร้อยละ แบบสอบถามตอนที่ 2-3-4-5 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

7. สรุปผล โดยนำผลการวิเคราะห์มาสรุป และหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข พร้อมข้อเสนอแนะต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจ ทั้งหมดจำนวน 230 คน โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 69.13 มีอาชีพเป็นครู จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 54.78 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 70.87 ระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 230 คนคิดเป็นร้อยละ 100.00 ประสบการณ์การทำงานอยู่ที่ 6-10 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 50.43 ประเภทหน่วยงานสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 33.91 ดังแสดงในตารางที่ 1

2. ความต้องการในการศึกษาต่อระดับคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น

พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ มีความต้องการศึกษาต่อปริญญาเอก จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 75.22 ระยะเวลาในการตัดสินใจเพื่อศึกษาต่อปริญญาเอกภายใน 1 ปี จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 73.91 ความต้องการปริญญาที่สำเร็จคือ ระดับคุณวุฒิบัณฑิต จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 ความต้องการด้านรูปแบบของหลักสูตร คือ แบบแผนที่มีการทำวิทยานิพนธ์และศึกษารายวิชา จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 66.52 และรูปแบบการจัดช่วงเวลาการเรียนการสอน เป็นภาคพิเศษวันหยุดราชการ (เสาร์ – อาทิตย์) ตั้งแต่ 08.30 – 17.30 น. จำนวน 176 คิดเป็นร้อยละ 76.52 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	71	30.87
หญิง	159	69.13
อาชีพ		
ครู	126	54.78
ผู้บริหารสถานศึกษา	48	20.87
บุคลากรทางการศึกษา	40	17.39
อาจารย์ระดับอุดมศึกษา	16	6.96
อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	19	8.26
31 – 40 ปี	29	12.61
41 – 50 ปี	163	70.87
สูงกว่า 50 ปี	19	8.26
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	0	0.00
ปริญญาโท	230	100.00
ประสบการณ์การทำงาน		
ไม่เกิน 5 ปี	0	0.00
6 – 10 ปี	116	50.43
11 – 15 ปี	68	29.57
สูงกว่า 15 ปี	46	20.00
ประเภทหน่วยงาน		
สถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน	39	16.96
สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา	78	33.91
สถาบันอุดมศึกษา	76	33.04
หน่วยงานเอกชน/ประกอบอาชีพส่วนตัว	37	16.09
รวม	230	100

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา		
ต้องการ	173	75.22
ไม่ต้องการ	57	24.78
ระยะเวลาในการตัดสินใจเพื่อศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา		
ทันที	60	26.09
ภายใน 1 ปี	170	73.91
ความต้องการปริญญาที่สำเร็จ		
การศึกษาระดับปริญญาตรี	100	43.48
ศึกษาระดับปริญญาโท	130	56.52
ความต้องการด้านรูปแบบของหลักสูตร		
แบบแผนที่มีการทำวิทยานิพนธ์อย่างเดียว	77	33.48
แบบแผนที่มีการทำวิทยานิพนธ์และศึกษารายวิชา	153	66.52
รูปแบบการจัดช่วงเวลาการเรียนการสอน		
ภาคปกติเต็มเวลาในวันเวลาราชการ	20	8.70
ภาคปกติบางเวลาในวันเวลาราชการตั้งแต่ 13.00 น.	34	14.78
ภาคพิเศษวันหยุดราชการ (เสาร์ – อาทิตย์) ตั้งแต่ 08.30 – 17.30 น.	176	76.52

การสำรวจความต้องการการศึกษาต่อ เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า

1) ด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ข้อที่ผู้ตอบแบบสำรวจมีความต้องการมากที่สุดคือ การเรียนผ่านสื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 4.54 (S.D. = 0.50) รองลงมาคือรูปแบบบรรยายในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.29 (S.D. = 1.10) และ การเรียนผสมผสานโดยบรรยายในชั้นเรียนและการเรียนผ่านสื่อออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 3.87 (S.D. = 0.80) ตามลำดับ

2) ความต้องการด้านอาจารย์ผู้สอน ข้อที่ผู้ตอบแบบสำรวจมีความต้องการมากที่สุดคือ เชิญอาจารย์พิเศษที่มีชื่อเสียงต่างประเทศมาร่วมสอน มีค่าเฉลี่ย 4.71 (S.D. = 0.46) รองลงมา คือเชิญอาจารย์พิเศษที่มีชื่อเสียงในประเทศมาร่วมสอน มีค่าเฉลี่ย 4.47 (S.D. = 0.80) ตามลำดับ

3) ความต้องการด้านการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ข้อที่ผู้ตอบแบบสำรวจมีความต้องการมากที่สุดคือ ศึกษาดูงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.80 (S.D. = 0.54) รองลงมา คือศึกษาดูงานต่างประเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.60 (S.D. = 0.49) และศึกษาดูงานภายในประเทศ มีค่าเฉลี่ย 3.99 (S.D. = 0.82) ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความต้องการรูปแบบในการศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นแยกเป็นรายด้าน

ความต้องการการศึกษาต่อแยกเป็นรายด้าน	Mean	S.D.	แปลผล
รูปแบบการจัดการเรียนการสอน			
บรรยายในชั้นเรียน	4.29	1.10	มีความต้องการมาก
การเรียนรู้ผสมผสานโดยบรรยายในชั้นเรียนและการเรียนผ่านสื่อออนไลน์	3.87	0.80	มีความต้องการมาก
การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์	4.54	0.50	มีความต้องการมากที่สุด
ความต้องการด้านอาจารย์ผู้สอน			
เชิญอาจารย์พิเศษที่มีชื่อเสียงในประเทศมาร่วมสอน	4.47	0.80	มีความต้องการมาก
เชิญอาจารย์พิเศษที่มีชื่อเสียงต่างประเทศมาร่วมสอน	4.71	0.46	มีความต้องการมากที่สุด
ความต้องการด้านการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน			
ศึกษาดูงานภายในประเทศ	3.99	0.82	มีความต้องการมาก
ศึกษาดูงานต่างประเทศ	4.60	0.49	มีความต้องการมากที่สุด
ศึกษาดูงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ	4.80	0.54	มีความต้องการมากที่สุด

4. ความคิดเห็นต่อหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น

พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่คิดเห็นว่า หลักสูตรระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มีความจำเป็นในการเปิดสอนหลักสูตรเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.72 (S.D. = 0.58) และเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาคณะของหน่วยงาน มีค่าเฉลี่ย 4.01 (S.D. = 0.73) ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.22) มีความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรดุขภูมบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นที่เรียนเสาร์ - อาทิตย์ มีความสนใจสมัครเข้าเรียนภายใน 1 ปี และสมัครเรียนทันทีที่เปิดสอนในปีการศึกษา 2564 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อานันท์ นิรมล และคณะ (2560) ที่พบว่า ผู้ที่มีความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ส่วนใหญ่ต้องการรูปแบบการจัดช่วงเวลาการเรียนการสอนภาคพิเศษ วันหยุดราชการ (เสาร์-อาทิตย์) ตั้งแต่เวลา 08.30-17.30 น. ร้อยละ 88.38 โดยต้องการแบบแผนการศึกษาที่มีการทำวิทยานิพนธ์และศึกษารายวิชา เป็นจำนวนถึงร้อยละ 90.52 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ สุมิตร สุวรรณ และจันทิมา จานงนารถ (2554) ที่ศึกษาความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรการศึกษาดุขภูมบัณฑิต คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ต้องการให้จัดการศึกษาในวันเสาร์-อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 57.29 ดังนั้นหากสาขาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นต้องการจะเปิดการเรียนการสอนระดับดุขภูมบัณฑิต ควรต้องพิจารณาเลือกช่วงเวลาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลยังต้องการให้เชิญอาจารย์พิเศษจากต่างประเทศ มาร่วมสอน และต้องการศึกษาดูงานในต่างประเทศด้วย

2. ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรดุขภูมบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การเห็นความสำคัญเรื่องการศึกษาต่อระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาต่อระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในระดับดุขภูมบัณฑิต ส่งผลให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เป็นการตอบสนองต่อการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของทัศนีย์ ขาติไทย (2555) ที่ศึกษาแรงจูงใจและความต้องการในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ที่พบว่า แรงจูงใจและความต้องการด้านส่วนตัว การได้รับวุฒิเพิ่มขึ้นหรือสูงขึ้นเป็นแรงจูงใจและความต้องการส่วนตัวของนักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ความเป็นอาชีพที่มีเกียรติ และได้รับการยกย่องในสังคม รองลงมาคือ ความเป็นไปได้ในการเปิดดำเนินการจัดการเรียน

การสอนระดับดุขภูิบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการศึกษาต่อในระดับดุขภูิบัณฑิตอยู่ในร้อยละค่อนข้างสูงและมีความสนใจสมัครเรียนทันทีที่เปิดสอน ดังนั้น สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปวางแผนสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

1.2 ความเป็นไปได้ในการเปิดสอนหลักสูตรดุขภูิบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้พูดภาษาอื่นอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นมหาวิทยาลัยควรเตรียมความพร้อมในด้านอาจารย์ ทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในการเปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการติดตามการนำหลักสูตรไปใช้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบของการวิจัยเชิงประเมินหลักสูตรเพื่อให้เกิดผลในการพัฒนา และในเชิงคุณภาพเพื่อนำข้อมูลของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาพัฒนาการจัดการศึกษาต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มที่คาดหวังเพิ่มเติมจากกลุ่มเดิมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์หลักสูตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ทัศนีย์ ขาติไทย. (2555). **แรงจูงใจและความต้องการเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุมิตร สุวรรณ และ จันทิมา จำนงค์นารณ. (2554). **ความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันตก**. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

- อนันต์ นิรมล, ชัชวาล ชุมรักษา และ ชรรค์ชัย แซ่แต้. (2560). ความต้องการศึกษาต่อ หลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. **วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ**, 6(1), 164-193.
- Bock, D. E., Poole, S. M., & Joseph, M. (2014). Does branding impact student recruitment: A critical evaluation. **Journal of Marketing for Higher Education**, 24(1), 11-21. <http://doi.org/10.1080/0884124.2014.908454>.
- Lau, M. M. Y. (2016). Effects of 8Ps of services marketing on student selection of self-financing sub-degree programmers in Hong Kong. **International Journal of Education Management**, 30(3), 386-402. <http://doi.org/10.1180/IJEM-01-2014-0005>.
- Verghese, A., & Kamalanabhan, T. J. (2015). Attributes influencing information search for college choice: An exploratory study. **International Journal of Business Innovation and Research**, 9(1), 34-51. <http://doi.org/10.1504/IJBIR.2014-065952>.

บทความวิจัย

- แนวทางการพัฒนาบรรจุกัณฑ์ ข้าวเหนียวโพนงามของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี 149
อรรณพ ต.ศรีวังษ์ และ วสุธา อูยพิตัง
- ปัจจัยในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานไทยและต่างชาติของบริษัทแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรสาคร 163
ชุมพร ทองสิงห์ และ ฉัตรชัย เหล่าเขตการณ์
- USING TASK-BASED LEARNING TO IMPROVE ENGLISH SPEAKING ABILITY OF PRATHOMSUKSA 2 STUDENTS 175
Tipchuta Kanhale and Rapeeporn Sroinam
- USING FLIPPED CLASSROOM TO IMPROVE MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS' ENGLISH READING COMPREHENSION ABILITY 191
Thanyasiri Sittirach and Rapeeporn Sroinam
- การศึกษาความต้องการในการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ สำหรับผู้พูดภาษาอื่น 209
วรวิมล ตัญยวิสุทธิ และ ชาญณรงค์ อินทรประเสริฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถ.ทหาร ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

โทรศัพท์: 042-211040 ต่อ 1702 เว็บไซต์: <http://rdi.udru.ac.th>

www.tci-thaijo.org/index.php/hsudru

อีเมล: hsjournal@udru.ac.th

